

Z. Tóth Csaba (Pécs):
Hat fordítás a Rudolf Steiner-Összesből

Rudolf Steiner:

Az imperializmus története és aktualitása⁸⁰

I. előadás, Dornach, 1920. febr. 20.

⁸⁰ Három előadás, Dornach, Svájc, 1920. febr. 20-22., *Zur geschichtlichen Entwicklung von Frankreich, Deutschland und England und des Imperialismus*, in: *Geistige und soziale Wandlungen in der Menschheitsentwicklung* (Franciaország, Németország, Anglia és az imperializmus történeti fejlődéséről, in: *Szellemi és szociális változások az emberiség fejlődésében*, GA 196. kötet; a magyar fordítás az angol kiadás alapján készült, *The History and Actuality of Imperialism*, www.rsarchive.org)

A mai előadás epizódszerű lesz, egyfajta színesítése a vizsgálódásainknak, mivel szeretném, ha az angol barátaink, akik hamarosan hazamennek, annyit vigyenek magukkal az itt elhangzottakból, amennyi csak lehetséges. Ezért úgy fogom felépíteni ezt az előadást, hogy a leghatékonyabb legyen. Ma először történetileg szeretnék mondani pár szót az imperializmusról, nem annyira a jelenrel kapcsolatban – erre talán holnap kerülhet sor –, hanem történetileg, de szellemtudományos értelemben.

Az imperializmus mostanában sokat tárgyalt jelenség, és azok tárgyalják, akik többé-kevésbé tudatában vannak a jelenkor egész mivoltához való viszonyának. De amikor ezeket a dolgokat tárgyalják, nem veszik számításba, vagy legalábbis nem eléggé, hogy az események történeti folyamatában élünk, hogy egy nagyon meghatározott történeti, fejlődési korszakban állunk, s hogy csupán akkor érthetjük meg e fejlődési korszakot, ha ismerjük, honnan ered a jelenség, amely körülvesz bennünket, amelyben élünk.

Alapvetően annak, ami ma a leghatékonyabb, és ami egy még hatékonyabb imperializmusban fog megmutatkozni a jövőben, ennek hordozója az anglo-amerikai nép. Ami a jelenség nevét illeti, valami újként mutatkozik meg: ez a *gazdasági imperializmus*. De a legfontosabb az a tény, hogy minden, amit mondanak erről a gazdasági imperializmusról, igaztalan, minden, mondhatni, lóg a levegőben, ami többé-kevésbé tudatosan vezet az igazságtalansághoz. Így tehát ahhoz, hogy felismerjük, mennyire mások a realitások ezekben a mai időkben, mint amit mondanak róluk, egy mélyebb vizsgálódás szükséges az események történeti folyamatával kapcsolatban.

A jelenkornak csupán egy részletét kell említenem, hogy jellemezsem a közvélemény ítélőképességét. Tapasztaltuk, hogy először Európa különböző részein, majd végül Németországban is, hogyan dicsőítették Woodrow Wilson. Svájci barátaink nagyon jól tudják, hogy miközben Woodrow Wilson dicsőítették, én mindig a legélesebb módon beszéltem róla itt, Svájcban, mert ami Woodrow Wilson ma, ő volt természetesen akkor is, amikor dicsőítették az egész világon (már tudósítottak róla, noha nem tudom, hogy ez lenne a teljes igazság, hogy Amerikában úgy tekintenek rá, mint aki alkalmatlan a kormányzásra, és kétséges a megítélése). A közvélemény ítélőképességét, ahogy keresztülszűvít a mai világon, meglehetősen jellemzik az ilyen dolgok.

És van egy második dolog, amire csak emlékeznie kell valakinek. Az elmúlt négy-öt év során sok szép dologról beszéltek: a *népek önrendelkezési jogáról* és így tovább. Mindezek a dolgok nem voltak igazak, mert ami mögöttük volt, az valami teljesen más volt, s ez természetesen egy hatalmi kérdés volt. És annak érdekében, hogy megértsük, mi a helyzet ezzel, mit mondtak, gondoltak és ítélték erről, szükséges visszatérni a realitásokhoz. S amikor olyan dolgokat vizsgálunk, mint az imperializmus – „Birodalmi Föderációs Liga” a hivatalos megjelölése Angliában a 20. század eleje óta –, fel kell ismernünk, hogy ezek a dolgok egy fejlődés legutóbbi termékei, s ezek visszavezethetők egy távolabbi múltba, s csak a történelem igazi vizsgálata révén magyarázhatók meg.

Nem akarunk túl mélyen vájkálni a múltban, mint amikor tanulmányozzuk az emberiség szellemi fejlődését, de legalábbis néhány századot vissza kell mennünk a keresztény időszámítást megelőzően. Ekkor imperialisztikus birodalmakat találunk Ázsiában, és az ilyen birodalmak egyik alfaját Egyiptomban. Az ázsiai impulzusra legjellemzőbb példa a történetileg ismert Perzsa Birodalom, és különösen az Asszír Birodalom. De nem elégséges csupán az utóbbi, az Asszír Birodalom alapján tanulmányozni az imperializmusnak ezt az első fázisát, egyszerűen azért, mert az Asszír Birodalmat uraló kezdeményezőket nem lehet megérteni anélkül, hogy visszanyúlnánk a még korábbi, keleti körülményekig. Még Kínában is, amelynek egész szerveződése sokkal korábbi, a legújabb kori államszerveződés annyira megváltozott, hogy a keleti imperializmus igazi karakterét, mely egykor létezett, nem lehet már felismerni. Mégis, a feltételek, melyek történetileg ismertek, lehetővé teszik, hogy lássuk, melyek a fundamentumok.

Nem érthetjük meg a régi, keleti imperializmust anélkül, hogy megismernénk a tudatos viszonyt egy térség népe, mondjuk egy birodalomé, és aközött, amit ma e birodalom uralkodójának vagy uralkodóinak nevezhetünk. Mert természetesen a szavaink, melyek az uralkodóra vagy királyra vonatkoznak, és így tovább, többé nem fejezik ki az érzéseket az uralkodóval vagy uralkodókkal kapcsolatban. Nagyon nehéz megérteni a nép érzését általában a keresztény kor előtti 3-4. században, mert

nehéz manapság számításba venni, hogyan érezte a nép ezekben az ősi időkben a fizikai világ viszonyát a szellemi világhoz. Ma az emberek úgy gondolják, ha egyáltalán gondolnak a szellemi világra, hogy ez valahol messze van. És amikor a szellemi világról beszélnek – és a jövőben ismét beszélnek majd róla, ahogy jelenleg tesszük magunk között, épp úgy, ahogy az érzékleti világról beszélünk –, akkor az eredmény olyasmi lesz, mint például a protestáns mentalitás. De a régi korok lényegi természete az, hogy nem tettek különbséget a fizikai és a szellemi világok között.

Ez olyannyira így van, hogy amikor a mai emberek az ősi korokra hivatkoznak, alig van alapja, annyira más volt a gondolkodásmód egykor és ma. Az uralkodók, az uralkodó kaszt, a szolgák, az alávetett nép, ez volt a realitás – nem csupán valamilyen fizikai realitás, hanem ez volt *a* realitás, egyidejűleg a fizikai és a szellemi realitás. És egy keleti birodalom uralkodója mi volt? A keleti birodalom uralkodója isten volt. És e korok népe számára isten nem a felhőkön túl volt, nem volt szellemek kórusa, akik körülvették a legmagasabb Istent – ez a nézet később jött –, hanem inkább a ma minisztereknek, vagy, tréfásan, udvari bolondoknak nevezettek voltak isteni természetű lények. Mert nyilvánvaló, hogy a misztériumi iskolázás révén, melyen keresztülmentek, ezek valami nagyobbá váltak, mint a közönséges emberek. Felnéztek rájuk, épp úgy, ahogy a protestáns mentalitás feltekint Istenre, vagy bizonyos liberálisabb körök feltekintenek a láthatatlan angyalaikra és hasonlókra. Különleges, láthatatlan angyalok, vagy egy különlegesen érzékfeletti, láthatatlan Isten nem létezett az ősi kelet népe számára. Minden szellemség az emberben élt. A közönséges emberben egy emberi lélek élt, azokban pedig, akiket ma uralkodóknak nevezünk, egy isteni lélek élt, egy isten.

Egy valóban létező isteni birodalom fogalmát, amely ugyanakkor egy fizikai birodalom, többé nem veszik figyelembe. Az, hogy egy királynak valódi, isteni hatalma és méltósága van, ezt ma abszurdnak tekintik, de realitás volt a keleti imperializmusban.

Mint említettem, ennek a keleti imperializmusnak egy alfaja létezett Egyiptomban, mert itt találunk egy igazi átmenetet egy későbbi forma felé. Ha visszamegyünk az imperializmus legrégebbi formájáig, azt találjuk, hogy ez azon alapult, hogy a király isten, aki fizikailag valóban megjelent a földön, a menny fia, aki fizikailag megjelent a földön, aki az ég atyja is volt. Ez annyira ellentmondásos a jelenkori felfogásnak, hogy hihetetlennek tűnik, de így volt. Elolvashatjuk az asszír dokumentumokból, hogyan igazolták a hódításokat. Egyszerűen végrehajtották őket. Az igazolás az volt, hogy egyre jobban kiterjesztik isten birodalmát. Amikor egy területet meghódítottak és a lakosok alattvalók lettek, akkor ezeknek úgy kellett imádni a hódítót, mint istenüket. Azokban az időkben senkinek nem jutott eszébe, hogy egy bizonyos világnézetet terjesszen. Miért lett volna erre szükség? Amikor a meghódított nép nyíltan elismerte a hódítót, követte őt, és minden rendben volt, nem hihették azt, amit akartak. A hit, a személyes vélemény nem volt jellemző az ősi korokban, senki sem törődött vele.

Ez volt az első forma, melyben az imperializmus megjelent. A második forma az volt, amikor az uralkodó, az, aki vezető szerepet játszott, nem maga isten volt, hanem isten követe, vagy isten által inspirált valaki, áthatva az istenséggel.

Az első imperializmust valóságok jellemezték. Amikor az ősi korok egy keleti uralkodója megjelent a népe előtt, teljes pompába öltözött, mivel istenként jogosult volt ilyen öltözéket viselni. Ez egy isten öltözéke volt. Így kellett kinéznie egy istennek. Ez azt jelentette, hogy az uralkodó viselte az istenek öltözékét. És az udvaroncok nem pusztán bürokraták voltak, hanem magasabb lények, akik hozzá kapcsolódtak, és azt tették, amit a magasabb lények hatalmával tettek.

Azután eljött az idő, mint már említettem, amikor az uralkodó és udvaroncai Isten követeiként jelentek meg, áthatva az istenséggel, mint annak képviselői. Ez nagyon világosan megjelenik Dionysius Areopagitésnél. Olvassák az írásait, ahol leírja a teljes hierarchiát, a diakónusoktól, archidiakónusoktól, püspökökig, érsekekig, az egész egyházi hierarchiát. Hogyan tette ezt? Dionysius Areopagites bemutatja, hogy ez a földi, egyházi hierarchia tükrözi Istent az arkangyalaival és angyalaival, természetesen érzékfeletti módon. Ílymódon fent van a mennyei hierarchia és lent ennek tükörképe, a világi hierarchia. A világi hierarchia emberei, a diakónusok, archidiakónusok bizonyos öltözéket viselnek és végzik a szertartásaikat; ezek szimbólumok. Az imperializmus első fázisát tehát valóságok jellemzik, a másodikat jelek, szimbólumok. De ezt többé-kevésbé már elfelejtették. Még a katolikusok is kevésbé értik aényt,

hogy a diakónusok, papok, püspökök, érsekek a mennyei hierarchiák képviselői. Ezt többnyire elfelejtették.

Az imperializmus fejlődésével egy szétválás történt, egy igazi szétválás. Egyik oldalon voltak a vezetők, akik még továbbra is isteni képviselők akartak lenni, papok, akik királyok akartak lenni; másrészt pedig megjelent a hajlam a világiasságra, bár még Isten kegyelméből. Alapvetően ez a két forma volt: az egyházak és a birodalmak.

Az első imperializmus folyamán, amikor minden fizikai realitás volt, ilyesmi elképzelhetetlen lett volna. De az imperializmus második fázisában szétválás történt. Az egyik oldal világiasabbá vált, bár mindazonáltal Isten képviselője maradt, a másik oldal pedig egyházcentrikussá, s ez is Isten képviselője volt. Ez a rendszer fennmaradt a középkorig, mondhatni 1806-ig, de mint egy árnyék, a királyokban és udvaroncokban, mint Isten képviselőiben. A római katolikus egyház megnyilatkozásai inkább a papi oldalt erősítették. De ahol az Isten képviselőjének vagy követének ez a jelensége, amelyet fenntartottak az egész középkoron át, a legerősebben fennmaradt, az a Német Nemzet ún. Szent, Római Birodalma volt, amely végül megszűnt 1806-ban. A „szent” jelzőben egy fuvallatát láthatjuk annak, ami az ősi korokban isteni volt a földön; a „római” szó jelzi az eredetet, ahonnan származik; a „német nemzet” fogalma pedig a világiasabb elemet jelentette.

Ezért az imperializmus második fázisában többé már nem az egyház által felszentelt imperializmussal van dolgunk, hanem az isteni és világi elem kusza hálójával, melyek egyaránt felszentelik a birodalmakat. Ez már elkezdődött a régi Római Birodalomban, a kereszténység előtti időkben, és kiterjedt a késő középkorig. De a Német Nemzet Szent Római Birodalmának mindig volt egy kettős karaktere. Emlékezzenek, hogy ez visszamegy Nagy Károlyig. De Nagy Károlyt a pápa koronázta Rómában. Ezzel a királyi méltóság egy szimbólum lett, úgy, hogy ami itt, a fizikai földön létezett, többé nem volt realitás. A középkori emberek nem imádták istenként Nagy Károlyt és I. Ottót, ahogy az ősi korokban tették az uralkodókkal, hanem Isten képviselőinek tekintették őket. És ezt folyamatosan meg kellett erősíteni, mert természetesen egyre gyengébb lett a tudatban. De ez megmaradt egy szimbolikus realitásnak, a jelek realitásának. A Német Nemzet Szent Római Birodalmának ezek a császárai Rómába mentek, hogy a pápa megkoronázza őket. I. István is a pápa révén lett Magyarország koronás királya az 1000. évben. A felszentelést, s ezért a hatalmat a világi uralkodók a papságtól kapták.

Azt is gondolták, hogy más népeknek megigazulást jelent betagozódni a birodalomba. Még Dante is azt gondolta, hogy a Szent Római Birodalom császára jogos ura az egész világnak. Így az imperializmus formulája még Danténál is megtalálható.

A mesékben és más népköltésekben, ahol a történeti események kikristályosodnak az emberi tudatban, a dolgokat különböző nézőpontok szerint fejezték ki, nem csupán egy oldalról. Azt mondhatjuk, hogy Európában a 11-12. században az a tudat létezett – nem egy világos tudat, inkább egy érzés –, hogy valamikor az ősi időkben Keleten emberek éltek a földön, akik istenek voltak. Nem gondolták, hogy ez babona, ó, nem, inkább azt gondolták, hogy ilyen istenek többé nem élhetnek a földön, mert a föld túl rossz lett. Elveszett, ami az embereket istenné tette, elveszett a „szent Grál”, és most, Közép-Európában csak oly módon lehet megtalálni, ahogy Parzival megtalálta: Istent belül kell keresni, míg a korábbi Isten valóság volt a birodalomban. Most a birodalom pusztán szimbólumok, jelek összessége, és az embernek a szellemet a szimbólumokban kell megtalálnia.

Mindazokból a dolgokból, melyek egykor voltak, csupán maradványok léteznek. A valóság legyengült, maradványok vannak, a legkülönbözőbb maradványok. Általánosságban a dolgok addig valóságosak, amíg világosak, később zavarossá válnak. S így Európában a tiszta valóságból kinőtt egy sokféleség. Amíg a Szent Római Birodalom jelentett valamit az emberi tudat számára, addig a birodalom képviselője erőteljes és elég alkalmas volt, hogy megfékezze az individuális angyal-szimbólumokat, a helyi fejedelemségeket, mert ez a tudat elismerte a császár jogát erre. De a joga többé-kevésbé valami ideálison alapult, amely egyre inkább elvesztette a jelentőségét, és a helyi fejedelmek megmaradtak. Így a Szent Római Birodalomban olyasmi áll előttünk, amelynek benső szubsztanciája fokozatosan kipréselődött, míg csupán a külső maradt. A tudat, hogy a földi emberek Isten képviselői, elveszett. És

annak kifejeződése, hogy az emberek többé nem hiszik, hogy bizonyos egyének Isten képviselői, ez a protestantizmus – a protestálás, a tiltakozás a gondolat ellen, hogy az emberek Isten képviselői.

Ha a protestantizmus elve keményen érvényesül, akkor egyetlen fejedelmet sem koronáznak meg többé „Isten kegyelméből”. De ezek a dolgok maradványokként fennmaradtak. Fennmaradtak 1918-ig, majd eltűntek. E maradványok, melyek már elvesztették minden belső értelmüket, fennmaradtak külső megjelenésükben azután is. A kis német fejedelemségek voltak a külső megjelenések; ezeknek csupán a régi időkben volt jelentőségük, amikor a mennyei királyságra vonatkozó inspiráció szimbólumai voltak.

Más maradványok is fennmaradtak. Nem oly rég pásztori levelet írt egy közép-európai püspök, vagy talán érsek. Ebben a pásztorlevélben többé-kevésbé azt állítja, hogy a katolikus pap erősebb, mint Jézus Krisztus, azon egyszerű oknál fogva, hogy amikor a katolikus pap bemutatja az átváltoztatást az oltárnál, Jézus Krisztusnak meg kell jelennie a szentségben, a szentostyában. Az átváltoztatásnak valóban a pap hatalmánál fogva *kell* megtörténnie. Ez azt jelenti, hogy a pap által végrehajtott cselekedet kényszeríti Krisztus Jézust, hogy jelenjen meg az oltárnál. Ezért a legerősebb nem a Krisztus Jézus, hanem az, aki az átváltoztatást végzi az oltárnál!

Ha egy ilyen dolgot meg akarunk érteni, amely, mint mondtam, megjelent egy pásztorlevélben néhány évvel ezelőtt, vissza kell mennünk, nem a második imperializmus idejére, hanem az első imperializmus idejére, melynek számos eleme fennmaradt a katolikus egyházban és intézményeiben. Ebben jelen van annak a tudatnak a maradványa, hogy azok, akik uralkodnak a földön, istenek, míg a Krisztus Jézus csupán Isten fia. Ami le volt írva ebben a pásztorlevélben természetesen lehetetlenség a protestáns mentalitás számára, éppen, mert ma majdnem lehetetlen hinni, hogy évezredekkel ezelőtt az emberek ténylegesen istennek tekintették az uralkodót. De ezek mind igazi, történeti tények, valódi tények, amelyek történetileg szerepet játszottak, és még ma is megvannak.

Ezek a korábbi realitások erősen belejártak a későbbi eseményekbe. Nézzék csak meg, hogy a mohamedanizmus hogyan terjedt el. Mohamed bizonyosan sosem mondta, hogy „Mohamed a te Istened”, mivel ezt évezredekkel korábban mondták a keleti uralkodók. Mohamed arra korlátozta magát, ami leginkább megfelelt a kornak: „Egy az Isten, és Mohamed az ő prófétája”. Az emberek tudatában ő Isten képviselője volt – ez az imperializmus második fázisa. Az a mód, ahogyan az iszlám elterjedt, mindazonáltal megfelelt az első fázisnak. Mert a muszlimok sosem voltak intoleránsak más hitek irányában. A muszlimok megelégedtek mások legyőzésével és alattvalóvá tevésével, épp úgy, mint a régebbi korokban, amikor nem volt szükség hitvallásra, mert nem volt érdekes, mit hittek, ha elismerték istent, a földi uralkodót.

És valami fennmaradt az imperializmus első fázisából – a második által erősen befolyásolva – az orosz despotizmusban, cárizmusban is. Az a mód, ahogyan a cárt elismerik alattvalói, visszamegy, legalábbis részben az imperializmus első fázisára. Nem annyira fontos, mi volt az orosz nép lelkében, mert a cárok uralma inkább a germán és a mongol elemeken nyugodott, mint magán az orosz parasztságon.

Azután eljutunk az imperializmus harmadik fázisához. Ezt a 20. század elején fogalmazták meg, amikor Chamberlain és népe kitalálta a „Birodalmi Föderációs Liga” elnevezést, de az okok visszamennek a 17. század második felére, amikor a nagy felemelkedés kezdődött Angliában, annak eredményeként, amit nyugaton mindenütt átélt az anglo-amerikai nép, hogy a király, aki korábban isten volt, majd felszentelték, pusztá árnyék lett – nem mondhatjuk, hogy pusztá dekoráció, de olyasmi, amit inkább eltűrtek, mintsem komolyan vettek.

Az angolul beszélő népek más feltételeket hoztak létre, amit nevezhetünk népakaratnak, választási rendszernek, és mást a franciák, a latin népek általában. A latin népek, különösen a franciák, kétségtelenül megvívták a 18. század forradalmát, de a francia nép ma (1920) rojalistább, mint bármely más nép. Rojalistának lenni, nem csupán azt jelenti, hogy a király a csúcson van. Természetesen egy személy, akinek a fejét levágták, nem kormányozhat; de a francia, mint nép, rojalista, imperialisztikus, király nélkül is. Ezt a lelki állapot okozza. Ez egy „minden egy” érzés, a nemzeti tudaté, a XIV. Lajos mentalitás igazi maradványa.

De az angolul beszélő népek más feltételeket teremtettek, amit népakaratnak nevezhetünk. És apránként az lett, amit a választott parlament döntött, s így kialakult az imperializmus harmadik formája,

amelyet Chamberlain és mások megfogalmaztak. Ma ezzel a harmadik imperializmussal pszichológiai értelemben szeretnénk foglalkozni.

Az első imperializmusnak voltak realitásai: egy ember isten volt a többi ember felfogása szerint. Az udvaroncai istenek voltak körülötte, alistenek. Az imperializmus második formája: ami a földön volt, az jel, szimbólum. Isten cselekedett az embereken belül. Az imperializmus harmadik formája: épp úgy, ahogy a korábbi fejlődés a valóságoktól a jelekhez, szimbólumokhoz vezetett, most a szimbólumoktól eljutottunk a banalitásokhoz, közhelyekhez.

Ez a tények objektív leírása, érzelmi árnyalat nélkül. A 17. század óta, amit a nép akaratának neveztek az anglo-amerikai népek közéletében, a törvénykönyvekben – természetesen osztályok szerint kategorizálva –, az többé nem más, mint üres banalitás. Aközött, amit kimondanak, és a valóság között még az a viszony sincs meg, ami létezett a szimbólum és a valóság között. Így a pszichológiai folyamat ez: valóságtól a szimbólumhoz, és innen a banalitásokhoz – a szavakhoz, melyeket kifacsartak, melyek kiszáradtak, üres szavak lettek. Ez a harmadik imperializmus valósága: kifacsart, üres szavak. És senki sem képzelem, hogy ezek isteni, legalábbis nem isteni eredetűek.

Gondoljanak csak ennek az imperializmusnak az alapjára, melynek uralkodó elemei az üres banalitások: az első imperializmus folyamán a királyok, a második imperializmusban a felszenteltek, most az üres banalitások. A többségi döntésekből természetesen semmi valódi nem származik, csupán egy domináns, üres banalitás. A valóság rejtett marad. És most egy fontos tényezőhöz érkezünk, mely a valóságot megalapozza: a gyarmatosítás rendszeréhez. A gyarmatosítás fontos szerepet játszott ennek a harmadik imperializmusnak a fejlődésében. A „Birodalmi Föderációs Liga” magába foglalja az imperializmus elterjesztését a gyarmatokon. De hogyan lesznek a gyarmatok a birodalom részei? Gondoljanak vissza a valódi esetekre. Kalandorok, akik nem igazodnak megfelelően a birodalomhoz, akik valahogy lerongyolódtak, a gyarmatokra mennek, meggazdagodnak, azután a vagyonukat elköltik otthon, de ez nem teszi őket tekintélyessé, kalandorok maradnak, bohémek. Így jött létre a gyarmatbirodalom. Ez a valóság az üres banalitások mögött. De a maradványok fennmaradnak. Ahogy a szimbólumok és üres banalitások fennmaradnak az eredeti valóságok maradványaiként, vagy a szimbolikus koronák a fejedelmeken és cárokon, úgy a valamiképpen büzlő gyarmatosítók vállalkozásaiból is fennmaradnak valóságok. A kalandor fia nem annyira büzlik, nemde? Ő már jobb szagú. Az unoka szaga még jobb, és eljön az idő, amikor minden nagyon jó szagú lesz. Az üres banalitások most nagyon jó szagúak. Az üres banalitásokat most azonosítják az igazi valósággal. Most az állam kitárja szárnyait, és mindent védelmébe vesz, és mindent helyrehoz.

Szükséges, hogy a dolgokat az igazi nevükön nevezzük – noha a nevek ritkán írják le a valóságot. Ez szükséges, mert csupán így érthetjük meg, milyen feladatokkal és kötelezettségekkel szembesül az emberiség ezekben az időkben. Csupán ezen az úton lehet felismerni, hogy az ún. történelem valójában egy *fable convenue*, egy szokásos mese, értve ez alatt *azt* a történelmet, amelyet az iskolákban és egyetemeken tanítanak. Ez a történelem a dolgokat nem az igazi nevükön nevezi. Ellenkezőleg, a hatása az, hogy a nevek, melyeket leír, hamisak.

Amit épp leírtam, eléggé szörnyű, ez kétségtelen. De látniuk kell, hogy az érzéseinket a felelősség irányába kell vezetnünk. Nézzük most a másik oldalt. Vegyünk egy ősi birodalmat. Az emberek felfogásában ez egy földi realitás volt; a papkirály a misztériumokból jött. A második fázis többé nem volt földi realitás, ez szimbolikus lett. Ez egy hosszú út az uralkodók és udvaroncáik által az ősi keleti birodalmakban viselt isteni ékszerektől, és a „Roter Adler” (Vörös Sas) medáltól, amit a nyakukban viseltek még sokáig. De ez az, ahogy a dolgok alakulnak. Ez a valóság semmivé vált, még jel vagy szimbólum sem lett, hanem alapvetően az üres banalitások kifejeződése. Végül az üres banalitásoknak ez a rendszere, amely nyugatról terjedt el a világ többi részébe, áthatotta a közügyeket. Én még találkoztam udvari tanácsosokkal – akik valahogy kevés tanácsot adtak –, de mi a helyzet a *címzetes* udvari tanácsosokkal? Csak egy üres banalitás függ bizonyos emberek nyakában, és minden marad a régiben.

Míg az első fázisban a fizikai valóságot szelleminek gondolták, a jövőben ezt a fizikai valóságot többé nem lehet szelleminek gondolni. Mindazonáltal a szelleminek meg kell jelennie itt, a fizikai világban. Ez azt jelenti, hogy a szellemi valóságnak a fizikai valósággal együtt kell léteznie. Az embernek

körbe kell tekintenie itt, a fizikai valóságon belül, és felismerni a szellemi valóságot, s erről, mint valami valóságosról kell beszélni, érzékfelettiről, láthatatlanról, de ami létezik, amit meg kell alapozni az emberi világban.

Beszéltem valami teljesen szörnyű dologról: a banalitásról. De ha a világ nem vált volna ennyire hajlamossá a banalitásokra, nem lenne tere egy szellemi birodalom bevezetésének. Pontosan azért, mert ma minden régi dolog banalitássá válik, létrejön egy tér, melybe a szellemi birodalom beléphet. Különösen nyugaton, az anglo-amerikai világ népei körében fognak továbbra is a szokásos terminológiában beszélni, a múltból származó dolgokról. Ez továbbgurul, mint egy tekegolyó. Szavakban fog továbbgurulni. Számtalan kifejezést találhatnak nyugaton, melyek elvesztették minden értelmüket, de még használják őket. De nem csupán ezekben a kifejezésekben, hanem mindenben, amit a régi szavakkal írnak le, az üres banalitás él, amelyben nincs valóság, mert kifacsarták belőle. Ez az, ahol a szellemi, amelyben semmi sincs a régeből, teret találhat. A réginek először üres banalitássá kell válnia, mindent, ami továbbgurul a beszédben, a sorsára kell hagyni, és valami teljesen újnak kell belépnie, ami egyedül méltó arra, hogy a szellem világának nevezzük.

Csupán ekkor jöhet létre Krisztus országa a földön. Mert ebben a birodalomban egy valóságnak kell léteznie: „Az én országom nem evilágból való”. Az evilági országban, amelyben Krisztus országát terjesztik, sok minden lesz, ami nem válik üres banalitássá. De a nyugati világban, ahol minden a régi időkből ered, minden sorsszerűen banalitássá válik. Igen, nyugaton, az anglo-amerikai világban minden emberi hagyomány banalitássá válik. Ezért a feladat az, hogy az üres edényt megtöltsük szellemmel, amiről az mondatott: „Ez az ország nem evilágból való!” Ez a nagy felelősség. Nem az a fontos, hogyan jön létre valami, hanem hogy mit kezdünk azzal, ami létrejött. Ez a helyzet.

Holnap arról fogunk beszélni, mit lehet tenni, mert a felszín alatt, különösen a nyugati országokban, a titkos társaságok nagyon aktívak, próbálják beilleszteni az imperializmus második fázisát a harmadikba. Mert az anglo-amerikai népekben a két imperializmust együtt tolják előre, a chamberlain-i gazdaságit, és a titkos társaságok szimbolikus imperializmusát, amely egy nagyon hatékony szerepet játszik, de amit titokban tartanak az emberek előtt.

II. előadás, Dornach, 1920. febr. 21.

Beszéltem önöknek a történeti eredetéről annak, amit imperializmusnak lehet nevezni, és felhívtam a figyelmüket, hogy lényeges látni, hogy a jelenkori események, melyek egykor igazi tényezők voltak a társadalmi életben, most pusztán a régebbi idők maradványai, távol a valóságtól. A régi időkben az intézményeknek és szokásoknak megvolt az igazi jelenőségük. Bizonyos fokig ezek realitások voltak. A valóság mégis abbamaradt. Miután keresztülment a szimbólumok fázisán, végül banalitássá vált.

Általában véve a banalitások korában élünk. Szükséges mindazonáltal felismerni, hogy a banalitásoknak kell bizonyos talaj, melyből kinövekszenek, másfelől pedig ezek előkészületet jelentenek valami számára, aminek még el kell jönnie az emberi fejlődésben. Ha a régi realitások nem alakítják át magukat banalitásokká, azaz valami létező, de mégis illuzórikus dolgokká, akkor az új valóság nem jöhetne létre. Az új nem jöhetne létre, ha például egy látható isten megjelenne emberi formában, ahogy ez megtörtént a Római Birodalom utolsó éveiben. Mert a római császárok még istenek voltak, legalábbis igényelték ezt. Néró, legalábbis hipotetikusán, egy igazi isten volt emberi alakban. Az idők folyamán ezek a dolgok elvesztették értelmüket. Keresztülmentek a szimbólumok fázisán és banalitásokká lettek.

De minél több dolog válik banalitássá, annál nagyobb terepe lesz egy új valóságnak – egy szellemi életnek, amely nem az érzékleti világból származik, hanem az érzékfeletti világból; egy szellemi élet számára, amely nem emberi alakban keresi az isteni-szellemi lényeket, hanem a valódi, igazi lényeket a látható emberek között a földön. Először el kell jönnie a banalitások korának, amelyet mindazonáltal fel kell ismerni, mint olyat. Azután lehetséges lesz egy új szellemi élet kialakulása. Ahhoz, hogy valaki megértse a jelenkori világnak ezeket a kellemetlen körülményeit, a figyelmét egy új szellemi élet születése felé kell fordítania, teljes tudatossággal annak illuzórikus természete iránt, ami korábban realitás volt az emberi fejlődésben.

Természetes, hogy az emberek fenn akarják tartani a régi realitásokat, még akkor is, amikor ezek már banalitásokká váltak; annak felismerése, hogy ezek banalitásokká váltak, bizonytalanságérzést szül. Érzik, hogy nincs többé szilárd talaj a lábuk alatt, ha ezek a dolgok banalitássá válnak. Az emberek szeretik becsapni magukat, és amikor felismerik az önbecsapást, úgy érzik, sodródni. De többé nem érzik sodródónak magukat, ha átélhetik az új szellemi élet valóságát. És mi abban a korban élünk, amikor részt veszünk a banalitás fázisának hanyatlásában, és részt veszünk a szellemi élet felemelkedésében. És ez különösen lehetővé válik, ha minden angolul beszélő ember felismeri, hogy a hagyományok, melyeket megőriztek régi időktől fogva, s amelyekről még mindig beszélnek, ezek banalitásokká váltak, s hogy a valóság ezen banalitások alatt a gazdaság, ahogy tegnap magyaráztam.

De el fog jönni a pillanat, a pillanat, amely nagyon jelentős. Eljön a pillanat, amikor felismerik, hogy a gazdasági élettel foglalkozunk, amely csupán a harmadik vagy negyedik nemzedék számára válik „bevett szokássá”, egyébként pedig banalitások veszik körül, ahogy tegnap magyaráztam. Ebben a pillanatban felismerjük az emberi lény hiábavalóságát, aki pusztán a fizikai életben vesz részt, mintha ez lenne az egyetlen realitás. Ennek a felismerésnek különösen a nyugati népeknél kell megszületnie. A felismerés pillanatának akkor kell eljőnie, amikor többé nem védelmezhetjük meg mindazt, amit mostanáig fenntartottunk. A valóság számunkra az, amit a gyomrunkért és az emésztésünkért teszünk. Amíg nem látunk át a banalitásokon, és nem ismerjük fel őket, s amíg nem értjük meg, hogy a gazdaság az egyetlen realitás, addig nem leszünk képesek belátni, amit szükséges belátni. Ha mindezt felismerjük, akkor az emberi természet nem tehet mást, mint hogy azt mondja: ahhoz, hogy emberek maradjunk, szükséges egy szellemi valóság, mely a gazdaság fizikai valóságához kapcsolódik.

Az igazság pillanatának el kell jőnie. Az emberi fejlődés nem mehet tovább az igazságnak e pillanata nélkül. Épp ezért, hogy egy új szellemi élet felé haladjunk, jelenleg bele kell merülnünk a banalitás elemébe.

A nyugati népeknek van a legnagyobb tehetsége ehhez az igazsághoz. Egy ilyen igazság megjelenéséhez minden feltétel adva van a nyugati népekben, míg más európai népeknek kevés hajlama van, hogy egy ilyen igazság a szükséges erővel jelentkezzen náluk. Számukra más feltételek léteznek, melyek megakadályozzák, hogy az illúziókat olyan átütően, olyan radikálisan lássák át, mint az angolul beszélő népek. De tekintsünk még egyszer a történeti összefüggésekre.

Fontoljuk meg egy pillanatra, hogy a különböző germán eredetű, közép-európai törzseket egyesítették Nagy Károly követői óta egy Szent Római Birodalomba, ahogy már utaltam rá. Ez a Szent Római Birodalom alapjában véve tisztán szimbólumok hálózata volt – jeleké és szimbólumoké, melyek egyfajta valóságra mutattak. Mindazonáltal nem volt lehetséges elérni a teljes szellemi valóságot a jelek és szimbólumok használata révén. Az egyház megakadályozta ezt. Mindennek, amit a középkor mondott a szellemi valóságról, s amit az európai hitvallások követői mondtak erről a szellemi valóságról, félig-megértett jellege volt, nem-teljesen-megértett jellege. Olyan volt, mint a színes fény, amely a templomok üvegablakain keresztül beragyogott. Az emberek visszahőköltek, amikor megközelítették a szellemet a szimbólumok eszközein keresztül; visszahőköltek, mert féltek a világos, éles megértéstől. Ezzel szemben előnyben részesítették azt, hogy a dolgokat félig-meg-nem-ismerten jellemezzék, úgy, hogy nem hatotta át őket a megismerés.

Ez volt a helyzet a társadalmi viszonyokkal is. A Szent Római Birodalom történetét tanulmányozva – és a svájci történelem közeli kapcsolatban volt ezzel – azt találjuk, hogy a világosság hiánya korról-korra állandósult. A világosság hiánya a társadalmi organizmusban állandósult, míg végül 1806-ban észrevehetővé vált – még a Habsburgok is felismerték ekkortól –, hogy a Szent Római Birodalomnak többé semmi értelme. És a különösen tehetséges – azaz negatívan tehetséges – I. Ferenc József császár lemondott a német koronáról. Megszűnt létezni a hatalom, mert nem találtak értelmet a szimbólumok mögött. És a közép-európai népek magukra maradtak egy sokirányú küzdelemben, ami csupán kevés konkrét értelmet tartalmazott.

Így a *Reich*-et⁸¹ 1870/71-ben ezekkel a benső ellentmondásokkal alapították meg. Egy német „birodalmat” teremtettek, amely azonban hamis elven alapult. Kitalálták a „császár” címet. Talán Franciaországban jobban megértették volna, félig-megértve legalábbis, mivel ott maradt bizonyos szubsztancia a népben; de Németországban ez olyan névként létezett, amely feltételezte, hogy a népnek képessége van a pusztá nevekre, jelentés nélkül; egyik oldalon létezett a képesség a banalítások fenntartására, a másik oldalon pedig emögött húzódott a gazdasági élet realitása. De ez a képesség nem létezik Közép-Európában. És annak érdekében, hogy megértsük, mi történt Közép-Európában, a történelmet nem absztrakt fogalmak alapján kell tanulmányozni, hanem valóságok alapján! Feltehetjük a kérdést: mi történt a Német Birodalomban 1871 és 1914 között?

Amit az emberek történni láttak, kívülről csupán egy illúzió volt. Mi volt a realitás? Látják, a történeti eseményeknél valami megjelenik [Steiner vörös krétával rajzol a táblára]; és ennek felszíne alatt valami más jelenik meg [kékkel rajzol]. Amikor az első dolog eltűnik, mint illúzió, akkor a második dolog, a valóság, megjelenik, mint annak folytatása.

Nem is kellene elemezni, hanem csak rátekinteni a konkrét valóságra. Ami kifejlődött a Német *Reich*-ben 1871-től 1914-ig, az nem jelent meg azután, mert a *Reich* maga egy illúzió volt. A valóság később jött, ez az, ami 1918. novembere óta történt; ezt azok jelentik, akik ma hatalomban vannak. A vilmosi kor alapvető karaktere Gustav Noske [hadügyminiszter]. Annak alapvető karaktere, ami évtizedeken át kialakult, csak akkor jelent meg, amikor a jelenlegi vezetők megjelentek. A német ex-császárt korlátozták a jelenlegi ún. forradalmi vezetők. Az államügyek, melyek a felszín alatt léteztek az elmúlt évtizedekben, amikor illúziókat ápoltak, olyan államügyek, melyek ma a valóságban léteznek.

Önök valójában akkor tanulmányozhatják a történelmet, amikor a fejlődésben meglátják a hanyatlást, s ebben arra tekintenek, ami a felszín alatt történik. Mi volt valójában az orosz cárizmus a 19. században? Ami az orosz cárizmus volt akkor, az megjelenik a valóságban ma: Lenin, Trockij és a bolsevizmus. Ez a konkrét valósága annak, ami akkor illúzió volt. A cárizmus a hazugság volt, ami a felszínen hömpölygött; de amit a cárizmus valóban kitenyészett, az igazi valóságában megjelent, miután a cárizmust magát elsöpörték. Lenin nem volt más, mint a cár; miután a cárt eltüntették, maradt a valóság: Lenin vagy Trockij. És folytatva az analógiát, eltüntették az olyan embereket, mint Caprivi vagy Hohenlohe vagy Bethmann Hollweg [német kancellárok 1890-1917 között], Moske és Scheidemann [hivatalban lévő német politikusok 1903-1918 között], s maradt, ami maradt. Ezek a valódi figurák; a többiek pusztán illúziók voltak.

A lényeg az, hogy a történeti jelenséget ne absztrakt fogalmakkal illusztráljuk, hanem megmutassuk a történeti realitásokat. A történelemben egy tény definíciója mindig egy másik tény lesz, nem egy absztrakt fogalom. Ezért ez a valóságok tanulmányozásának kérdése. Mert egy olyan korban élünk, amikor a valóságokat közvetlenül kell megfigyelni és feltárni.

Ez a jelenség különösen nyilvánvaló, ha tanulmányozzák a titkos társaságok szervezetét, tartalmát, melyek nagy hatalommal rendelkeznek az angolul beszélő országokban, olyan hatalommal, amelyet a közvélemény nem is sejt. Ezek a társaságok külsőleg nagyon rokonszenves szabályok szerint szerveződnek, és a legerősebbé váltak az Atlantisz utáni Ötödik Kultúrkorszakban⁸².

Ha önök visszatekintenek az 1720-as évek Angliára, azt találják, hogy nagyon kevés tagja volt ezeknek a titkos társaságoknak. A tagok általában pusztá eszközök, az igazi, erős emberek mögöttük állnak. De itt nagyon kevés tag volt. Viszont, ha megnézik a mai statisztikákat, azt látják, hogy Londonban 488 kőműves páholy van. Ezek a páholyok kiváló eszközök a titkos társaságok kezében. Nagy-Britanniában 1354 páholy van, a gyarmatokon és a tengerentúl 486, s azután 836 ún. Royal Arch Chapter páholy [Királyi Főpáholy] van a világon, melyek még a külsődleges kőműves rituálékat is titokban tartják.

⁸¹ A Német Birodalmat.

⁸² A jelenlegi korszakban, a precessziós Halak jegyében, AD 220-2380 között. Ez a korszakszámítás a napéjgyenlőségi és napfordulós pontok, vagyis az ekliptikus „nagy kereszt” lassú, hátráló mozgásán és a földi történelemmel való szerves összefüggésén alapszik; a tavaszpont kb. 72 év alatt tesz meg 1 fokot, és kb. 2160 évente lép át a következő zodiákus-jegybe, „világhónapba”, ami egy új korszak kezdetét jelenti az emberiség számára (ld. GA 201 és GA 323, az emberi légzés 1 napi száma és a kozmikus Nagy Év földi éveinek száma azonos, 25.920). – A ford.

Lényeges megfigyelni a szubsztanciális tartalmát annak, ami ténylegesen létezik ezeken a páholyokon belül, mert ez az, amit eszközként használnak a hatalomban lévő csoportok. És azt is fontos felismerni, hogy ezek az erőteljes körök miért oly jelentősek még ma is. Az igazi tartalmuk a távoli múltba nyúlik. Nem nagyon tévednek azok, akik azt állítják, hogy a szabadkőművesség tartalmai a távoli múltban erednek, noha a bemutatott példák gyakran ködösek, sőt talán szélhámosságok is. Ezek olyan messzire mennek vissza, hogy azt mondhatjuk, az imperializmus első fázisa idején kezdődtek, amikor az isten emberi alakban sétált a földön. Abban az időben beszéltek dolgokról s főképp mutattak dolgokat ezekben a páholyokban, melyeknek ma bizonyos jelentést tulajdonítanak. Aztán ezek a dolgok szimbolikusak lettek. Az értelmük rég eltűnt. Valaki azt mondhatja, hogy ami ma a páholyokban folyik, annak majdnem semmi tartalma nincs. Csupán a szimbólumok maradtak meg.

A szimbólumok azután átmentek a banalitások fázisába, úgyhogy ma, különösen az angolul beszélő területeken, és más területeken, melyek függenek tőlük, rendelkezünk két, kevert kulturális réteggel egymás mellett: a közélet külső, exoterikus banalitásaival, és a szimbólumokkal a titkos társaságokban, melyeket titokban tartanak, mint hagyományt, anélkül, hogy megkísérelnék visszavezetni ezeket az eredeti jelentésükre. Ezáltal a szimbólumok banalitásokká válnak szimbolikus formában, vagy szimbólumokká, melyek egy másik formában banalitások is. Vannak tehát a közélet külső, exoterikus banalitásai, melyeket normális, emberi nyelven fejeznek ki, s amelyeket széles körben használnak a parlamentekben és kongresszusokon. Azután itt van a szimbólumok használata a titkos társaságokban, melyeknek tagjai anélkül használják őket, hogy értenék – banalitások szimbolikus formában. Lényeges, hogy a külső, tisztán prózai banalitások mellett vannak a kulturális, ceremóniális banalitások is. Mert ezek a szertartásos banalitások legalább tartalmazznak spirituális elemeket. És a titkos társaságokban, amelyek egy igazi ceremóniális formával rendelkeznek, értve azokat, melyek az eredeti gyakorlatra mennek vissza, az történhet, hogy a karmájuk révén bizonyos különösen tehetséges emberek behatolnak a szimbólumok alapjaiba. És néha a vak tyúk is talál szemet. Néha a különösen tehetséges emberek felfedezik a rituálék jelentését; ekkor kizárják őket a titkos társaságból. Mert ezeknek a társaságoknak a hatalom a fontos, nem a felismerések. Fontos számukra, hogy a titkokat eredeti formájukban tartsák meg, és bizonyos hatalommal rendelkeznek ebben a hagyományos formában. Miért?

Már leírtam önöknek a szubsztanciális tartalmát. De ez a tartalom azoktól az emberektől függ, akik összekapcsolódnak ezekben a társaságokban. Képzeljék csak el, mennyi ember tartozik a különböző páholyokhoz világszerte. Ezek az emberek, amikor belépnek a páholyokba, szembesülnek a szertartásokkal, melyek modorosak, ahogy leírtam. De a páholyok megnyerik őket egy bizonyos jellegzetességnek köszönhetően. A legfontosabb jellegzetességek egyike a tagok vallási hite iránti teljes közömbösség – noha néhány esetben vétenek ez ellen. Vannak például páholyok, melyek nem vesznek fel zsidókat. De ezek nem veszik figyelembe az alapelvet, mely az, hogy minden embert, hitvallástól függetlenül egyesíteni kell, és az egyéni hitek nem lényegesek. A páholyon belül nem veszik figyelembe a társadalmi osztályt és más különbségeket sem. A korrekt páholyokban mindenki testvér, tekintet nélkül arra, hogy egy lordról vagy egy munkásról van szó – bár ez ellen is vétenek. Munkásokat nem vesznek fel a legtöbb páholyba, csak lordokat és másokat, akik engedelmesek velük. De semmit sem kezdenek a princípiummal. Azokat, akik a páholyon belül vannak, teljesen egyesíti a jelmondat: Mindannyian testvérek vagyunk.

Aztán itt vannak a fokok, melyek nem érintik a tagok külső, társadalmi helyzetét. A tagok valójában úgy egyesülnek, hogy semmi sem történik a külső, társadalmi helyzetükkel. A társadalmunkban az emberek megoszlanak a vallás szerint, miközben a páholyokban a vallások nem játszanak szerepet. Másodszor, senki nem igényli, hogy a külső társadalmi rendben az emberek valamennyien testvérek legyenek. Ezek nem testvérek. A páholyokban mindazonáltal azok, akik hozzájuk tartoznak, testvérek.

Az ilyen dolgok valóban jelentőségteljesek. Nem lényegtelen, hogy az emberek mely szempontok szerint gyűlnek össze a közösségekben. Amikor ugyanolyan hitvallású emberek jönnek össze egy közösségben, akkor a valódi életben ez a közösség gyakran a külső hatalomnak van elkötelezve – a halott hatalomnak. De amikor olyan szempont szerint jönnek össze, hogy a hit, amit vallanak, lényegtelen, ez a közösséget különösen erős szellemi hatalommá teszi. Ez az, amiért a katolikus egyháznak, mely az

embereket egy többé-kevésbé egyesített hitben óhajtja tartani, mindig újra politikai eszközökkel kell a hatalmát kikényszerítenie. Mindig erősebb dolog volt kevésbé kitartani a hitvallás mellett, és kevésbé erős kitartani; a hierarchia, Róma, kevésbé igényelte a ragaszkodást a krédóhoz. Mert a társadalomban vallást létrehozni általában a hatalom csökkenését eredményezi. Egy közösség csupán akkor lehet erős, ha nem tulajdonít jelentőséget az egyéni hiteknek.

Ez egy különösen fontos valóság a banalitások korában. Mert bizonyos mértékig a nyilvános banalitások a szertartások ezoterikus banalitásai mellett állnak, a rituálék mellett. Ez az igazi oka a jelenlegi társadalmi káosznak. Idézhetünk néhány különös példát a kor banális természetével kapcsolatban. Önök tudják, hogy a 19. század közepén két szembenálló párt volt az angol parlamentben – a liberális whigek és a konzervatív toryk. Whigek és toryk szembenálltak egymással. Miféle nevek voltak ezek? A 19. század első felében ezeket a neveket komolyan vették. A liberálisokat whigeknek nevezték és nem volt zavar ekörül; a többieket toryknak nevezték, ezt is zavar nélkül. De amikor ezeket a neveket az angol parlamentarizmus hajnalán alkalmazni kezdték, mit jelentettek? A whig név egy szitokszó volt. Amikor egy skót csoport szerveződött egy bizonyos egyházi elv ellen, Angliában ezeket nevezték whigeknek. És a banalitás odáig terjedt, hogy egy szitokszó lett egy csoport hivatalos neve. Így a tiszteletreméltó liberálisok kaptak egy nevet, amely többé nem volt szitokszó. És a toryk – ez a név Írországból keletkezett. A 17., 18. században a pápistákat [katolikusokat] nevezték toryknak. Később ez a név, amely szitokszó volt az ír pápistákra, az angol konzervatívok hivatalos megjelölése lett. Mindez a nevek birodalmában történt, a megjelölések birodalmában, a banalitások birodalmában. A valóság ebben nem játszott szerepet. Ez természetesen területi példa, de bárhová tekintenek, látni fogják ezeket a dolgokat, először az angolul beszélő világban, majd a világ többi részén, elterjedve, mint egy fertőzés.

De mi az, ami oly sok embert összehoz a páholyokban az ilyen dicséretes szempontok alapján? Nem igazán érdekes, hogy van itt egy kis számú kétes személyiség is. Az elvek a lényegesek. Az a nagyon jelentős, hogy mindezek az emberek összejönnek a szertartásos banalitásokban, melyek mindazonáltal egy igazi szellemi alapon tartják össze őket.

Az is igaz, hogy amikor valaki egy erős miniszter, mondjuk, és szüksége van egy helyettes államtitkára [undersecretary of state], inkább részesíti előnyben egy páholytestvérét, mint bárki mást. Ez is jogos, mert jobban ismeri az illetőt, és jobban dolgozhat vele együtt. Ez a fajta együttműködés jogosult a fennálló körülmények között, de meg kell szűnnie.

De mit jelent ez? Bizonyosan figyelemreméltó, hogy épp a banalitások korában, mely uralja a közéletet, megjelenik egy szellemi közösség, határozottan értékes elvekkkel. A szellemi közösség teljesen titkos, nem annyira a jellege tekintetében, mint inkább a belső szándékait illetően. Miért van ez? Mert a banalitások korában élünk, és a banalitások elősegítik a valóságok meghamisítását. És mi történik? Mi az, ami lényegében már létezik? Egy független gazdaság, amelynek többé nincs köze a banalitásokhoz; egy felszín alá kényszerített szellemi élet, és egy jogi élet, belecsavarva a banalitások tógájába, amelynek annyi jelentősége van a külső világ számára, mint a jogtudománynak, mint egy angol bírónak, aki beöltözik bírói pompájába. Épp annyira felel meg ez a bírói pompa a valóságnak, amennyire a jogtudomány megfelel a valóságnak a színpalak mögött. Van egy hármasság a banalitás birodalmában, az igaztalanság hármassága, de ez igazolja a *hármasság tagozódású társadalom* szükségességét.

Látják, a hármasság tagozódású társadalom akarata azt jelenti, hogy a hazugságot és banalitást felváltja az igazság, de az igazság mint valóság, miközben a jelenkorban elkezdődött az a periódus, amelyben a valóság nem igaz, hanem banalitás. Természetesen valaki banalitásokat kényszeríthet a szellemi életre, ugyanúgy a polgárjogokra, az államra; de ez nem működik a gazdaságban. Itt jön valami, amivel kapcsolatban mindig kifogásokat kaptam számos nyilvános előadásban. Miután elmagyarázom, hogy valaki hogyan tekinthet be a szellemi világba az utasításaimat követve, melyek a Magasabb világok megismerése c. könyvemben szerepelnek, minden harmadik előadás után valaki feláll és azt mondja: „Igen, de honnan tudja valaki, hogy amit bensőleg lát, az valódi? Van olyasmi, hogy autoszugesztíó. Ez az egész szellemi világ lehet, hogy csak egy autoszugesztíó! Van olyan szugesztíó is, hogy amikor valaki a limonádéra gondol, megjelenik a limonádé íze a szájában.” Mindig azt válaszolom az ilyen ellenvetésekre, hogy a lényeg az, hogy a valóságban álljunk. Természetesen a limonádé ízét lehet

szuggerálni, de a szomjúságot nem lehet megszüntetni ezen a módon. Ha eléggé messze mennek, el fogják érni a valóságot. Lehetnek banalitások a szellemiség birodalmában, a jogállamban is, de a banalitások a gazdaságban nem működnek, mert önök nem ehetik meg őket, vagy legalábbis nem telhetnek meg velük.

Így a banalitások korában ténylegesen minden valóság közül egyedül a gazdaság marad meg. És abban a pillanatban, amikor az illúziót felismerik, mint illúziót, a banalitást felismerik, mint banalitást, egy erős szégyenérzet jön létre: nekünk, embereknek, van értelmünk, de ezt az értelmet csupán arra használjuk, hogy biztosítjuk a fizikai élet gazdasági alapját, olyasmit, amit az állatok tesznek, anélkül, hogy értelemmel rendelkeznének. Ha az értelmünk csak a gazdaság fenntartására alkalmas – az élelem és a fizikai létezéshez szükséges dolgok előállítására, akkor megcsaljuk az értelmünket, akkor olyasmire használjuk az értelmünket, amit az állatok nagyon jól megtesznek az értelem luxusa nélkül is. Abban a pillanatban, hogy a lelkiismeret felébred, azaz, amikor a banalitások természetét felismerik, szégyenérzet keletkezik; és akkor megfordulhat a dolog – felébred az igény a szellemi-kulturális élet megújulására.

Ezt azonban egy helyes módon kell előkészíteni – hogy elég nagy számú ember legyen, akik átlátják a jelenlegi helyzetet. Milyen jó származik abból, ha az emberek megtévesztik magukat afelől, ami a valóság? Milyen jó származik abból, hogy valaki hisz Lloyd George-ban [brit miniszterelnök, 1916-1922], miközben átlátja a tényt, hogy minden, amit ez az ember mond, szükségképp banalitás? Milyen jó származott abból, hogy az egész világ imádta Woodrow Wilson-t, amikor valaki átlátja a tényt, hogy a wilsoni politika banalitás? Milyen jó származik abból, hogy megmaradnak a mai európai feltételek, melyek a múltból eredő elveken alapulnak, melyek többé nem érvényesek?

A szimbólumokat történeti összefüggéseikben is vizsgálni kell. Világossá kell váljon, hogy a külső megjelenés figyelemreméltó dolgokat fejez ki. A Habsburgok például Elzászból jöttek és átkeltek Svájcra, mindig kelet felé költözve. Addig mentek keletre, míg Magyarország apostoli királyai lettek. De ebben az utazásban nyugatról keletre az a figyelemreméltó dolog, hogy a nyugati realitások elhalványultak keleten.

A Hohenzollernek nem tettek ilyen hosszú utat – csupán Nürnbergből Berlinbe, de szintén nyugatról keletre. Ezek a történelmi jelek is valódi szimbólumok, melyekre figyelmet kell fordítanunk. És figyelmet kell fordítanunk a mai banalitások alatti valóságokra. Ez az, amiért lehetetlen megtalálni a valóságot a mai közvéleményben. Akinek érzéke van a valóság iránt, bizonyos figyelemreméltó dolgokhoz juthat el. Amikor a dolgok eredetére tekintenek a közéletben, melyeket mindenki követ az egész világon, olyan dolgokra, mint a whigek és toryk, azt találják, hogy ezek eredetileg szitokszók voltak, és szükséges volt komolyan venni őket, mert nem lehetett komoly neveket találni arra, ami valóban létezett. És manapság számos dologgal ez a helyzet. A közéletben próbálunk szavakat kapcsolni egyfajta misztikus lepelhez, és ezt nem ismerjük fel. Nem ismerjük fel, hogy a banalitások korában élünk.

Például, tudok egy nagyon érdekes kódexről, amely a banalitások gyűjteménye. Amikor kinyitják ezt a kódexet, figyelemreméltó tételeket találnak benne. Például: Mi az igazság? Az igazság a nép akarata – és így tovább. Igen, kedves barátaim, A törvény a nép akarata! A népe – de ma „nép” alatt az egyének puszta összességét értik. És erről az összességről feltételezik, hogy akarata van. Ilyesféle magyarázatok vannak a banalitások kódexében. Az embernek az a benyomása, hogy valaki még élvezi is, hogy a banalitások nyelvére fordítson le mindent, ami a mai közéletben létezik. És tudják, mi a címe a banalitások kódexének? *Az állam*, és a szerzője Woodrow Wilson. Ez a kódex az 1890-es években jelent meg. Mármost nem Woodrow Wilson szándéka volt, hogy kedvét lelje a luxusban, mellyel a banalitásokat egy könyvben összegyűjtötte; mindenesetre ezt elvégezték. Ilyen kevés volt, amit az emberek gondoltak és mondtak a valósággal kapcsolatban, hogy véleményük szerint Woodrow Wilson megalkotta a mai politikai bölcsesség foglalatát – ami azonban a valóságban a banalitások kódexe. Néhány éve a banalitäts-féreg annyira befurakodott egy németbe, hogy lefordította ezt a vaskos könyvet németre. Feltételezem, hogy ezt lefordították más nyelvekre is, de nem tudom.

Nem jutunk messzire, ha nem látunk keresztül ezeken a dolgokon, és nem figyeljük meg a valóságokat ezekben a dolgokban. Egy kis gondolkodás nélkül nem jutunk előre. Szükséges, hogy serkentsük magunkat a nagyobb gondolkodásra. Ezt holnap fogjuk megtárgyalni.

III. előadás, Dornach, 1920. febr. 22.

Ha megfontolják, ami elhangzott itt az elmúlt két nap során, látni fogják, hogy ami az imperializmus lényegéhez tartozik, az egy imperialisztikus közösségben olyasmi, amit egy misszió részének éreztek – nem szükségképp jogosultan, de érthetően –, és később úgy folytatódott, mint egy automatizmus, úgyszólván. Az emberi fejlődés történetében fennmaradnak dolgok – egyszerűen hanyagságból is –, melyek egykor jogosultak vagy megmagyarázhatók voltak, de többé nem azok.

Ha egy közösség a kötelességének érzi megvédeni magát egy bizonyos időtartamra, akkor jogosultnak érzi, hogy létrehozzon bizonyos foglalkozásokat e célból: a rendőrt és a katonát. De amikor a veszély, ami ellen védekeztek, többé nem létezik, a foglalkozások továbbra is fennmaradnak. Az emberek továbbra is érdekeltek maradnak. Folytatni akarják ezeket a foglalkozásokat, s ezért olyasmivel rendelkezünk, amit többé nem igazolnak a körülmények. Valami kialakul, ami, bár talán eredetileg a védelem szükségességének köszönhető, egy agresszív karaktert ölt. Így van ez minden birodalommal, kivéve az első emberi társadalmak eredeti imperializmusát, melyről tegnap beszéltem, melyben a nép felfogása az uralkodót istennek tekintette, s így igazolta, hogy felségterületét olyan messze terjessze ki, amennyire lehetséges. Ez a jogosultság nincs többé jelen egyik későbbi birodalomban sem. Vegyük fontolóra még egyszer egy meghatározott nézőpontból, mi jelenik meg az emberiség történeti fejlődésében. Azt találjuk, hogy a legrégebbi időkben az egyén akarata, akit istennek tekintettek, vitathatatlan hatalmi tényező volt. A közéletben valójában nem képezték vita tárgyát ezek a birodalmak; de a vita lehetetlensége azon a tényen nyugodott, hogy egy isten emberi formában sétált a földön, mint uralkodó. Ez volt, ha szabad így kifejeznem magam, a közügyek szilárd alapja.

Fokozatosan mindaz, ami az isteni akaraton nyugodott s így biztosítva volt, átment a második fázisba. Ezen a fokon a dolgok, melyek megfigyelhetők a fizikai életben, legyenek ezek személyek, vagy a személyek jelvényei, a kormányzó vagy uralkodó személyek tettei, ez mind szimbólum, jel lett. Míg az imperializmus első fázisában itt, a fizikai világban a szellemet közvetlenül jelenvalónak tekintették, a második fázisban minden fizikait tükröződésnek, képnek gondoltak, annak szimbólumaként fogták fel, ami ténylegesen nem jelent meg a fizikai világban, hanem csupán illusztrálták a személyek és tettek a fizikai világban.

Ezek voltak azok az idők, amikor a második fázis megjelent, mikor az emberek először tartották lehetségesnek a közügyekről folytatott vitát. Amit ma jogoknak hívunk, aligha tarthatjuk létezőnek az első fázis idején. Ekkor az egyetlen politikai intézmény, ami említésre méltó, a fizikai emberek által gyakorolt isteni hatalom jelensége. A társadalmi ügyekben az egyetlen dolog, ami számított, egy fizikai személy konkrét akarata volt. Nem volt értelme megítélni, hogy ez jogosult volt vagy sem. Csak ez volt. Ennek kellett engedelmessé válni. Nem volt értelme megvitálni, hogy az emberi formában megjelent istennek ezt vagy azt kell vagy nem kell tennie. Ezt ténylegesen nem tették azokban az időkben, amikor az általam leírt feltételek léteztek. De ha valaki a szellemi világnak csupán a képét látta a fizikai intézményekben, ha valaki arról beszélt, amit Szt. Ágoston „Isten városának” [Civitas Dei] nevezett – azaz államnak, amely itt a földön létezik, de amely valójában a mennyei tények és személyek képe, akkor valaki lehetett azon a véleményen, hogy amit egy személy, mint isteni kép tesz, az helyes, igazi kép; mások pedig ellenkezhetek, és azt mondhatták, hogy ez nem az igazi kép. Ekkor jött létre a vita lehetősége. Egy mai személy, mivel megszokta, hogy mindent kritizáljon, mindent vitasson, azt gondolja, hogy a kritika és a vita mindig jelen volt az emberiség történetében. Ez nem igaz. A vita és a kritika a második fázis jellegzetességei, amelyet leírtam önöknek. Így kezdődött az önálló ítélet lehetősége, azaz, hozzáadták az állítmányt az alanyhoz. Az emberi önkifejezésnek a legrégebbi formáiban ez a személyes ítélet egyáltalán nem volt jelen a közügyek tekintetében. A második fázis során készült elő például az, amit ma parlamentnek hívunk; mert a parlamentnek csupán akkor van értelme, ha meg lehet vitálni a közügyeket. Ezért a közbeszéd legkezdetlegesebb formája is a második fázis jellegzetességét hordja magán. Ma a harmadik fázisban élünk, amennyire a nyugati országok jellegzetes formái többé-kevésbé elterjedtek a földön. Ez a banalitások állapota. Ez az a fok, mint tegnap jellemeztem önöknek, amelyen a benső szubsztancia is eltűnik a vitákból, s ezért mindenkinek igaza lehet, vagy legalábbis azt gondolhatja, hogy

igaza van, s amikor nem lehet bizonyítani, hogy tévednek, mert alapvetően a banalitások világán belül minden igazolható. Mindazonáltal az előző fokok mindig megőrződtek a következő fokon belül. Ezért az imperializmus benső impulzusa létezik. Az emberek nagyon felületesen figyelik meg a dolgokat. Amikor a korábbi német császár beleírta egy vendégkönyvbe, ami nyilvános volt, hogy „A király akarata a legfőbb törvény” – mit jelentett ez? Azt jelentette, hogy a banalitások korában úgy fejezte ki magát, hogy ennek csupán az első fázisban lett volna értelme. Az első fázisban ténylegesen az volt a helyzet, hogy az uralkodó akarata volt a legmagasabb törvény. A jog fogalma, melybe beletartozik a szólásszabadság joga, a jogászok és a bíróságok, lényegében a második fázis jellegzetessége, és a maga valóságában csak a második fázis szempontjából ragadható meg. Bárki, aki nyomon követi, hogy mennyi vita zajlott le a jogok eredetéről és jellegéről, észreveheti, hogy van valami vibrálás a jogok fogalma, mint olyan körül, mivel ez a szimbolikus fázishoz illeszkedik, ahol a szellemi keresztülcshint az anyagig, átfénylött, úgy, hogy amikor csupán a külső jelek, a törvényi aspektusok és szavak megjelennek, valaki érvelhet és vitatkozhat arról a közbeszédben, mi a jog és a jogrendszer.

A banalitások korában mindazonáltal annak megértése, hogy mi szükséges a jogok számára a társadalomban, teljesen elveszett: a szellemi birodalom nem ragyog keresztül a fizikai birodalmon. És akkor valaki olyan definíciókkal érkezik, mint tegnap leírtam Woodrow Wilson példáján. Felolvasom most önöknek a törvény meghatározását, amit Woodrow Wilson adott, úgy, hogy önök láthatják, hogy ez a definíció semmi másból nem áll, mint banalitásokból. Azt mondja: „A törvény az állam akarata, melyet azok a polgárok ismernek el, akik kapcsolódnak hozzá.” Így magyarázza az állam az akarátát! Az ember jól elképzelheti, hogy valaki, aki elég erősen bele van ágyazva az absztrakt idealizmusba, nem is beszélve a materializmusról – mert ezek gyakorlatilag ugyanazok –, azt állíthatja, hogy az államnak akaratot lehet tulajdonítani. Minden valóságérzék híjával van az, aki ilyesmit leír. De ez áll abban a könyvben, melyről tegnap beszéltem önöknek – a banalitások kódexében, melynek címe: *Az állam, történeti elemei és a gyakorlati politika*.

Vannak egyéb érdekes dolgok is ebben. Csupán zárójelben szeretném felhívni a figyelmüket arra, amit Wilson mond ebben a könyvben a Német Birodalomról, miután leírja, hogyan váltak sikeressé a megalapítására tett erőfeszítések 1870/71-ben. A következő mondatokkal írja ezt le: „A végső lökést a teljes nemzeti egység eléréséhez az 1870/71-es német-francia háború hozta meg. Poroszország ragyogó sikere ebben a küzdelemben, melyet a német patriotizmus érdekei vívtak a francia arcátlanság ellen, a központi államok hűvös tartózkodását idézte elő az erőteljes szomszédjuk irányában északon; ezek egyesültek Németország többi részével, és a Német Birodalom megalakult a versailles-i királyi palotában 1871. január 18.-án.” Ugyanaz az ember írta ezt, aki egy rövid idő múlva Versailles-ban egyesült azokkal, akiknek arcátlansága korábban a Német Birodalom megalapítását eredményezte. A jelenlegi közvélekedések nagy része abból a tényből származik, hogy az emberek szörnyen felületesek, és nem figyelnek a tényekre. Ha önök úgy döntenek, hogy objektív információk alapján ítélnék, akkor a dolgok teljesen másként néznek ki, mint amit a nyilvánosságban bemutatnak és amit ezer meg ezer ember elfogad. Nem lett volna haszontalan egy cseppet sem, ha aközben, míg Wilson diadalmasan Párizsba érkezett, és minden oldalról imádták, ezek a megjegyzések is elhangzottak volna róla⁸³. Ez az, amire törekedni kell, számításba venni a tényeket, melyek az igazságot is jelentik.

Így a második fázis az, amikor a vita keletkezik, mely a polgárjogi fogalmakat lehetővé teszi. A harmadik fázis az, amikor a gazdasági élet a lényegi realitás. És tegnap megmutattuk, hogy a banalitásoknak ez a kora mennyire szükséges a történeti fejlődés folyamatában, azért, hogy a banalitás, mely üres, felnyissa az emberek szeméit a tényre, hogy az egyetlen realitás a gazdasági élet, és hogy ezért mennyire szükséges előmozdítani a szellemiséget, az új spiritualitást a világban.

Az embereknek teljesen szűkös elgondolásuk van erről az új szellemi életről. És ezért érthető, hogy ez meg van terhelve a legképtelenebb félreértésekkel. Mert ennek az új spiritualitásnak be kell hatolnia az emberi élet mélységeibe. S noha azok a titkos társaságok, melyekről tegnap beszéltem, csupán tradicionálisan őrzik a régi formákat, a „testvériség” eszméje, mely nem hagyja, hogy a társadalmi osztály

⁸³ Ld. Steiner Memoranduma Országépítő, 1996/2, és 4. szám, ill. Naplójegyzete 1917-ből, uott, 2003/2. – A ford.

vagy egy személy vallása szerepet játsszon a páholyokban, egy bizonyos értelemben helyes módon készíti elő ezt az új spiritualitást.

Ma azt mondjuk – bocsássák meg, hogy erre hívom fel a figyelmüket, de vegyünk valami teljesen banálisat, teljesen átlagos dolgot: „a fa zöld.” Ez az a beszédmód, amely általános az emberi fejlődés második fázisában. Talán jobban megértik, ha elképzelik, hogy próbáljuk lefesteni ezt a véleményt, hogy „a fa zöld”. Önök nem festhetik ezt le! Lesz valami fehér felszín és zöldet adnak hozzá, de semmit nem festenek le a fából. És amikor valamit lefestenek a fából, ami nem zöld, még inkább zavart okoznak. Ha megpróbálják lefesteni, hogy „a fa zöld”, valami halottat festenek le. Az a mód, ahogyan a beszédünkben kombináljuk az alanyt és az állítmányt, csak a halott szemléletünknek hasznos, ami nem élő a világban. Mivel még nincs eszménk arról, hogy mennyire élő minden a világon, és hogyan fejezzük ki magunkat azzal kapcsolatban, ami élő, olyan ítéleteket alkotunk, hogy „a fa zöld”, ami feltételezi, hogy létezik egy viszony valami és a zöld szín között, miközben a zöld szín maga a kreatív elem, az erő, ami tevékeny és élő. Az emberi gondolkodás és érzés átalakulása a lélek legbensőbb életében fog lezajlani. Ez sokára fog befejeződni, de amikor ez megtörténik, hatással lesz a társadalmi feltételekre és arra, hogy az emberek hogyan viszonyulnak egymáshoz.

Ma mindennek csupán a kezdetén vagyunk. De szükséges tudni, hogy mely ösvények vezetnek a világosságra. Említettem, hogy jelentőségteljes, amikor emberek összejönnek és nem játszik szerepet a szubjektív hit. Tekintsék ebből a szempontból – valóban gondolják meg – a módot, ahogyan az antropozófiát leírjuk. Nem definíciókkal vagy átlagos ítéletekkel írjuk le. Próbálunk képeket felkelteni, megjeleníteni a dolgokat a legkülönbözőbb oldalról, és értelmetlen megpróbálni, hogy lerögzítsünk valamit egy pusztán igennel vagy nemmel, aminek szellemtudományos értelme van. Az emberek ma mindig ezt akarják tenni, de ez nem lehetséges. Egyre gyakrabban megtörténik – mert a második fázisból a harmadikba növekszünk bele –, hogy valaki azt kérdezi: Mi a jó nekem abban, hogy ezzel vagy azzal a nehézséggel szembeszállok az életben? Adjon tanácsot. Aha! Ez az illető megmondja, hogy ebben vagy abban az élethelyzetben valakinek ezt vagy azt kell tennie. És általánosítanak. De ennek csak egy korlátozott értelme van, mert a megítélés a szellemi világból jön, mindig csupán egy individuális értelemmel, ami csupán egy esetben alkalmazható. Az általánosításnak ez a módja, amelyet megszoktunk a második fázisban, nem folytatódhat a harmadik fázisban. Az emberek ma nagyon hajlanak arra, hogy a dolgokat a múltból a jövőbe vigyék. Az embernek tartózkodóvá kell válnia azon dolgok irányában, melyek ártalmasak a lélek számára, mert megakadályozzák, hogy tisztán lássa, mi történik.

Tegnap jeleztem önöknek, hogy sok tekintetben a katolikus egyház visszatér az első fázishoz. Ez tartalmaz valamit, ami olyan mint egy utánzata vagy árnyéka az emberi fejlődés első fázisának, amely néha egyfajta szellemi imperializmussá szilárdul, mint például a 11. században, amikor Cluny szerzetesei [a franciaországi bencés apátságé] valóban uralkodtak Európa felett, jobban, mint azt általában gondolják. Köreikből emelkedett ki az erőteljes, imperialisztikus VII. Gergely pápa. Ezért teszi lehetővé a római katolikus dogma a papoknak, hogy nagyobbnak érezzék magukat, mint Krisztus, mert a pap kényszerítheti Őt, hogy megjelenjen az oltárnál. Ez világosan mutatja, hogy a katolikus egyház intézménye egy maradvány, annak árnyképe, ami létezett a legelső imperializmus idején.

Önök tudják, hogy egy nagy ellenségeskedés létezett a katolikus egyház és a titkos társaságok között, melyek a szabadkőművességet használták nyugaton – legalábbis a szabadkőművesség bizonyos formáját –, mint eszközt. Túl messzire vezetne, hogy ebben az előadásban részletesen leírjuk, hogyan növekedett fokozatosan ez az ellenségeskedés a korokon át. De egy dolgot el lehet mondani, hogy ezekben a titkos társaságokban milyen erős a vélemény, hogy a katolikus egyház az imperializmus első fázisának maradványa. A Szent Római Birodalom használta ezeket a kereteket, mikor a pápa megkoronázta Nagy Károlyt és Ottót, ezáltal a lelki imperializmust a világi felszentelés eszközeként használva. Felvették, ami még megmaradt a régebbi időkben és átöntötték az újba. Így a második fázis imperializmusát átömlesztették az első imperializmus keretei közé.

Most elérkeztünk a harmadik fázisba, amely a gazdasági imperializmusban nyilvánkozik meg, különösen nyugaton. Ez a gazdasági imperializmus a titkos társaságok háttérkultúrájához kapcsolódik, amely tele van üres szimbólumokkal. De míg világossá vált, hogy az egyház szociális felépítménye annak

árnyképe, ami egykor létezett és többé nincs értelme, nem értik, hogy a második fázisban a nyugat államférfiai még egy nagy illúziótól szenvednek. Woodrow Wilson többé nem beszél az egyház akaratáról, hanem az állam akaratáról beszél, mint ami magától értetődő. De az államnak csupán az emberi fejlődés második fázisában tulajdonítottak jelentőséget. Míg a legrégebbi, az első fázis folyamán az egyház mindenható volt, a második fázisban az állam tartalmaz mindent, amit az egyháznak tulajdonítottak az első fázisban. Így Nagy-Britannia gazdasági imperializmusa és a szabadság bizonyos eszméje átáramlott az államba. És azok, akik Nagy-Britanniában nevelkedtek, az államban látnak valamit, aminek saját akarata lehet.

De észre kell vennünk, hogy ez az állam-fogalom ugyanazt az utat választja, mint amelyet az egyház fogalma bejárt. Fel kell ismerni: ha fenntartjuk ezt az állam-fogalmat az egész szociális organizmusra, egy pusztán jogi intézményt, és minden mást ebbe a jogi intézménybe kényszerítünk bele, akkor egy árnyékot táplálunk, épp úgy, ahogy az egyház propagált egy árnyékot – ezt ismerték fel a titkos társaságok. Azonban ennek csak kevésbé vannak tudatában. Gondoljanak a közügyekre, melyekért az emberek lelkesednek, melyeket a politikai állam fogalmába nyomnak bele. Vannak a nacionalisták, sovinizták és így tovább; minden, amit nemzetnek, nemzetinek, sovinizmusnak hívunk, ezt mindet az állam kereteibe illesztik. Hozzá kell adni a nacionalizmust, és kész a „nemzetállam” fogalma. Vagy lehet egy véleményünk, mondjuk, a szocializmusról, akár a radikális szocializmusról: az állam kereteit használják. Nacionalizmus helyett a szocializmust testesítik meg. De aztán nincs több fogalmunk; ez csupán egy árnykép lehet, amilyenné az egyház felépítménye vált. Bizonyos protestáns körökben az az eszme keletkezett, hogy az egyház csupán a látható intézmény, hogy a vallás lényegének az emberek szívében kell gyökereznie. De az emberi fejlődésnek ez a foka még nem érkezett el a politikai államot illetően, különben nem próbálnánk mindenféle nacionalizmust préselni a politikai határok közé, melyek a háború eredményeként léteznek [az I. világháború és a békeszerződések révén]. Mindez egy dolgot nem vesz figyelembe – a tényt, hogy ami megjelenik az emberiség történeti fejlődésében az *élet*, és nem mechanizmus. És az élet jellemzője az, hogy jön és megy. Az imperialisztikus megközelítés azonban más. Ennek alapján az emberek nem gondolkodnak a jövőre. Ez egy része a jelenkori megközelítésnek a közügyekkel kapcsolatban, hogy az embereknek nincsenek élő gondolataik, csupán halottak. Azt gondolják: ma alapítunk valamit, ez jó, ezért ezt örökké fenn kell tartani. Hasonlóan gondolkodik a feminista mozgalom is, mint a szocialisták és a nacionalisták. Alapítunk valamit, ami velünk kezdődik, minden ránk várt, míg elég ügyessé váltunk. És most felfedeztük a legnagyobb dolgot, ami létezik, és ez megmarad örökké. Ez olyan, mintha felnevelnék egy gyermeket 18 éves koráig és azt mondanám: megfelelően felneveltem és így marad, ahogy van. De az ifjú öregebb lesz, és meg is fog halni, mint mindenki az emberi fejlődés során.

És most ahhoz érkezünk el, amit említettem korábban, hogy a semlegesség elve a mérvadó az emberek vallási hitével és a testvériséggel kapcsolatban. Annak a tudatnak kell társulnia ehhez, hogy az élet a földön magába foglalja a halált, s fel kell ismernünk, hogy az intézmények, melyeket teremtünk, szükségképp megszűnnek létezni, mert az elhalás princípiumát foglalják magukban, s ezért nem akarnak örökké létezni, nem szabad állandónak tekinteni őket. Természetesen a második fázis gondolkodási jellegzetességének hatása miatt ez nem lehetséges. De ha a szégyenérzet, melyről tegnap beszéltem, kialakul, ha felismerjük, hogy a banalítások birodalmában élünk, melyek alatt csak a gazdasági imperializmus csillog – akkor felébred bennünk a szellem iránti igény, mely láthatatlan, de valódi. Felébred a szellemi megismerés vágya, az, ami egy láthatatlan birodalomról beszél, egy országról, amely nem ezen a világon van, melyben a Krisztus-impulzus ténylegesen megvetheti a lábát.

Ez csupán akkor történhet meg, ha a társadalmi rend hármas osztatú, hármas tagozódású: a gazdaság önszervező, a politikai állam többé nem abszolút, mindent magában foglaló entitás, hanem kizárólag a jogokkal foglalkozik, és a szellemi-kulturális élet igazán szabad, ami azt jelenti, hogy valóságosan megszerveződik egy szabad, szellemi tér. Az emberiség szellemi élete csak akkor lehet szabad, ha egyedül önmagától függ, s ha minden intézmény, amely a szellem ápolásával foglalkozik, azaz a kulturális élet, csupán önmagától függ.

Mit tegyünk azután, ha megvan ez a hármas tagozódású társadalmi organizmusunk? Van egy gazdaságunk, amelyben az élő, fizikai föld az elsődleges. Ebben a szférában a gazdaság saját erői tevékenyek. Kétlem, hogy bárki azt gondolja, hogy ha a gazdaságot úgy szervezik meg, ahogy leírtam *A szociális kérdés sarkpontjai* c. könyvemben⁸⁴, valamiféle érzékfeletti erők fognak megjelenni. Amikor eszünk, amikor elkészítjük a táplálékunkat, amikor elkészítjük a ruhánkat, ez mind valóság. Az esztétika szimbolikusan megjelenhet, de a tényleges valóság a ruha.

Ha az eljövendő társadalmi organizmus második szférájára tekintünk [a jogállami területre], nem egy szimbolizmussal rendelkezünk, mint a második fázisban, ahol a politikai állam egy egész testesített meg, hanem azzal, ami az egyik személyre ugyanolyan érvényes, mint a másokra. És a harmadik szféra sem lesz szimbólum vagy banalitás, hanem egy szellemi-kulturális valóság. A szellem a valódi élet lehetőségével fog rendelkezni az emberiségen belül. A belső társadalmi rend csak a bensőleg kiteljesedett igazsághoz való átmenet során épülhet fel. Jóllehet a banalítások korában ez különösen nehéz lesz. A banalítások korában az emberek szert tesznek egy bizonyos leleményességre, amely azonban semmi több, mint játék a régi fogalmakból eredő szavakkal. Fontolják csak meg egy pillanatra a jellegzetes példát. A banalítások imperializmusából hirtelen felbukkan a gondolat, hogy jó lenne, ha Anglia királynője rendelkezne az „India császárnője” címmel is. Valaki kitalálná a legszebb okokat ennek érdekében, de ha ez nem történik meg, akkor sem változna semmi. Ausztria császáranak, aki most egy megszűnt királysághoz tartozik, mielőtt elüldözték, a címei között volt egy legszokatlanabb: IV. Károly, Ausztria császára, Magyarország apostoli királya, Csehország, Dalmácia, Horvátország, Szlavónia, Galícia, Lodoméria, Illíria stb. királya s így tovább, és mindezek mellett „Jeruzsálem királya” is volt! Az osztrák császár, miközben nem volt többé császár, viselte a „Jeruzsálem királya” címet is. Ez a keresztesháborúk korából származott. Lehetetlen jobb példát találni a lehetetlenségre, mint ez. És az ilyen értelmetlenségek sokkal nagyobb szerepet játszanak, mint önök képzelik. Ez annak kérdése, hogy vajon felébredünk-e a jelenkori banalítások tudatosítására. Ezt nehéz megtenni, mert azok, akik a banalítások között élnek, a régi fogalmak verbális képviselői, s ezek a fogalmak az agyukban kóvályognak, mintha gondolatok lennének. De az ember csak akkor tehet szert igazi gondolkodásra, ha a belső, lelki élete élő szubsztanciával telik meg, és ez csak a szellemi világ, a szellemi élet megismeréséből jöhet. Csak a szellem általi felemelkedés révén válhat valaki teljes személyiséggé, miután elege lett a banalításokból. Amit tegnap leírtam, mint szégyenérzetet, az fogja felébreszteni a szellem iránti igényt. És a szellem elterjedése csak akkor lesz lehetséges, ha a szellemi-kulturális szféra függetlenül fejlődhet. Másképp mindig kibúvókat kell keresnünk, ahogy történt a Waldorf iskolával, mert a württembergi tartományi nevelési törvénynek volt egy olyan kiskapuja, amely lehetővé tette a Waldorf iskola megalapítását szellemi törvények, szellemi elvek alapján, olyasmi alapján, ami gyakorlatilag sehol sem létezik a földön. De az ember a szellemi életre vonatkozó dolgokat csak a szellemből magából fakadóan szervezheti meg, ha a másik két szféra nem avatkozik bele, ha mindent közvetlenül magából a szellemi szférából merítünk.

Jelenleg a tendencia fordított. De ez a tendencia nem számol a ténnyel, hogy minden új nemzedékkel egy új szellemi-kulturális élet jelenik meg a földön. Ez anyagtalan, akár diktatúrában, akár köztársaságban jön létre, s ha nem értik meg, hogy minden, ami megjelenik, az élet alanya, és folyamatosan át kell alakulnia, át kell mennie a halálon és újjá kell alakulnia, átalakulásokon kell keresztülmennie, akkor minden új nemzedék forradalmi lesz. Mert csupán azt tekintik jónak, amit a jelen számára létrehozta. Egy alapvető dolog a nyugati területek számára, melyek annyira belemerülnek a banalításokba, hogy a társadalmi organizmust élő valaminek lássák. És csak akkor láthatja valaki élőnek, ha hármas tagozódásúnak tekinti. Az a helyzet, hogy épp azok, akiknek kedvező gazdasági helyzetük megengedi, hogy a gazdasági imperializmust gyakorlatilag az egész világon elterjesszék, szörnyen felelősek azért a felismerésért, hogy egy igazi szellemi élet ápolását kell ebbe az imperializmusba árasztani. Ironikus, hogy egy gazdasági birodalom, amely elterjed az egész világon, a Brit-szigeteken alakult ki, s azután, amikor misztikus szellemiséget keresnek, azokhoz fordulnak, akiket gazdaságilag meghódítottak és kizsákmányoltak. Léteznie kell a lehetőségnek, hogy valaki a saját szellemi szubsztanciáját áraszsa a

⁸⁴ Die Kernpunkte der Sozialen Frage, 1919, GA 23, magyarul *A szociális kérdés lényege*, 1990.

társadalmi organizmusba. Ez az a tudatosság, amit a brit barátainknak magukkal kell vinnie, hogy most, ebben a világszerte jelentős történelmi pillanatban, a világ minden gazdasági intézményében, ahol angolul beszélnek, léteznie kell a lehetőségnek, hogy igazi szellemiséget vezessenek a külső, gazdasági birodalomba. Ez egy vagy-vagy szituáció: az erőfeszítések vagy kizárólag a külső gazdasági birodalomra irányulnak – ez esetben a földi civilizáció bukása elkerülhetetlenül bekövetkezik –, vagy a szellem beáramlik ebbe a gazdasági birodalomba, mely esetben az, ami a földi fejlődés célja, megvalósul. Azt kell mondanom: minden reggel nagyon komolyan ezt kellene tudatosítanunk, és minden tevékenységünket ezen impulzus szerint kellene megszervezni. A harang rendkívül sürgetően szól jelenleg – szörnyen sürgetően. Egy bizonyos értelemben elértük a banalitások csúcspontját. Abban a korban, melyben minden tartalom kipréselődött a banalitásokból, tartalmak, melyek korábban az emberiséghez kerültek, de amelyeknek nincs többé értelmük, most igazi, szubsztanciális tartalmat kell felvennünk a lelki és társadalmi életünkbe. Világos kell legyen számunkra a tény, hogy ezt a vagy-vagy helyzetet minden egyes embernek a maga számára kell eldöntenie, s hogy mindenkinek részt kell vennie ebben a döntésben a lelke legbensőbb erejével. Másképp nem vesz részt az emberiség ügyeiben.

De az illúziók vonzereje különösen erős a banalitások korában. Ezért szeretnénk megszabadulni az élet komolyságától. Elkerüljük, hogy a fejlődésünkben rejlő igazságra tekintsünk. Hogyan hagyhatták volna magukat meggyőzni az emberek a wilsoni eszmék által, ha valóban vágyakoznak az igazi világosságra? De ennek el kell jönnie. Ki kell alakulnia az emberiségben az igazság utáni váagnak. Mindenekfelett a szellemi-kulturális élet szabadsága iránti vágnak kell kialakulnia azzal a felismeréssel együtt, hogy senkinek sincs joga magát kereszténynek nevezni, aki nem fogta föl a mondást: „Az én országom nem e világból való.” Ez azt jelenti, hogy Krisztus országának láthatatlan országgá kell válnia, egy igazi láthatatlan birodalommá, melyről valaki úgy beszél, mint a láthatatlan dolgok birodalmáról. Csak ha a szellemtudomány fontossá válik, akkor fognak az emberek beszélni erről a birodalomról. Nem valamilyen egyház, nem valamilyen állam, nem valamilyen gazdasági birodalom teremtheti meg ezt a birodalmat. Egyedül az egyén akarata teremtheti meg, aki egy felszabadult szellemi-kulturális életben él.

Nehéz hinni, hogy azokban az országokban, ahol az embereket elnyomják, sokat lehet tenni a szabad szellemi életért. Ezért ezt azokban az országokban kell megtenni, ahol az emberek nincsenek elnyomva politikailag, gazdaságilag, és nyilvánvalóan szellemileg sem. Mindenekelőtt fel kell ismerni, hogy nem érkezünk el ahhoz, hogy azt mondjuk: Mostanáig a dolgok rosszul mentek, de most ismét felfelé megyünk! Nem, ha az emberek nem cselekednek ezért a szellemi célért, a dolgok nem mennek felfelé, hanem továbbra is lefelé. Az emberiség ma nem abból él, amit létrehoz – mert a létrehozáshoz ismét szellemi impulzus szükséges –, az emberiség ma a készletekből él, a régi készletekből, és ezeket elhasználta. És gyerekes, naiv dolog azt gondolni, hogy egy nap elérjük a mélypontot, és a dolgok onnan kezdve jobbak lesznek, akkor is, ha ölbe tesszük a kezünket. Nem így van. És szeretném látni, hogy a kimondott szavak lángra gyújtják azok szívét, akik az antropozófiai mozgalomhoz tartoznak. Szeretném remélni, hogy a kísértetet, amely talán üldözi azokat, akik utat találtak ebbe az antropozófiai mozgalomba, legyőzik az itt említett szellem által. Bizonyosan igaz, hogy valaki, aki megtalálja az útját ebbe a mozgalomba, gyakran a maga számára, a lelke számára keres valamit. Természetesen megteheti ezt, de csupán azért, hogy lelkével az egész szolgálatába álljon. Bizonyosan fejlesztenie kell magát, de az emberiséget kell fejlesztenie magán keresztül. Ez gyakran nem elég. Ezekhez a dolgokhoz hozzá kell adni azt, amiről beszéltem, amit minden reggel meg kellene gondolni. Ha valóban komolyan felvesszük e mozgalom benső impulzusát, sokkal messzebb jutunk (...) Ma sokkal komolyabban kellene gondolkodni, és nem kellene elutasítani az idők komolyságát, hanem felismerni, hogy csupán az elején vagyunk bizonyos dolgoknak, melyek szembenállnak mindennel, ami az emberi haladás irányába mutat. És sosem feledkezhetünk meg arról, mellőzve a felelősség kérdését, hogy mi a radikális gonosz az emberiségen belül, mi nyilatkozik meg, mint radikális gonosz az emberiségen belül. A legrosszabb, ami ma történhet, hogy a pusztá jelszavakra és banalitásokra figyelnek, és azt hiszik, hogy az idejétmúlt fogalmak valahogy a mai emberi valóságban gyökereznek – az a legrosszabb, ha nem kezdeményezünk egy új valóságot magának a szellemnek a forrásaiból.

Ez volt az, kedves barátaim, amit ma el akartam mondani önöknek, mindenekelőtt önöknek, de különösen azoknak, akiknek a látogatása oly nagy öröm volt számunkra – különösen angol barátainknak, úgy, hogy amikor visszatérnek országukba, legyen valami, amin tevékenységük alapul, ott, ahol ennek oly nagy jelentősége van. Láthatták, hogy nem beszéltem senki kedvéért és senki ellen, nem hízelegtem senkinek. Csupán azért beszélek itt, hogy elmondjam az igazságot. Ismertem teozófusokat, akik, mikor egy külföldi nemzet tagjaihoz beszéltek, azzal kezdték, ami tiszteletreméltó, hogy elterjessék a tanításokat a szellemi életről egy nemzetben, amely oly sok dicsőséget szerzett. Ilyen dolgokat nem lehet itt mondani önöknek. De hiszem, hogy önök azért jöttek ide, hogy az igazságot hallják, és úgy gondolom, hogy a legjobb szolgálatot tettem önöknek, amikor a kendőzetlen igazságot próbáltam elmondani. Önök megtanulják az útjuk során, hogy az igazságot kimondani nem kényelmes dolog, mert az igazság ellenkezést kelt, most még inkább, mint valaha. Ne féljenek az ellenkezéstől, mert ezek egy és ugyanazt jelentik: kimondani az igazságot és ellenséget szerezni. És jobban megértjük egymást, ha a kölcsönös megértésünk azon a vágyon alapul, hogy a kendőzetlen igazságot akarjuk hallani. Mielőtt Németországba megyek, ezt akartam önöknek ma elmondani, és különösen angol barátainknak.

Imperializmus egykor és ma (címlap):

Rudolf Steiner:

Az újratestesülés szerepe az egyes embercsoportoknál⁸⁵

Kedves Barátaim!

Sürgető feladat számunkra a mai korban, hogy a szellemtudomány megismeréseit és impulzusait az életben alkalmazzuk, de egy igazán hatékony módon. Újra és újra hangsúlyozni kell, hogy a kor égető szükségleteivel szembeülve az emberi élet és a kozmikus lét mögött húzódnó igazságok elméleti megismerése nem eléggé hatékony. Minden ezeknek az igazságoknak a megértésétől függ, ahogyan ezek ténylegesen léteznek a gyakorlati életben – más szavakkal, magát az életet a szellemtudomány fényében kell megértenünk. Századokon át az emberek fokozott mértékben megszokták, hogy csupán a valóság egy töredékére tekintsenek. És ennek elkerülhetetlen következménye lett az a felfogás, ami a jelenkor katasztrofális eseményeiben csúcsosodott ki. Az emberek teljesen híjával vannak a lét azon megértésének, amit igényel tőlük a fejlődésük jelenkori szakasza.

Az antropozófiai szellemtudomány tanítványaiként bizonyosan nem nehéz önök számára elfogadni az ismételt földi életek igazságát, sem azt a tényt, hogy a szabadság teljes realitása ellenére egy emberi lény sorsa egy korábbi földi életben gyökerezik. De amikor ez a kérdés felmerül az élet konkrét realitásai közepette, belecsúszunk egy olyan gondolkodásba, amely megszokottá vált az elmúlt néhány évszázad során, és amely teljesen képtelen az emberi élet bonyolultságainak értelmezésére. Noha ez a fajta gondolkodás megmagyarázhat bizonyos természeti jelenségeket, teljesen tanácstalanná válik, amikor szembekerül az emberi élet bonyolult összefüggéseivel. A tudományos gondolkodás csakugyan a legmesszebb áll mindattól, ami a mai élet tényleges követelményeiben jelentkezik, mégis a tudomány egy nagyon erős befolyást gyakorol az emberek tömegeinek gondolkodására. A tudományos gondolkodás hatásáról szólva nem azokra az egyénekre hivatkozom, akik a tudomány egyes ágaiban vagy azokkal kapcsolatban dolgoznak. Azokra az embertömegekre gondolok, akik, midőn az élet legnehezebb problémáival szembeülnek, lenyelik, amit olyan emberek mondanak nekik, akik a külső körülmények ereje folytán látszanak alkalmasnak az ilyen dolgok megítélésére. És azután az emberek a cselekedeteiket az elismert tekintélyek vélekedéseire alapozzák, noha ezek híjával vannak az emberi élet bármilyen igazi megértésének. A szellemtudomány tanításait a lét minden ágára alkalmazni kell, mindenekfelett a megismerésnek azokra az ágaira, melyek az élet igazi megértésének alapját képezik.

Amikor ma az ember eljut a szellemtudományhoz, kezdi megérteni az ismételt földi életek tényén alapuló elveket. De feltehetően többet akar megtudni azokról a dolgokról, amelyek ténylegesen történnek a világban. Talán a történelemhez fordul, vagy inkább a töredékes történelemhez, ami a szokásos oktatás részét képezi. De mindez olyan nézőpontból íródott, ami pusztán csak a természeti dolgokat és jelenségeket képes megmagyarázni, semmi többet. A történelem szellemi aspektusait nem veszik figyelembe, és amikor manapság bárki értelmezni próbál bizonyos tényeket és történeti eseményeket, többé-kevésbé kénytelen beleesni abba, hogy mi történt az utóbbi nemzedék alatt, a második és harmadik nemzedék alatt visszafelé, és így tovább, századokon keresztül. Konkrét példát véve: hogyan áll hozzá egy német a saját történelme tanulásához? Azokra az emberekre gondol, akik Közép-Európában éltek, akik közül ő is az egyik. Olvassa, hogy mi történt velük, mi történt az apáikkal, ősapáikkal és így tovább, nemzedékeken keresztül. Visszamegy az időben, talán a középkorig, és elképzei, hogy követi az emberi élet folyamatos áramlásának nyomait, ami azután a népvándorlás korába vezet és így tovább. És így próbálja magyarázni, hogy mi történik jelenleg az emberiséggel, azáltal, hogy mi történt ezeknél a korábbi nemzedékeknél. Ismerőssé válik számára a történelem áramlata, ahogyan az kifejeződik az egymást

⁸⁵ Stuttgart, 1921. jan. 6.-i előadás, Die Wiederverkörperung bestimmter Gruppen von Menschenseelen, in GA 203., *Die Verantwortung des Menschen für die Weltentwicklung*, német eredeti anthrowiki.at, az angol kiadás alapján, *Past Incarnations of the Peoples of Today*, rsarchive.org, első magyar megjelenés: 2012, virtus.hu.

követő nemzedékekben, és az egyetlen eszme, ami igazán világos számára, az öröklésé. A fiúk örökölték bizonyos tulajdonságokat, jellegzetességeket ősatyáiktól, vagy kiváltságokat, melyeket elődeik teremtettek meg. Ez csupán arra vonatkozik, ami időben visszamegy a jelentől a korábbi nemzedékekhez.

Igen, de ha a szellemtudomány fényében tekintjük a dolgot, lehet ezt a teljes valóságnak tekinteni? Miért lenne szükségszerű, hogy a jelen nemzedék testeiben élő lelkek Közép-Európában testesültek meg korábbi életük folyamán? Nem lehetséges-e, hogy ezek teljesen máshol öltöttek testet, teljesen más feltételek között? Azok az erők, amelyeket ezek a lelkek áthoztak magukkal korábbi megtestesüléseikből a jelenlegi nemzedék testeibe, nem kevésbé hatékonyan működnek, mint a vér erői, melyek az öröklés révén átadódnak nemzedékeken keresztül. Ezek az erők ugyanúgy működnek, mint az örökletes fizikai jellegek. Nem szabad abba a gondolkodási hibába esni, hogy az emberi lényeket vagy a jelenkor eseményeit mindig az alapján értjük meg, amit szemeinkkel a valóság töredékéből látunk. Azt kell mondani magunknak, hogy a jelenkori emberekben olyan lelkek testesültek meg, akik korábbi inkarnációikban a föld teljesen más térségeiben éltek. És amikor megpróbáljuk követni ezeknek a lelkeknek a sorsát, nem szükségképp a nemzedékeken keresztül jutunk vissza. Más szavakkal, nem érthetjük meg, mi történik a földön, ha nem alkalmazzuk egy teljesen konkrét módon az ismételt földi életek igazságát.

Nem lehetséges teljesen őszintén hinni a reinkarnációban egyfelől, és másrészt elfogadni a történelmet úgy, ahogy manapság előadják, mert ha így tennénk, élesen elválasztanánk egymástól a külső életet a maga hagyományaival, és azt, amit lényegi valóságnak tekintünk⁸⁶. Egyre inkább fel kell ismernünk, mennyire szükséges, hogy képessé váljunk magában az életben megtalálni azoknak a dolgoknak az igazságát, melyeket szellemileg igaznak tekintünk. És ezért, kedves barátaim, én nem habozom, hogy beszéljek a kutatás bizonyos eredményeiről, amelyek valószínűtlennek látszanak sok ember számára, mindazonáltal ezeknek ma ismertté kell válnia. Helyes dolog, hogy ezek a dolgok ismertté váljanak, mert az emberiség bensőleg szomjazik a teljes valóság megismerésére, és mert a hanyatlás növekszik, ha az emberek félnek szembesülni a teljes valósággal. Természetesen igaz az, hogy a legtöbb ember vonakodik a szellemtudomány igazságainak teljesen komolyan vételétől. Ezek az igazságok olyannyira meglepőnek látszanak s távolinak a megszokott gondolkodásmódjunktól, hogy az emberek csak épphogy érintik a szellemtudományt, és sosem jutnak el ahhoz a ponthoz, hogy megragadják. Nincs bátorságuk alkalmazni ezeket az igazságokat sem a gyakorlati életben, sem a gyakorlati élet problémáinak tanulmányozásában.

Ezen a ponton, mielőtt tovább mennénk, hadd ismételjek meg valamit, amit már több alkalommal elmondtam; nevezetesen, hogy azok, akik igazán előre akarnak haladni a szellemi kutatásban, meg kell védeniük magukat a közönséges képzettársításoktól vagy gondolati kombinációktól, mert ami megjelenik az értelem számára⁸⁷, az a szokásos igazsággal szemben van, legalábbis nagyon távolinak tűnik attól. Pontosan ez a helyzet a mélyebb igazságokkal, amelyek eleinte különösnek és valószínűtlennek látszanak, mert ezeket csak igazi megismeréssel és igazi tapasztalással lehet felfedezni.

És így teljes komolysággal feltehetjük magunknak a kérdést: miért vezették az emberek a civilizációt a jelenlegi katasztrofális körülmények közé? Mit mond erről a szellemtudomány? Hangsúlyoznom kell, hogy bizonyos részletek, melyeket korábbi alkalmakkor megadtam, teljesen korrektek, de olyan okokból, melyek teljesen nyilvánvalóvá fognak válni önök számára, csak úgy lehetséges helyes módon foglalkozni egy hatalmas területtel, ha állandóan hozzáteszünk más részleteket is.

⁸⁶ Fontos rámutatni, hogy bár a valódi szellem és a szellemi megismerés elsőrangú, alapvető szerepet kell játsszon az életünkben, nem eshetünk az egyoldalúság hibájába ezzel kapcsolatban sem, hiszen mindenképp létezik egy szellemi „affinitás”, karmikus vonzás-taszítás, amely az emberi lelkeket a megtestesülések során bizonyos irányokba tereli, népcsoporthoz, szülőpárhoz, nyelvhez, „világi” kulturális közegbe, azaz egy szerves összefüggésrend szerint kell gondolkodnunk önmagunkról, mint a fizikai-testi világ „burkaiban” megjelenő, összetett lelki-szellemi lényekről. (Ld. *Függelék*. — A ford.)

⁸⁷ Ti. a szellemi látásban. (A ford.)

Korábban már említettem, hogy számos lélek, akik a mai korban élnek, előző életét a kereszténység első századaiban élte, inkább Dél-Európában⁸⁸. E lelkek közül számosan most Közép-Európában vannak megtestesülve. Ez egy teljesen korrekt megállapítás, de csak egy bizonyos számú lélekre alkalmazható. Amit ma szándékozom mondani önöknek, azt úgy kell tekinteni, mint ami a föld jelenlegi népességének egy jelentős részére vonatkozik.

Ez felveti a kérdést – és a választ meg fogom adni egy igazi és nagyon alapos szellemi kutatás eredményeként –, felveti a kérdést: hol voltak Nyugat-Európa, Közép-Európa és távolabb, az Oroszország felé eső területek nagy részének lelkei korábbi földi életükben? Ha lelkiismeretesen kutatjuk ezt a kérdést a szellemtudomány módszereivel, felszínre kerül a tény, hogy olyan lelkekkel foglalkozunk, akiknek szellemi világbeli élete a legutóbbi haláluk és jelenlegi születésük között viszonylag rövid tartamú volt. Kutatásunk átvezet bennünket Nyugatra, azokra a területekre, amelyeken Amerika felfedezése után nagy számú európai alapított telepeket és kiirtotta vagy legalábbis alávétett helyzetben tartotta az eredeti népességet. Visszatérünk Amerika meghódításának századaiba és azokhoz a lelkekhez, akik e hódítások idején az amerikai indián rassz testeiben éltek⁸⁹.

Nem lesznek képesek megérteni, amit önöknek most mondok, ha nem alkotnak egy igazi képet magukban ezeknek az indián népeknek a természetéről, akiket fokozatosan kiirtottak az európai gyarmatosítók. Ezek az indiánok természetesen nem voltak kulturált népek abban az értelemben, ahogyan ma gondolkodunk a kultúráról. De volt egy bizonyos minőség ezekben a lelkekben, ami kifejeződött egy egyetemes, panteisztikus vallási formában. Szívük vágya egy nagy szellemi lény felé fordult és vallásuk alapvetően monoteisztikus volt. A főbb törzsekről beszélek, nem az elfajultabb ágakról⁹⁰. Ezeknek az embereknek volt egy élő és eleven élményük a Nagy Szellemről a természet világa és az emberek tettei mögött. Meg kell próbálnunk megérteni ezt a lelki hangulatot és végképp elvetni azt az előregyártott nézetet, hogy ezek az indián népek félig állati vademberek voltak, ahogyan általában tekintik őket.

Szélesebb értelemben szólva, azok a lelkek, akik egykor ezekben a kiirtott indián népekben éltek, ma megtestesültek Nyugat-Európa, Közép-Európa embereiben és azokban, akik Oroszország felé laknak⁹¹. Sosem ragadjuk meg az igazságot, ha nem fogadjuk el, ami annyira különösnek és valószínűtlennek látszik ebben a megállapításban. Ezek olyan lelkek voltak, akiknek nem volt kapcsolatuk a kereszténységgel a korábbi megtestesüléseikben és ebből az következett, hogy az európaiak nagy részének lelkei nem fogadták be a kereszténység impulzusát a jelenlegi születésük előtt. A kereszténység olyasvalami volt, amit kívülről szereztek meg, mintegy a nyelv és a beszéd hangjaival vették fel. Mielőtt megérthetnénk a módot, ahogy a kereszténység ma él az európaiak lelkében, meg kell értenünk, hogy szélesebb értelemben egyáltalán nem egy keresztény impulzus volt az, ami ezekben a lelkekben élt egy korábbi megtestesülésükben, hanem egy panteisztikus impulzus, mely összekapcsolódott egy nagy, Egyetemes Szellem tiszteletével.

Itt és ott, ezek között az európai népek között természetesen vannak más lelkek, akik korábbi megtestesüléseikben a kereszténység első századaiban éltek Európa délebbi térségeiben és Észak-Afrikában. És a lelkeknek e két minőségéből áll főként a mai Nyugat- és Közép-Európa és az Oroszország felé eső területek népessége. Ahhoz, hogy tanulmányozzuk ezeket a dolgokat, meg kell figyelni, hogy az emberi lelkek hogyan fejezik ki magukat a jelenkorban, mik a törekvéseik és hogyan gondolkodnak. Sosem értjük meg ezeket az európai népeket, míg föl nem fogjuk, hogy noha a vérrokonság visszavezethető az egymást követő nemzedékeken, mondjuk Nagy Károly koráig és még előbb, azok a lelkek, akik most élnek ezekben az európai testekben, egykor messze Amerikában voltak megtestesülve, egy olyan rassz testeiben, melyet meghódítottak az európai gyarmatosítók.

⁸⁸ Keresztény hívők és nem-hívők. (A ford.)

⁸⁹ Úgy tűnik, itt csak az észak-amerikai indiánokról van szó. (A ford.)

⁹⁰ Itt valószínűleg és részben az azték, maja, inka kultuszok fenntartóit is érti Steiner, ld. a mexikói misztériumokról és az ázsiai népekről, összefüggésben a dekadens atlantiszi impulzusokkal, GA 171. (A ford.)

⁹¹ Ez a magyarság egy része is vonatkozik, legalábbis az előadás elhangzása, 1921 táján, bár ez egy hosszabb távú tendencia is lehet, mely pl. Baktay Ervinék nagyjából ugyanekkor kezdeményezett „indián mozgalma” mögött is állhat, amelyhez a '60-as évektől a neves „fővárosi folklorista”, énekes, Cseh Tamás is kapcsolódott. (A ford.)

Egy másik tény is adódik a szellemi kutatás következményeként. Visszatekinthetünk azokra a népekre, akik Európa déli területein éltek, és akik a kereszténységet a maitól teljesen eltérő formában fogadták be. Azokban az időkben a kereszténység még át volt itatva a lélek elementáris, mélyen bensőséges erőivel. Ez egy mérhetetlen erőként működött az élet egészében, és még egészen mentes volt a teológia absztrakt intellektualizmusától. Olyan erő volt, ami az emberek legmélyebb és legbensőbb érzéseiben működött. És ezek a lelkek, akik Európa déli területein éltek abban az időben és befogadták a kereszténységet ebben a formában, szélesebb értelemben jelenleg Ázsiában testesültek újra. Az az időszak, amelyet ezek a lelkek a szellemi világban töltöttek a halál és az újraszületés között, valamivel hosszabb volt, mint mások esetében, mivel az impulzus jellege, amit befogadtak a korábbi, keresztény megtestesülésükben, olyan volt, hogy meghosszabbította ezt a periódust a szellemi világban a halál és újraszületés között. Sokan e lelkek közül, akiket annak idején áthatott a keresztény impulzus, most japán testekben inkarnálódtak⁹². Sosem értjük meg Japán különös kultúráját – amely ma oly sok rejtélyt hordoz –, míg nem értjük meg, hogy nagy számú lélek, akik most Ázsiában inkarnálódtak, egy jellegzetes módon át voltak itatva a keresztény impulzussal a korábbi megtestesülésükben. Ezek a lelkek a keresztény érzületüket átvitték a keleti testekbe, és gyerekkoruktól körülvették őket az ősi keleti kultúra dekadens formái, melyek fennmaradtak Keleten a nyelvben és a civilizált élet más formáiban. Az igazi keresztény impulzus bizonyos elemei éltek ezekben a lelkekben, mindannak ellenére, ami a hanyatló keleti kultúrából a fülükbe harsogott és megnyilatkozott értelmükben és szívükben. Megtalálhatjuk ennek bizonyítékát a legfejlettebb és legiskolázottabb keleti emberekben, és valóban csupán ennek a felismerésnek a fényében érthetjük meg őket. Gondoljanak például egy olyan személyiségre, mint az indiai Rabindranath Tagore. Sosem érthetjük meg, amit egy ilyen figura kifejez, míg meg nem értjük, hogy Rabindranath Tagoréban él egy lélek, aki a korábbi földi életében magába szívott egy bizonyos melegséget a korai európai kereszténységből, ami kiáradt minden megnyilatkozásából és tetteiből. Ennek az érzésnek a melege mindig itt van, de másfelől Tagore inkább kokettáló stílusa a hanyatló orientalizmus hatásának eredménye. Van egy különös kettősség Rabindranath Tagore személyiségében. Ha egészséges és természetes a látásmódunk, mindig észre fogjuk venni műveiben a keleti kokettálás egy elemét és mégis elbűvöl bennünket a lélek ellenállhatatlan melegsége.

Teljesen haszontalan dolog manapság felszínesen pepecselni az ismételt földi életek eszméjével és pusztán elméletnek tekinteni. Ezt konkrét módon kell az életre alkalmazni, noha ez ma még távol áll az emberek kívánságától. Lelkük mélyén félnek a megismeréstől és a szembesüléstől a saját lényükkel, és nem törekednek arra, hogy aktuális életüket elvont vélekedéseik konkrét kifejeződésének lássák. Zavarba jönnek a saját, igazi lényükkel való szembesülés lehetőségétől. Nem akarják megmutatni magukat a világban olyannak, amilyenek valójában, és ezért akadályokat állítanak, hogy meggátolják a valóság kutatását. A széleskörű zűrzavart és a számtalan problémát, mellyekkel tele van a modern élet, megmagyarázza bizonyos fokig, ha figyelembe vesszük azokat a dolgokat, melyeket itt önök elé tártam.

És most gondoljunk azokra az emberekre, akik a föld másik részét lakják. Amikor egy szellemi látó olyan kutatásokat végez, melyekről beszéltem önöknek, egy másik kérdés merül fel benne; nevezetesen: mivé váltak azok a lelkek, akik Ázsiában testesültek meg a Golgotai Misztérium ideje táján? A szellemi kutatásban valaki mindig azt találja, hogy néhány probléma az aktuális életben ösztönzést ad a kutatáshoz. Az élet maga jelzi a kutatás menetét, és aztán a látási képesség fölgyúlik. Egy probléma egy bizonyos területre vezet bennünket, a másik egy másikhoz, és végül teljesen nyilvánvaló, hogy mindennek jelentése és szándéka van. Kutatva azoknak a lelkeknek a sorsát, akik egykor az amerikai indián népekben testesültek meg, oda jutunk, hogy bepillantathatunk azoknak a lelkeknek a sorsába, akik Ázsiában, Kisázsában és Afrikában éltek a Golgotai Misztérium idején és a kereszténység első századaiban. Most nem azokról beszélek, akik ténylegesen befogadták a Golgotai Misztériumra vonatkozó tanításokat, hanem azokról, akik nem fogadták be azokat; nevezetesen, azokról a lelkekről, akikben a Kelet ősi kultúrája élt.

⁹² V.ö. D.T. Suzuki, és írása Eckhart mesterről, összehasonlítása a buddhizmussal. (A ford.)

Az embereknek rendszerint nincs teljesen helyes ideájuk ennek a régi keleti kultúrának a jellegéről, amilyen volt a Golgotai Misztérium idején. Ma természetesen ez teljesen dekadenssé vált, de a Golgotai Misztérium idején ez gyakran egy magasztos szellemi állapotból fakadt. Nagyszámú ember volt képes nagyon tiszta és határozott fogalmakat alkotni a szellemi világok bizonyos tényeiről és eseményeiről. Azon képességekkel, melyek felébredhettek azokban, akik engedték, hogy a Krisztus-impulzus áthassa lényüket, természetesen nem rendelkeztek azok a lelkek, akikről most beszélek, de mindenesetre volt egy mély megértésük a szellemi világgal kapcsolatban, melyet képekben láttak. A világot egy magasztos, szellemi rendnek tekintették, s ennek következtében úgy gondolták, hogy a szellemi világ az egyedüli, amely méltó a törekvéseikre. Hajlamosak voltak elkerülni az anyagi világot. Olyan emberek voltak, akik sok spekulációnak adták át magukat, de a spekulációik bizonyos mértékig még a régi, ösztönös tisztánlátás erőiből táplálkoztak. Arról beszéltek, hogyan jött létre a világ, hogyan ment keresztül a szellemi fejlődés különböző fokain a távoli múltban. Egymást követő aeónokról⁹³ beszéltek, melyek az egyre sűrűbb anyagi állapotok közé kerültek, míg végül létrejöttek a külső fizikai világ strukturái. Röviden, olyan emberek voltak ők, akik mélyen és tiszteletteljesen tekintettek a szellemi világba. Ez a magatartás lehetővé tette nekik, hogy hosszabb életet töltsenek el a szellemi világban a halál és az újabb születés között, és nagyon hosszú ideig tartott, míg ismét alászálltak az új testekbe. Nagyon sokáig tartott, míg felébredt bennük az ösztönzés, hogy ismét lejöjjenek a földre. Ezek a lelkek – mindenesetre egy jelentős számuk – ma a modern Amerika népeiben inkarnálódtak. A mai amerikaiak egész alkata, minden okosságukkal az élet gyakorlati és anyagi oldalain, annak a ténynek köszönhető, hogy egy korábbi megtestesülésük során a lelkükben a világ szellemi kontemplációja élt, de azután úgyszólván nagyon kemény és sűrű anyagi testekbe szálltak alá. Alapjában véve ők most arra törekednek, hogy a korábbi, szellemi világbeli tapasztalataikat ismét átéljék az anyagi világgal kapcsolatos kifinomult és nyugtalanítóan okos foglalkozásban. Megérthetjük, hogy az amerikai szellem miért közelít meg mindent az anyagi világgal kapcsolatban egy elsörendűen gyakorlati és teljesen tudományos módon, ha tudjuk, hogy ez a jellegzetesség visszamegy arra az időre, amikor ezeknek a lelkeknek a figyelme a szellemi világ felé fordult. Az anyagi élet került most a szellemi világ helyére, s noha az amerikai nép egyáltalán nincs tudatában ennek, valóban arra törekednek, hogy megértsék a szellemit az anyagi ruhájában. Lelki magatartásuk most azoknak a szellemi élményeknek a materializált ellentéte, melyeken átmentek a korábbi megtestesülésükben.

Önök hamarosan látni fogják, milyen hasznos, hogy megpróbáljuk megérteni a jelenkor embereinek cselekedeteit és magatartását e tények fényében, mert csak így remélhetjük megragadni a teljes valóságot. Ha csak az egymást követő generációk történetét tanulmányozzuk, pusztán az absztrakciók világában élünk. Legyen teljesen világos, amit mondok, kedves barátaim. Az emberek nagy többsége a jelenkorban nem akarja az önmegismerést. Nem eléggé bátrak, hogy kizökkenjenek a fizikai, érzékleti észlelésből, akár a történelemmel, akár bármi mással kapcsolatban. Gondoljanak mindarra, amit a gyerekek lelkébe vésnek az iskolai nevelés során. Teljesen nyilvánvaló, hogy ma az emberek el vannak szakítva az élet realitásától, éppen azért, mert csupán a valóság kis töredékét tanítják nekik. Amikor az embereket ma megkérjük, hogy teljes komolysággal ragadják meg az ismételt földi életek tényét, visszahőkölnek, mintha valami megégette volna őket. Valaki például hihetetlen állításokat hoz fel, melyek vezető tudósoktól származnak. Természetesen még túl korai nyilvános előadásokon olyan dolgokról beszélni, mint ma beszéltem, de a nyilvános előadásokon is meglehetősen messze kell már menni.

Ugyancsak felismerhetjük, hogy a legtöbb esetben teljesen lehetetlen érintkezési pontot találni a modern gondolkodásmódokkal. A modern szellem teljesen elferdült attól a gondolkodástól, ami időszerű lenne a mi korunkban. De másrészt sürgetően szükséges, hogy egy realitásérzékkel találjunk, mely az élethez vezet. Enélkül a realitásérzék nélkül nem fogunk igazán előrejutni. És ezért azok, akik őszinte tanulmányozói az antropozófiai szellemtudomány igazságainak, nem szabad, hogy féljenek az életbeli alkalmazástól olyan igazságokkal kapcsolatban, mint az ismételt földi életeké, melyet elméletben nagyon jól meg lehet érteni. Ennek ellenére teljesen igaz, hogy helyes dolog tartózkodni egy igazság sivár,

⁹³ Korszakokról és vezető szellemi lényekről, ld. a szellemi hierarchiák tana, a régi ezoterikus megismerés alapján Dionysios Areopagites tovább hagyományozott művében. (A ford.)

dogmatikus kimondásától mindaddig, míg elérkezik a megfelelő idő. Helyes például, hogy a mi Waldorf-iskolánkat meg kell óvni attól, hogy valamilyen meghatározott világnézet hirdetője legyen. Nem lényeges, hogy a gyerekek az ismételt földi élet elvont eszméjét megszerezzék, de anélkül, hogy ténylegesen elméletként magyaráznák nekik, teljesen lehetséges, hogy ez fényt vet a történelemre, sőt érthetővé teszi a történelmet, ha valaki rendelkezik ezzel az eszmével a háttérben. A gyerekek lelke, akiket ílymódon tanítanak a történelemre – talán anélkül, hogy valaha is hallottak volna a reinkarnáció elméletéről – teljesen más lesz, egyszerűen azért, mert a tanáraik értelmezően képesek voltak beszélni az életről, amint az a jelenkorban van, megismerik és megértik a módot, ahogyan a lelkek a föld távoli térségeiből belépnek a vér áramlatába, mely az egymást követő nemzedékeken keresztül áramlik.

A mi feladatunk ma nem csupán az, hogy beszéljünk a szellemről, hanem hogy a szellem megértését addig a pontig vigyük, ahol a szellem működése látható a konkrét, anyagi létben. A mai tudományaink még akkor is absztraktak maradnak, amikor a külső élet legkonkrétebb jelenségével foglalkoznak, mert ezek az anyagi jelenségek maguk sem egyebek, mint absztrakciók, mivel a szellemi alapjaikról nem vesznek tudomást.

Mindig újra találni embereket, akik ezt mondják: az egyetlen dolog, amit tehetünk, hogy higgyünk azoknak, akiknek jogcíme van a szellemi világról gondolkodni, mert a beavatástudományt nem olyan könnyű megszerezni, mint másfajta megismerést; a beavatástudomány „nem a miénk”. Ez lényegében ugyanaz a nézőpont, mint egy bizonyos professzoré, aki azt mondta: „Végülis, amikor olyan dolgokhoz jutok, melyek közvetlenül nem érintenek – például Nagy Sándor születése –, elfogadhatom anélkül, hogy magam tapasztaltam volna őket. De vagy személyesen kell tapasztalnom, vagy képesnek kell lennem tapasztalni a dolgokat, melyek közvetlenül érintenek, mielőtt igazságként elismerném őket. Pusztán mások tapasztalatai alapján semmit sem fogadok el ezekből a dolgokból.” Szeretném megkérdezni ezeket az embereket, hogy más tekintélyektől elfogadják-e vagy sem a saját születésük időpontját? A születésük adata olyasvalami, ami a legbensőségesebben rájuk vonatkozik, de vajon lehet-e ez valaha is tudatos tapasztalat? Ez teljesen más kérdés! Bizonyosan nincs más választás, mint elfogadni ezt más tekintélyektől! Ez a helyzet az ún. tekintélyelv elutasításával kapcsolatban.

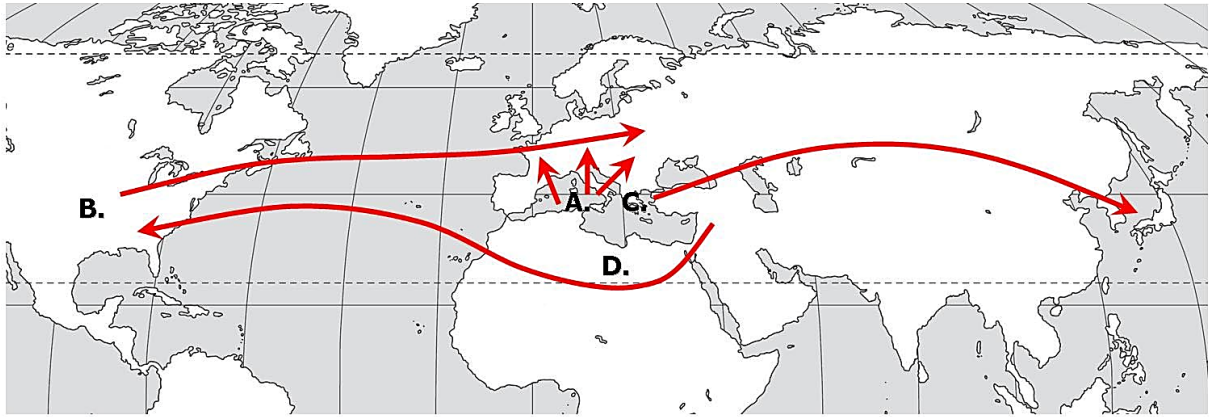
Ha megpróbáljuk csupán megnyitni az ösvényt, ami az egészséges emberi értelmet a szellemtudomány tanításainak megértéséhez vezet, és ezeket a tanításokat igazán komolyan vesszük, hamar felismerhetjük, hogy az egészséges, szabad értelem végülis megtalálhatja útját az olyan igazságokhoz, melyekről ma beszéltem önöknek – melyek első pillantásra különösnek és kérdésesnek látszhatnak. Természetesen, ha az egészséges értelem képessége olyan akadályokkal találkozik, melyeket felállítottak, amikor a történelmet pusztán az öröklött jellegzetességek vagy az események folyamatos, töretlen áramlata egymásutánjának nézőpontjából tanulmányozták –, ha az emberi értelmet ílymódon előítéletekkel akadályozzák, akkor nem lesz lehetséges igazán közel kerülni a valósághoz. Abban a pillanatban, amikor az egészséges értelemnek szabad mozgást adunk, és amikor valóban elkezdjük akarni a megértést, észlelni kezdjük, mi él a lelkekben, akik most testesültek meg a földön. A megértés nem kizárólag az öröklés tanulmányozásából jön, sem a nemzedékeken átáramló vér tanulmányozásából. Minden a bátorságunktól függ, hogy megközelítsük ezeket a dolgokat. És ha a bátorság megérkezik, túljutunk az absztrakciókon, maguknak az igazságoknak a konkrét megértéséhez.

Függelék:

Magyarázó ábra:

Az újratestesülés szerepe az egyes embercsoportoknál⁹⁴

⁹⁴ R. Steiner, GA 203, 2021. jan. 6.

Európa lakosságának nagy része (Ny., Köz., Kel.):

A. első ker. századok dél-európai lelkei (*ker./nem ker.*)

B. kiirtott é.-amer. indiánok lelkei (*nem ker.*)

Ázsia, Távol-Kelet lakosságának egy része:

C. első ker. századok dél-eur. lelkei, akik *mélyen befogadták* a ker. impulzust (pl. Tagore, japánok)

Amerika fehér lakosságának jelentősebb része:

D. ázsiai, kisázsiai, é.-afr. lelkek, akik a Golgotai Misztérium idején a régi keleti bölcsesség légkörében éltek (*nem ker.*)

Z. Tóth Csaba, 2012

„Bizonyos korukig a gyermekek nem tudják, hogy ők franciák, németek, norvégok, belgák vagy olaszok, legalábbis a szemléletmódjukra vonatkozóan nincs jelentősége annak, hogy ők most ezek vagy azok. Tulajdonképpen nem tudnak róla semmit. Általános jelenség, hogy sovinszta csecsemővel nem találkozunk, de olyan gyermekkel sem, aki három éves kora körül sovinszta lenne. Az ember csak egy bizonyos életkorban jön rá arra, hogy német, francia, angol, holland stb. És amikor ezeket a dolgokat tudomásul veszi, nemde egészen természetes módon éli magát ebbe bele? ... De ez, kedves barátaim, a külső, érzékleti világban van. Az antropozófiának azonban az egész emberi életet magasabb szintre kell emelnie. Az ember tanuljon meg mást is elviselni, mint azt, ami – de csak, ha félreérti – az érzékleti életben „sokkírozza”. És a megismerendő dolgok közül éppen ez az, hogy természetes módon bele kell növekednie az önismeretbe is, miszerint az egyik vagy a másik típushoz tartozik.” (in Rudolf Steiner: *Karmikus összefüggések ezoterikus vizsgálata*, IV., Az antropozófiai mozgalom karmikus összefüggései, GA 238)

Rudolf Steiner:

Az ember, mint a világmindenség hieroglifája

Dornach, 1920. ápr. 16.

A világmindenség alapvető természetét és felépítését nem lehet felfogni a maga valóságában anélkül, hogy folyamatosan az emberre utalnánk. Újra és újra meg kell próbálnunk, hogy a külső univerzumban megtaláljuk azt, ami így vagy úgy az emberben létezik. Az előadásciklusunk következő három részét arra szánjuk, hogy ebből a nézőpontból egyfajta plasztikus világképet adjunk, mely elvezethet a válaszhoz arra a kérdésre: milyen kapcsolat van az emberben a moralitás és a természeti törvény között?

Amikor az embert tanulmányozzuk – és itt csupán ismétlem, amiről már beszéltem és írtam különböző nézőpontokból –, mindenekeelőtt azt találjuk benne, amit „felsőbb” embernek és „alsóbb” embernek nevezhetünk, azután pedig azt, ami kapcsolatot teremt a kettő között: a ritmikus embert, amely kiegyensúlyozza a másik két részt.

Mindenekeelőtt megfigyelhetjük, hogy teljesen eltérő törvények kormányozzák az ember felső és alsó részét. Felismerhetjük ezt a különbséget, ha megfontoljuk a tényt, hogy a „felső ember”, akit a fej irányít, eredetében teljesen más törvények alatt áll, egy másik világhoz tartozik, mely eltér az érzékleti világtól.

Az a részünk, amely az utóbbi inkarnációinkban az érzékleti világ erőinek eredménye volt, vagyis a végtagember, azzá válik, ami most fejember, egy metamorfózis, átalakulás révén, amely az előző halál és az újrászületés között zajlik, de természetesen nem a külső formával, hanem a formáló erővel kapcsolatban. Ami most a végtagember, ez egészen átalakul az erői tekintetében, érzékfeletti összetételében a halál és az új születés között, és megjelenik az új földi életünkben, mint az univerzumból megtestesülő konstitúció. Ettől függ mintegy az ember többi része, mely az érzékleti világ alapjaiból kialakul. Ezt a tényt egyértelműen igazolja az embriológia, ha pusztán racionálisan gondolkodunk az embrionális életről. És ezáltal a fejorganizációinkban olyan törvények érvényesülnek, melyek egyáltalán nem ehhez a világhoz tartoznak, kivéve ennek eredetét, azaz amennyiben egy korábbi inkarnációból származnak. De mindaz, ami a végtagember átalakulását okozza fejemberré, egy teljesen más világban tevékeny, abban a világban, ahol a halál és egy új születés között élünk. Itt egy másik világ hatja át az érzékleti világot. Ez a másik világ nyilvánul meg az ember fejorganizációjában. Bizonyos értelemben a külső világ megfelelésben van ezzel a másik világgal, amikor a fej kivetíti a fő érzékszerveket. A térben és időben kiterjedő világot az ember az érzékszervei révén észleli; ez belehat az emberbe az érzékszervein keresztül, és így ezek is bizonyos értelemben a fejorganizációhoz tartoznak. Másfelől a végtagemberünkkel kapcsolatban alvó állapotban vagyunk. Gyakran beszéltem az embernek erről az alvó állapotról az akarati természetével kapcsolatban, mindazzal kapcsolatban, ami a végtagemberben létezik. Nem tudjuk, hogyan mozgatjuk a végtagjainkat, hogyan okozza a mozgást az akarat; csupán utólag észleljük a mozgást, mint külső jelenséget, az érzékszerveink által. Ugyanolyan mértékben alszunk a végtagorganizációinkban, ahogy az univerzumban alszunk az elalvás és a felébredés között.

Ily módon tehát egy teljesen más világ áll előttünk. Azt mondhatjuk: van egy világunk, amely külsőleg megnyilatkozik mindabban, ami az érzékeinkhez szól, mindabban, amit észlelünk a szemünkkel, fülünkkel, etc. A másik világhoz a lényünknek azzal a részével tartozunk, amelyet fejembernek nevezünk. A végtagember által kerülünk kapcsolatba azzal a világgal, amely előttünk fekszik, de ebben nem vagyunk tudatosak; belealszunk ebbe a világba, ahogy az akaratunk terén tesszük, vagy ahogy belealszunk az univerzumba az elalvás és felébredés között.

Ez a két világ ténylegesen úgy épült fel, hogy az egyik felénk fordul, a másik pedig mintegy elfordul tőlünk; ez rejlik az érzékleti világ mögött, noha mi ebből származunk. A régebbi korokban az ember érezte – és keleten még ma is érzik ezt –, hogy lehetséges egy kibékítés, egyensúly a kettő között. Mint önök tudják, mi itt, nyugaton a kibékítést egy más módon keressük; de a keletiek (az előadó egy vonalat húz a

táblára) még ma is igyekeznek ezt viszonylag tudatos módon megtalálni, noha a módszereik már elavultak a jelenlegi emberiség számára. Az evésnél például (a vonalra mutat), amikor táplálékot veszünk fel, a folyamat az alvó szférába kerül, tudattalanná válik. Nem vagyunk tudatában annak, ami valójában akkor történik, mikor tojást vagy káposztát eszünk; ez a tudattalanban történik, hasonlóan az alváshoz. A káposzta és a tojás a külső érzékelésünk számára jelenik meg. De az evés valójában teljesen más világhoz tartozik. A kibékítés azonban megtörténik a légzésünk folyamán.

Noha az utóbbi egy bizonyos mértékig tudattalan, mégsem olyan mértékben, mint az evés. Annak ellenére, hogy a légzésünk nem olyan tudatos, mint a hallásunk és látásunk, ez tudatosabb, mint például az emésztés folyamata; s noha keleten jelenleg megszűnt az emésztési folyamat tudatossá tételének gyakorlata, amit korábban végeztek, a légzési folyamatot még bizonyos értelemben tudatossá teszik (a kundalini jóga-gyakorlat során az emésztés tudatossá válik, de a kígyó-tudatot természetesen nem lehet összehasonlítani az emberi tudattal). Van egy bizonyos légzésgyakorlat, ahol a be- és kilégzést oly módon szabályozzák, hogy a folyamat észleléssé válik. Így a légzés, mint olyan beilleszkedik a tudatos észlelés és a fizikai anyag teljesen tudattalan beépülése és átalakítása közé. Az ember valójában három világ lakója; az egyiket észleli a tudatával, a másik teljesen tudattalan marad, és a harmadik, a légzés az összekötő kapocs vagy közvetítő a kettő között.

Mármost tény, hogy a légzési folyamat is egyfajta asszimiláció, anyagcsere; mindenesetre egy anyagi folyamat, noha egy kifinomultabb módon; ez egy köztes állapot az anyag tényleges átalakítása és az észlelési folyamat, vagyis a külső világ teljesen tudatos élménye között.

Abban az állapotban, melyben az elalvás és a felébredés között vagyunk, tapasztaljuk a környezetet, mely körülvesz bennünket, az eseményeket, melyek a mindennapi tudatunkban mint álmok lépnek fel. Itt az ember átlép abba a világba, melyet imént vázoltunk, és az álmok az egész valójukkal megmutatják, hogyan lép át az ember. Gondolják el egy pillanatra, hogy az álmok milyen közeli kapcsolatban vannak a légzési folyamattal – a légzés ritmusával –, milyen gyakran követhetik ezt a ritmust utóhatásaiban, amikor álmodnak. Az ember mintegy átlépi a tudatos világ határát, mikor akár csak egy kicsit is belemerül ebbe a másik világba, melyben akkor van, amikor alszik, vagy amikor álmodik. Itt húzódik az imaginációk világa is. Az imaginációkban ez egy teljesen tudatos világ számunkra, tudatos észlelésünk van ebben a világban, amelyet épphogy magunkba szívunk mintegy az álmainkban.

Most nézzük a megfelelést, ami létezik, mint abszolút megfelelés a számok tekintetében. Már többször felhívtam a figyelmüket erre a megfelelésre az ember és a világ között, melyben kialakul. Rámutattam a tényre, hogy az ember a légzési ritmusában – 18 légzés percenként – megnyilatkoztat valamit, ami figyelemreméltó összhangban van az univerzum más folyamataival. Percenként átlagosan 18-at lélegzünk, ami 1 nap alatt 25.920 légzést jelent. És ugyanezt a számot kapjuk, ha kiszámoljuk, hány nap telik el az átlag 72 éves életkor alatt. Ez is kb. 25.920 nap⁹⁵; így elmondhatjuk, hogy asztrálestünket és én-ünket kilégezzük az elalváskor, és belégezzük őket az ébredéskor, mindig ugyanabban a ritmusban.

És ha megnézzük a Napot, hogyan mozog – akár látszólag, akár valóságosan, nem számít – évente egy kicsit hátrafelé, amit a napéjgyenlőségek precessziójának nevezünk, akkor ugyanazt a számot kapjuk, 25.920-at, ahány év alatt megteszi a tavaszpont az útját visszafelé az ekliptikán, mind a 12 **zodiákus**-jegyen keresztül, és ezt hívták platóni nagy évnék⁹⁶.

Tény, hogy a mi emberi életünk a születés és halál keretein belül valóban ki van szabva, egészen a legkisebb folyamatokig – ahogy láttuk a légzésnél –, összhangban az univerzum törvényeivel. De a megfelelésben, amit most megfigyeltünk a makrokozmosz és az ember, a mikrokozmosz között, azt a birodalmat figyeltük meg, ahol a megfelelés nyilvánvaló és egyértelmű. Vannak azonban más, nagyon fontos megfelelések. Például a következő, amihez a számok révén most másképpen szeretném vezetni önöket. Vegyük a 18 légzést 1 perc alatt, ami óránként 1080, és 24 óra alatt 25.920; azaz megszorozva: $18 \times 60 \times 24 = 25.920$.

Ha ezt a napéjgyenlőségek precessziós ciklusának vesszük és elosztjuk 60-nal, majd ismét 24-gyel, akkor természetesen 18 évet kapunk. És mit jelent valóban ez a 18 év? Ez a 25.920 lélegzet megfelel egy

⁹⁵ 72 x 360.

⁹⁶ Platon: *Timaios*, XI. 39d, számérték nélkül szerepel, ld. még ennek felét, Tacitus: *De orat.* 16.

24 órás emberi napnak; ez a 24 órás nap a mikrokozmosz napja. A 18 lélegzetvétel alapritmusnak tekinthető.

És most vegyük a teljes kört, melyet a napéjegyenlőségek precessziója leír, és ne nevezzük platóni évnak, hanem egy nagy, égi napnak, egy makrokozmosz napnak. Milyen hosszú lenne egy légzés ezen a skálán, amely megfelelne az emberi légzésnek? Ennek időtartama 18 év lenne, annak a lénynek a légzése, amely megfelel a makrokozmosznak.

Ha a modern asztronómia fogalmait vesszük – most nem értelmezzük őket, később fogunk beszélni a jelentőségükről –, akkor azt fogjuk találni, hogy mellékes dolog arról beszélni, hogy a Nap vagy a Föld mozgását látszólagosnak tekintjük; ez nem fontos számunkra; de vegyük most azt, amit a mai asztronómusok a földtengely ferdeségének neveznek.

Önök tudják, hogy a földtengely ferde szögben áll az ekliptikára, és hogy az asztronómusok a földtengely ingadozó mozgásáról beszélnek e tengellyel kapcsolatban, és ezt „elhajlásnak” hívják. A tengely a forgását e pont körül nagyjából épp 18 év alatt fejezi be (valójában 18 év 7 hónap alatt, de most nem vesszük figyelembe a törtszámot, noha teljesen lehetséges ezzel is egzakt módon számolni⁹⁷). De ezzel a 18 évvel valami más is összefügg. Ez nem pusztán az „elhajlás” ténye, a „billegés”, a földtengely forgásáé kettős kúp alakot leírva a föld középpontja körül, és ennek 18 éves periódusa – nem csupán erről van szó, hanem arról, hogy ezzel egyidejűleg egy másik folyamat is lezajlik. A Hold minden évben más helyzetben jelenik meg, mivel a Naphoz hasonlóan felkél és lenyugszik az ekliptikán, újra és újra egyfajta billegő mozgást tesz meg az egyenlítői ekliptikán. És minden 18. évben a Hold ugyanabba a helyzetbe kerül, amit 18 évvel korábban elfoglalt. Láthatják a kapcsolatot a tengelyferdeség és a Hold útja között. Az elhajlás ténylegesen jelzi a Hold útját. Ez a Hold mozgásának kivetülése. Így a maga tényleges valójában megfigyelhetjük a makrokozmosz „lélegzését”. Csupán meg kell figyelünk a Hold útját 18 évente, más szavakkal a földtengely elhajlását. A föld táncol, és oly módon táncol, ami egy kúpot ír le, egy kettős kúpot, és 18 évente ez a tánc a makrokozmosz légzés tükröződése. Ez éppen annyiszor történik a makrokozmoszban, ahányszor az ember mikrokozmoszban lélegzik 24 óra alatt.⁹⁸

Így valóban kifejeződik egy makrokozmosz lélegzés percenként, a tengelyferdeséggel kapcsolatos mozgásban. Más szavakkal, bepillantunk ebbe a makrokozmosz lélegzési folyamatba a hold és a tengelyferdeség mozgása révén, és kapunk egy megfelelést az emberi légzéssel. Mi az értelme mindennek? Az az értelme, hogy amint az ébrenlétből alvó állapotba kerülünk, a teljesen tudatos állapotból az alvó állapotba, ezzel belépünk egy másik világba, szemben a mindennapok, évek, etc., szokásos világával, és az ún. platonikus évnak is részesei vagyunk, találunk valamit a holdritmus e beékelődésében, ami ugyanolyan viszonyban van a makrokozmoszsal, mint a lélegzés, a légzés féltudatos folyamata a teljes tudatunkkal. Ezért nem csupán egy olyan világot kell figyelembe vennünk, amely előttünk van, hanem egy másik világot is, amely rávetül a mi világunkra és áthatja azt.

Éppúgy, ahogy előttünk van az emberi organizmus második része, amikor megfigyeljük a légzési folyamatot, nevezetesen a ritmikus ember, ahogy szembenáll az észlelő, vagy fejemberrel, úgy rendelkezünk azzal is, ami az éves holdmozgásban megjelenik, vagyis a 18 éves holdmozgásban, az azonossággal az év és az emberi lélegzés között; ez a második világ áthatja a miénket.

Ezért nem vitás, hogy nem csak egyetlen világ van a környezetünkben. Rendelkezünk azzal a világgal, amely érzékleti világgént tárul elénk, de van egy világunk, melynek alapjait egy másik világ törvényei igazgatják, és amely pontosan ugyanolyan viszonyban van az érzékleti világgal, mint a lélegzésünk a tudatunkkal; és ez a második világ megnyilatkozik számunkra, ha megfelelő módon szemléljük a hold mozgását, a földtengely ferdeségével összefüggésben.

⁹⁷ Ld. a holdcsomópontok és visszatéréseik, Susanne Donato: A holdcsomópontok hatása az ember életútjára (The Effect of Lunar Nodes on Human Biography: Our Hidden Plan, *Waldorf Journal*, 2.), ford. Z.T.Cs., Acta Hist. Hung. Turi, 2022/1, p.423.

⁹⁸ 25,920 lélegzet 1 nap alatt, és ugyanennyi év tesz ki 1 „világévet”, mely alatt a tavaszpont végigjárja a 12 zodiákus-jegyet, visszafelé az ekliptikán (precesszió). Ld. még GA 323, Asztronómiai kurzus, 1921. jan. 6., és Várkonyi Nándor: Az idő szívverése, *Galaktika* 50. (A ford. jegyzete)

Ezek a megfontolások képessé tehetnek bennünket arra, hogy felismerjük az egyoldalú kutatás lehetetlenségét a világban megnyilatkozó törvényekkel kapcsolatban. A modern materialista gondolkodó a természeti törvények egyetlen rendszerét kutatja. Ezzel becsapja magát, és ehelyett azt kellene mondania: „Az érzékleti világ bizonyosan egy olyan világ, amelybe beágyazódva érzem magam, és amelyhez tartozom; ez az a világ, amelyet a természettudomány az ok-okozati törvényekkel magyaráz. De egy másik világ is áthatja ezt, amelyet más törvények szabályoznak. Mindegyik világnak megvannak a maga törvényei.” Mindaddig, amíg azon a véleményen vagyunk, hogy a világunk számára elegendőek csupán egyféle törvények, és hogy minden az ok-okozati összefüggéseken alapszik, mindaddig a teljes illúziók áldozatai maradunk.

Csak akkor vagyunk a helyes úton, ha az olyan tényekből, mint a hold mozgása és a földtengely elhajlása, felfogjuk, hogy egy másik világ is jelen van a miénkben. És most láthatják, hogy ezek azok a dolgok, melyekben a szellemi és az anyagi úgyszólván érintkezik, vagy mondhatni a lelki és az anyagi. Aki híven megfigyeli, mit tartalmaz a saját énje, a következőt fogja találni. Ezeket a dolgokat fokozatosan kell az emberiség tudomására hozni. Számosan vannak önkök között, akik életkorukban már túljutottak a kb. 18 év 7 hónapos perióduson. Ez egy fontos periódus. Mások már kétszer is túlhaladtak ezen, túl vannak a 37 év 2 hónapon, ami ismét jelentős. Azután van egy harmadik nagyon jelentős periódusunk 18 év és 7 hónappal később, 55 év 9 hónapos korunkban. Néhányan észrevehetik, és ehhez nem kell képzetnek lenniük, hogy hatások és fontos változások érik önöket az egyéni, lelki életükben ezen időpontok környékén. E periódusok éjszakái a legjelentősebb éjszakák az egyéni életben. A makrokozmosz itt fejezi be a 18. lélegzetét egy kozmikus perc alatt —, és az ember, mint olyan, ablakot nyit egy teljesen más világra. De, mint mondtam, az ember még nem figyelheti meg konkrétan ezeket a pontokat az életében. Azonban mindenki megpróbálhat lelki szemeivel visszatekinteni az elmúlt periódusaira, és ha túl van az 55. életévén, felismerhet három ilyen jelentős korszakot; mások kettőt, és a legtöbben önkök közül többet is. Ezekben a korszakokban események zajlanak, melyek teljesen más oldalról kerülnek a mi világunkba. Ezekben a pontokon a világunk megnyílik egy másik világra.

Ha pontosabban le akarjuk írni ezt a történetet, azt mondhatjuk, hogy a világunkat ezekben az időpontokban ismételten áthatják az asztrális áramlatok; ezek be- és kiáramlanak. Ez természetesen minden évben megtörténik, de itt egy 18 éves ritmussal van dolgunk, amely megfelel 18 lélegzésnek 1 perc alatt. Röviden, a figyelmünket a kozmikus óra révén a makrokozmosz lélegzésére fordítottuk, melybe beleágyazódunk. Ez a megfelelés egy másik világgal, amely a Hold mozgásán keresztül nyilatkozik meg, kivételes jelentőségű. Mert, önkök láthatják, a világ, mely ezekben az időpontokban a mi világunkba vetül, ugyanaz a világ, melybe átlépünk az alvás folyamán, amikor az én és az asztráltest elhagyja a fizikai és étertestünket. Ezt nem úgy kell elképzelni, hogy a világot, mely a mindennapi környezetünkben áll, pusztán absztrakt módon áthatja az asztrális világ; inkább azt kell mondanunk, hogy ez a világ az asztrális világban lélegzik, és mi megfigyelhetjük az asztralist ebben a lélegzési folyamatban, a Hold mozgása, vagyis a tengelyferdeség révén. Felismerhetik, hogy itt valami nagy jelentőségű dologhoz érkezünk. Ha visszaemlékeznek arra, amit legutóbb mondtam, ezt a következő módon is szemléltethetjük. Egyfelől rendelkezünk a mi világunkkal, ahogy azt általában megfigyeljük; és ezen kívül itt van egy materialista babona, hogy például, ha feltekintünk, látjuk a Napot, mint „gázgömböt”, ahogy azt a könyvekben leírják. Ez nonszensz. A Nap nem egy gázgömb; az a hely, ahol a Nap van, valamivel kevesebb, mint üres tér – valójában egy szívó, abszorbeáló égitest, míg minden, ami körülötte van, nyomást fejt ki. Következésképpen annak, ami a Napból érkezik hozzánk, semmi köze sincs semmiféle égéstermékhez, amit a Nap termel, hanem mindaz, ami az univerzumból a Naphoz kerül, visszasugárzik.

Ahol a Nap van, az üresebb, mint az üres tér. Ezt el lehet mondani az univerzum minden részéről, ahol étert találunk. Emiatt nagyon nehéz egy fizikusnak az éterről beszélni, mert azt gondolja, hogy az éter is anyag, csak finomabb, mint a közönséges anyag. A materializmus nagyon el van foglalva ezzel az állandó „finomítással”, mind a természettudomány materializmusa, mind a teozófia materializmusa. Megkülönböztetik először a sűrű anyagot, azután az éteri anyagot, ami finomabb, azután az asztrális anyagot, ami még finomabb – és azután itt van a „mentális”, és nem tudom mi még, egyre finomabb és finomabb anyag...

Az egyetlen különbség a materializmus e két formája között az, hogy az egyik jobban elismeri a finomítás fokozatait, mint a másik. De az átmenetnek a mérhető anyagtól az éterig semmi köze sincs a finomításhoz. Bárki, aki azt hiszi, hogy az éternél pusztán egy „finomítási” folyamattal van dolgunk, hasonlít arra az emberre, aki azt mondja: „Van egy pénzzel teli tárcám; ismételten kivesszek belőle, és egyre kevesebb pénz marad benne; elveszek még többet, míg végül semmi sem marad.” Semmi sem marad – de ő mégis tovább vesz el! A „semmi” még kevesebbé válik; mert adósságba kerülhet, a pénze kevesebbé válik, mint a semmi. Ugyanígy az anyag nem csupán üres térré válik, hanem negatívvá, kevesebbé, mint a semmi – üresebbé, mint az üresség; „szívó” hatást fejt ki. Az éter egy szívó, abszorbeáló hatást fejt ki. Az anyag nyom. Az éter abszorbeál. A Nap egy abszorbeáló, szívó gömb, és mindenütt, ahol éter van jelen, ezzel a szívó erővel van dolgunk.

Itt átlépünk a másik oldalra, a háromdimenziós tér másik aspektusához – átlépünk a nyomásból a szívásba. Az, ami közvetlenül körülvesz bennünket ebben a világban, az, ami által fizikai és éteri emberek vagyunk, egyaránt nyomás és szívás vagy abszorbeálás. Ennek a kettőnek a kombinációja vagyunk; a Nap csupán a szívóerővel rendelkezik, lévén semmi más, mint éter, semmi más, mint szívás. A nyomásnak és szívásnak a szüntelen hullámozása, a mérhető anyag és az éter az, ami váltakozva alakít egy élő organizmust. És az élő organizmus folyamatosan lélegzik az asztrálisban; a lélegzés a Hold mozgásán vagy elhajlásán keresztül fejeződik ki. És itt kezdjük megsejteni a világ felépítésének második tagját vagy elvét; az egyik tag a nyomás és szívás, fizikai és éteri; a másik tag, a második az asztrális. Az asztrális sem nem fizikai, sem nem éteri, hanem folyamatosan belelélegződik és kilélegződik; és a tengelyferdeség demonstrálja ezt a folyamatot.

Mármost, az ősi korokban még egy bizonyos asztronómiai tényt is megfigyeltek. Évezredekkel a keresztény éra előtt az egyiptomiak tudták, hogy egy 72 éves periódust követően az állócsillagok a látszólagos pályájukat megtéve nyernek egy napot a Naphoz képest. Úgy látszik vagy sem, az állócsillagok keringenek, és a Nap is kering, de az utóbbi lassabban kering, úgyhogy 72 év múlva a csillagok észrevehetően előbbre vannak. Ez a tavaszpont mozgásának oka⁹⁹; vagyis hogy a csillagok gyorsabban haladnak. A tavaszi napéjegyenlőség pontja egyre tovább halad, az állócsillag változtatja a helyét a Naphoz képest. Röviden, az igazság az, hogy ha megfigyeljük egy állócsillag útját és megfigyeljük, hol áll a nap ehhez képest, azt találjuk, hogy 72 év elteltével a csillag ugyanazt a helyzetet foglalja el december 30.-án, miközben a Nap ezt a pontot december 31.-én éri el. A Nap elvesztett egy napot. A 25.920 év elteltével ez a veszteség olyan nagy, hogy a Nap leír egy teljes kört, és ismét visszatér az említett helyre. Ezért azt látjuk, hogy 72 év alatt a Nap egy nappal lemarad az állócsillagokhoz képest. Mármost ez a 72 év hozzávetőleg az ember átlagos élettartama, nagyjából 25.920 nap.

Így, amikor a 72 évet felszorozzuk 360-nal, és az ember élettartamát egy napnak tekintjük, megkapjuk az emberi élettartamot, mint a makrokozmosz egy napját. Az ember mintegy kilélegződött a makrokozmoszból; az élete egy nap a makrokozmoszban.

Tehát ezt a keringést, ezt a kört, amit a napéjegyenlőségek precessziója leír, és jelzi a makrokozmoszban, az egyiptomiak már évezredekkel ezelőtt ismerték (nagy jelentőségűnek tartották ezt a 72 éves periódust), hogy a tavaszpontnak ez a látszólagos keringése kapcsolatban van az ember életével és halálával az univerzumban, vagyis a makrokozmosz életével és halálával. És az emberi élet és halál törvényei olyasmik, amiket kénytelenek vagyunk követni. Láttuk már, hogy a tengelyferdeség miként mutat egy másik világra; ahogy az érzéketlen észlelésünk az egyik világra mutat, úgy a tengelyferdeség egy másikra, a lélegző világra. És most azáltal, amit a mai asztronómusok „precesszióknak” neveznek, van valamink, amit átmeneti állapotnak nevezhetünk, átmeneti időnek egy mélyalvás állapotába, átmenetnek egy még további, harmadik világba. Ily módon három világunk van, melyek kölcsönösen áthatják egymást, kapcsolatban vannak egymással; de nem kell összekombinálni ezeket a világokat az oksági nézőpontból. Három világ van, egy hármas világ, ahogy az ember is hármas lény; az egyik világ, amely körülvesz bennünket, az észlelhető világ; a második világot jelzik a Hold mozgásai; és a harmadik a napéjegyenlőségi pont mozgása révén hívja fel magára a figyelmet, vagyis a

⁹⁹ A mindenkori tavaszi napéjegyenlőség, az első tavaszi napkelte pontjának „vándorlása”.

Nap útja révén. Ez a harmadik világ valóban ismeretlen marad számunkra, ahogy a saját akaratunk világa ismeretlen a mindennapi tudatunknak.

Ezért fontos mindenütt kutatni a megfeleléseket az emberi mikrokozmosz és a makrokozmosz között. És amikor ma a keletiek, bár csupán egy dekadens módon, a légzési tudat megszerzésére törekszenek, ahogy tette az ősi keleti bölcsesség, ez annak a vágynak a megnyilvánulása, hogy eljussanak ebbe a másik világba, amelyet különben csak azáltal ismerhetnek meg, amit a Hold, úgyszólván, akar a mi világunkban. De azokban az időkben, amikor az ősi bölcsesség még egy más módon került az emberhez, eltérően attól, ami által ma a bölcsességet keressük, azokban az időkben az ember azt is tudta, hogyan értse meg a belső törvény működését az egyéb kapcsolatokból és megfelelésekből.

Az Ószövetség beavatottai, akik ismerték ezeket a dolgokat, mindig egy bizonyos képet használtak, nevezetesen a holdfény és a napfény közötti kapcsolat képét. Ezt bizonyos értelemben megtalálhatjuk az Evangéliumokban, mint legutóbb bemutattam önöknek.

Általában úgy beszélünk a hold fényéről, mint a napfény tükröződéséről. Most a fizika értelmében beszélek, és később megmutatom, hogy ezek a kifejezések valójában nagyon pontatlanok. A holdfényt az Ószövetségben a Jahve- vagy Jehova-erő képviseli. Ez az erőt úgy képzeltek el, mint egy tükrözött erőt, és a beavatottak – természetesen nem az Ószövetség ortodox rabbijai¹⁰⁰ – tudták, hogy a Messiás, a Krisztus el fog jönni, és Ő lesz a közvetlen napfény. Jahve csupán az Ő eljövételének tükröződése. Jahve is napfény, de nem a közvetlen napfény. Természetesen itt nem a fizikai napfényről van szó, hanem a szellemi valóságáról.

Krisztus belépett az emberi fejlődésbe, Ő, Aki korábban csak tükröződésként volt jelen, egy közvetett módon, Jehova alakjában. És itt felmerül annak szükségessége, hogy Krisztusról, Aki Jézusban élt, úgy gondolkodjunk, mint eltérő törvények eredőjéről, melyek mások, mint a közönséges természettudományhoz tartozó törvények. De ha nem ismerjük el ezeket a másfajta törvényeket, ha azt hisszük, hogy a világ csupán az ok-okozati hatások eredménye, akkor nem marad hely annak, ami a Krisztus. Helyet kell készíteni az Ő számára a három egymást átható világ elismerésével. Akkor megteremtjük a lehetőséget, hogy azt mondjuk: érvényes, hogy ebben az érzéleti világban mindent az ok-okozati törvény kapcsol össze, ahogy a természettudomány közvetíti; de egy másik világ is áthatja ezt a világot, és ehhez a másik világhoz tartozik minden, ami a világban történt a Golgotai Misztériummal összefüggésben.

Korunkban, amikor egyre inkább megnyilatkozik a vágy az ilyen dolgok megértésére, fontos felismerni, hogy ezt a megértést ennek a három, egymást átható világnak az elismerése révén keressük, melyek egyidejűleg léteznek, és teljesen különböznek egymástól. Ez azt jelenti, hogy nem csupán egyetlen törvényrendszert kell keresnünk, hanem hármat; és magán az emberen belül kell ezeket keresnünk.

Ha jól értik, amit most mondtam, akkor látni fogják, hogy nem szükséges elfogadni a *kopernikuszi* rendszer módszereit, és ellipsziseket rajzolni a Szaturnusz, Jupiter, Mars, Föld, Vénusz, Merkúr, és végül a Nap pályájáról. Egyáltalán nem ezt kell tenni. Amit tenni kell, az a törvények megértése, melyek tevékenyek a fizikailag észlelhető világban, és látni, ahogy ezeket a törvényeket teljesen más törvények hatják át; s hogy különösen a jelenlegi Hold, a maga mozgásával, megjelenít valamit, ami nincs oksági kapcsolatban a csillagrendszer többi részével, eltérően a többi bolygótól. A Hold egy teljesen más világ, amely mintegy belénk helyeződött, és ami jelzi az univerzum légzési folyamatát, ahogy a Nap jelzi az univerzumunk éteri áthatottságát.

Mielőtt valaki asztronómiával foglalkozik, arra kellene nevelnie magát, hogy kvalitatíve, minőségi értelemben foglalkozzon azzal, ami mozog az űrben, azokkal a dolgokkal foglalkozni, melyek egymástól függenek az űrben. Teljesen világossá kell válnia, hogy a Nap anyagát és bármely más anyagot – például a Föld anyagát – semmi esetre sem lehet egyszerű kapcsolatba hozni; mivel a Nap anyaga a Föld anyagához képest valami abszorbeáló és szívó jellegű, míg a Földé nyomást fejt ki. A mozgások, melyek a tengelyferdeségben kifejeződnek, az asztrális világból eredő mozgások, és nem olyasmik, melyeket meg lehet találni a newton-i elméletek révén. Épp a newtonizmus hajtott bennünket a materializmusba, mert

¹⁰⁰ Vö. Melkhisdek (héb. Melki Cadik, Igaz Király) rendje, 1Móz. 14,18., Zsolt. 110,4., Zsid. 5,6-10., 6,20., 7,11.

ez a legszélsőségesebb absztrakciókból áll. Ez a gravitáció erejéről szól. Azt mondja, hogy a Nap vonzza a Földet, vagy a Föld vonzza a Holdat; a vonzás ereje létezik az égitestek között, mint valami láthatatlan kötelék. De ha valóban semmi más nem létezne, mint a vonzás ereje, akkor a Holdnak nem lenne oka keringeni a Föld körül, vagy a Földnek a Nap körül; a Hold egyszerűen a Földre esne. Ez valóban megtörtént volna korszakokkal ezelőtt, ha csak a gravitáció hatott volna; vagy a Föld esett volna a Napba. Ezért teljesen lehetetlen úgy tekintenünk a gravitációra, mint ami egyedüli módon megmagyarázza az égitestek tényleges mozgásait. Tehát mit tesznek a newton-i elmélet szerint? Nézzük meg! Itt van egy bolygó, amely tele van állandó vággyal, hogy a Napba essen, ha csupán a gravitáció törvénye létezne. De most feltételezzük, hogy ezt a bolygót valamikor éri egy másik erő, egy oldalirányú erő. Ez a hatás ilyen és ilyen erővel történik, és a gravitációs erő is egyidőben hat, úgyhogy a bolygó nem esik a Napba, hanem mindkét erő következtében egy vonal mentén mozog.

Láthatják, hogy a newton-i elmélet szükségképpen feltételez valamely eredeti hatást, valamely első hajtóerőt minden bolygó esetében, mindegyik mozgó égitest esetében. Mindig kell legyen valamely világon kívüli Isten valahol, aki megadja ezt a hatást, aki ezt az oldalirányú mozgást generálja. Ezt mindig feltételezzük; és emlékezzünk, hogy erre a feltevésre van szükség időnként, amikor elveszítünk minden eszmét, hogy az anyagot és a szellemet valamilyen kapcsolatba hozzuk, amikor képtelenek vagyunk mást feltételezni, mint valami teljesen külső „mozgatást”.

Itt van a példa a materializmus képtelenségére, hogy megértse az anyagot. Ismételten felhívtam a figyelmüket erre legutóbb. Ebből az következik, hogy a materializmus az anyag mozgásait is képtelen megérteni, és kénytelen egy teljesen antropomorf magyarázatot adni, hogy értelmezze ezeket, elképzeli Istent mint egy olyan lényt, akinek teljesen emberi tulajdonságai vannak, aki egyszerűen egy lökést ad a Holdnak és a Földnek. A Föld és a Hold azután „vonzza” egymást és, nézzenek oda, ettől a két erőtlől, a tolástól és a vonzástól mozognak az égen.

Ez következik az olyan eszmékből, melyeket ma kialakítanak a naprendszeréről. De az univerzum igazi megértéséhez teljes mértékben szükséges, hogy a kapcsolatra tekintsünk aközött, ami az emberben él és ami a makrokozmoszban él. Mert az ember ténylegesen mikrokozmosz a makrokozmoszban. Erről fogunk beszélni a holnapi alkalommal.

Dornach, 1920. ápr. 17.

Az utóbbi néhány napban végzett vizsgálódásaink világossá teheték önöknek, hogy teljesen lehetetlen oly módon tekinteni az univerzum konfigurációira és mozgásaira, ahogy a modern tudományban elfogadott. Mert nem csupán az univerzumot tekintik teljesen különállónak az embertől, hanem az égitesteket is elkülönítik, melyek úgy jelennek meg a tudományos felfogásban, hogy nincsenek kapcsolatban egymással, mindegyik izolált, és azután ebben az elkülönültségükben hatnak egymásra. Ez ugyanaz, mint ha például tanulmányoznánk az emberi organizmust, először a kart, azután a lábat vizsgálva, hogy abból akarjuk megérteni az egész organizmust, ahogy az egyes tagok viszonyulnak egymáshoz. De nem lehet felfogni az emberi organizmust az egyes tagjainak a tanulmányozása révén; az emberi testnek mint egésznek a kutatásából kell kiindulni, melyből azután eljutunk az egyes részekhez.

Ugyanez vonatkozik a naprendszerre, és a naprendszernek az egész látható csillagos univerzummal való kapcsolatára. Mert a Nap, Hold, Föld, és a többi bolygó az egész rendszernek csupán a részei. Miért kellene például a Napot külön égitestnek tekinteni? Egyáltalán nincs értelme, hogy a Napot úgy képzeljük el, ahogy látjuk, a határain belül, ahogy a szemünk észleli. Ezzel kapcsolatban teljesen igaza volt a filozófus Schellingnek, amikor hajlott arra, hogy feltegye a kérdést, „Mi a Nap?”, és azt értette alatta, hogy „Hol érezzük a hatását?” Ha a Nap tevékeny a Földön, ennek a tevékenységnek a hatásai szükségképpen a Nap szférájához tartoznak; és nagyon helytelen egy részt kiragadni az egészből, és ezt a részt önmagában tanulmányozni. De épp ezt teszi az univerzum modern, materialista felfogása, és ennek befolyása egyre erősebb a 15. század közepe óta. Ez az, ami ellen Goethe mindig harcolt, míg élt, a természettudományos műveiben, és ami ellen a tudománya minden hű követőjének is harcolnia kell. Goethe kénytelen volt felhívni a figyelmet a tényre, hogy nem szabad tanulmányozni a természetet az

ember nélkül, anélkül, hogy figyelembe vennék a természet és az ember viszonyát. Az emberen kívüli természeti jelenség tanulmányozása az emberi természet megértésének alapja kell legyen.

A következő példa megmutathatja önöknek néhány kijelentés értékét, melyeket a modern asztronómia tesz. A modern asztronómia mindenféle érvekkel arra vállalkozik, hogy a Földnek a Nap körüli ellipszis-pályájáról beszéljen; kijelenti, hogy ezt a mozgást elsőként egy olyan érintőleges hatás indította el, melyről tegnap beszéltem a Nap tömegvonzásával kapcsolatban. De az asztronómia nem tagadhatja, és nem is tagadja a tényt, hogy a tömegvonzásnál nem csupán a Nap vonzza a Földet, hanem a Föld is a Napot. Ez azonban arra enged következtetni bennünket, hogy nem beszélhetünk a Földnek a Nap körüli elliptikus pályájáról, mert ha a vonzás kölcsönös, akkor nem lehet a Föld egyoldalú mozgásáról beszélni a Nap körül, hanem mindkettő mozgásáról egy semleges pont körül. Más szavakkal, ez a keringés nem történhet oly módon, ami arra engedne következtetni, hogy a Nap középpontja a tengely, hanem a tengely egy semleges pont kell legyen, amely a Nap középpontja és a Föld középpontja között helyezkedik el. Amikor ezt mondom önöknek, nem kritizálom az asztronómiát, pusztán csak azt mondom, amit önök megtalálhatnak az asztronómiai könyvekben. Így kénytelenek vagyunk elfogadni valamilyen tengely létezését a két szféra között.

Az asztronómia azzal vigasztalja magát, hogy ez a tengely vagy pont a Napon belül van. Azután mind a Föld, mind a Nap ekörül kering. És így ismét csak nem kapjuk meg a Földnek a Nap körüli keringését, hanem a Nap is kering, de egy olyan pont körül, amely magán belül van. Így a külsőséges asztronómia odáig megy, hogy feltételez egy tengelyt, mint pontot, ami nem a Nap közepe, de vonalban összekötve a Napot a Földdel mégis a Napon belül van. De most egy másik nehézséggel szembesülünk. A Nap méretét kell először kiszámolni (a fenti feltevés igazsága a Nap méretének kiszámításától függ). Egy ilyen számítás eredménye egy következtetéshez vezet, amely természetesen bizonyos korlátozott érvényességgel bír (a számítást az érzékelés alapján végzik), de ami nem feltétlenül szükséges feltétel ahhoz, hogy megítéljük, mi rejlik valóban a természeti jelenség mögött.

Íly módon fontos szigorú szemmel tekinteni a modern asztronómiát, ugyanúgy, ahogy más tudományokat is, hogy felismerjük azokat a pontokat – és számos ilyen van –, ahol a tudomány becsapja önmagát, és nehézségekbe ütközik.

Ezt a nehézséget nem lehet észrevenni a jelenség külső aspektusának tanulmányozásával; csak akkor érhetünk el eredményt, ha az univerzumot az emberrel való kapcsolatában vizsgáljuk. Elsőként figyelembe kell venni a korábban megmagyarázott kapcsolatokat az univerzum és az ember között; azután pedig számos más tényt kell hozzátenni, mielőtt létrehozhatnánk egy teljesen jogosult világképet. Korábban mondtuk, hogy mindenek előtt el kell képzelnünk a közönséges, mérhető anyagot – az anyagot, aminek a súlya mérhető. A fényt nem lehet megmérni¹⁰¹; ez nem tartozik a mérhető anyag birodalmába, sem a hő. Először tehát el kell képzelnünk a mérhetőt, azután ezt szembe kell állítanunk az éterrel. Mondottuk, hogy helytelen a Napot úgy tekinteni, mint ami mérhető anyagból áll, mint a Föld anyaga. A Nap olyasmi, ami ténylegesen kevesebb a térnél – úgyszólván „kiürült” tér; olyasmi, ami beszív, ellentétben a mérhető anyag nyomásával.

És nem csupán ennek a (Napon lévő) beszívó éternek egy halmazával van dolgunk a külső univerzumban, hanem azzal a ténnyel is, hogy ez az éter szétterjed mindenütt. Mindenhol találunk szívóerőt, ami együtt létezik a nyomóerővel. Mi magunk hordozzuk ezt a szívóerőt a saját étertestünkben.

Ezzel teljesen kimerítettük mindazt, amit a világuorról mondhatunk. Nyomás és szívás, ezt a kettőt találjuk a világuorrban. De nem csupán a mérhető anyagból álló fizikai testtel rendelkezünk, amely felveszi és leadja az anyagot, és nem csupán étertestünk van, amely szívó éterből áll, hanem emellett van asztrálestünk, már amennyire használhatjuk a „test” szót ebben az összefüggésben. Mit foglal magába ez a harmadik test? Ez azt jelenti, hogy van bennünk valami, ami egyáltalán nem térbeli, noha van bizonyos kapcsolata a térrel. Ez a kapcsolat igazolható, amikor felismerjük, hogy az ébredés folyamán az asztrálest kölcsönhatásba kerül az éter- és fizikai testtel. De az étertest nagyon másképp tevékeny, amikor ébren

¹⁰¹ A fény sebességét „megmérte”, vagy inkább megbecsülte az asztrofizika, mértékegysége az ún. parszek, az a távolság, melyet a fény vákuumban, légüres térben megtesz 1 év alatt, azaz 1 fényév = $9,46 \times 10^{12}$ km, vagy 0,3068 parszek, kb. 10 billió km.

vagyunk, és amikor alszunk. Egy másfajta viszony létezik az éter- és fizikai test között, amikor ébren vagyunk, és ezt az asztrálest okozza. Ez a részünk a térben tevékeny, noha maga nem térbeli. Rendet és szervezettséget teremt a tér viszonyaiban. Az asztrálestnek ez a magunkon belüli szervező tevékenysége dolgozik a külső univerzumban is, ahol ez a következőképp nyilvánul meg.

Egy pillanatra képzeljük el a világuirt önmagában, és az egész látható eget odakint, a régiókkal, melyeket a zodiákus jelez. Nem akarok most részletesen foglalkozni a különböző zodiákus-jegyekkel, hanem csak az irányokkal, melyek felé tekintünk az égen, amikor például a Kos jegye felé fordulunk, azután a Bika, Ikrek, Rák, Oroszlán, Szűz, Mérleg, Skorpió, Nyilas, Bak, Vízöntő és Halak jegyei felé. Megfigyelhetjük, hogy a világuir, amely előttünk fekszik, mint a látható univerzumunk, ezen a módon tagolódik. A jegyek csupán jelzik a felosztást, a világuir egy bizonyos részének határát.

Mármost, nem szabad úgy felfogni, hogy a világuirnek ezekkel az irányjaival oly módon lehet foglalkozni, hogy valaki azt mondja: „Van az üres tér, és csak egy vonalat húzok benne valahol.”

Egyszerűen nem létezik olyasmi, amit a matematikusok „világuirnek” neveznek; hanem mindenütt vannak erővonalak, erőirányok, és ezek nem ugyanolyanok, hanem változóak, különbözőek. Megkülönböztethetjük ezt a 12 régiót azáltal, ha felismerjük, hogy a Kos jegyének irányába fordulva az erő, amit tapasztalunk, más, mint az, amit a Mérleg vagy a Rák jegyek irányában tapasztalunk. Az erők minden irányban eltérőek. Nem láthatjuk be ezt, amíg pusztán az érzékleti világban élünk; de amint felemelkedünk az imaginatív lelki élethez, többé nem ugyanúgy tapasztaljuk a világuir irányait, amikor a Kos vagy a Rák felé tekintünk, hanem érezzük a ránk gyakorolt hatásukat, ami nagymértékben eltérő.

Hadd vonjak önöknek egy párhuzamot ezzel kapcsolatban. Képzeljék el, hogy maguk körül elrendeznek tizenkét embert oly módon, hogy az önöknek leginkább rokonszenveseket a kör egyik részén, a kevésbé rokonszenveseket pedig a másik oldalon helyezik el (ne úgy képzeljék el, hogy személyes érzés alapján döntenek a szimpátiáról vagy antipátiáról, hanem csak a külső megjelenés alapján). Mármost, ha önök körbefordulnak a körön belül, tizenkét kép vonul el a szemük előtt, és ugyanakkor tapasztalják a különböző érzések fokozatait. Az ember is tudatára ébred ilyen érzéseknek, ha az imaginatív észlelés elérésével körbetekint a zodiákuson. Hasonló érzésfokozatok, látási fokozatok jelennek meg benne, és ez megtörténik abban a pillanatban, amikor kilép az átlagos érzékleti létezés közömbösségéből. Így, amikor a térnek ezekkel a különböző irányjaival foglalkozunk, nincs egyformaság, mert felismerjük, hogy ezeknek az irányoknak mindegyike más hatást gyakorol ránk.

Láthatják, hogy itt napvilágra kerül egy tény, ami bensőséges kapcsolatban van az ember egész fejlődésével. Ha a régi tudatállapotban maradt volna, az atavisztikus képtudatban, akkor még erősen tapasztalná ennek a különbözőségnek a létezését az ég különböző részein; tudata lenne a szimpátia érzéséről a világuir egyik irányában, és az antipátiának a másikban. Az embert azonban ki kellett szabadítani az erőknek ebből a játékból, mellyel egykor körül volt véve, és ki kellett szabadítani épp azáltal, hogy a jelenlegi organizációja kihelyeződött az érzékleti világba. De az, hogy az ember valóban a kozmikus törvényekkel összhangban szerveződött, most is igazolható, a teljesen külső tapasztalások révén, ha a figyelmet bizonyos jelenségre fordítjuk. Mert semmi esetre sem pusztán nonszensz azt mondani, hogy bizonyos betegségeket hamarabb lehet gyógyítani, ha a beteg ágyát kelet-nyugati irányba helyezük. Ez nem babona, hanem határozott bizonyítékkal igazolható tény. De ez nem azt jelenti, hogy önöknek mindannyiuknak egy bizonyos irányba kell helyeznie az ágyát! Túl sok tapasztalatom volt ezzel kapcsolatban, hogy szükségesnek éreztem itt egy figyelmeztetést közrebocsátani! Egyszer például Berlinben történt velem, hogy egy antropozófiai előadás végén hangsúlyoztam egy tényt azzal kapcsolatban, hogy valaki esős időben anélkül is húzhat kalocsnit előbb az egyik lábára, azután a másikra, hogy leülne, és hozzátettem, „Milyen jó, hogy egy lábon is tudunk állni!” Ezt azután néhány antropozófus úgy vette, hogy én Londonból visszatérve Berlinbe azt ajánlottam az Antropozófiai Társaság tagjainak ezoterikus gyakorlásként, hogy éjjelkor egy kis ideig álljanak egy lábon! Számos kijelentésnek, amit rólunk terjesztenek, csak egy ennyire szilárd alapja van. Időről-időre ilyen dolgokat mondanak, és azután újságcikket írnak róla némely jó vagy kevésbé jóindulatú emberek, általában az utóbbiak. Tehát ismétlem, egyáltalán nem akarom azt ajánlani önöknek, hogy az ágyukat egy meghatározott irányba helyezték.

Mindazonáltal tény, és sok egyéb mutatja, hogy még ma is, az ember lényének benső vagy tudatalatti részében bizonyos kapcsolatban áll ezekkel a külső, térbeli különbözőségekkkel, melyekbe helyeződött.

Mármost, mit is jelent, hogy az ember rendelkezik ezekkel a kapcsolatokkal? Ezekkel az asztrálteste révén rendelkezik, amely megalapozza ezeket a kapcsolatokat. Ezek csupán azért lehetségesek számára, mert az asztrálteste révén az ember egy asztrális világ polgára, egy világé, amely noha a térben tevékeny, maga nem térbeli. Csak meg kell figyelniük a zodiákust a maga teljes jelentésében, amikor foglalkozunk vele, mint a külső asztrális világ megnyilatkozásával.

És most, a jelenlegi asztronómiai elméletekre való tekintet nélkül, vizsgáljuk meg ezeket a jelenségeket, melyek megjelennek a látásunk számára. Tudjuk, hogy akár ténylegesen, akár látszólagosan a Nap különböző módokon halad át a zodiákuson; napi mozgásában, éves mozgásában, és a platonikus év során is, a napéjgyenlőségek precessziója révén. Ez arra a tényre mutat, hogy ennek a szívó, éteri gömbnek, melyet Napnak nevezünk, a hatásai ránk nagyban változók, ahogy a tér különböző irányaiból érkeznek. A Nap egyszer abból a térségből gyakorol ránk hatást, amit Kosnak nevezünk, máskor pedig más irányból.

A földgolyónak a mi térségünkben élő lakosát véve példaként, láthatjuk, hogy egy adott időben a zodiákus egyik felével áll szemben, míg ennek másik felét eltakarja a Föld. Más szavakkal, úgy vagyunk elhelyezve a világűrnek ezzel a különbözőségével kapcsolatban, hogy közvetlenül a zodiákus egyik része felé fordulunk, míg a másik rész és miközöttünk áll a Föld. Ennek nyilvánvalóan semmi köze sincs akár a tényleges, akár a látszólagos mozgáshoz; ez egy egyszerű tény, ami bármely pillanatban adódik a zodiákussal szembenállva, míg a másik részt eltakarja a Föld. Mármost, kérem, próbálják elképzelni az űrnek ezeket a szakaszait, melyeket a Földünk kitakar. Mi a jelentősége ennek a számunkra? Egyszerűen az, hogy az egyik rész közvetlenül hat ránk, a másik pedig nem közvetlenül, hanem inkább, mondhatnám, a hiánya révén. Egyszer közvetlenül működnek számunkra a világűrnek ezek a különböző régiói, máskor a hiányuk működik, mintegy a távollétük hatása. Ez a tény olyasmi, ami tevékeny bennünk, és képessé tesz bennünket bizonyos mértékig kapcsolatba kerülni azzal, ami közvetlenül hat ránk, és ami távolról, aminek közvetlen hatása alól ki vagyunk vonva. Mert ez megnyit egy másik lehetőséget.

Mondjuk a Rák jegye irányából kiindul egy bizonyos befolyás. Ez szembenállna a Bakból eredő befolyással, de az utóbbi el van vonva, el van takarva. Következésképpen van bennünk egy a Rák-befolyás, és szemben ezzel a kitakart Bak-befolyás; a Rák-befolyás ezáltal egy bizonyos értelemben megmarad bennem, mintegy kéznél van. Természetesen az, ami hiányzó hatás, nem tevékeny bennem ugyanolyan módon, mint az, amely jelen van; de van egy bizonyos hatása annak a jegynek, ami szemből hat, mint kitakart ellenhatás. A tény által, hogy a Földön állok, az égi befolyások nagyon mássá válnak ahhoz képest, amik lennének, ha az űrben szabadon lebegnék és közvetlenül lennének kitéve nekik.

Ezt különösen szeretném kihangsúlyozni önöknek, és azután látni fogják, hogy nem mondhatják egyszerűen azt, hogy: „Fölöttünk vannak a Kos, Halak, Vízöntő, etc. jegyek, és lent a Mérleg, Szűz”, és így tovább, hanem fel kell fogniuk az egészet, mint organizációt, ami mindebben megnyilvánul. És ahogy önök továbbhaladnak, a Föld keringése révén, jegyről-jegyre egymást követik ezek a közvetlen befolyások. Egy ponton a Skorprió-hatást veszik el önöktől, a másik ponton ez érvényesül. Vegyünk egy táplálkozási analógiát; önök éhesek, nincs táplálék önökben, de étkezés után a táplálék megjelenik önökben. A Skorprió-hatás nincs jelen, de egy másik ponton tevékenyé válik. És így kapcsolatokat alakítunk ki a környező kozmosszal, ahogy eltérő viszonyba kerülünk vele a Föld mozgása révén. És az ember tudatában van ezeknek a változó befolyásoknak, miközben a fizikai síkon van? Nem, nincs tudatában; láttuk, hogy a fizikai világ kiveszi őt ezekből. De abban a pillanatban, amikor asztráltestével és énjével visszahúzódik a fizikai és étertestéből, ezen erők között találja magát; ezek közvetlenül és erősen hatnak rá. Ezek a földöntúli, égi befolyások ekkor hatást gyakorolnak az embernek azon részére, amely nincs kapcsolatban a fizikai és étertestével; olyan erőteljes hatást gyakorolnak, mint a táplálék a fizikai testre. Épp a fizikaiba való alászállás okozta, hogy az ember visszahúzódott ezektől a külső befolyásoktól. Ezért az asztráltestet úgy tekinthetjük, mint az ég egyfajta részét, nem a földi univerzumét, mert amikor az énnel együtt a fizikai testen kívül van, a nem-földi befolyásokhoz idomul.

Ily módon tekintve a dolgot, fokozatosan arra a következtetésre jutunk, hogy az ember olymértékben fogadja be ezeket az égi erőket, amennyire megszűnik tevékenynek lenni a fizikai testének szervei révén – azaz, mondhatni, amikor e nem-tevékenység révén többé-kevésbé alvó állapotban van. Az ember, mint gyermek többé-kevésbé mindig alszik, ezért a gyermek sokkal inkább befogadja az égi erőket, mint a felnőtt. Ahogy felnövekszik, egyre inkább a földi feltételek között tevékenykedik. A gyermekkor folyamán mindaz, ami a bőrén belül van, még plasztikus, és a formálódás állapotában van. Az alakító erők idővel egyre kevésbé aktívak, mígnem egy sokkal későbbi időpontban valóban nagyon csekélyek. Ez mutatja, hogy a belső, fizikai alakító-folyamat egy bizonyos viszonyban áll a külső, égi univerzum mozgásaival és konfigurációival. De a lényünknek egy része a tudatosság tekintetében egy folyamatosan alvó állapotban marad – a szív-működésünk, emésztési folyamataink, etc. szempontjából; ténylegesen minden belső, fizikai folyamat, lényünknek ez a része a fizikai feletti befolyások alatt marad egész életünk során. (Ezek a folyamatok ugyanúgy jönnek létre, mint az a folyamat, amely akkor zajlik, mikor teszünk egy lépést a tudatosság felé, csupán ez bensőleg irányított a külső helyett.)

Vegyünk egy jellegzetes példát. A belek belső mozgásai révén a táplálék továbbhalad az útján. Ezek belső mozgások az emberi bőr határain belül, és ezért, mint mondtuk, attól függenek, ami túl van a Földön. Alapjában véve az ember, mint ember csak a földi, mérhető anyagtól függ, mindabban, ami a bőrén kívülről hat rá. De abban a pillanatban, hogy bármely külső tevékenység vagy körülmény átfordul belső aktivitássá a bőrön belül, elkezdődik az organizmusában egy aktivitás, amely kapcsolatban van az érzékfelettil.

Amikor egy darab cukrot vesznek a tenyerükbe, érzik a fizikai súlyát, és az ajkukhoz emelik; a folyamat mindig fizikai. De amint feloldják a nyelvükön, és belép az ízlelés szférájába, többé nem marad a földi folyamatok körén belül, hanem földön kívüli erők tárgyává válik.

Ahhoz, hogy megtaláljuk a földön kívüli működését, be kell hatolnunk abba, ami az emberi bőrön belül van. Ez annak a ténynek a felismeréséhez vezet önöket, hogy míg önök a világba mennek, magukkal hordozva mintegy a teljes emberségüket, önök a földiség birodalmában vannak. De amint belülré kerülnek, ha csupán a fizikai szervezeten belülré, többé nincsenek a földiség birodalmában, hanem belépnek a földön kívüli erőktől függő szférába. Könnyen igazolhatják maguknak, hogy magukon belül van valami, ami nem merült alá a földi létezésbe, ha visszaemlékeznek a gyakran ismételt tényre, hogy az emberi agy az agyfolyadékban úszik. Ha nem így volna, az agy súlya összenyomná a véredényeket a koponyaalapon. Bármely idevágó szakkönyv leírja az agy súlyát. Ha önök előveszik Bischoff-ot, láthatják, hogy kijelenti, a női agy sokkal könnyebb, mint a férfié, mely kijelentés később abszurdá vált, a hölgyek öröme, mikor a vizsgálat kiderítette, hogy magának Bischoffnak az agya sokkal könnyebbnek bizonyult, mint a legkönnyebb női agy, melyet ő vizsgált. Ez csupán egy példa az emberi ítéletek általános értékéről.

Az emberi agy azonban, melynek jelentősebb súlya van – legalább 1200-1300 gramm –, nem gyakorol nyomást a tényleges súlyával, hanem csupán néhány grammnyi súllyal, az agyfolyadék felhajtóereje miatt. Emlékezzenek Archimédész törvényére, mely szerint egy tárgy súlya annyi, amennyit a vízből kiszorít. Ezért az agy súlya csupán néhány gramm, mivel folyadékban úszik. Ha teljes súlyával nyomódna lefelé, az ember nem használhatná az agyát gondolkodásra. Ez elveszti a súlyát, mert folyadékban úszik. Nem az agy anyagával gondolkodunk, hanem azzal, ami kivonja magát az anyagból, a felhajtóerővel, azzal, ami túlnő a Földön. És ezt követhetjük az emberi szervezet minden részében. Épp úgy, ahogy bensőleg kihúzódnak a földi gravitáció erőiből az agy súlya esetében (külsőleg természetesen ez lehetetlen, az agy a mérlegen a teljes súlyát mutatja, akkor is, ha bennünk van), ugyanúgy elválunk másfajta földi-fizikai és kémiai erőktől.

Mi az, ami képessé tesz bennünket arra, hogy elváljunk ezektől az erőktől? Ez az én és az asztráltest. Amint ezek oly módon hatnak az éter- és fizikai testre, hogy kivonják az éterit a fizikaiból, a szívó erő ekkor eltűnik, és csak a mérhető anyag marad. A mérhető anyag nem a Föld része, mert a Föld nem őrzi meg eredeti formájában, hanem lerombolja azt. A földerők önmagukban nem tartalmazzák azt, ami az embernek megadják a formáját. Ezt nem nehéz megérteni, mert láthattuk, hogy bensőleg elkülönítjük

magunkat a földerőktől. Mindennel, amivel az ember az asztrálteste és énje révén rendelkezik, azokkal az erőkkel van kapcsolatban, melyek a földön túl tevékenyek.

A következő kérdésünk most ez: Milyen természetű ez a kapcsolat? Ennek megválaszolására bizonyos módon tanulmányoznunk kell az ember egész minőségét és természetét. Mindenekelőtt a teljes alakjával vagy képével találkozunk. Ezen nem azt a formát értem, amelyet felrajzolnák, ha egy vázlatot készítenék róla, hanem az egész konfigurációt, az ember egész alakját. Ez magába foglalja pl. a tényt, hogy a szemek az arcban helyezkednek el, és a sarkak a lábakon; mert ez az ember belső konfigurációjának része, összhangban a (kozmosz) törvénnyel.

A szürrealista festők mondhatnák, hogy az embert oly módon is le lehet rajzolni, hogy a lábujja az orra helyén van, vagy az egyik szeme itt van, a másik meg a kezén. Igen, valóban vannak ilyen emberek, de ezek csak azt mutatják, hogy milyen kevés belső kapcsolatuk van a világgal. Manapság valóban olyan messze mennek a materialista gondolkodásban, hogy képesek egyes dolgokat külön ábrázolni, holott ezek valójában az egészhez tartoznak, és nem kellene önmagukban ábrázolni őket.

Ezért először az ember teljes alakját vesszük; és ezt, mint önök jól tudják, nem úgy alkották, mint például egy fafaragást, hanem belülről alakult ki. Nem is akarjuk újrafaragni semmilyen részét anélkül, hogy az ne egyezne az egészszel. Az emberi formát olyan erők alakították ki, melyek a periférián laknak, és ezek földön túli erők. Ezért, amikor elgondolunk egy emberi formát, úgy tekintünk rá, mint földön túli készítményre.

Másodsorban megkülönböztethetjük az emberben, a formáján kívül, mindazt, ami a belső mozgás kategóriájába tartozik. Vegyük például a vért és a többi testnedvet; ezek belső mozgással rendelkeznek. Ez is belülről jön létre; ez úgyszólván mélyebben helyezkedik el az emberben, mint a formája. Az utóbbi előrenyomul a perifériáig, míg a belső mozgás egészen belül zajlik; ez ismét az a folyamat, ami kapcsolatban áll a világgal, amely túl van a földön.

Harmadszorra itt van a szervek tevékenysége. A szervek, mint a tüdő, máj, lép, etc., az emberen belül tevékenyek, és ezeket a tevékenységeket nevezem harmadiknak, melyet az emberen belül találunk. Nem kell meglepődniük ezen, mert ez ahhoz vezet, hogy megértsék a lényegét.

Nézzünk például egy fontos szervet, mondjuk a szívet, amiről legutóbb ismételtén beszéltem. Felismerhetjük, hogy a szív bizonyos értelemben össze lett forrasztva.

Az embriológiában azt találjuk, hogy a szív fokozatosan mintegy összeolvadt a vérkeringéssel, és nincs eredeti formája. Ezt igazolja az embriológia. És ugyanez a helyzet más szervekkel is. Ez a keringések eredménye, mintsem a szervekben rejlő okoké. A szerveken belül a keringés egy leálláshoz érkezik, átmegy egyfajta metamorfózison, és más módon folytatódik. Egy példával illusztrálva, vegyünk mondjuk egy vízesést, ami sziklára esik. A víz különböző alakokban széthullik, majd tovább folyik. Ezeket az alakzatokat az egyensúly és a mozgás erői hozták létre ezen a helyen. Most képzeljük el, hogy hirtelen mindez kővé válik; egy bőr alakulna ki, mint egy fal, azután a többi ismét tovább folya, és kialakulna egy szerves képződmény. Lenne egy áramlat, amely átmegy a képződményen, majd ismét kijön, és tovább áramlik egy megváltozott formában. Hasonlóan képzelhetik el a vér áramlását, ahogy a szíven át kering. Csak jelezhetem ezeket a dolgokat. Ezek teljesen megalapozottak, de itt csak egy jelzést lehet adni róluk.

Noha a szervek az alakulásuk módjában a belső erők áramlásától függnak, mégis olyasmik az ember belső részében, ami ismét kapcsolatba kerül azzal, ami kívül van. Van itt valamik, ami, az adott példából is láthatják, közelebbi kapcsolatban áll a földiséggel; e szervek révén a belsőből kiindulva kapcsolatba kerülünk a külsővel.

Vegyünk a tüdőket. A tüdő szervek, de ugyanakkor a légzés alapjai. Mint a belélegzett oxigén kilélegzett széndioxiddá alakításának eszközei, a tüdő kialakítanak egy kapcsolatot valamivel, ami jelentős az ember számára, de ami mégis rajta kívül van, a földiség birodalmában. Ily módon visszatérünk mintegy a földi környezetbe a szervi tevékenységek útján. Abban a pillanatban, amikor a szervi tevékenység révén átlépünk a bőrünk határán, kívül vagyunk, a földi szférában. Láthatják, hogy mindezek a folyamatok, melyek egészen bennünk zajlanak, a folyadékmozgások alakulása és szabályozása, etc., kapcsolatban állnak a földiségen kívülvel; majd amikor a szervekhez érkeünk, ismét megközelítjük a

földiséget. Itt van az ég és a föld egyesülése az emberben. A tüdők a földiségen kívülről épülnek fel, de amit az oxigénnel tesznek, kapcsolatba hozza őket a földivel. És most, amikor az ember még több földi szubsztanciát vesz fel és fogad a szervezetébe, közvetlen kapcsolatba kerül a valódi földiséggel az anyagcsere révén.

Így az embert négy különböző szempontból tanulmányozhatjuk: a teljes alakja szerint, amennyiben ez belülről kifelé felépül, valamint a belső mozgás, a szervi tevékenység, és az anyagcsere szerint. Ha a teljes alakot tanulmányozzuk, amely egészen belső erők által alakult ki, azt találjuk, hogy ez a legkevésbé van kapcsolatban mindazzal, ami földies. Ezt tovább fogjuk vizsgálni holnap. Ma csupán elkezdtük megérteni a kapcsolatot, és holnap folytatjuk, amikor az ember teljes alakját a zodiákushoz viszonyítjuk. A belső mozgást, a vér, a nyirok, etc. keringését csupán akkor foghatjuk fel a maguk valóságában, ha a planetáris rendszerhez viszonyítjuk. És amikor a szervek tevékenységéhez érkezünk, már megközelítjük a földiséget.

A tüdők példáját hoztam fel, a belső felépítésük tekintetében, melyeket a földiségen kívüli erők alakítottak ki, de ahol ezek kapcsolatba kerülnek az oxigénnel, ott kapcsolatba kerülnek a levegővel. Más emberi szervek kapcsolatba kerülnek a vízzel, megint mások a hővel, etc. Ezért a szervek tevékenységének tanulmányozásánál kapcsolatba kerülünk az elemi világgal – tűzzel, vízzel, levegővel. Csak akkor vagyunk a Föld szférájában, amikor a megfigyeléseink a tényleges felszívódásra vagy anyagcserére irányulnak. Az elemi világ az, ami körülveszi a földet, mint a víz szférája, a levegő szférája, és csak akkor közelítjük meg az ember viszonyát magával a Földdel, ha az anyagcsere folyamatával találkozunk.

Ily módon felfedezhetjük az ember viszonyát az univerzumhoz, mely körülötte van:

Zodiákus:	(1) teljes alak
Planéták világa:	(2) belső mozgások
Elemi világ:	(3) a szervek tevékenysége
Föld:	(4) anyagcsere

Ha megértjük az emberi alakot a maga egész természetével és feltételeivel, és megtaláljuk ennek visszavezetési lehetőségét a zodiákushoz – vagyis az állócsillagok világához –, akkor és csakis akkor leszünk képesek kialakítani az emberről mindannak eszméjét, ami látható körülöttünk; mert ezt nem lehet kinyomozni mechanikai vagy matematikai eszközökkel, hanem csak a teljes emberi forma megismerése révén. A planetáris mozgásokat sem lehet vizsgálni pusztán teleszkóppal. A teleszkóp csupán a helyzetüket találja meg, hol az egyik, hol a másik csillagra fókuszál, és megállapítja az adott szögeiket. Ami a planetáris világ folyamataiban megjelenik, az olyasmi, ami belülről kifelé alakult ki. A planetáris tevékenységet azáltal fogjuk megérteni, ha az emberi testnedvek, életnedvek működését tanulmányozzuk. Hasonlóképp a saját szervi tevékenységeink révén fogjuk megérteni azt is, mi zajlik az elemi világban; és ha megértettük, mi történik az emberben akkor, amikor a földi szubsztancia bekerül az anyagcsere-rendszerbe, megtaláljuk a kulcsot a Föld tevékenységeihez, és képesek leszünk elkülöníteni azokat minden földön kívüli tevékenységtől.

Dornach, 1920. ápr. 18.

Láttuk, hogy harmóniát kell keresnünk az emberben és az emberrel zajló folyamatok, és a külső univerzumban zajló folyamatok között. Idézzük fel ismét röviden, hová vezettek a tegnapi vizsgálódásaink. Mondtuk, hogy az embert, kiindulásként, négyféle nézőpontból kell tekintenünk. Elsőként az erők szempontjából, melyek az emberi alakért felelősek; másodszer abból a szempontból, mely minden erőt magába foglal, melyek kifejeződnek a vér-, a nyirok-, etc. keringésben, röviden a belső mozgás erőiben. (önök már tudják, hogy a formáló erők nagymértékben nyugalmi állapotban vannak a teljesen kifejlett emberben, míg a belső mozgás folyamatos áramló állapotban van.) Harmadszor itt vannak a szervek erői, és negyedszer maga az anyagcsere.

Kezdetben mindazt vizsgálunk kell, ami kapcsolatban van a formálóerőkkel. Ezek azok az erők, melyek belülről kifelé működnek, mígnem elérik a legkülső perifériát, az ember külső határait. Ha elénk vetítjük az ember körvonalát, ahogy minden oldalról látjuk, a legkülsőbb tevékenységeket ezeknek a belső erőknek az eredményeként kell felfognunk, melyek belülről kifelé építkeznek.

Mármost, nem nehéz megérteni, hogy ezeknek a formálóerőknek kapcsolatban kell lennie más erőkkel, melyek hozzájuk hasonlóan az emberi perifériához tartoznak és felfedezhetők itt. Ez utóbbiak olyan erők, melyek az érzékszervekben tevékenyek. Az ember érzékszervei, mint önök tudják, a periférián helyezkednek el. Ezek természetesen el vannak osztva és különbözőek, de annak érdekében, hogy kapcsolatba kerüljünk az érzékszervekben tevékeny erőkkel, a periférián kell vizsgálunk őket, és ez arra jogosít fel bennünket, hogy azt mondjuk: a formálóerőknek kapcsolatban kell lennie az érzékszervek tevékenységével.

Talán jobban megértjük ezt a tényt, ha visszaemlékezünk azokra a szavakra, melyeket Goethe idézett egy régi misztikustól:

Ha a szem nem lenne napszerű,
nem láthatnánk a napot!

(Wär' nicht das Auge sonnenhaft,
Die Sonne könn't es nie erblicken!
– Jakob Böhme)

Mármost, a folyamatosan körülöttünk lévő fény-tevékenységgel összefüggésben csak akkor lehet napszerűnek nevezni a szemet, amikor a szem már teljesen kialakult, és észleli ezt a fény-tevékenységet. Ezért ez a mondás nem a szem felépítésére vonatkozik. Ezt a fény-tevékenységet valami lényegileg másnak kell elképzelnünk. És az tény, hogy egy bizonyos fogalomhoz érkezünk, ami e mondás mélyén rejlik, ha követjük az embert a halál és egy új születés közötti időben. E periódus folyamán az ember élményei részben – de természetesen csak részben – az erők fokozatos átalakulásának észlelésében állnak, mely erők az előző fizikai életéből átkerülnek az újba; és az ember észleli, ahogy a végtag-ember átalakul a halál és egy új születés közötti időben fej-formává. Ezek az élmények nem kevésbé tartalmasak, mint azok, melyeket átélünk ebben az életben, amikor megfigyeljük a növények fokozatos megelevenedését tavasszal, és hanyatlásukat ősszel, etc.

Mindez a felépülés az emberben a halál és az újraszületés közötti időben nagyon gazdag eseményekben, valódi történetekben, melyeket nem oly könnyű megragadni, mint a pusztán absztrakt eszméiket. Mindaz, ami ebben az időben történik, a végtag-ember erőinek átalakulásával a fej-ember erőivé, az új megtestesülés számára, rendkívül sokrétű. Maga az ember részt vesz a folyamatban. Valami hasonlót tapasztal például, mint a szem felépülése. De nem ugyanolyan módon tapasztalja ezt, mint ahogy tette a hosszú fejlődési periódus alatt, amikor keresztülment a különböző fejlődési állapotokon a fizikai Földet megelőző régi Hold, Nap és Szaturnusz fázisokban. A csillagvilág erői akkor egy más módon tevékenykedtek rajta. Ez a csillagvilág is eltért a ma ismerttől.

Nagy jelentőséggel bír, hogy világos eszméket alakítsunk ki ezekről a dolgokról. Ha tekintetbe vesszük azt, amit jelenleg magunk körül észlelünk, mik ezek? Ezek valójában képek. E képek mögött természetesen valódi világ húzódik; de az a világ, ami e képek mögött rejlik, ténylegesen felépítette az embert, mielőtt eléggé kialakult volna, hogy képes legyen észlelni ezeket a képeket. Ma a szemünkkel érzékeljük a körülöttünk lévő világ képeit. Ezek mögött húzódik az, ami felépítette a szemünket. Ez közelebb hoz bennünket az igazsághoz: ha nem lettek volna a szemet létrehozó Nap képe mögötti erők, a szem nem észlelhetné a Nap képét.

A mondást, mint látják, módosítani kell, mert míg a fény észlelése ma képeket ad, mégis, amik először felépítették a szerveket az emberi periférián, azok nem képek, hanem valóságok. Így, amikor körültekintünk ebben a világban, valójában az erőket észleljük, melyek felépítettek bennünket, vagyis a

saját formáló erőinket. Ezek belénk húzódtak; az, ami kívülről tevékenykedett a Föld-korszakokban, most belülről működik.

Ezt a gondolatot elraktározzuk a következő vizsgálódásaink számára, és most állítsuk magunk elé az első és a negyedik erőt ezek közül.

1. Alakítóerők.
2. Belső mozgások erői.
3. Szervek erői.
4. Asszimiláló vagy anyagcsere-erők.

Nézzük egy pillanatra az utolsót. Az anyagcsere-folyamat már bizonyos fokig szabálytalanná vált; de vannak természetes okok, melyek még vezetik az embert, hogy bizonyos szabályosságot tartson etekintetben; és önök mindnyájan tudják, hogy zavar támad, ha valamely okból az ember elvétí az anyagcsere ritmikus folyamatát. Eltérhet ettől a határain belül, de mindig lehetősége van visszatérnie egy bizonyos ritmushoz; és önök tudják, hogy ez a ritmus a fizikai egészség szempontjából az egyik leglényegesebb. Ez a ritmus átfogja a nappalt és az éjszakát. Az anyagcsere ritmikus folyamata 24 órán belül fejeződik be. A reggeli után 24 órával ismét megjön az étvágyuk egy reggelire. Mindaz, ami kapcsolatban van az anyagcserével, kapcsolatban van a nap folyamatával is. Kérem, hasonlítsák össze most a testi periféria tömörségét, szilárdságát az emésztési folyamat mozgékonyásával. Azt mondhatjuk, hogy az előbbiben nem történik változás, míg az emésztés ismétli magát minden 24 órában. Nagyon sok történik az önök szervezetén belül, de a perifériájuk változatlan marad. Most próbáljanak meg felfedezni a külső világban valamit, ami megfelel ennek az emberben lévő belső mozgékonyágnak a szilárdsághoz képest. Nézzünk a csillagos égre. Figyeljék meg, hogy a csillagképek olyan kevésbé mozognak, mint az emberi periféria részecskéi. Azt találják, hogy a Kos csillagképe mindig egy meghatározott távolságban van a Bika csillagképétől, épp úgy, ahogy az önök két szeme ugyanolyan távolságban marad egymástól. De látszólag a teljes csillagos ég mozog; látszólag kering a Föld körül. Tehát, ebből a szempontból az emberek ma már nem tudatlanok, hanem tudják, hogy a mozgás pusztán látszólagos, és a Föld tengely körüli forgásának tulajdonítják.

Számos kísérlet történt, hogy a Föld tengely körüli forgására bizonyítékot találjanak. Valójában csak a 19. század ötvenes éveitől kezdtek helyesen beszélni erről a forgásról, mert csak ekkor mutatták be a *Foucault-inga* kísérletek a Föld forgását. A továbbiakban ezt nem részletezem. Azonban ily módon érvényes bizonyítékunk lett erről a földi folyamatról, amely ismétli magát minden 24 órában. Ez megmutatja az állócsillagokkal kapcsolatban az emberi anyagcsere ritmikus folyamatának analógiáját, összehasonlítva a periférikus forma rögzített természetével; és ha alaposan megvizsgálják az összes feltételt és kapcsolatot, itt megtalálhatják a pontos bizonyítékot a Föld mozgására az emberi anyagcsere-folyamatban.

Manapság különböző ún. *relativitás*-elméletekkel találkozunk, melyek azt állítják, hogy valójában nem beszélhetünk abszolút mozgásról. Ha kinézek egy vonat ablakából, és úgy gondolom, hogy a kinti tárgyak mozognak, a valóságban a vonat és benne magam mozgunk. Azonban azt sem lehet bizonyítani pontosan, hogy a külvilág nem mozog ugyanakkor egy ellentétes irányban! Minden efféle beszédnek valójában nem sok értéke van. Mert ha valaki egy másik ember felé sétál, aki a távolban áll, relatíve lényegtelen, hogy azt mondja: „őfelé megyek”, vagy „ő jön felém”. Ily módon nincs különbség. És az ilyen megfontolások alkotják, mint tudják, Einstein relativitás-elméletének alapjait.

Mindez nagyon szép – de van egy mód, mely által valaki pontosan igazolhatja a mozgást, mert a személy, aki nyugalomban marad, nem tapasztal fáradságot, míg az, aki sétál, igen. Így a belső folyamatok révén a mozgás abszolút valósága igazolható; valóban nincs más bizonyíték, mint a belső folyamatok. A Földdel kapcsolatban is ténylegesen beszélhetünk abszolút mozgásról, mert a szellemtudomány révén felismerhetjük, hogy ez a mozgás az anyagcsere belső mozgásával egyenértékű, összehasonlítva az ember lezárt alakjával. Nem kellene túl sok hangsúlyt fektetni a tényre, hogy a Föld forog a tengelye körül, és ez okoz egy látszólagos Nap-mozgást a világűrben, hanem ehelyett ezt a földi mozgást kapcsolatba kellene

hozni a csillagos éggel; nem a Nap napjairól kellene beszélni, hanem inkább a csillagok napjairól – melyek nem azonosak, mert a csillag-nap rövidebb, mint a Nap-nap. Mindig korrigálni kell a Nap-nappal kapcsolatban. Ezért valóban a Földnek erről a tengely körüli mozgásáról úgy beszélhetünk, mint olyasmiről, ami levezethető az emberi természetből; mert ahogy már kimutattuk, az állócsillagokkal összefüggésben tekintett forgás kapcsolatban van az emberi anyagcsere belső mozgásával. Összegezve, az emberi anyagcsere kapcsolata az ember alakjáért felelős erőkkel ugyanaz, mint a Föld kapcsolata az állócsillagok egével, mely utóbbit a zodiákus jelenti számunkra.

Ha a zodiákusra tekintünk, ez alkotja számunkra a saját külső formánk külső, kozmikus megfelelőjét. Ha a Földre tekintünk, előttünk van a bennünk lévő anyagcsere-erők megfelelője; és a mozgások kapcsolata is mindegyik esetben.

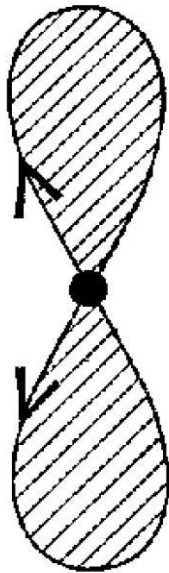
Mármost, egy kissé nehezebb lesz megtalálni a kapcsolatot a második és harmadik erő között, vagyis a belső mozgások és a szervi erők között. Ezt a következő módon tehetjük érthetőbbé. Ha az emberi szervezeten belüli mozgásokat tekintik, azonnal megállapíthatják, hogy ezek olyasmik az emberben, amik sehogy sem olyan rögzítettek, mint a külső perifériája. Ezek mozgásban vannak. De még valami kapcsolatban van ezzel a mozgással. A mozgások magukba foglalják a vérkeringést, ugyanúgy az idegrendszeri folyadékot, a lymphát, etc. Most nem kell részletes listát készíteni róluk, de van ezek között hét fontosabb belső mozgás. Ezekkel a mozgásokkal kapcsolatban vannak az egyes szervek. A mozgás-erők hozzák létre a maguk folyamatain belül ezeket a szerveket; a szervekben felismerhetjük ezeknek a mozgásoknak az eredményeit. A materialista világnézet, mint rámutattam, azon a véleményen van, hogy a szív egyfajta pumpa, amely a vért keresztül nyomja az egész testen. De nem ez a helyzet; ellenkezőleg, a szív pulzálása nem az ok, hanem a keringés hatása. Az élő, belső mozgásokba vagy folyamatokba van ágyazva a szervműködés.

Ha megpróbáljuk felfedezni ennek kozmikus megfelelőjét, akkor a megfigyelés révén egyfelől a planéták mozgását találjuk, különösen akkor, ha a mozgásukat a hold mozgásaival kapcsolatban vizsgáljuk. Önök már ismerik – lévén már érintettük korábbi előadásokban – a kapcsolatot a holdmozgás és az árapály jelensége között; és még sokkal több dolog van kapcsolatban ezzel a holdmozgással. Ha mélyebben tanulmányoznánk a természet jelenségét, azt találnánk, hogy nem csupán a fény jelenik meg a napkelte eredményeként, hanem más – és valóban anyagibb – hatások a Földünk környezetében, melyek kapcsolatban vannak a planetáris mozgással. Ha egyszer ez egy igazi, alapos vizsgálódás alapját képezi, felismerjük majd a harmóniát, amely a Föld számos jelensége és a planéták mozgása között van. Tanulmányoznunk kell a planetáris hatásokat a levegőre, vízre és a földre, ugyanolyan módon, ahogy tanulmányozzuk – az emberi testben – a hatásokat a belső mozgás erőivel kapcsolatos szervekre, melyek a vérkeringésben, és más keringésekben léteznek. Ily módon felfedezhetünk egy bizonyos kölcsönös tevékenységet a szervi aktivitás és a belső mozgás erői között. Épp úgy, ahogy már megfigyeltünk egy megfelelést a Föld és az állócsillagok között, úgy most ténylegesen felfedezhetünk egy hasonló megfelelést a föld, víz, tűz (hő) és a planéták között, köztük természetesen a Nappal.

Így elérkezünk egy bizonyos kapcsolathoz az emberi szervezeten belüli történések és aközt, ami kívül zajlik a makrokozmoszban. Most azonban csupán a szervi erőkkel foglalkozunk. Hogyan épülnek fel ezek az emberi testben? Ezeket követhetjük az emberi szerv-felépülési folyamat periódusai során, és meglehetősen pontossággal felismerhetjük, hogy a folyamat olyan kapcsolatban van az év folyamával, ahogy az anyagcsere a nap folyamával. Figyeljük meg, hogyan zajlik ez a felépülési folyamat a gyermekben, kezdve a fogantatással és előrehaladva a „napvilág” első megpillantásáig, ahogy ezt szépen kifejezik. Ezután, és különösen a születés utáni első hónapok folyamán, a felépülési folyamat még tovább megy; úgyhogy ténylegesen itt egy éves folyamattal van dolgunk. Azután egy másik periódus kb. egy év múlva az első fogak megjelenése. Így a szervek felépülési folyamatában egy éves folyamat zajlik. De ez a folyamat egy hasonló kapcsolatban áll az emberi belső erőkkel, mint az éves aktivitás különböző feltételei – tavasz, nyár, ősz, tél – a planétákkal. Itt ismét felfedezünk valamit az emberben, ami megfelelésben van a kozmoszsal. Ezeket a dolgokat nem tanulmányozhatjuk másképpen, mint hogy részletesen összehasonlítjuk őket egymással. Mindazzal, amit ma mondhatok, csupán felhívom a figyelmüket bizonyos tényekre, melyek összefüggnek ezzel a tárggyal, mert a kapcsolatok részletes

vizsgálata túl sok időt venne igénybe; de a vizsgálódás folyamán, melyet végezhetünk az ember tényleges szerv-felépülési folyamatainak és belső mozgás-erőinek kapcsolatai terén, önök mindenütt megtalálhatják annak analógiáit, ami az évszakok negyedéves váltakozásaiban történik a planetáris mozgás erőivel összefüggésben. De a vizsgálódásainkban el kell kerülnünk, hogy a szívet egy pumpának tekintsük; ellenkezőleg, a szívet úgy kell tekinteni, mint a vérkeringés eredményét. Úgyszólván bele kell ágyazni a szívet az élő vérkeringésbe. A Nap mozgását is hasonlóképpen bele kell ágyazni a planeták mozgásaiba. Az emberen belüli feltételek elfogulatlan vizsgálata készíten bennünket arra, hogy a Föld tengelyen körüli forgásáról úgy beszéljünk, mint amit a csillagos ég látszólagos mozgása okoz – mert ez hozza létre az egyenértékű mozgásokat, az anyagcsere kapcsolatát a külső emberi formával. De nem beszélhetünk a Föld éves mozgásáról a Nap körül. Nem tehetjük ezt, ha megértjük a belső embert, amely szoros kapcsolatban él a makrokozmosszal; mert nem gondolhatjuk el másképp azt, ami a szív felé mozog, mint más mozgások áramlását az emberen belül. Ezért fel kell ismernünk, hogy nem a Föld elliptikus mozgásával van kapcsolatunk az év folyamán, hanem inkább azzal a mozgással, amely megfelel a Nap-mozgással. Azaz, a Föld és a Nap együtt mozog az év folyamán; nem az egyik a másik körül. Az utóbbi vélemény a látszatok alapján ítélt; valójában itt mindkét égitestnek a mozgásáról van szó az űrben, és bizonyos kapcsolattal a kettő között. Ez olyasmi a kopernikuszi elméletben, amit alapjaiban kell kijavítani. De van még egy másik út is, melyen megközelíthetjük az ember és a makrokozmikus természet viszonyát.

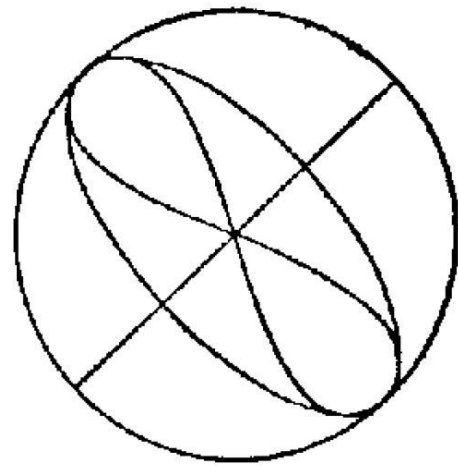
Milyen valójában a folyamat természete, melyet megfigyelhetünk az anyagcsere napi mozgásában? Ennek a folyamatnak csak egy része zajlik oly módon, ami a tudatunk jelenségéhez társul, a másik rész a tudattalannal van kapcsolatban, míg az én és az asztráltest elkülönülnek a fizikai és étertesttől (alvás alatt). Mármost különösen ki kell emelni a következőt. Az ember nem tapasztalja ugyanolyan módon azt, ami az ébredés és elalvás között zajlik, és ami az alvás és felébredés között. Gondoljanak csak a kapcsolatra a két időpont, elalvás és felébredés között. Ha előítéletmentesen közelítik meg, eljutnak ezzel kapcsolatban egy kétségtelen szemponthoz. Amikor elalszanak, önök mintegy a lényük zérópontjához érkeznek el; az alvó állapot nem pusztán pihenés, ez az éber állapot ellentéte. Amikor felébrednek, önök

az életük szempontjából valójában ugyanolyan viszonyban vannak önmagukkal és környezetükkel, mint az elalvás állapotában. Az egyik a másikkal egyenértékű, az egyetlen különbség az irány. A felébredés átmenetet jelent az alvásból az ébredésbe; az elalvás a fordítottja. Az iránytól függetlenül ezek teljesen azonosak. Ezért, ha az anyagcsere mozgásait egy vonallal jelezzük, akkor ez nem lehet egy egyenes vonal vagy egy kör, mert ezek nem tartalmazzák a felébredés és az elalvás pontjait. Egy olyan vonalat kell találnunk, amely valóban ábrázolja az anyagcsere mozgásait, és tartalmazza ezeket a pontokat, és az egyetlen ilyen vonal – kutassanak bármilyen sokáig – a lemniszkáta. Itt megvan a felébredés pontja az egyik irányban, és az elalvás pontja a másik irányban. Egyedül az irányok állnak szemben, a két mozgás egyenértékű az életállapot tekintetében. Most valóságosan megkülönböztethetjük a nappali ciklust és az éjszakai ciklust.

Hová vezet mindez? Ha megragadjuk a tényt, hogy a napi anyagcsere iránya megfelel a Föld mozgásának, többé nem társíthatunk a Földhöz semmilyen körkörös mozgást. Ellenkezőleg, ki kell alakítanunk a fogalmat, hogy a Föld ténylegesen oly módon halad előre az útján, hogy egy olyan vonalat alkot, mint a lemniszkáta. A mozgás nem egy egyszerű keringés, hanem egy összetettebb mozgás; a földfelszín minden pontja leír egy *lemniskátát*, amit leír az anyagcsere-folyamat is.

Ezért nem képzelhetjük el a Föld-mozgást úgy, mintha pusztán a tengely körül forogna, mert a valóságban ez egy komplikáltabb mozgás, melyben minden pont, melyen állnak, leír egy lemniszkátát – ténylegesen azért, hogy kialakítsa az önök anyagcsere-folyamatainak mozgását. Teljesen szükséges a külső univerzum mozgásaiban az emberen belüli mozgások megfelelőjét látni. Mert csak a fizikai emberen belüli változások tanulmányozása által lehet juthatunk el a külső, emberen kívüli planetáris mozgások megértéséhez. Amikor egy ember mozgásba hozza a végtagjait és elfárad, nem mondhatjuk, hogy ő relatíve vagy ténylegesen mozog! Nem magyarázhatjuk úgy, hogy „talán a mozgás csak lagos, talán a másik ember közelíti meg őt!” A relativitás-elméletek nem sok vizet zavarnak, amikor a mozgás igazolja, hogy az ember mozog. És a Föld belsejének mozgásait is csak a belső változásokkal igazolhatjuk, melyek az emberben végbemennek. Az anyagcsere mozgásai például az igazi tükröződései mozgásnak, amit a Föld végez az űrben. És az, amit felépítő erőknek nevezünk, melyek az év folyamán tevékenyek, egyenértékűek a Föld és a Nap együttes mozgásával. Később még alkalmunk lesz alaposabban beszélnünk ezekről a dolgokról; jelenleg szeretném a figyelmüket még egyszer az iménti ábránkra, mellyel rámutattam, hogy a Föld a Nap mögött egy csavart vonalban mozog, mindig a Nappal együtt. És ha ezt a vonalat felülről nézzük, megkapjuk a vonal kivetülését, és a kivetülés alkotja a lemniszkátát.

viszony-
belső
annak a
szerv-
évi
felhívni

Mármost, mindez világossá teszi, hogy bizonyosan beszélhetünk a Föld napi mozgásáról a tengelye körül, de nem beszélhetünk a Föld éves mozgásáról a Nap körül. Mert a Föld követi a Napot, ugyanazon az úton.

Különböző egyéb tények mutatják, hogy nem helyes beszélni egy ilyen keringésről. Egy példa megmutatja, hogy szükséges – mint korábban már rámutattam – egyszerűen mellőzni Kopernikusz egyik állítását. Ha a Föld keringene a Nap körül – kivéve természetesen a tengely körüli forgását, amely a párhuzamosan meglévő tehetetlenségének köszönhető –, akkor másik állócsillag irányába mutatna a keringése folyamán. De nem ezt teszi! Ha a Föld keringene a Nap körül, a tengely nem jelezhetné a Sarkcsillag irányát, mert a jelzett pont maga keringene a Sarkcsillag körül; ez azonban nem így van, a tengely folyamatosan a Sarkcsillagra mutat. Azt a vonalat, amely számunkra megjelenne s amely megfelelne a Föld előrehaladó mozgásának a Naphoz képest, nem találni. Egy spirális, csavart jellegű út az, amelyen a Föld követi a Napot a kozmikus térben.

Már jeleztem, hogy van egy másik mozgás, amely megnyilvánul a napéjegyenlőségek precessziójának jelenségében – ez a tavaszi napéjegyenlőség napkeltéjének pontja a zodiákuson keresztül, melynek teljes ideje 25,920 év. Ez is egyenértékű egy bizonyos mozgással az emberen belül. Mit találhatunk az emberben, ami megfelel ennek? Önök már kitalálhatják ezt abból, amit korábban elmondtam. Találunk egy mozgást, amely egyenértékű a Nap és az állócsillagok kapcsolatával, a teljes zodiákuson áthaladó napkelte folyamatának pontjaival, ami 25,920 évet vesz igénybe. Az emberben ez megfelel a belső erők és a formaerők közötti kapcsolatnak; ezért ennek is hosszú az időtartama. A belső mozgás erőinek az emberben bizonyos módon változnia kell, amint megváltozik a helyzetük az ember periferiájával való kapcsolatban.

Önök emlékezhetnek arra, hogy mit mondtam az *ősi Görögország* korszaka óta megfigyelhető jelenségről. Azt mondtam, hogy a görögök ugyanazt a szót használták a „sárgára” és a „zöldre”, hogy valójában nem láttak kéket ugyanolyan módon, ahogy mi, hanem ténylegesen – mint a római írók tudósítanak róla – csak négy színt ismertek és használtak a művészetükben, a sárgát, vöröset, feketét és fehéret. Ezt a négy élő színt látták. Számukra az ég nem kék volt, ahogy mi látjuk; ez egyfajta sötétségként jelent meg nekik. Mármost ezt teljes bizonyossággal mondhatjuk, és a szellemtudomány megerősíti ezt.

Ha mérlegeljük a tényt, hogy az emberi szem felépítése egy ilyen mértékű módosuláson ment át az ősi Görögország korszaka óta, önök más változásokat is felfedezhetnek az emberi szervezetben, melyek a periférián zajlanak és hosszabb időre van szükségük, hogy befejeződjenek. A periférián történő ilyen változások szükségképp kapcsolatban kell lenniük a belső mozgás erőivel, mert természetesen ezeket nem az emésztés vagy a szervi működések hozzák létre. Ezek a periférikus módosulások ténylegesen megfelelnek a tavaszi napéjegyenlőség útjának a zodiákuson, egy olyan periódusnak, amely 25,920 évig tart. E periódus folyamán az emberi faj teljes változáson megy keresztül. Nem szabad tévesen azt gondolni, hogy korábban ugyanolyan volt az emberiség, mint ma. A fizikai létezéssel kapcsolatos körülmények megfigyelése abszurdá teszi, hogy a modern geológia által megadott képeket használjuk az emberi evolúció időbeli szemléltetésére, mert ezt csupán a 25,920 éves periódus foglalja magába, és ennek egy része még a jövőben zajlik le. Amikor a tavaszpont ismét visszatér ugyanarra a helyre, a változások, melyek lezajlottak az egész emberi fajban, olyanok, hogy az emberi forma teljesen eltérő lesz attól, amilyen most. Már mondtam erről önöknek valamit a megismerés más forrásaiból az emberi faj jövőjére és korszakára vonatkozóan. És itt láthatjuk, hogy a fizikai feltételek megfigyelése egy ugyanilyen megismeréshez vezet.

A fentiek eredményeképp eljutunk a felismeréshez, hogy amit az „égitestek mozgásainak” nevezünk, nem olyan egyszerű, mint a mai asztronómia elhithetné velünk, hanem itt rendkívül bonyolult feltételekhez érkezünk – feltételekhez, melyek az ember és a makrokozmosz kapcsolatának figyelembevételével lehet tanulmányozni. Már rámutathattam önöknek az égitestek mozgásainak bizonyos részleteire, és idővel egyre többet fogunk megismerni ezekről más forrásokból. Egy dolgot már képesek látni – azt, hogy az ember nem teljesen függ a makrokozmosztól. Azáltal, ami mélyen lent a tudatalattiban rejlik, nevezetesen a felszívódás, anyagcsere folyamataiban, még bizonyos módon – de csak bizonyos módon – kapcsolatban vagyunk a Föld tengelyének napi forgásával. Mindazonáltal az ember kiemelheti magát ebből a kapcsolatból. Hogyan? Ez lehetséges, mert az ember, amilyen most, összhangban felépülve a periféria és a belső mozgás erőivel, ugyanúgy a szervek és az anyagcsere-rendszer erőivel is, teljes és befejezett a kívülről jövő erőktől való függésében; és most képes a teljes és befejezett szervezetével elkülönítenie magát ettől a kapcsolattól. Ugyanolyan értelemben, ahogy a felébredéssel és elalvással lemásoljuk a nappalt és éjszakát, követve magunkban a nappal és éjszaka belső ritmusát, de nem igényelve, hogy ez a belső ritmus megfeleljen a nappal és éjszaka külső ritmusának (azaz nem szükségyszerű, hogy éjszaka aludjunk és nappal ébren legyünk), úgy egy hasonló módon az ember elválasztja magát a makrokozmosztól a létezése más területein. Ezen alapul az emberi szabad akarat lehetősége. Nem az ember jelenlegi alakja az, ami a makrokozmosztól függ, hanem a múltbeli alakja. Az ember jelenlegi tapasztalatai lényegében képek, másolatok a makrokozmoszhoz való múltbeli alkalmazkodásáról, és ebben az értelemben a múltunk képeiben élünk. Ezekben belül képesek vagyunk kibontakoztatni a szabadságunkat, és ezáltal befogadjuk a morális törvényeinket, melyek függetlenek a szükségyszerűségtől, amely a természetünkben uralkodik. Ezért, amikor világosan megértjük, hogyan kapcsolódik egymáshoz az ember és a makrokozmosz, felismerjük a szabad akarat lehetőségét az emberben.

Végül meg kell fontolnunk a következőt. Egyértelmű, hogy az emberben az anyagcsere-erők még bizonyos tekintetben kapcsolatban vannak a mindennapi életének ritmusával. Az alakítóerők megszilárdítóak. Mármost vegyük az állatot az ember helyett. Itt sokkal teljesebb függést találunk a makrokozmoszsal. Az ember kinő, túlnő ebből a függésből. Az ősi bölcsesség ezért beszél „zodiákusról”, állatövről, és nem emberövről, mert ez a formálóerőkkel van megfelelésben. A formálóerők nagy változatosságban nyilatkoznak meg az állatvilágban, míg az emberben lényegében egy forma alkotja az egész emberi fajt; de ezek az állatvilág erői, és mivel túljutunk rajtuk és emberré válunk, ki kell lépnünk a zodiákuson túl. A zodiákuson túl fekszik az, amitől mi, mint emberi lények, egy magasabb értelemben függünk, mint mindaz, ami a zodiákuson belül létezik, vagyis az állócsillagok körén belül. A zodiákuson túl van az, ami megfelel az énünknek.

Az asztrálestet révén – mellyel az állatok is rendelkeznek – a makrokozmosztól való függéshez vagyunk láncolva, és az asztrális hordozó felépítése a csillagok akaratával összhangban történik. De az énünkkel vagy egónkkal túllépünk ezen a zodiákuson.

Itt van az alapja annak, ami által megszereztük a szabadságunkat. A zodiákuson belül nem lehetünk bűnösök, még annyira sem, mint az állatok; akkor kezdünk bűnösök lenni, amint a cselekedeteinket a zodiákuson túlról hozzuk. Ez akkor történik, amikor azt tesszük, ami megszabadít bennünket az univerzális formálóerővel való kapcsolatunktól, amikor belépünk a zodiákuson, vagyis az állócsillagokon kívüli régiókkal való kapcsolatba. És ez az emberi én lényegi tartalma.

Önök láthatják, hogy megmérhetjük az univerzumot, amennyire megjelenik nekünk látható és időbeli dologként, megmérhetjük teljes térbeli kiterjedésében a legkülsőbb állócsillagokig, és mindent, ami az időbeli mozgás által történik a csillagos égen, és mindezt kapcsolatba hozhatjuk az emberrel; de az emberben kiteljesedik valami, ami túlmegy ezen a téren, túlmegy ezen az időn, túl mindenben, ami az asztrálisban történik. Ezen túl nincs „természeti szükségszerűség”, hanem csak az, ami bensőségesen kapcsolatban van a morális természetünkkel és morális cselekvésünkkel. A zodiákuson belül képtelenek vagyunk kifejleszteni morális természetünket; de amennyiben kifejlesztjük, belevessük azt a makrokozmoszba a zodiákuson túl. Mindaz, amit teszünk, megmarad és működik a világban. A bennünk zajló folyamatok, a formálóerőktől az anyagcsere-erőig, a múlt eredménye. De a múlt nem tartalmazza a jövő egészét, nincs hatalma azon jövő felett, amely előhívja magából az emberből a morális cselekvéseit.

Csupán lépésről-lépésre vezethetem önöket ezen a területen. Őrizzék meg jól a lelkükben, amit ma mondtam, és a következő előadásomban megvizsgáljuk a dolgot egy másik nézőpontból.

Forrás:

A magyar fordítás az angol nyelvű kiadás nyomán készült: *Man – Hieroglyph of the Universe*, www.rsarchive.org, ld. németül R. Steiner: *Entschprechungen zwischen Mikrokosmos und Makrokosmos, Der Mensch – eine Hieroglyphe des Weltenalls* (Összefüggések a mikrokozmosz és a makrokozmosz között – Az ember, mint a világmindenség hieroglifája), GA 201/4-5-6. előadások, Dornach, 1920. ápr. 16-17-18, Rudolf Steiner Verlag, 1987, pp. 53-103, és jegyzetek, www.anthrowiki.at, az előadás táblarajzait ld. *Wandtafelzeichnungen zum Vortragswerk*, GA K 58, Band V: 31 Tafeln zu Vorträgen aus dem Jahr 1920 im Band GA 201 (ld. még K 54. 14, *Der Dreigliedrige Mensch*, A Hármastagozódású Ember, R. Steiner pasztellrajza, 1923, az életműben K 54 14. jelzettel, Katalog des Gesamtwerks, Rudolf Steiner Verlag, 2002, a neten is).

Rudolf Steiner:

A négy temperamentum

Gyakran mondják, hogy az ember számára a legnagyobb rejtély önmaga. Végsősoron mind a természettudományban, mind a szellemtudományban ezt a rejtély igyekszünk megoldani — az előbbi területen a természet törvényei révén, melyek a külső lényünket irányítják, az utóbbi területen pedig a létünk lényegének és céljának keresésével. Mármost, amennyire helyes azt mondani, hogy az ember legnagyobb rejtélye önmaga, úgy azt is ki kell hangsúlyozni, hogy minden egyes emberi lény egy rejtély, gyakran még önmagának is. Mindenki tapasztalja ezt a többi emberrel való találkozásai során.

Ma nem az általános rejtélyekkel foglalkozunk, hanem inkább azokkal, melyek felmerülnek számunkra minden emberrel kapcsolatban, minden találkozás során, és ezek a rejtélyek éppoly jelentősek. Milyen végtelenül változatosak is az emberek! Elég, ha csupán a temperamentumot, vérmérsékletet tekintjük, a mai előadás tárgyát, és felismerhetjük, hogy annyiféle rejtély létezik, ahány ember. Még a temperamentumok alaptípusai között is olyan változatosság létezik az emberek között, hogy szinte a létezés egész titka kifejeződik ezekben a típusokban. A temperamentum, amely az alapvető szint adja az emberi személyiségnek, szerepet játszik az egyén minden megnyilatkozásában a gyakorlati életben. Érzékelhetünk valamit ebből az alapvető magatartásból, ahányszor csak találkozunk valakivel, és a szellemtudománytól jogosan remélhetjük, hogy feltárja előttünk, amit a temperamentumokról tudunk kell.

Az első benyomásunk a temperamentumokról az, hogy külsődlegesek, mert noha azt mondhatjuk, hogy belülről fakadnak, mégis megnyilatkoznak mindenben, amit kívülről megfigyelhetünk. Azonban ez nem jelenti azt, hogy az ember rejtélye megoldható a természettudomány és a külső megfigyelés eszközeivel. Csupán akkor kerülhetünk közelebb az emberi személyiségnek ezekhez a sajátos színeihez, ha meghalljuk, amit a szellemtudomány közölhet erről.

A szellemtudomány mindenekelőtt elmondja, hogy az ember egy **öröklődési** vonal része. Azokat a vonásokat mutatja, melyeket az apjától, anyjától, nagyszüleitől s így tovább örökölt. Ezeket a vonásokat azután átviszi utódaira. Az ember ily módon rendelkezik bizonyos vonásokkal, melyek a nemzedékek egymásutánjából erednek.

De ez az örökség csupán az emberi természet egyik oldala. Ehhez kapcsolódik az **individualitás**, melyet a **szellemi világból** hoz magával. Ezt hozzáadja ahhoz, amit az apja és anyja, az ősei átadtak neki. Ami továbbhalad életről-életre, létezésről-létezésre, összekapcsolódik a nemzedékek áramlatával. Bizonyos vonásokat az öröklésnek tulajdoníthatunk; másfelől, ahogy valaki felnövekszik a gyermekkorból, láthatunk kibomlani valamit a lény középpontjából, ami az előző életeinek gyümölcse, valamit, amit sosem örökölhet az őseitől. Felismerhetjük a **reinkarnáció** törvényét, a földi életek egymásutánjának törvényét, mely az egyik jellegzetes esete a mindent átfogó kozmikus törvénynek.

Szemléltessük ezt egy kevésbé ellentmondásos példával. Vegyünk egy élettelen ásványt, mondjuk egy hegyikristályt. Ha összetörjük a kristályt, nem marad semmi a formájából, ami átmenne más kristályokra.¹⁰² Egy új kristály nem kapna semmit a régi jellegzetes formájából. Ha a növények világához fordulunk, észleljük, hogy egy növény nem fejlődhet ugyanolyan törvények szerint, mint egy kristály. Ez csak egy másik, korábbi növényből eredhet. A forma itt megőrződik és átkerül.

Ha megnézzük az állatvilágot, a fajok evolúcióját találjuk. Kezdjük értékelni, miért tartotta a 19. század az evolúció felfedezését a legnagyobb eredményének. Az állatoknál nem csupán az egyik lény következik a másikból, hanem mindegyik fiatal egyed a magzati fázisban megismétli a fajfejlődés korábbi fázisait. Maguk a fajok átmennek egy fejlődésen.

¹⁰² Az angol ford. jegyzete: „Az olvasó ennél a résznél úgy találhatja, hogy Steiner nem ismerte a magkristály fogalmát. Azonban valószínűbb, hogy Steiner, akinek hallgatósága nagy valószínűséggel nem volt tudományosan képzett, egyszerűen megelégedett egy kis retorikai túlzással. Ő maga kétségtelenül tudta, hogy egy magkristály felgyorsítja a kristályosodási folyamatot egy só-oldatban, de ez a tény nem releváns a fenti szempontból, amint fokozatosan kiderül ebben a bekezdésben. Steiner hasonlata nem arra vonatkozott, hogy egy kristály kialakulásához *nem* járul hozzá egy előző, csupán arra, hogy ez nem szükséges, és ez áll ellentétben a élőlényekkel, melyeknek szükségük van egy korábbi növényre a kialakulásukhoz.”

Az embernél nem csupán a faj fejlődik, hanem az egyén is. Amit valaki az élete során megszerez a nevelés és tapasztalás révén, megmarad, épp oly bizonyosan, ahogy egy állati leszármazási vonal fejlődési eredményei. Egy napon majd általánosan ismert lesz, hogy az ember belső lényét egy korábbi létezésre vezetik vissza. Az embert a korábbi élete eredményének fogják tekinteni. Azok a nézetek, melyek ennek a tanításnak az útjában állnak, meg fognak dőlni, éppúgy, ahogy a középkori nézet, mely úgy tartotta, hogy az élő szervezetek élettelen anyagokból származhatnak. Háromszáz évvel ezelőtt a tudósok úgy hitték, hogy állatok keletkezhetnek az iszaptól, vagyis élettelen anyagból. Francesco Redi, egy itáliai tudós volt az első, aki kijelentette, hogy élő csak másik élőből származhat. [1. jegyz.] Ezért támadták őt, és kis híján hasonló sorsra jutott, mint Giordano Bruno. [2. jegyz.] Ma már nem szokás máglyán elégetni embereket. Amikor ma valaki egy új igazságról beszél, például arról, hogy a lelki-szellemi élet előző lelki-szellemi életekből ered, nem égetik el máglyán, hanem bolondnak tekintik. De el fog jönni az idő, amikor az igazi bolondság az a hit lesz, hogy az ember csak egyszer él, hogy nem létezik fennmaradó lelki-szellemi entitás, amely egyesül az öröklött vonásokkal.

Itt felmerül egy fontos kérdés: hogyan eredhet valami egy teljesen más világból, és hogyan egyesül a fizikai testiséggel egy apa és egy anya révén? Hogyan öltözhet be a testi vonásokba, melyek az embert egy öröklési láncolatához kapcsolják? Hogyan egyesülhet a lelki-szellemi áramlat, melyben az ember részt vesz a reinkarnáció révén, az öröklés fizikai áramlatával? A válasz az, hogy egy szintézisnek kell megvalósulnia. Amikor a két áramlat egyesül, mindegyik átad valamit a saját minőségéből a másiknak. Nagyon hasonló módon ahhoz, ahogy a kék és a sárga keveredése adja a zöldet, az emberben a két áramlat keveredése adja azt, amit általánosságban *temperamentumnak*, *vérmérsékletnek* neveznek. A belső énünk és az öröklött vonásaink egyaránt megjelennek ebben. A temperamentum azon dolgok között helyezkedik el, melyek az embert egy leszármazási vonalhoz kapcsolják ill. amelyek korábbi megtestesülésekből erednek. A temperamentum egy egyensúlyt teremt az örök és az időleges között. És ez oly módon történik, hogy az ember alapvető lénytagjai, melyeket már megismertünk más összefüggésben, egy nagyon sajátos kapcsolatba kerülnek egymással.

Az embernek, ahogy ebben a földi életben ismerjük, *négy lénytagja* van. Az első, a *fizikai test*, közös benne az ásványvilággal. Az első érzékfeletti lénytag, az *étertest*, belemerül a fizikai testbe, és csak a halálban válik el tőle. A következő, harmadik lénytag az *asztrálest*, az ösztönök, hajlamok, szenvedélyek, vágyak és a mindig változó érzésszerű és gondolati tartalom hordozója. Legmagasabb lénytagunk, amely minden más földi lény fölé emel bennünket, az emberi *én* hordozója, amely oly különös és mégis kétségbevonhatatlan módon felruház bennünket az öntudat hatalmával. Ezt a négy lénytagot az ember lényegi összetevőinek tekintjük.

Azt a módot, ahogy a négy lénytag keveredik, meghatározza a két áramlat egybeáradása, amikor egy személy belép a fizikai világba. A négy lénytag egyike minden esetben uralkodóvá válik a többi felett, és a saját jellegzetességét átadja nekik. Ahol az én-hordozó az uralkodó, egy *kolerikus* temperamentum alakul ki. Ahol az asztrálest az uralkodó, ott egy *szangvinikus* temperamentumot találunk. Ahol az éter- vagy élettest az uralkodó, ott egy *flegmatikus* temperamentumról beszélhetünk. És ahol a fizikai test az uralkodó, ott egy *melankolikus* temperamentummal van dolgunk. Az a jellegzetes mód, ahogyan az örök és az időleges keveredik, meghatározza a négy lénytag viszonyát egymáshoz.

Gyakran tárgyalják azt is, ahogy a négy lénytag kifejeződik a fizikai testben. Az *én* kifejeződik a *vérkeringésben*. Ezért a kolerikus temperamentumnál az uralkodó a vérkeringés rendszere. Az *asztrálest* fizikailag kifejeződik az *idegrendszerben*, így a *szangvinikus* típusban az idegrendszer az uralkodó. Az *étertest* kifejeződik a *mirigyrendszerben*; ezért a *flegmatikus* típusnál fizikailag a mirigyek az uralkodók. A *fizikai test* csupán *önmagában* fejeződik ki; így külsőleg a *melankolikus* típus legfontosabb vonása a *fizikai teste*. Ezek a sajátosságok minden jelenségben megfigyelhetők, melyek kapcsolatban vannak ezekkel a temperamentumokkal.

A *kolerikusban* az én és a vérrendszer a domináns. Ezért a kolerikus úgy áll előttünk, mint olyan ember, aki mindig a saját útját akarja járni. Agresszivitása mindig kapcsolatban van az akaraterejével, melyet a vérkeringése hajt.

Az idegrendszerben és az asztrálestben a benyomások és érzések állandóan hullámzanak. Összhangot vagy rendet egyedül az én fékező hatása eredményez. Azok az emberek, akik nem fejtik ki ezt a hatást, úgy jelennek meg, mint akik nem urai a gondolataiknak és érzéseiknek. Ők teljesen feloldódnak az érzésekben, képekben és eszmékben, melyek apálya és dagálya él bennük. Ehhez hasonló

bármikor előfordul, amikor az asztráltest az uralkodó, mint pl. a *szangvinikusnál*. A szangvinikusok átadják magukat bizonyos értelemben a képek, érzések és eszmék állandó és váltakozó áradatának, mivel bennük az asztráltest és az idegrendszer az uralkodó.

Az idegrendszer aktivitását csupán a vérkeringés fékezi. Ez világossá válik, ha megfontoljuk, hogy mi történik, amikor valaki vérszegény, anémiás, más szavakkal, amikor a vér fékező hatása hiányzik. Az elme képei vadul hullámznak, ami gyakran vezet illúziókhöz és hallucinációkhoz.

Ebből van egy csipetnyi a szangvinikusokban. A szangvinikusok képtelenek megmaradni egy benyomásnál. Képtelenek megtartani a figyelmüket egy meghatározott képnél, vagy fenntartani az érdeklődésüket egy benyomás iránt. Ehelyett egyik élménytől a másikig rohannak, benyomástól benyomásra. Ez különösen kitűnik szangvinikus gyerekeknél, ahol ez lehet a nyugtalanság forrása. A szangvinikus gyerek érdeklődése könnyen felébred, egy kép könnyen hatást gyakorolhat rá, de a benyomás gyorsan elmúlik.

Nézzük most a *flegmatikus* temperamentumot. Mint említettük, ez a temperamentum alakul ki, amikor az éter- vagy életttest az uralkodó, mely szabályozza a növekedést és az anyagcserét. Az eredmény a belső elégedettség érzése. Azok az emberek, akik inkább az étertestükben élnek, elsősorban a belső folyamataikkal vannak elfoglalva. Hagyják a külső eseményeket menni a maguk útján, miközben a figyelmük befelé irányul.

A *melankolikusnál* látjuk, hogy a fizikai test, az emberi szervezet legmateriálisabb része, uralkodóvá válik a többi lénytag felett. Ennek következtében a melankolikus úgy érzi, hogy nem ura a saját testének, nem hajlíthatja a saját akaratahoz. A fizikai teste, amely arra való, hogy a magasabb lénytagok eszköze legyen, maga gyakorolja az ellenőrzést, és zavarja a többit. A melankolikus ezt fájdalomként éli meg, mint a reményvesztettség érzését. A fájdalom folyamatosan feltör benne. Ez azért van, mert a fizikai teste ellenáll az éterteste belső elégedettségének, az asztrálteste elevenségének, és az énje akarati törekvésének.

A négy lénytag különböző *keveredése* nagyon világosan megnyilvánul a külső megjelenésben. Azok az emberek, akikben az *én* az uralkodó, akik *kolerikusok*, le akarnak győzni minden akadályt, ők akarnak befolyást gyakorolni. Az énjük akadályozza a többi lénytag fejlődését; hátráltatja az asztrál- és étertestet a megfelelő arányuk elérésében. Ez nagyon világosan megnyilatkozik külsőleg. Johann Gottlieb Fichte, ez a híres német kolerikus, megismerhető erről tisztán külső értelemben. [3. jegyz.] Testfelépítése világosan megmutatja, hogy alsóbb lénytagjai visszamaradtak a fejlődésben. Napóleon, a másik klasszikus példája a kolerikus típusnak, nagyon alacsony volt, mivel az énje visszatartotta a többi lénytagját. [4. jegyz.] Természetesen nem szabad általánosítani, hogy minden kolerikus alacsony, és minden szangvinikus magas. Ez egy arány kérdése. Amiről itt szó van, az a testalkat viszonya az uralkodó lénytaghoz.

A *szangvinikusban* az idegrendszer és az asztráltest az uralkodó. Az asztráltest belső elevensége mozgatja a többi lénytagot, és olyan mozgékonyra teszi a külső formát, amilyenné csak lehet. Míg a kolerikusnak élesen metszett arcvonásai vannak, a szangvinikus mozgékony, kifejező, változékony. Látjuk az asztráltest belső elevenségét megnyilatkozni minden külső részletben, például egy karcsú termetben, egy finom csontrendszerben, vagy gyenge izmokban. Ugyanez megfigyelhető a viselkedés részleteiben. Még egy tisztánlátó képességgel nem rendelkező is megmondhatja, hogy valaki kolerikus vagy szangvinikus; nem kell szellem tudósnak lenni ehhez. Ha önök megfigyelik egy kolerikus járását, észrevehetik, hogy olyan szilárdan lép, mintha át akarná fújni a talajt. Ezzel ellentétben a szangvinikusnak könnyűek, ruganyosak a léptei. Lehet találni finomabb külső vonásokat is. Az én benső mivolta, a kolerikus önálló bensőségessége kifejeződik a szemekben, melyek sötétek és izzóak. A szangvinikus, akinek énje nem gyökerezik olyan mélyen, aki telítve van az asztrálteste elevenségével, ezzel szemben a kék szemre hajlamos. Ezeknek a temperamentumoknak számos ilyen megkülönböztető vonását lehetne felsorolni.

A *flegmatikus* temperamentum kifejeződik egy passzív, egykedvű fiziognómiában, hasonlóképpen a kövérségben, mivel a kövérség nagyban köszönhető az étertest aktivitásának. Mindebben a flegmatikus belső kényelemérzése fejeződik ki. Járása hanyag, csoszogó, viselkedése bátoratlan. Olyannak látszik, mintha nem egészen érintkezne a környezetével.

A *melankolikust* fel lehet ismerni a lógó fejről, mintha hiányozna az ereje, hogy a nyakát egyenesen tartsa. Szemei homályosak, nem ragyognak úgy, mint a kolerikusé; járása szilárd, de inkább ólmos, mint elszánt.

Így láthatjuk, hogy a szellemtudomány milyen jelentősen hozzájárulhat ennek a rejtélynek a megoldásához. Csak akkor hozhat a megismerés gyakorlati gyümölcsöket, ha valaki teljes egészében el akar igazodni a valóságban, amely magába foglalja a szellemit. Csupán a szellemtudomány adhatja számunkra azt a megismerést, amely az egyén és az egész emberiség javára lehet. A *nevelésben* nagy figyelmet kell fordítani az egyéni temperamentumokra, mert különösen fontos, hogy képesek legyünk vezetni és irányítani őket a gyerekek fejlődésben. De a temperamentumok fontosak az erőfeszítéseink számára is, hogy fejlesszük magunkat a későbbi életünkben. Ápolnunk kell azt, ami rajtuk keresztül kifejeződik, hogy továbbvigyük a személyes fejlődésünket.

A négy alapvető típus, melyeket most vázoltam önöknek, természetesen *sosem* jelenik meg *tiszta* formában. Minden embernek van egy alapvető temperamentuma, mellyel változó mértékben keveredik a másik három. Napóleonban például, noha kolerikus volt, sok a flegmatikus elem. A valóban magasrendű élethez fontos, hogy megnyissuk a lelkünket annak, ami jellegében megnyilvánul. Ha megfontoljuk, hogy a temperamentumok, melyek mindegyike egy enyhe egyensúlytalanságot mutat, egészségtelen szélsőségekbe torzulhatnak, megérthetjük, hogy milyen jelentős dologról van szó.

Mégis, a temperamentumok nélkül a világ egy nagyon szomorú hely lenne, nem csupán etikai értelemben, hanem magasabb értelemben is. A temperamentumoknak köszönhető minden sokszínűség, szépség és az élethelehetőségek teljessége. Így a nevelésben értelmetlen lenne homogenizálni vagy eltörölni őket, inkább erőfeszítéseket kell tenni, hogy a helyes kerékvágásba tereljük őket, mert minden temperamentumban benne rejlik a *torzulás két veszélye*, egy nagy és egy kicsi. Az egyik veszély a fiatal *kolerikusok* számára, hogy nem tanulják meg kézben tartani a saját temperamentumukat, miközben felnőnek. Ez a kisebbik veszély. A nagyobb az, hogy esztelen módon egyoldalúvá válnak. A *szangvinikus* számára a kisebbik veszély a felületesség; a nagyobb a mánia, melyet egy állandó benyomás-áradat vezérel. A *flegmatikus* számára a kisebbik veszély az apátia, a szenvtelenség; a nagyobb a korlátoltság, tompaság. A *melankolikus* számára a kisebbik veszély az érzéketlenség mindennel szemben, ami nem a saját személyes fájdalma; a nagyobb veszély az elmezavar.

Mindennek fényében világossá válhat, hogy a temperamentumok irányítása és vezetése az ember fontos életfeladatainak egyike. Ennek a feladatnak a helyes megoldásához azonban fel kell ismerni az ember alapvető típusát, amely mindig adott. Például, ha egy gyerek *szangvinikus* temperamentum, nem segít neki, ha az idősebbek megpróbálják beléfojtani az érdeklődést. A temperamentuma egyszerűen nem fogja engedni ezt. Ahelyett, hogy azt firtatnánk, mi hiányzik a gyerekből, és visszafojtsuk, visszaverjük önmagába, arra kell figyelmet fordítanunk, amivel rendelkezik, és erre alapozni a nevelését. És van egy módszer, amivel mindig stimulálhatjuk a szangvinikus gyerek érdeklődését. Noha a gyerek felületes lehet, de mindig ösztönözhetjük az érdeklődését egy meghatározott személyiség iránt. Ha mi magunk vagyunk ez a személyiség, vagy ha megismertetjük a gyereket valakivel, aki nyugodtabb, nem felületességre hajló személyiség, akkor a gyerek fejlesztheti az érdeklődését. Egy személyiség iránti szeretet közvetítésével lehet a szangvinikus gyerek érdeklődését felkelteni. A többi temperamentumhoz képest a szangvinikusnak inkább van szüksége valakire, akit csodálhat. A csodálat itt egyfajta varázsszó, és mindent meg kell tennünk, hogy ezt felkeltsük.

Azt kell figyelembe vennünk, amivel rendelkezünk, nem azt, amivel nem. Látni kell, hogy a szangvinikus gyerek ki van téve a dolgok változatosságának, ami iránt egy mélyebb érdeklődést mutat. Ezeket a dolgokat hagyni kell, hogy beszéljenek hozzá, hatással legyenek rá. Azután vissza kell vonni őket, úgy, hogy a gyerek érdeklődése intenzívebbé váljon; ekkor helyreállhat az érdeklődés. Más szavakkal, a szangvinikus környezetét úgy kell kialakítanunk, hogy megtartsa a temperamentumát.

A *kolerikus* gyereket is lehet vezetni egy meghatározott módon. A kulcs a neveléséhez a tisztelet és megbecsülés egy természetes tekintély iránt. Ahelyett, hogy az érzelmi beállítottságot vinnénk győzelemre a személyes minőségek eszközeivel, miként a szangvinikus gyereknél, azt kell keresni, hogy a gyerek hite a tanára képességeiben töretlen maradjon. A tanárnak demonstrálnia kell annak megértését, ami a gyerek körül történik. Bármilyen alkalmatlanság megnyilatkozását kerülni kell. A gyereket meg kell tartani abban a hitben, hogy a tanára kompetens, különben minden tekintély elvész. A varázsszó a kolerikus gyerek számára a tisztelet és megbecsülés egy személy értéke iránt, éppúgy, mint a szangvinikus

gyereknél a szeretet egy személyiség iránt. Külső értelemben a kolerikus gyereket jellemp próbáló helyzetekkel kell szembesíteni. Ellenállással és nehézséggel kell találkoznia, nehogy túl könnyűvé váljon az élete.

A **melankolikus** gyereket nem könnyű irányítani. Nála azonban egy másik varázsszavakat kell alkalmazni. A szangvinikus gyerek számára ez a formula a szeretet egy személyiség iránt; a kolerikus számára a tisztelet és megbecsülés a tanár értéke iránt. Ezzel ellentétben a melankolikus számára a lényeges dolog az, hogy a tanára olyan ember legyen, akit bizonyos értelemben megpróbált az élet, aki az átélt megpróbáltatások alapján cselekszik és beszél. A gyerekeknek éreznie kell, hogy a tanár megismerte az igazi fájdalmat. A tanár foglalkozzon az élet minden kis részletével, hogy a gyerekek alkalmat legyenek méltányolni, amit a tanár elszenvedett. A gyereket körülvevők sorsa iránti szimpátia, együttérzés segít a melankolikus fejlődésében. Itt is figyelembe kell venni, amivel a gyerek rendelkezik. A melankolikusnak hajlama van a szenvedésre, kényelmetlenség érzésére, ami szilárdan gyökerezik a lényében; erről nem lehet lenevelni. Lehet viszont irányítani. Ki kell tennünk a gyereket bizonyos mértékű külső fájdalomnak és szenvedésnek, hogy megtanulja, vannak más dolgok is, mint a sajátja, ami lekötheti a képességét a fájdalom tapasztalásával kapcsolatban. Ez a lényeges dolog. Nem szabad eltéríteni vagy szórakoztatni a melankolikusot, mert így csak fölerősítjük a reményvesztettségét és a belső szenvedését; ehelyett hozzá kell segíteni, hogy lássa a tényleges szenvedés létezését az életben. Noha nem kell ezt túlzásba vinni, átirányíthatjuk a gyerek szenvedését a külső dolgokra.

A **flegmatikus** gyerekeknek nem szabad megengedni, hogy egyedül nőjön fel. Noha természetesen minden gyerekeknek kellene játszótársak, a flegmatikusok számára ez különösen fontos. Játzótársaik a legkülönbözőbb érdeklődésűek kell legyenek. A flegmatikus gyerekek megtanulnak osztozni mások érdeklődésében, minél többen vannak, annál jobb. A játszótársaik lelkesedése le fogja győzni a veleszületett közömbösségüket a világ iránt. Míg a melankolikus számára a fontos dolog a másik ember sorsának tapasztalása, a flegmatikus gyerekeknek a fontos élmény a játszótársai érdeklődésének széleskörű tapasztalása. A flegmatikusot nem mozgatják meg a dolgok, mint olyanok, csak egy érdeklődés, amikor látja a dolgokat másokban tükröződni, és ezek az érdeklődések tükröződnek azután a flegmatikus gyerek lelkében. Olyan célok és eseményeket kell a flegmatikus környezetébe hozni, melyek irányában a „flegma” az alkalmas reakció. Az egykedvűséget helyes célok felé kell irányítani, célok felé, melyek irányában valaki flegmatikus lehet.

Ezekből a pedagógiai példákból láthatjuk, ahogy a szellemtudomány gyakorlati problémákkal foglalkozik. Ezeket az elveket alkalmazhatja valaki saját magára, önfejlesztő céllal is. Például egy **szangvinikus** egy kis szemrehányást tehet magának a temperamentuma miatt. A bensőnk gyakran akadályt jelenthet az ilyen kérdésekben. Amikor közvetlenül olyan erővel találkozunk, melyek erősebbek a temperamentumoknál, ezek kevésbé tökéletesíthetők. Közvetetten azonban nagyban tökéletesíthetők. A szangvinikus például számításba veheti a maga szangvinikusságát, elkerülheti a meddő önbuzgalmat. A lényeges dolog az, hogy a szangvinikusságot megfelelő körülmények közé helyezzük. A rövid távú figyelemnek megfelelő tapasztalásokat tudatos tervezéssel kitágíthatjuk. A gondolkodást ily módon akár a legkisebb mértékben is használva elérhetjük a kívánt hatást.

A **kolerikus** vérmérsékletű személyeknek szándékosan kell olyan helyzetekbe hozni magukat, ahol a düh nem alkalmazható, mert csak nevetségessé teszi őket. A **melankolikusoknak** nem kell behunynia a szemüket az élet fájdalmai előtt, hanem keresni kell azokat; az együttérzés révén kifelé irányíthatják a saját szenvedésüket, megfelelő célok és események felé. Ha **flegmatikusok** vagyunk, és nincs határozott érdeklődésünk, akkor el kell foglalnunk magunkat amennyire csak lehet érdektelen dolgokkal, körülvenni magunkat az unalom számos forrásával, úgy, hogy teljesen unottá váljunk. Ekkor fogjuk kigyógyítani magunkat a „flegmánkból”; kivesszük a szervezetünkéből. Így azzal kell számolni valakinek, amije van, és nem azzal, amije nincs.

Ahhoz, hogy olyan gyakorlati bölcsességgel legyünk telítve, mint az elhangzottak, meg kell tanulnunk megoldani az élet, a másik ember alapvető rejtélyét. Ezt nem elvont ideák és fogalmak hangoztatása révén oldhatjuk meg, hanem képi eszközökkel. Önkényes teoretizálás helyett minden egyes emberi individuumban közvetlen megértésére kell törekednünk. Ezt azonban csupán annak megismerése által tehetjük, ami a lélek mélységeiben rejlik. A szellemtudomány lassan és fokozatosan megvilágítja ezeket a mélységeket, segít befogadni nem csupán a nagy képet, hanem a finomabb részleteket is. A szellemtudomány lehetővé teszi, hogy amikor két lélek találkozik, az egyik igényelje a szeretetet, a másik

pedig felajánlja azt. Ha valami mást igényel valaki, akkor azt kell adni. Az ilyen igaz, élő bölcsesség révén teremtjük meg az alapot a társadalmi élet számára. Ezt értjük az alatt, amikor azt mondjuk, hogy minden pillanatban meg kell oldanunk egy rejtélyt.

Az antropológia nem prédikációk, dicshimnuszok vagy katekizmusok alapján cselekszik, hanem azáltal, hogy társadalmi alapot teremt, melyen az emberek megismerhetik egymást. A szellemtudomány az élet talaja, és a szeretet az élet virága és gyümölcse, mely általa kifejlődik. Így a szellemtudomány jogosult arra, hogy alapot adjon az emberiség legszebb célja számára — egy igazi, valódi emberszeretethez.

Jegyzetek:

1. Francesco Redi, 1626-1697. Elutasította az élőlények sárból való keletkezésének korábbi elképzelését.
2. Giordano Bruno, 1548-1600. Itáliai filozófus, domonkos rendi szerzetes, akit eretnokség vádjával máglyán megégettek. Azt tanította, hogy a világ térben és időben végtelen, és számtalan naphoz hasonló égitest létezik benne.
3. Johann Gottlieb Fichte, 1762-1814. Német idealista filozófus.
4. Napoleon Bonaparte, 1769-1821. Francia hadvezér, majd császár 1804-1814 és 1815.

Forrás:

GA 57, 1909. márc. 4., Berlin, angol kiadás, *The Four Temperaments (Where and How Does One Find the Spirit?)* rsarchive.org, németül, anthrowiki.at

Rudolf Steiner más előadásai az emberi temperamentumokról, angol nyelven:

GA 119/1910. márc. 28., Bécs, *The Elementary World, Four Temperaments (Macrocosm and Microcosm)*

GA 307/1923. aug. 16., Ilkley, *Memory, Temperaments, Bodily Culture and Art (The New Art of Education)*

GA 310/1924. júl. 23., Arnheim, *Diet for Children, Four Temperaments (Human Values in Education)*

GA 311/1924. aug. 15., Torquay, *Imagination of the Teacher, Seating Children by Temperament (The Kingdom of Childhood)*

Nutrition and Stimulants (Extracts and Selections from Lectures), 1919. aug. 22., Stuttgart, *The Temperaments*, 1922. jan. 6., Dornach, *Taste, The Temperaments, Loss of Interest in Food*

A fordító megjegyzése:

A négy temperamentum és a három alapképesség, akarat, érzés, gondolkodás aránya az egyes embernél konkrétan megismerhető a születési képlet, horoszkóp kiszámításával, a 10 bolygónak és a felkelő pontnak (aszcedensnek) a 12 zodiákus-jegyben való elhelyezkedése alapján (a bolygók statisztikai

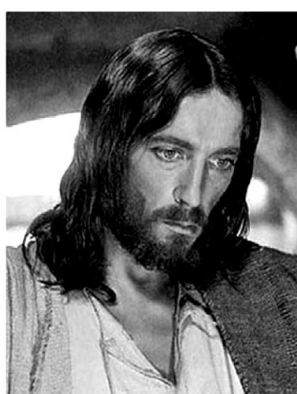
számértéke 1, kivéve Nap, Hold, Merkur, Asc. 2, ill. a jegyek elemi és egyéb minőségei), amit alább **Rudolf Steiner** és a **Názáreti Jézus** sziderikus horoszkóp-táblázatával szemléltettünk (R. Powell, astrogeographia.org).

Meglepő módon csak 3 értéket mutat a gondolkodási képesség a rendkívül elmélyült filozófiai doktornál, az antropozófia alapítójánál, bár ebből természetesen nem kell messzemenő következtetéseket levonni, hiszen valóban számolni kell a személyiséggel, mely előző életeiből hozta a szellemi látóképességét, nem annyira az „agyával”, intellektusával gondolkodott, hanem az „univerzális tudat” emléke, régi érintése dolgozott benne, ezt fejlesztette tovább, míg a temperamentuma „énes”, kolerikus volt, egy szangvinikus-flegmatikus színezettel, akarati-érzésbeli dominanciával.

Ezzel szemben a **Názáreti Jézus**, mint ember fiktív horoszkópjában, mely a születését i.e. 2, dec. 6, 23^h 31^m-re valószínűsíti a kiemelkedő csillagászati események alapján, melyek a napkeleti bölcseket a Gyermekekhez vezethették (Powell, *Star of Magi*, uott), a gondolkodás 8 arányszámmal, a flegmatikus temperamentum pedig 6-tal dominál, egy kolerikus-melankolikus színezettel (ld. a horoszkóp alkotóelemeiről, Baktay E.: *A csillagfejtés könyve*, p. 160, 22. ábra, és Trentai G.: *Beszéljünk másképp az asztrológiáról*, 1988; vö. a temperamentumok általános és kissé sarkos leírása egy régi társasági kalauzban, Knigge: *Über den Umgang mit Menschen*, 1788, I. 3., angolul, *The Art of Conversing with Men*, 1805, pp. 51-53, magyarul: *Érintkezés az emberekkel*, 1875, p. 106)

	Kard./Akarat	Fix/Érzés	Mut./Gond.
Tűz/Koler./Én	♁ ♂	☾ ♃	♁ = 5
Föld/Mela./Fiz.test	♀	♁	= 2
Lev./Szangv./Aszt.	Asc.	☉	= 4
Víz/Flegma./Éter.	♃		♁ ♃ = 4
	= 6	= 6	= 3

	Kard./Akarat	Fix/Érzés	Mut./Gond.
Tűz/Koler./Én	☾		☉ = 4
Föld/Mela./Fiz.test	♁		Asc. ♃ ♁ = 4
Lev./Szangv./Aszt.			♃ = 1
Víz/Flegma./Éter.		♁ ♁ ♂ ♃	♁ = 6
	= 2	= 5	= 8

Rudolf Steiner:

A római katolicizmus¹⁰³

Dr. Rudolf Steiner:

A RÓMAI KATOLICIZMUS

Három előadás az Antropozófiai Társaság tagjainak,
Dornach, 1920. máj. 30., jún. 3., jún. 6.

¹⁰³ Három előadás az Antropozófiai Társaság tagjainak, Dornach, 1920. máj. 30., jún. 3., jún. 6. (GA 198, *Heilfaktoren für den Sozialen Organismus*, 6, 7, 8. előadás, anthrowiki.at), ford., jegyz.: Z.T.Cs., az angol kiadás alapján: *Roman Catholicism*, rsarchive.org; ld. teljes katalógus: Rudolf Steiner Verlag, *Katalog des Gesamtwerks*, 2002. Címlapon: az első „elrabolt”, avignoni pápa, XXII. János, a kígyószerű „doppeltengerrel” és a krisztusi „Bárányt” szellemi értelemben, mintegy „karddal” támadó szavainak allegorikus ábrázolásaival, *Vaticinia Pontificum*, Észak-Olaszország, 15. sz. eleje, *Stiftsbibliothek Kremsmünster*.

„Az emberiség vallásos élete a Földön működő lelkek egymás közötti szabad ügye kell legyen.”
—Rudolf Steiner: *Történelmi szimptomatológia* (Dornach, 1918. nov. 3., GA 185/9.)

I.

Szellemi megismerésünk elmélyítéséhez szükségünk van arra, hogy a figyelmünket újra és újra bizonyos történelmi tényekre irányítsuk. Az elmúlt évtizedek során az Antropozófia Társaság tagjai öröndetes módon egészen átadták magukat az előadásoknak és megbeszéléseknek, melyeket különböző helyeken tartottunk. Mindazonáltal kialakult egy áthatolhatatlan fal, melyen számos esetben csak nagy vonakodással tekintettek át arra, ami a külvilágban történik. Azonban, ha igazi megvilágításban akarjuk látni, ami a világban történik, ha nem akarunk szektává válni, hanem történelmi jelentőségű mozgalommá – és ezzé válhat a mozgalmunk –, akkor ismernünk kell mindannak történelmi hátterét, ami a világban körülvesz bennünket. És az a mód, ahogyan a dolgokkal foglalkozunk, különösen itt, ezen a helyen, ahol sosem teszünk semmit a legcsekélyebb agresszivitással sem, ez a mód kétszeresen szükségessé teszi, hogy valóban áttekintsünk a falon, és megértsük, mi zajlik a világban. Ezért azt, amit a következő néhány napban mondani fogok, szeretném összekapcsolni néhány történelmi ismertetéssel, hogy felhívjam a figyelmet bizonyos tényekre, melyek megismerése nélkül valószínűleg mást sem tudnánk megérteni.

Ma mindenekeelőtt egy dologra szeretnék rámutatni. Önök tudják, hogy a 19. század utolsó harmadának eleje táján még voltak talpalatnyi helyek Európa és Amerika különböző civilizált államaiban, ahol ismerték az élet realiztikus felfogását, egy olyan életfelfogást, amely lényegében a 19. század eredményein alapult, és azon, ami ezt a századot előkészítette. A 19. század utolsó harmadának elején az emberek még teljesen más módon beszéltek, az alaptónus eltért attól, amivé vált a későbbi évtizedekben, és még inkább a 20. század évtizedeiben. A gondolatformák, melyek széles körben uralkodtak, lényegében mások lettek ezidő alatt. Ma csupán egy példát említek. A 19. század utolsó harmadának elején az a hit élt a művelt emberek között, hogy az embernek a saját meggyőződését saját benső énjéből kell kialakítania az élet legfontosabb ügyeiben; s ha így tesz, a tudományos felfedezések segítségével, akkor egy közös, szociális élet alakulhat ki a civilizált világban. Mondhatni, volt egyfajta dogma, de a legszélesebb körben szabadon elismert dogma, hogy azok között, akik elérték egy bizonyos műveltséget, lehetséges a lelkiismereti szabadság. Igaz, hogy az ezt követő évtizedekben senkinek sem volt bátorsága nyíltan támadni ezt a dogmát; de volt egy többé-kevésbé tudattalan szembenállás ezzel. És a jelenkorban, a nagy világkatasztrófa után,¹⁰⁴ ez a dogma egyenesen olyasmiságot lett, amit a legszélesebb körben elfojtanak, megtagadnak, bár természetesen ezt a tényt többé-kevésbé leplezik. A 19. század 60-as éveiben a legszélesebb körben uralkodott az a hit, hogy az embernek kell, hogy legyen bizonyos szabadsága mindannak tekintetében, ami a vallásával kapcsolatban van. E hit felbukkanását észrevették bizonyos körök, és már rámutattam, hogy Róma hogyan indított támadást ez ellen 1864. dec. 8-án. Gyakran beszéltem Önöknek arról, hogyan irányította Róma ezt az egész folyamatot, hogyan fejezte ki ezt az 1864-es pápai enciklika, amely ugyanabban az időben jelent meg, mint a syllabus: az a nézet, hogy a lelkiismereti és vallásszabadság mindenkinek saját jogon megadatik, boldonság és tévedés.¹⁰⁵

¹⁰⁴ Az I. világháború (1914-1918), melyet végül az USA hadbalépése döntött el 1917-ben az *entente* javára, a háborúba provokált központi hatalmak, a Német Birodalom és az Osztrák-Magyar Monarchia ellen (ld. trianoni, versailles-i békediktátumok, és a páholyok „bolsevik” zavarkeltései, v.ö. Amerika háborúba lépéséről Benjamin Friedman beszéde, 1961, Youtube).

¹⁰⁵ *Quanta Cura*, IX. Pius pápa enciklikája, 1864. dec. 8.: „...a társadalmi kormányzás teljesen hamis eszméjét... a mi elődünk, XVI. Gergely „őrültségnek” nevezte², vagyis azt, hogy „a lelkiismereti és vallásszabadság minden ember személyes joga, amelyet törvényesen képviselni és követelni kell minden igazságos társadalomban; és hogy a polgároknak joga van az abszolút szabadságra, amelyet nem korlátozhat semmilyen hatóság, sem egyházi, sem polgári, miáltal nyíltan és nyilvánosan hirdethetik és képviselhetik bármely eszméjüket, akár szóban, akár a sajtóban vagy bármilyen más úton.” Azonban, míg ezt a jogukat meggondolatlanul bizonygatják, nem gondolnak arra, és nem fontolják meg, hogy a „kárhozat szabadságát” hirdetik,³ és azt, hogy „ha az emberi véleményeknek mindig szabad utat engednek, akkor mindig lesznek emberek, akik bátran ellenállnak az

Abban az időben, amikor Európa átélte ennek a lelkiismereti és vallásszabadság-felfogásnak a tetőzését, egy átmeneti tetőzését, Róma hivatalos nyilatkozatban kijelentette, hogy ez tévedés. Ezt csupán mint történeti tény akartam önök elé állítani; és ezzel szeretném felhívni a figyelmüket arra, ami abban az időben történt, amikor sokak számára ez a kérdés felmerült, és az emberi lelkiismeret forrásaiból válasz után kiáltott – a kérdésre: „Hogyan fejlődünk, tovább a vallási életünkben?” Ez a kérdés, amely igazi komolysággal merült fel, és megmutatta, hogy az emberek lelkiismerete valóban megmozdult, a korszak jelentős kérdése volt. Szeretnék felolvasni önöknek valamit, ami illusztrálja, hogy a korszak művelt embereit mélyen foglalkoztatta ez a kérdés.

Itt vannak Rumelin beszédei, akit nemrég említettem Julius Robert Mayerrel és az energiamegmaradás törvényével kapcsolatban. Itt vannak Rumelin beszédei 1875-ből, abból az időszakból, melyről most beszélek. Ezekben a beszédekben elemezte az emberi tapasztalás nehézségeit a vallási kérdések tanulmányozásának ügyében. Rámutatott, hogy mennyire szükséges, hogy ezeket a nehézségeket világosan lássuk. Bárki, aki ismeri ezt az időszakot, tudja, hogy Rumelin szavai emberek százainak, ezreinek a meggyőződését fejezték ki. Természetesen nem kell pártfogásba vennünk a tudomány sajtáságos alakját, amely abban az időszakban jelentkezett; mint antropozófusok, megvannak az eszközeink, hogy továbbfejlesszük ezeket a tudományos tendenciákat e korszak viszonylagos tévedéseinek világos feltárásával; és megvannak az eszközeink a felismeréshez, hogy ha a tudomány megmarad azon az állásponton, akkor nekünk nincs több foglalkoznivalónk vele. A legszélesebb körben megjelentek elképzelések, hogy mit kellene kezdeni a vallással, és ma felidézzük ezeket az elképzeléseket. Rumelin az emberek ezreinek gondolatait fejezte ki 1875-ben ezekkel a szavakkal: „*Minden időben volt egy demarkációs vonal tudás és hit között, de sosem volt olyan áthághatatlanul mély a szakadék közöttük, mint amit ma létrehoztak a csoda fogalmával. A tudomány olyan erőteljesen fejlődött a saját útján, olyan következetesen alakultak ki a különböző ágai és irányzatai, hogy határozottan és minden további nélkül kizárja a csodát, annak minden formáját és alakját. A tudomány felismeri minden csoda legnagyobbikát, hogy a világ létezik, és épp ez a világ létezik. De teljesen elutasít minden követelést, hogy a kozmoszon belül elképzelhető lenne a rend és a törvények megszakítása, vagy bármilyen utat, ami kívánatosabb lenne, mint ezek változhatatlan érvényessége. Valamennyi természeti, történeti és filozófiai tudomány számára a csoda, az összes velejárójával együtt nonszensz, egy kifejezett támadás minden értelem és az emberi tudás legegységesebb alapjai ellen. A tudomány és a csoda olyannyira ellentmondásban állnak, mint az értelem és az értelmetlenség.*”

Amikor a 19-20. század fordulóján nyilvános előadásokat kezdtém tartani bizonyos antropozófiai kérdésekről, akkor ennek a hangulatnak, melyet az imént leírtam, az utolsó visszhangjai még léteztek. Nem tudom, hogy vannak-e itt olyanok, akik résztvettek ezeken az első előadásaimon, de akkor sokak figyelmét felhívtam az ismételt földi életek és a karma problémáira, ahogyan az ember átmegy egyik élettől a másikig. E problémákkal kapcsolatban az előadás végén mindig rámutattam, hogy ha valaki hisz a régi arisztotelészi eszmében, hogy amikor egy személy megszületik, mindig egy új lélek jön létre, ami az emberi embrióba helyeződik,¹⁰⁶ ezáltal egy csodát rendelünk minden egyes emberi élethez. A csoda fogalmán csak abban az értelemben juthatunk túl, ha elfogadjuk a reinkarnáció jelenségét, mely által minden egyes élet

igazságnak, és megbíznak az emberi bölcsességről való beszédáradatban; ezzel ellentétben mi tudjuk a mi Urunk Jézus Krisztus egész tanításából, hogy a keresztény hitnek és bölcsességnek gondosan el kell kerülnie ezt a legártalmasabb fecsegést”⁴ (ford.: Z.T.Cs.). Jegyzetek az enciklikában: ² XVI. Gergely enciklikája: Mirari vos, 1832. aug. 15.; ³ Szt. Ágoston, 105. levél (166); ⁴ Szt. Leó, 14. levél (133), 2. fejt., kiadta Ball); IX. Pius (sz. Giovanni Maria Mastai-Ferretti, 1792-1878), pápa 1846-1878; epilepsiában szenvedett; többek szerint még püspök korában csatlakozott egy szabadkőműves páholyhoz, ld. *Pope Pius IX. – freemason?*, freemasonry.bcy.ca, v.ö. *Das Karma der Unwahrhaftigkeit* (Az igazságtalanság karmája), I., GA 173, 3. előa., Hermann Bahr: *Himmelfahrt* c. regénye („szabadkőművesekről, monsignorékról és rabbikról”). V.ö. XII. Pius kihirdette Mária mennybemenetelének dogmáját is 1950. nov. 1-én; ld. még GA 195., *Weltsilvester und Neujahredanken*. Vö. Malakiás pápa-jóslatai, in A. de Wyon: *Lignum vitae*, 1595, 307.

¹⁰⁶ Arisztotelész (i.e. 384 – 321), Platón tanítványa, a legjelentősebb görög filozófusok egyike, akinek nézetei, elsősorban arab közvetítéssel, nagy hatással voltak az európai filozófia fejlődésére. Mint Dr. Steiner írja *A filozófia rejtélyé*-ben: „*A lélek pre-egzisztenciájának tagadása olyan természetes Arisztotelésznek, aki számára az idea a dologban létezik, mint amilyen természetes az ellenkezője Platónnak, aki szerint az idea a dolog felett lebeg.*” (GA 18, I. rész, 2. fejezet).

összekapcsolódik a korábbi földi étellel bármilyen csoda nélkül. Jól emlékszem, hogy az egyik berlini előadásomat ezekkel a szavakkal zártam: „*Arra törekszünk, hogy a helyes módon meghaladjuk a legfontosabb dolgot, a csoda-fogalmat.*”

Azóta természetesen változtak a dolgok, szerte a művelt világban. Ez főleg történeti tény, kedves barátaim, de magába foglal valamit, ami a legjelentősebb számunkra. Vagyis, abban a mértékben, amennyire az ember elveszti a képességét, hogy a világban szellemit lásson, és a körülötte lévő természeti világot szellemileg magyarázza, ugyanolyan mértékben kell egy külön világot helyezni a természeti és hétköznapi világ mellé, amelynek a csoda világát kell tartalmaznia. Minél inkább a pusztaság okozatából merít a természettudomány, az emberi érzésvilág egy teljesen természeti reakció révén, annál inkább a csoda fogalmának elfogadására törekszik. A természettudomány minél inkább folytatja a jelenlegi törekvéseit, annál számosabbak lesznek azok, akik menedéket keresnek a vallásban, amely elfogadja a csodákat. Ezért fogadják be ma oly sokan a katolicizmust, mert egyszerűen nem tudják elviselni a természettudományos világfelfogást.

Vegyük azokat a megállapításokat, amelyeket felolvastam, és hasonlítsuk össze azzal, amit mondottunk, és önök egyszeriben látni fogják, miről van szó. Rumelin fenti kijelentésében megjelenik ez a tétel: „*A tudomány felismeri minden csoda legnagyobbikát, hogy a világ létezik, és épp ez a világ létezik. De teljesen elutasít minden követelést, hogy a kozmoszon belül elképzelhető lenne a rend és a törvények megszakítása, vagy bármilyen utat, ami kívánatosabb lenne, mint ezek változhatatlan érvényessége.*” Így gondolkodik valaki az eredeti csodáról, hogy a kozmosz egyáltalán létrejött, de azután a kozmoszon belül valaki tanulmányozza az anyag és az energia megmaradásának törvényeit, és akkor minden egy bizonyos szükségszerűséggel, mondhatni fatalisztikusan halad tovább.

Ez a világfelfogás tarthatatlan, de csupán a megismerés által haladható meg, melyet bátorkodtam önök elé állítani az elmúlt héten, amikor bemutattam önöknek, hogy az anyag és az energia megmaradási törvényeinek állítása tévedés, és hogy ez az a tévedés, amely ellen mindennekfelett a legerőteljesebben küzdeni kell a mi korunkban. Nem pusztán egy folyamatosan megőrződő kozmossszal van dolgunk, hanem a folyamatos pusztulásával és újraépülésével. És ha nem hozzuk létre a kozmoszban a folyamatos keletkezés és elhalás eszméjét, akkor kénytelenek leszünk, mivel emberek vagyunk, erősíteni egy kozmosz melletti külön világot, egy világot, amelynek semmi köze sincs a természeti törvényekhez, amit olyan egyoldalúan képviselünk, és amely magába kell foglalja a csodát. A csodának ezt az indokolatlan fogalmát csak olyan mértékben haladjuk meg, amilyen mértékben megértjük, hogy a világon minden egy szellemi rendhez tartozik, amelyben többé nem a természet vastörvényeivel van dolgunk, hanem egy bölcsességteli világvégzetéssel. Minél inkább tekintünk a szellemi világra, mint olyanra a szellemtudomány segítségével, annál inkább felismerjük, hogy amit a természettudomány jelenleg elénk állít, azt át kell hatni szellemi megismeréssel. Ezért az a feladatunk, hogy a figyelmünket egyre inkább a tudományra és az élet minden ágára irányítsuk, oly módon, hogy ezeket áthassuk azzal, amit a szellemtudománynak kell mondania. Orvostudományt, igazságszolgáltatást és társadalomtudományt azzal kell áthatni, ami megismerhető és meglátható a szellemtudomány révén. A szellemtudománynak nem kell hasonló szervezetté válnia, mint a régi egyházak voltak, mert a szellemtudomány minden egyes emberhez fordul; és minden egyes ember, a saját benső lelkiismeretéből fakadóan, a saját egészséges megértéséből fakadóan létrehozhatja a szellemtudományos kutatás eredményeit, és ebben az értelemben a szellemtudomány követőjévé válhat. Ez elősegít valamit, ami közvetlenül az egyes emberi egyéniséghez szól az igazságnak ebben a keresésében. Ez az igazi beteljesülése annak, amit az emberek kerestek a 19. század utolsó harmadában – az igazi szabadság, a világfelfogás szabadsága, a kutatásaik és nézeteik tekintetében. Épp ez a szellemtudomány feladata: gondoskodni a modern emberiség lelkiismeretéből fakadó valódi és indokolt igényekről. Ezért a szellemtudomány számára nem léteznek merev dogmák, csupán a korlátlan kutatás, amely nem húzódik vissza sem a szellemi világ, sem a természeti világ határaitól való félelmében, hanem amely használatba veszi azokat az emberi megismerő erőket, amelyeket először ki kell emelni az emberi érzésvilág mélységeiből, épp azért, mert maga is ezeket az erőket használja, melyek a szokásos öröklés és a szokásos nevelés révén kerülnek hozzánk.

A szellemtudománynak ez az alaptörekvése természetes módon tüske azok húsában, akik egy rögzített, dogmatikus, körülhatárolt céllal összhangban kénytelenek tanítani. És ebből fakad egy figyelemreméltó tény a szellemtudománnyal kapcsolatban, és megvilágítja a körülményeket, melyek lehetővé teszik jelenleg az igazságtalan harcot ellenünk; elénk állít valamit, ami csupán annak eredménye, ami 1864-ben kezdődött az enciklikával és a syllabusszal; elénk állítja a tényt, hogy az egész katolikus klérus és különösen a tanító papság, az 1907. szept. 8-i *Pascendi Dominici Gregis* enciklikával,¹⁰⁷ amely mélyen beavatkozik a mai életbe, felesküszik az ún. modernizmus ellen. Ez az eskü abban áll, hogy minden katolikus pap vagy teológus, aki a szószékről vagy a katedráról tanít, köteles elfogadni a nézetet, hogy semmilyen tudás nem mondhat ellent annak, amit a római egyház tanításként lefektetett. Ez azt jelenti, hogy minden katolikus papban, aki tanít, vagy prédikál, egy olyan személlyel van dolgunk, aki esküt tett arra, hogy minden igazságnak, ami valaha meggyökerezett az emberiségben, egyeznie kell azzal, amit Róma érvényes igazságnak ismer el. Volt egy erőteljes hatás, amely abban az időben, amikor a *Pascendi Dominici Gregis* enciklika megjelent, végigsöpört a katolikus papságon az egész művelt világban, és még a papságot is befolyásolta bizonyos értelemben az a hangulat, amelyet leírtam, mint a 19. század utolsó harmadának jellegzetességét. Mindig voltak néhányan a papságon belül, akik azon dolgoztak, hogy bizonyos szabadságot vigyenek a katolicizmusba.

Teljesen őszintén mondom, hogy a 19. század hatvanas éveiben a katolikus papság jelentős részénél jelen voltak a katolikus elv fejlődésének magvai, melyek, ha átkerülnek a szabad tudományba, nagymértékben vezethettek volna a modern emberiség felszabadulásához. A legígéretesebb magvak voltak ezek, melyekkel próbálkoztak abban az időben a katolikus papság részéről különböző területeken. Egyszer majd alaposabban, részletesebben kell mindezzel foglalkoznunk. Ma csupán a figyelmüket akartam felhívni erre. És közvetlenül e tendencia ellen lépett fel az egyházon belül az 1864-es enciklika a syllabuszával, és így kezdődött az a konfliktus, amely végül az antimodernista eskühöz vezetett. Elmondhatom, hogy a katolikus papságban még 1907-ben is sokak tudatalattijában megvolt egy benső lázadás nyoma ez ellen, de a katolikus egyházban nem létezik olyasmi, hogy lázadás. Itt volt a szüntelenül nyomasztó kérdés, az alaptétel, hogy amit Róma kihirdet, mint tanítást, azt el kell fogadni. Azután azok, akiknek kötelessége volt a tanítás, találkoztak azokkal a fogalmakkal, melyeket nem volt bátorságuk tagadni, találkoztak a tudomány szabadságával, a lelkiismeret szabadságával. Annak hatására, ami a 19. század utolsó harmadában keletkezett, a tudomány szabadsága bevett kifejezés lett, közismert fogalom, ami természetesen, liberális körökben is, gyakran semmi többet nem jelentett, de mindenesetre közismert fogalom volt, és a művelt katolikusoknak nem volt bátorságuk azt mondani, hogy szembenállnak a tudomány szabadságával és semmi közük hozzá. Így az lett a feladatuk, hogy igazolják, hogy valaki csak azt taníthatja, amit Róma doktrinálisan érvényesnek ismer el (erre kellett felesküdniük), és hogy a tudomány szabadsága összhangban áll ezzel. Szeretnék felolvasni önöknek néhány mondatot egy ilyen bizonyítási metódus illusztrálására, amit a katolikus teológus, a freiburgi Weber leírt könyvében, *A katolikus tanítás és a tudomány szabadságá*-ban. Ő itt megkísérli kifejezetten bebizonyítani, hogy noha valaki az esküje révén köteles azt tanítani, amit Róma előírt számára, mindamellett szabad tudós maradhat. Miután hosszan érvel, hogy még akkor is, ha a matematika adottság valakinek, és nem adhatja fel a tudomány szabadságát, mert kötik a matematikai igazságok, a szerző bemutatja, hogy nem kell valakinek feladnia a szabadságát azért, mert kénytelen igazságként tanítani azt, amit Róma nyújt; íme a szerző szentenciáinak egyike: „*Egy tudós kötve van a magyarázatok vagy a bizonyítás meghatározott módszereihez; ahogy egy katona kötelessége, hogy újra csatlakozzon az ezredéhez egy bizonyos időpontban, és nem vesz el a szabadságából, ha gyalogosan vagy*

¹⁰⁷ *Pascendi Dominici Gregis*, X. Pius pápa enciklikája a modernisták tanításairól, 1907. szept.8.: „3. ... (a modernisták) minden tanítása elferdült értelmükből fakad, hogy megvetnek minden tekintélyt, és ledöntenek minden korlátot; és a hamis tudatban bízva ezt az igazság szeretetének akarják beállítani, amely valójában a gőg és önfejűség eredménye. (...) 10. ... És mégis, tisztelendő testvérek, ezek nem pusztán a hitetlenek bolond fecsegései. (...) 23. ... Az egyházi tekintélynek, ... demokratikus formákat kell öltetnie, mert nem akarhatja, hogy felkeltsen és előidézzon egy ösztönös konfliktust az emberiség lelkiismeretével. A megtagadás büntetése katasztrófa. Mert örültség azt gondolni, hogy a szabadság érzése, ahogy ez most széles körben elterjedt, abbamaradhat. Ha erőszakkal bebörtönöznék és béklyókban tartanák, szörnyű lenne a kitérőse, egyszercsak mindent elsöpörne, mind az egyházat, mind a vallást...” (ford.: Z.T.Cs.).

kocsin halad tovább, személyvonaton vagy gyorsvonaton, úgy a tudós is szabad marad a tudományos feladatain belül, anélkül, hogy ellenkezne az esküjével.”

Ez azt jelenti, hogy valaki kényszerítve van arra, hogy egy bizonyos elvrendszert tanítson, és csupán ezt az elvrendszert igazolja; amennyire ezt teszi, szabad marad. Épp annyira szabad, mint egy katona, akit eskü köt, hogy a csapatához egy bizonyos időpontban csatlakozzon, és aki odautazhat gyalog vagy kocsin, személy- vagy gyorsvonaton. Feltehetően valaki a kérdést, hová vezet ez a gyalogos vagy kocsin, személy- vagy gyorsvonaton való utazás. Ez minden körülmények között oda vezet, hogy csatlakozik a csapatához. Nem polemizálok, csupán idézek egy történeti tényt.

Láthatják, hogy a korábbi évszázadokban, és a 19. század utolsó harmadában tetőpontjához érve, fokozatosan kialakult egy hangulat a művelt világ széles köreiben, amely ígéretesnek látszott. Azonban mindez elaludt; a lelkek álomba merültek. Azok, akik részesei voltak e korszak hangulatának, ma már nyilvánvalóan idősek, vannak közöttük idős, félretett liberálisok, és azok, akik fiatalok lévén az utóbbi évtizedekben, nem voltak tudatában az emberiség nagyon jelentős követeléseinek. Ezért, hogy a hanyatlás ne menjen tovább, fel kell szólítanunk a mai ifjúságot, hogy másképp cselekedjen. A 19. század 60-as éveiben élő nemzedék liberálissá válhatott, de nem volt képes egy liberális nevelést nyújtani. Ezért egy teljesen más módon kell úrrá lennie a csoda fogalmán, mint ahogy a természettudomány. Ezért a csoda fogalmát a szellemmel kell legyőznie, és nem a természet mechanikus rend-fogalmával. És így, miközben ez a hangulat, mint egyfajta álom került át a modern emberiséghez, azok, akik ez ellen dolgoztak, teljesen ráébredtek erre, és a ráébredésükből fakadtak az olyan dolgok, mint az 1864-es pápai enciklika és a syllabus, a maga 80 pontjával, melyek meghatározzák a tévedéseket, melyekben a katolikusok nem hihetnek. Ebben a 80 tévedésben benne van mindaz, amit a modern világfelfogás tartalmaz. Mármost a legteljesebb éber tudatossággal még egyszer megjelent, mint a legutóbbi szükségszerű fejlemény, az 1907. évi enciklika, amely az antimodernista esküben kulminált. Nem csupán a 19. század utolsó harmada óta ébredtek fel ezek az emberek, hanem sokkal régebb óta energikusan és intenzíven működtek, és amit elértek, azt úgy nevezhetem, hogy az egész katolicizmus római koncentrációja – mindannak katolikus elfojtása, ami elkerülhetetlenül megfosztotta a szabadságától valamennyi egyház közül a legszabadabbat; mert lényegi természete szerint a katolikus egyház képes a legnagyobb szabadságra. Önök talán megdöbbennek, hogy ezt mondom. De menjünk vissza kicsit a tekintélytől való felvilágosult szabadságunkból a 13. századba, melyet nemrég tárgyaltunk nyilvános előadásokon. Szeretném emlékeztetni önöket ebben az összefüggésben egy 13. századi dokumentumra, amikor a katolicizmus még teljes virágjában volt Európában.

Ez kapcsolatban van Albertus Magnusnak, a skolasztika egyik alapítójának Róma általi jelölésével a regensburgi püspöki székbe.¹⁰⁸ Aligha szükséges mondanom, hogy a katolikus egyházban ma nincs véleménykülönbség arról, hogy ezt a jelölést a legfontosabb püspökségek egyikére nagyban növelte egy domonkos méltósága, aki azidáig számos jelentős írásművel és a rendjében eltöltött jámbor étellel alapozta meg jó hírét. Mára a katolikus egyház egységes organizmus, és teljesen átalakult. Amikor Albertus Magnus-t regensburgi püspöknek jelölték, a rendjének vezetője küldött neki egy levelet, melyben nagyjából az alábbiak álltak: a rendfőnök könyörög Albertus Magnus-nak, hogy ne fogadja el a püspökséget, ne ejtsen szégyenfoltot a saját és rendje jó hírnevén. Ne engedjen a római kúria óhajainak, ahol a dolgokat nem veszik komolyan. Mindaz a jó szolgálat, melyet ezidáig jámbor életével és műveivel tett, veszélybe kerülne, ha püspökké válna, és belekeveredne azokba az ügyekbe, melyekkel egy püspöknek kell foglalkoznia; ne hozzon a rendjére ilyen nagy szomorúságot.

Kedves barátaim, abban az időben voltak hangok az egyházban, melyek így beszéltek. Abban az időben a katolikus egyház nem volt egységes tömeg; az egyházon belül lehetséges volt mély szomorúságba esni, ha valaki egy hivatalt választ, melyről tudta, hogy Rómában ne veszik komolyan. Aquinói Tamás életrajzaiban újra és újra ott találjuk, hogy elutasította a bíborosi kinevezést.¹⁰⁹ Ma elmondok önöknek

¹⁰⁸ Albertus Magnus (ca. 1200-1280), a skolasztika legnagyobb tudósainak egyike, 1260-ban nevezte ki Regensburg püspökévé IV. Sándor pápa, majd három évvel később lemondott hivataláról.

¹⁰⁹ Aquinói Tamás (1224/25-1274), a Skolasztika Fejedelme, az Angyali Doktor, a középkor legnagyobb keresztény filozófusa, Albertus Magnus tanítványa volt. Főműve a Summa theologica, a Theológia összefoglalása. A 14. században XXII. János pápa

néhány igazi okot, miért tett így; az életrajzokban csak az elutasításának pusztá tényét közlik. Nem könnyű megadni az igazi okokat azok után, hogy az egyház hivatalos filozófusává tették!

De még szeretnék egy mondatot szó szerint idézni az előbb említett levélből, melyet a domonkos rendfőnök írt Albertus Magnus-nak: „*Inkább hallanék arról, hogy az én kedves fiam a sírjában van, mint Regensburg püspöki székében.*”

Kedves barátaim, nem elég egyszerűen sötét korokról beszélni, és összehasonlítani őket a mai korunkkal, melyben feltevéseink szerint olyan nagyszerű haladást értünk el; ha ítéletet akarunk alkotni, ismernünk kell néhány történeti tényt, hogyan fejlődtek a dolgok az idők folyamán. Önök tudják, nem kétséges, hogy jezsuita befolyás van számos, bennünket érő támadás mögött. Ismerhetik például, hogy jezsuita oldalról jöttek a legkirívóbb hazugságok; például a vád, hogy én magam pap voltam, majd elhagytam a papságot. És önök tudhatják, hogy néhány évvel később az a személy, aki ezt a hazugságot kimondta, nem mást mondott, mint hogy ez hipotézis, melyet nem lehet fenntartani. Az osztrák parlament egyik tagja, Walterkirchen egyszer rákiáltott egy miniszterre: „*Ha valaki egyszer hazudott, senki sem hisz neki, még akkor sem, ha igazat beszél.*” De a jezsuitizmus áll mindezek mögött; ki lehet mutatni, hogy számos dolog növekszik a jezsuitizmus talaján, de etekintetben ismét csak egy történeti tényt akartam bemutatni.

A jezsuita szabályok között alapvető pont a pápának való abszolút engedelmesség. Mármost a 18. században élt egy pápa, aki visszavonhatatlanul betiltotta a jezsuita rendet, szó szerint örökre. Ha a jezsuiták hűek maradtak volna saját szabályukhoz, természetesen sosem jelennek meg a színen ismét. Mindazonáltal nem tűntek el, hanem menedéket találtak olyan országokban, ahol az uralkodók abban az időben kevésbé szívlelték Rómát, uralkodók, akik azt gondolták, hogy ha elfogadják a jezsuiták szolgálatát, a jövőt szolgálják ezzel, nem az emberiség jövőjét, hanem a magukét és utódaikét. A jezsuita rendet két uralkodó mentette meg, a porosz II. Frigyes, és az orosz Katalin cárnő.¹¹⁰ A római katolikus országokban a jezsuita rend létezését nem ismerték el. A mai jezsuiták II. Frigyesnek és Katalin cárnőnek köszönhetik, hogy túléltek azt a korszakot, amikor Róma üldözte őket. Nem akarok polemizálni, pusztán történeti tényeket állítok. De ezek a történeti tények a legtöbb ember számára teljesen ismeretlenek, és szükséges, hogy megismerjék őket, mert nem lehetünk szekta, amely falat épít maga köré. Szükséges arra tekintenünk, ami körülöttünk van, és megtanulni a megértését. Ez kétségtelenül a kötelességünk, ha valóban hűek akarunk lenni a mozgalomhoz, amelyben működünk.

Láthatják, a legrosszabb dolgok és a kor legártalmasabb jeleinek egyike, hogy az emberek alig veszik a fáradságot, hogy a tényekkel foglalkozzanak, és nem hajlamosak feltenni a kérdést, hogyan jöttek ezek létre, megkérdezni, honnan származik a jelenlegi lázítás velünk szemben, milyen forrásból táplálkozik. Ezeket az ítéleteket, melyek abból a hangulatból fakadtak, melyet a 19. század utolsó harmadának hangulataként jellemeztem, egyre kevésbé hallják meg. Valóban rémisztő, hogy milyen kevés ember tud arról, mi megy ma a világban. Átaludták a Pascendi Dominici Gregis enciklika eseményét 1907. szept. 8-án, amelyben a katolikus klérus esküt tett a modernizmus ellen. Olyan hangok, mint amilyen a domonkos rendfőnöké volt, aki inkább látta volna rendje kedves fiát a sírban, mint a regensburgi püspöki székben, többé nincsenek; ehelyett olyan hangokra hallgatnak mostanában, amelyek azt magyarázzák, hogy valaki

szentté avatta. Utolsó művében, a Compendium Theologiae-ben így írt: „*Meg kell gondolnunk azt, hogy egy bizonyos megismerésben megnyugodhat az emberi vágy, mivel az ember természeténél fogva vágyik arra, hogy megismerje az igazságot, és annak megismerése után a vágya kielégül. De a hittel való megismerésben nem nyugszik meg az emberi vágy: mert a hit befejezetlen megismerés, hiszen azt hisszük, amit nem látunk.*” in: Bolberitz P.-Gál F.: Aquinói Szt. Tamás filozófiája és teológiája, Ecclesia, Bp., 1987., p. 554.; az „angyali doktor” egyik utolsó „üzenete” így hangzott: „*...Nem marad más hátra, minthogy ahhoz, hogy a teremtett értelem Istent lényege szerint lássa, szükség van arra, hogy magát az isteni lényegét önmagában és ne valamilyen más ismereti kép által szemlélje. ...szükség van arra, hogy a felfogó és a felfogott valahogyan egy legyen.*”, uo. p. 573.; amit Aquinói Tamás keresett, az Dr. Steiner antropozófiai szellemtudományában elérkezett. Ld. még Aquinói T. rövid életrajza, Nyíri Tamás: *A filozófiai gondolkodás fejlődése*; v.ö. I.Ján. 5,20; ld. még Z.T.Cs.: „*New Age*” – és antropozófia? – válasz Gál Péter, szabadszentkirályi (ma bogádi) plébános-esperes brosurájára, 1993, és *Új napkelet* (orszagepito.hu, ztothcsaba.hu, virtus.hu, 2005-2012).

¹¹⁰ II. Frigyes, porosz király, uralk. 1740-1786, II. Katalin (von Holstein-Gottorp), orosz cárnő, uralk. 1762-1796.

lehet szabad tudós, ha megesküszik, hogy bármely módszert használhatja, ha bizonyítani szeretné a tanításait; de az nem érdekes, hogy gyors- vagy személyvonaton, kocsin vagy gyalog utazik.

Micsoda logikai ugrást kell tenni, ha valaki ilyen bizonyítékokat használ! Nem szükséges ezt tovább taglalnom. De a legtöbb embernek fogalma sincs arról az erőről, mely abban rejlik, amit jelenleg különösen ellenünk fordítanak, ellenünk, akik sosem támadtunk senkit, s hogy mit jelent ez az erő. Nem elég azt mondani, hogy ezek ostoba dolgok, amelyekkel nem érdemes foglalkozni. Mert, kedves barátaim, a kijelentésekben, melyeket folyamatosan tesznek rólunk, csupán két dolgot találhatnak, melyek igazak lehetnek. Például, amikor egy „Spectator”¹¹¹ szemrehányást tett az „Akasa-krónika” miatt, és azt mondta, hogy ez egy szándékos hazugság, mert ő nem birtokolhatja az „Akasa-krónikát” a könyvtárában, s így vágta ki magát: *„Először is, hadd mondjam meg, hogy egy nyomdahiába csúszott a második cikkünkbe. Akaska-krónika szerepelt Akasa-krónika helyett. E tévedést ujjongva jegyezte meg Dr. Boos. Úgy látszik bolhán lovagol. Ugyanebben a cikkben más hiba is van; Apollinaris természetesen ryanai Apollonius! Ezt Dr. Boos nem vette észre – talán szándékosan!”*

Mármost, kedves barátaim, ha Akaska-krónika áll a cikkben, nem sajnálkozom, mert ez félrenyomás lehet! És még azt is elfogadom, hogy egy olyan intellektuális kaliberű ember, aki a cikket jegyezte, Apollinarist írhatott tyanaí Apollonius helyett. Nem hozom fel hibájaként, hogy az általunk használt források közül idéz valakit, akit ő Apollinarisnak nevez át! De, kedves barátaim, azt igazi hamisításnak kell nevezni, amikor úgy véli, hogy az Akasa-krónika olyasvalami, amelyből mint egy ősi könyvből az antropozófia igazolhatatlanul származott. Hogyan bújik ki ebből az úriember? Nem vallja be, hogy itt olyasmiről van szó, ami miatt neki kellene szégyenkeznie. Azt mondja: *„Ez az Akasa-krónika egy legendás, titkos szöveg, amely minden ősi bölcsesség örök igazságainak nyomait tartalmazza; hasonlónak látszik, mint a Dzyan verseinek obskúrus könyve, melyről Madame Blavatsky azt mondja, hogy egy tibeti barlangban találták, etc., etc.”* Így világossá teszi a nyája számára, hogy úgy beszél erről az Akasa-krónikáról, mint bármely krónikáról, melyet valamikor leírtak; és természetesen ezt elhiszik neki. De két dologra szeretném felhívni a figyelmet. Az egyik a szerző állítása: *„Steiner úgy gondolja, hogy nagy szolgálatot tesz a megiffjodó buddhizmusnak, és a reinkarnáció és karma tanításaival gazdagítja azt, a saját specialitásaival.”*

Szükségtelen mondanom, hogy sosem támasztottam ilyen igényt, egyetlen egy mondat sem igaz, ami eddig megjelent erről, legfeljebb egy, amely talán mindig fejfájást fog okozni azoknak, akik ilyen stílusban írnak. Az egyik dolog, amely valamiképpen igaz, az, amit az alábbi idézetben mond: *„A gnosztikusok is ezoterikus tanítással foglalkoztak, és az embereket felosztották hylikusokra (közönséges emberekre), és pneumatikusokra (teozófusokra), akik szellemmel teliek voltak, és akik között ezért egy magasabb tudás (beavatás) létezett. Az utóbbiak tartózkodtak a hústól és a bortól.”*

Ez a mondat, hogy „tartózkodtak a hústól és a bortól”, az egyetlen, amelyről azt mondhatjuk, hogy szigorúan véve igaz; és a tanítás, amely ezt képviseli, sokaknak kényelmetlen. De ez az úriember (mert úgy jelenik meg, mint aki szeretné, hogy úriembernek tartsák) azután azt mondja: *„Ez mindazonáltal nem igaz.”* Mi nem igaz? Azután: *„A buddhizmus lélekvandorlásról beszél, Steiner újramegtestülésről; a két dolog ugyanaz. E teória szerint Krisztus nem más, mint a reinkarnált, vagy újra megjelent Buddha. Akár azt mondja, hogy egy személy újra megtestesül, vagy azt, hogy a földi életét ismétli, ez ugyanaz. Mindezek a hosszú érvelések megvilágítják Steiner álokoskodásait és úgynevezett tudományos szellemét.”*

Bocsássanak meg a megjegyzésért, de mindezek a becstelenség leggonoszabb darabjai közé tartoznak, amit csak el lehet követni. Minden lehetőséget elmozdítanak, amelyek lehetővé tennék, hogy azok, akik olvassák, saját maguk megítélhessék mi igaz ebből. Egészen mostanáig mindezek a hosszú cikkek nem említik Dr. Boos válaszát az első támadásra, melyben ő megemlíti, hogy, ha jól emlékszem, 23 hazugság van ezekben. A becstelen hazugság másik darabja a következő: *„Ez az út mindazonáltal nem hamis, hanem helyes.”* Korábban mindenféle értelmetlenséget mondott az akaratról, és azután így folytatja: *„Ez az út mindazonáltal nem hamis, hanem helyes, mert Krisztus törekvései az akaraton alapultak. Krisztus maga mondja: 'Azért jöttem e világba, hogy megcselekedjem az én atyám akaratát.’”*

¹¹¹ 'Megfigyelő', álnév.

Ezért többé nem megengedhető azt mondani, hogy ez szellemi kezdeményezés vagy valami hasonló kérdése. Aztán így folytatja: „*Ez a kis példa megmutatja, milyen messzire távolodott Steiner az igazi keresztény impulzustól, és bizonyítja, hogy számára Krisztus nem lehet az isteni Úr (az út, az igazság és az élet), hanem csupán a 'názáreti bölcs', vagy teológiai nyelven egy Jesu ben Pandira vagy Gautama Buddha.*”

Most hasonlítsuk össze ezt mindazzal, amit itt a modern teológiai nézetek cáfolatának neveztünk, hogy valakinek Krisztusban a Jézust pusztán názáreti bölcsnek kell látnia. Emlékezzenek mindarra, ami ezen a helyen elhangzott e materialisztikus elmélettel szemben! Mégis itt, a legközelebbi szomszédaink megrágalmaznak, és amit én szüntelenül vitássá tettem, úgy terjesztik széles körben, mint a saját nézetemet. Kérdezem önöket: van-e ennél nagyobb hazugság? Lehet-e ennél becstelenebb módszer? Nem elég felismerni ezeknek a dolgoknak az ostobaságát, mert önök egyre inkább észlelni fogják ezeknek a taktikáknak az igazi hatásait. Ezért lényeges, hogy valóban ne aludjunk át ezeket a dolgokat, hanem teljes komolysággal ragadjuk meg őket, mert ma ez valójában nem egy itteni kis közösségnek az ügye, hanem nagy, emberi kérdés; és ezt a nagy emberi kérdést világosan kell látni. Ez az igazság és a hazugság kérdése. Ezeket a dolgokat komolyan kell venni.

Kedves barátaim, ezeket a vizsgálódásainkat a következő csütörtökön folytatjuk ugyanebben az időben, és mint ma is tettük, néhány euritmia-gyakorlat előzi meg az előadást. Azután szeretném megragadni az alkalmat, talán jövő szombaton, hogy nyilvános előadást tartsak erről a helyről, polémia nélkül, egy tisztán történeti előadást, bemutatva mindannak történeti alapját, ami a Pascendi Dominici Gregis pápai enciklikához vezetett 1907. szept. 8-án, és az eredményeket, melyek ebből következtek. Így, ha ez egyáltalán lehetséges, megpróbáljuk a nyilvános előadást a jövő szombaton tartani. A jövő csütörtökön a mai téma egyfajta folytatása következik, amikor mélyebbre hatolunk, és látni fogjuk különösen azt, amit a szellemi életnek kell mondania arról, ami ma történik.

II.

Kedves Barátaim!

Ma folytatjuk azokat a vizsgálódásainkat, melyeket az elmúlt vasárnap megkezdtünk, és elsőként szeretném felidézni azt a néhány gondolatot, melyeket akkor mondtam az antimodernista esküvel kapcsolatban. Leírtam ennek természetét, és azt mondtam, hogy ennek bevezetése óta mindenkinek, akinek tanító hivatala, tisztsége van a római katolikus egyházban, akár teológus, akár igehirdető, le kell tennie ezt az esküt, amely tiltja, hogy bárki, aki katolikus tanítással foglalkozik, eltérjen attól, amit dogmatikus igazságként elismer a római katolikus egyház; ami valójában azt jelenti, hogy a római kúria ismeri el dogmaként.

Mármost ezzel a ténnyel szembesülve, valaki felteheti a fontos kérdést: mi a ténylegesen új ebben az antimodernista esküben?

Semmi új nincs a katolikus igehirdetők vagy teológusok hűségében a római katolikus egyház tanai iránt; ez egyértelmű. Ami új, az az, hogy esküt kell tenni arra, ami az egyház tanítása. Elsőként ezt szeretném világossá tenni önöknek, és azután megvizsgálni, milyen kapcsolatban van ez azzal a ténnyel, hogy a római katolikus egyházban a történeti okiratok tömege halmozódott fel az utóbbi fél évszázadban. Kezdődött a Mária szeplőtelen fogantatásának dogmájával (1854); azután jött egy további, rendkívül ravasz és agyafűrt lépés, a 60-as évek enciklikája és syllabusa, melyekben IX. Pius pápa 80 cikkelyben az egész modern gondolkodást eretneknek minősítette (1864). Azután jött a pápai tévedhetetlenség dogmája (1869), ismét egy nagyon jelentős és rendkívül ravasz és körmönfont lépés. A következő, rendkívül logikus lépés volt az *Aeterni Patris* kezdetű enciklika, amely kihirdette, hogy Aquinói Tamás tanítása a római katolikus egyház hivatalos tanítása. Ennek az egész felépítménynek a megkoronázása pedig ez az eskü a modernizmus ellen, amely valójában semmi más, mint valaminek a továbbvitele, ami mindig megjelent intellektuálisan az emberi érzés szférájában, az akarat és érzés szférájában. Ezt mindig el kellett ismerni, de 1907 óta fel is kell esküdni rá.

Mindenki, aki megérti ezt a grandiózus, drámai eseménysort, bizonyosan nem fogja alábecsülni a jelentőségét, mert ez az egyetlen, ami éber tudatra vall az alvó civilizációnkon belül. Érdekelne, hogy hány ember érezte úgy, mintha vipera marta volna meg, amikor olvasták a *Basler Vorwärts* utóbbi számában az egyik mondatot, amely villámfényként világítja meg az egész jelenlegi helyzetet. Valóban szeretném tudni, hány ember érezte viperamarásként, amikor ezt olvasta! A mondat így hangzott: „*A vallás, amely az emberi értelemben egy fantasztikus reflexet jelent az egyik embernek a másikhoz és a természethez való viszonyait tekintve, természetes hanyatlásra van ítélve a valóság tudományos, világos és természethű megragadásának győzedelmes növekedése által, amely párhuzamosan fejlődik egy megtervezett társadalom létrehozásával.*” Ez a mondat egy cikkben szerepel, amely még nem jelent meg egészében, de mégis ez a végkövetkeztetése. Egy cikkben található, mely azokról az intézkedésekről szól, melyeket Lenin és Trockij tettek az orosz katolikus egyház és általában az orosz vallási közösségek ellen. Ez a cikk ugyanakkor egy jelzés arról, hogy ezekben a körökben mit tekintenek programnak a jövő számára.

Kétségtelen, hogy Lenin ellenfeleinek száma, akik e mondat olvastán úgy érzik, mintha vipera marta volna meg őket, nagyon csekély. Szeretném ezt hangsúlyozni, mint ami nem jelentéktelen, mivel kifejezi, hogy a modern emberiség milyen mértékben siklik át a dolgok felett, s általában alszik – kifejezi, hogy mennyire átsiklik a legsúlyosabb tények felett, melyek döntőek az emberiség élete számára ezen a földön. Ez természetesen nem csak egy-egy mondatra vonatkozik; a lényeg az, hogy bizonyos körökben arra törekednek, aminek a tartalma ismertté vált világszerte, hogy az európai népeesség legszélesebb köreiben megnyílik egy perspektíva, amelyet így lehet kifejezni: „*A vallás, amely egy fantasztikus reflex az emberi értelemben az emberek egymáshoz és a természethez való viszonyában, természetes hanyatlásra van ítélve.*” A mai, úgynevezett „felvilágosult” emberiség mélyen alszik a ténnyel kapcsolatban, hogy ilyen nézetek megjelennek. De a római katolikus egyház ébren van; ő egyedül van ébren, és szisztematikusan dolgozik a közelgő vihar ellen. A maga módján dolgozik ellene. És nagyon fontos, hogy megértsük ezt a módot, mert már sokat beszéltem a támadásokról, melyek ebből a körből érkeznek az ellen, amit mi képviselünk. S közben a felhők gyülekeznek. A legutóbbi eset, hogy a plakátokat, melyek arról értesítenek, hogy az az ember, aki ma reggel meghirdette Reinachban a szombati előadását, elvették a plakátragasztótól és elégették. Láthatják, hogy ezek a dolgok rosszabbodnak, sőt szisztematikusan rosszabbodnak.

Amit az az ember írt, aki gyakran rejtőzik a bokor mögé és „Spectator”-nak nevezi magát – merő hazugságok gyűjteménye, a múlt alkalommal a legkirívóbbakról beszéltem önöknek –, most keresztülmegy az egész római katolikus sajtón, és elégetik a plakátjainkat, ami valóban visszalépést jelent a modern korból.

Mármost kedves barátaim, már feltettem a fontos kérdést, hogy a római katolikus egyház papsága ma miért kell esküt tegyen annak támogatására, aminek fenntartásáért már elkötelezték magukat. Senki nem tagadhatja, hogy egy ilyen eskü kikényszerítése megerősíti a dolog külső megragadását. Azt sem tagadja senki, hogy azért tartják szükségesnek ezt az esküt, mert enélkül az emberek nem haladnának olyan biztosan tovább. De, kedves barátaim, van természetesen még egy harmadik dolog, amit önöknek jól meg kellene fontolniuk. Mert pontosan olyan dolgok lépnek elénk, amelyeket még nem neveztek meg az igazi nevükön; mégis a kérdést nem lehet elutasítani, mint mellékest. Szabad-e bízni egy olyan dologban, ami már bizonyos fokig meghaladottá vált, ha ezt esküvel kell megerősíteni? Nem kell-e azt feltételezni, hogy az igazság a maga saját benső erejéből kezekedik önmagáért az emberi lélekben? Talán nem olyan fontos azt kérdezni, vajon egy eskü morális, jó vagy hasznos; talán sokkal fontosabb történetileg azt kérdezni, hogy ennek vajon szükségessé kellett-e válnia, és ha igen, miért?

Ezzel az esküvel szembesülve még valami szükséges jelenleg. Szükséges, hogy bizonyos számú ember érezze: a szellemtudomány nélkül elkerülhetlenné válik Európa számára a fenti szavakban kifejezett felfogás következménye, hogy „*a vallás, amely az emberi értelemben egy fantasztikus reflexet jelent az egyik embernek a másikhoz és a természethez való viszonyait tekintve, természetes hanyatlásra van ítélve a valóság tudományos, világos és természethű megragadásának győzedelmes növekedése által, amely párhuzamosan fejlődik egy megtervezett társadalom létrehozásával.*”

Mi az, ami előidézi a régi vallások hanyatlását, egytől-egyig? Mindaz, ami az elmúlt három-négy évszázad során megjelent, mint modern tudomány, felvilágosult tudomány – mindaz, amit objektív tudománynak vélnek a civilizált emberiség oktatási intézményeiben. Burzsoá tanítást és burzsoá vezetési

módszereket alkalmaz a proletariátus. Amit az egyetemi és középiskolai tanárok, le egészen az általános iskoláig az emberi lelkekbe helyeznek, Lenin és Trockij révén jelenik meg. Nem mást vezetnek be, mint amit már tanítottak a civilizált emberiség intézményeiben.

Kedves barátaim, ma létezik egy antitézis, amelyet az embernek előítélet nélkül kell szemlélnie. Ez a következő. Mit tettek, hogy megelőzzék Lenin és Trockij befolyásának elterjedését az egész művelt világ felett? Elsősorban az szükséges, hogy többé ne engedjék meg, hogy a gyerekeinknek és fiatalságunknak olyasmit tanítsanak, amit tanítottak egészen a 20. századig az egyetemeinken, és a középfokú és általános iskoláinkban. E látszólagos ellentmondás megragadása bátorságot követel, és mivel az emberek nem akarnak bátrak lenni, álomba merülnek. Ezért kell azt mondani, hogy bárki, aki olyan kijelentést olvas, mint amelyet előbb idéztem, még akkor is, ha egy cikknek csupán néhány soráról van szó, úgy fogja érezni, mintha egy vipera marta volna meg; mert ez olyan, mintha az egész jelenlegi világhelyzetet egy villámcsapás világitaná meg.

E helyzettel szembekerülve, mi kellene legyen a szellemtudomány, a maga egész konkrétságában? Ezt valamiképpen a következőkben jellemezném. A római katolikus egyház, mint egy hatalmas szervezet, az Atlantisz utáni negyedik kultúrkorszak¹¹² utolsó kiszáradt maradványait képviseli. Minden részletében jól igazolható, hogy a római katolikus egyház annak utolsó maradványait képviseli, ami az Atlantisz utáni negyedik korszakban a megfelelő civilizáció volt, ami jogosult volt egészen a 15. század közepéig, de aminek most el kell halványulnia. Természetesen egy későbbi fejlődés vonásai gyakran hírül adják érkezésüket egy korábbi periódusban, és a korábbi vonások tovább élnek egy későbbi korszakban; de lényegében a római katolikus egyházban azt képviselik, ami Európa számára a 15. századig volt jogosult.

A szellemtudománynak mindazonáltal, ahogy mi tekintjük, az Atlantisz utáni ötödik kultúrkorszak szükségleteit kell továbbvinni. A római katolikus egyház számos dogmájával egy önmagába zárt struktúrát képvisel, amely halott, de amely még létezik, mint holttest, valami, ami bensőleg összefügg egy jól felépített logikával, a valóság egy logikájával. Ebben a struktúrában van szellem, egy elmúlt korszak szelleme, de mégis szellem. Azt a módot, ahogyan ez a szellem jelen van ebben, úgy gondolom, bemutattam az Aquinói Szent Tamásról szóló előadásaimban.¹¹³ Volt szellem ezekben a tanításokban, a római katolikus egyháznak ezekben a dogmaiban, egy szellem, amelyet érzékeltek azok a nagyok, akiknek utolsó csellengői voltak Plotinus és mások, és amellyel Szent Ágostonnak érdekes módon mégis meg kellett birkóznia.

A 15. század közepe óta az, ami filozófiaként, tudományként, közvélekedésként, világfelfogásként megjelent, a római katolikus egyháztól távol, legnagyobbbrészt nélkülözötte a szellemet. Mert az Atlantisz utáni ötödik kor szelleme csupán olyan gondolatokkal kezd megjelenni, mint Lessingé és Goethéé. És ez be akar lépni abba, amit a Kopernikusszal, Galileivel és Keplerrel bevezetett természettudományos irányzat eredményezett szellem nélkül, és amiből Darwin, Huxley és így tovább kifűjték a szellem utolsó maradványát. Be akar lépni ebbe, és meg akarja tölteni szellemmel. A szellemtudomány meg akarja nyilatkoztatni a szellemet, amely az Atlantisz utáni ötödik kultúrkorszak szelleme.

Egy olyan intézmény, amelyet egy bizonyos szellem áthat, mint a saját lelke, ha intézményként akarja fenntartani magát, csupán a múltért harcolhat. A katolikus egyháztól azt követelni, hogy a jövőért harcoljon, botorság lenne, mert egy intézmény, amely az Atlantisz utáni negyedik korszak szellemét hordozza, nem

¹¹² A Görög-Római korszak; a szellemtudományos világkép az antikvitás óta kultúrkorszakokkal is számol, melyeket a Nap tavaszi keletpontjának lassú, hátráló mozgása (precesszió) jelöl ki, kb. 2160 évente más-más zodiákus jegyben (72 év alatt kb. 1 ívfok, és az ember 1 napi lélegzeteinek száma és a Nagy Év földi éveinek száma ugyanannyi, 25.920, ld. GA 201/4-6, GA 323/6, és Várkonyi N: Az idő szívverése, *Galaktika* 50), a jelenlegi világkorszakban 7 korszakkal: 1. Rák/Ősindiai, i.e. 8420, 2. Ikrek/Ősiráni, i.e. 6260, 3. Bika/Egyiptomi-Káldeus, i.e. 4100, 4. Kos/Görög-Római, i.e. 1940, 5. Halak/Keresztény-Germán, vagy -Középeurópai, AD 220, 6. Vízöntő/Szláv-Ázsiai, 2380, 7. Bak/Amerikai, 4540). A Halak-korszak csillagászatilag AD 220 táján kezdődött, de Steiner számos előadásában ennek kulminációs pontját tekinti kezdőpontnak, azaz a 15. századot, amikor a korábbiakhoz képest valóban új fejlődési impulzusok jelentek meg az emberiség történelmében (reneszánsz, reformáció), és folytatódtak, megerősödtek a modern kor demokratizmusában, noha ezt is igyekeznek „kézben tartani” jobbról-balról egyaránt. Jelenleg a tavaszpont csillagászatilag a Halak 5. fokánál jár, és kb. 360 év van vissza a Vízöntő-korig, 2380-ig, melynek zenitje, kiteljesedése 3460 körül köszönt be (v.ö. Z.T.Cs.: A Jupiter és a Szaturnusz „kronokrátorokról és a „tropikus” vagy „sziderikus” zodiákusról, *Mikes Intl.*, 2012/3,4).

¹¹³ Ld. GA 74, Die Philosophie des Thomas von Aquino.

hordozhatja az ötödik korszak szellemét. Amivé a katolikus egyház vált, amit elterjesztett a művelt világban mint a katolikus egyház felépítményét, és más aspektusait a római jogban és az egész latin kultúra absztraktságában, mindez a negyedik kultúrkorszakhoz tartozik. És a katolikus egyház felépítménye áthatotta a civilizáció egészét, messze jobban, mint az emberek gondolják. A monarchiák, még ha protestánsok is, felépítésükben lényegében latin katolikus intézmények. A negyedik korszak számára szükséges volt, hogy az emberek absztrakt elvek szerint legyenek megszervezve, s hogy bizonyos hierarchikus előírások képezzék a szerveződés alapját. De aminek az Atlantisz utáni ötödik kor szellemeként kell jönnie, amelyet a szellemtudomány révén szeretnénk ápolni, nem igényel ilyen szilárd struktúrát, hanem az egyik embernek a másikkal fűződő olyan viszonyát, amelyet *A szabadság filozófiája* című könyvemben etikai individualizmusként jellemeztem.¹¹⁴ Amit ebben a könyvemben mondanom kellett az etikáról, az ugyanolyan kontrasztban áll a római katolikus egyház által kialakított szociális struktúrával, mint végső soron a szellemtudomány a római katolikus teológiával.

A szellemtudomány valójában sosem szándékozik ellenséges szerepben megjelenni; a szellemtudomány csupán azt akarja állítani, amit igazságnak ismer fel. Bárki, aki a mi tevékenységünket megvizsgálja, el kell ismernie, hogy soha, de soha nem volt agresszív az álláspontom. Természetesen az embernek állandóan meg kell védenie magát a támadásokkal szemben, amelyek kívülről jönnek, és ez lényeges dolog. De ez egyszerűen egy karkötelmény, hogy amit a szellemtudománynak adnia kell, azt teljesen konkrétan kell megállapítani. Emlékeztetni kell, hogy a modern civilizáció alszik, s hogy Róma ébren van. Az, hogy Róma ébren van, kiderül a hatalmas drámából, ami kibontakozik a szeplőtelen fogantatás dogmájának meghatározásában; az 1864-es enciklika és a syllabusza kiadásában, mely elítél 80 modern igazságot; a pápai tévedhetetlenség kihirdetésében; Aquinói Tamásnak a katolikus papság hivatalos filozófusává való megtételében; és végül az antimodernista esküben a tanító klérus számára.

Szembeesülve a darwinizmus emelkedő dagályával, az 1850-es évek naturalizmusának növekvő dagályával, tettek valamit, ami, noha csupán az Atlantisz utáni negyedik korszak szellemi igényeiből érthető meg, mindazonáltal kesztyűt dob a növekvő materializmus elé.¹¹⁵ A világ többi része elmegy emellett, vagy legfeljebb komolytalan érvekkel szembeszáll ezzel, mint Eucken. Róma mindazonáltal felállítja a szeplőtelen fogantatás dogmáját, amely kijelenti: „*Természetesen senki sem fogadhatja el a szeplőtelen fogantatást és ugyanakkor a darwinizmust; így a két dolog összeférhetetlenségét állítanánk.*” Tíz év múlva az egész modern, szellem nélküli világnézet struktúráját elítélte a syllabus. A szeplőtelen fogantatás dogmájának meghatározása már eltért a katolikus egyház egész korábbi, hagyományos fejlődésétől. Miben állt a korábbi időkben egy ökumenikus zsinat általi meghatározás? A katolikus egyházon belül bármilyen dogma meghatározásának alapvető feltétele – ez egyszerűen ténymegállapítás, nem kritika – az volt, hogy az atyák összegyűltek a zsinaton, melyen a dogmát a Szent Szellem általi megvilágosodottságban kellett meghatározni; így a dogma létrehozója valójában a Szent Szellem volt. Valójában megismerési kérdés, hogy vajon valóban a Szent Szellem-e a dogma inspirálója. Honnan tudja ezt valaki, honnan tudták ezt meg? Amit dogmaként meghatározott egy ökumenikus zsinat, az már az egész katolikus egyház véleménye volt. Mármost a szeplőtelen fogantatással nem ez volt a helyzet; következésképpen a katolikus egyház alapelveinek egyike összetört, az elv, amely megkövetelte, hogy egy tanítást csupán akkor lehet dogmává tenni, ha a hit korábban igazolta ennek helyességét. Természetesen a dogma e modern meghatározásai tekintetében valami már élt az Atlantisz utáni ötödik korszak eseményeiben; és többé nem volt olyan könnyű, mint a középkorban, előkészíteni a hitet, hogy egy közös vélemény uralkodjék azok között, amelyet azután meg lehet határozni. De önök láthatják, hogy a talajt jól előkészítették – az előkészületek valójában végig zajlottak az elmúlt három-négy évszázadban, hogy ezek a legutóbbi fejlemények bekövetkezzenek; mondhatni az utolsó fejlemények. A római katolikus egyház már akkor ébren volt; és ha önök visszaemlékeznek, hogy mikor alapították a jezsuita rendet, könnyen levonhatják a következtetést, hogy a rend alapítása lényegében összekapcsolódott a ténnyel, hogy bizonyos eszközöket kell találni a hittal kapcsolatos munka nehézségeinek legyőzésére a modern korban, és általában számításba kell venni ezeket a nehézségeket. Oda kell figyelni, hogyan zajlanak a dolgok. Csupán tényt állapítok meg, nem kritizálok.

¹¹⁴ Magyarul két kiadásban is megjelent, első kiadás 1990.

¹¹⁵ Azaz „párbajra” hívja.

1574 volt az az év, amikor Luzern polgárai kifejezték a jezsuitizmus iránti igényüket. Hadd mondjam el újra, hogy Canisius volt az, Loyolai Ignác¹¹⁶ közvetlen tanítványa, aki a jezsuita főiskolát alapította Freiburgban 1580-ban, mely később közösséget alapított Solothurnban. Szeretném elmondani azt is, hogy azt követően, hogy XIV. Kelemen pápa¹¹⁷ betiltotta a jezsuita rendet, a jezsuiták természetesen eltűntek Svájcból, és tevékenységüket csupán II. Frigyes Poroszországában és Katalin cárnő Oroszországában folytatták, akiknek a jezsuita rend valójában köszönheti folyamatos fennmaradását.

De ebben a rendkívüli interregnumban, a jezsuita rend XIV. Kelemen általi 1773-as betiltása és VII. Pius általi 1814-es újraengedélyezése között,¹¹⁸ mindazonáltal különös dolgok történtek. Mert láthatják, hogy ezidő alatt például Sionban¹¹⁹ az az intézmény, amelyet a jezsuiták igazgattak, természetesen fennmaradt; és az is legnagyobbbész tény, hogy ugyanazok a tanárok is megmaradtak benne; ezek a tanárok 1773-ig jezsuiták voltak, attól kezdve pedig többé nem voltak jezsuiták, hanem úgy beszéltek róluk, mint a hit atyáiról, akik ezekben az intézményekben tanítottak. Ezért nem meglepő, hogy miután VII. Pius 1814-ben visszavonta XIV. Kelemen dekrétumát, ezeket a jezsuita közösségeket ismét beiktatták – ugyanebben az évben Brigue-ben, 1818-ban Freiburgban, 1836-ban Schwiezben.

Nem feladatom kritizálni ezeket a dolgokat, hanem azt szeretném, ha tudnának róluk, és szeretnék még további dolgokat elmondani erről. Magyarázataimból látni fogják, hogy 1773. július 21-től, amikor XIV. Kelemen kibocsátotta a *Dominus ac Redemptor Noster* kezdetű bulláját, VII. Pius *Solicitude omnium Ecclesiarum* elnevezésű bullájáig, a jezsuita rend hivatalosan be volt tiltva. Ezalatt valami rendkívüli következett. Léteznek visszaemlékezések, melyeket, egy Cordara nevű jezsuita írt,¹²⁰ olyasvalaki, aki keresztülment a jezsuita rend minden fokozatán. Emlékirataiból kiderül, hogy nem volt tudatlan ember, mint Hoensbruch gróf, akinek beszédei és írásai jelentéktelenek, mert természetesen a jezsuiták okosak és Hoensbruch teljesen ostoba. Az a fontos, hogy ma ezeket a dolgokat ne aludjuk át, hanem megismerjük, hogyan kell megkülönböztetni a lényegest a lényegtelentől. Szeretnék megemlíteni egy részt Cordara emlékirataiból, ahol megjegyzi, hogy különös, hogy a jezsuita rendet betiltotta XIV. Kelemen pápa, aki nagyon kedvelte a jezsuitákat és ugyanakkor rendkívül toleráns ember volt, és nem ostoba. Így Cordara a pápának kiváló jellemet tulajdonít, majdnem az egekig magasztalja, annak ellenére, hogy betiltotta a jezsuitákat. Cordara természetesen felteszi a kérdést, hogyan lehet az, hogy ez a kedves pápa betiltotta őket. „Az embernek fel kell tennie a kérdést”, mondja Cordara, „mi volt az isteni bölcsesség szándéka a jezsuiták betiltásával, és miért volt ez megengedve?” Mármost Cordara jezsuita volt, de egy olyan ember, aki megtanult általuk logikusan gondolkodni, s ezért nem tesz fel absztrakt kérdéseket, hanem nagyon konkrétakat. Azt mondja: „Tekintsünk arra, hogy mi volt elítélendő a rendben”, és így folytatja: „Úgy találom, hogy a moralitást illetően a jezsuita rend csodálatraméltóan működött; a tisztátalansággal és hasonlókval szemben nagyon szigorúak vagyunk, ezt senki sem tagadhatja. De nagyon elnézőek vagyunk minden olyan természetű dologgal kapcsolatban, mint a rágalmazás, vádaskodás és félrevezetés.” Cordara ténylegesen kimondja, hogy Isten valószínűleg megengedte a jezsuita rend betiltását XIV. Kelemen pápa által, mivel fokozatosan beférkőzött a rendbe egy bizonyos hajlam a rágalmazásra, vádaskodásra és megtévesztésre. Nem kritizálom ezt most, csupán a tényeket mondom el. Csupán azt szeretném hozzátenni,

¹¹⁶ Ínigo López Oñez y Loyola (1491-1556), baszk vagy egyes források szerint (Karl Heise: *Die Entente-Freimaurerei und der Weltkrieg*, 1920, archive.org) kikeresztelkedett baszk-zsidó származású katona volt (eszerint Recalde volt az eredeti neve), aki 15 évesen felvette szülővárosa nevét (baszk: de Loiolakoa, spanyol: Loyola). Egy sebesülése, és ezt követő látomásos megtérése után pap lett. Reformáció-ellenes célokkal alapította meg társaival a Jézus Társaságot (Societas Jesu) 1539-ben, melyet III. Pál pápa 1540-ben jóváhagyott. Loyolát 1622-ben avatta szentté XV. Gergely pápa (Dr. Steiner szerint a Loyolalélek újratestésülése Emmanuel Swedenborgban élt, GA 240, 14, London, 1924. aug. 14, stb.).

¹¹⁷ Pápa 1769-1774 között; ferences barátból lett pápa.

¹¹⁸ Pápa 1800-1823 között.

¹¹⁹ Svájci település.

¹²⁰ Németül ld. *Denkwürdigkeiten* (ed. Döllinger); Giulio Cesare Cordara (1704-1785), főként szépirodalmi életművet alkotott, a jezsuita rend betiltásáról írt műve: *On the Suppression of the Society of Jesus. A Contemporary Account*, transl. J. O. Murphy, S.J., Chicago, Loyola Press, 1999.

hogy a jezsuita Cordara még megemlíti: „*Fő bűneink egyike a gőg, amely oda vezetett bennünket, hogy minden más rendet jelentéktelennek tekintsünk, és az egész világi papságot értéktelennek.*”¹²¹

Mármost, ha mindent összevet valaki, ami ezekben az emlékiratokban elhangzik, nem azért, hogy szemrehányást tegyen a jezsuita rendnek, hanem egyszerűen mint egyfajta mea culpát, mint egy jezsuita lelkiismeretvizsgálatát, első helyen a politikai hatalomra törekvést találjuk; második a gőg, az arrogancia, más rendek és a világi papok lenézése; harmadik a vagyon felhalmozása.¹²² De ha valaki fokozatosan ráébred arra, hogy mindez a halott, elfonnyadt igazságok hatalmi eszközökkel való fenntartását jelenti, nem tehet jobbat, mint hogy gondoskodik egy ilyen rend fenntartásáról. A római katolikus egyház VII. Pius idején nagyon jól tudta, mit cselekszik. Hálát adva a világtörténelemnek – a történelemnek, melyet II. Frigyes, porosz király és Katalin, orosz cárnő csinált, akik ekkorra már halottak voltak –, visszaállították a jezsuita rendet. És az első „külföldi” jezsuiták között, akik itt Svájcban ismét tanítottak, számosan voltak olyanok, akiket Katalin védett meg, számosan jöttek vissza Oroszországból. Mindezt elolvashatják az idevágó történeti dokumentumokban.

Láthatják, hogy Róma teljesen ébren volt és megtette a számára szükséges előkészületeket. Teljesen éber előkészületeket tettek. Most jön a következő lépés, mindannak elítélése, ami a tudomány hullámában tetőzik – ami érett az elítélésre, mivel a négy évszázados erőfeszítések után, hogy kiűzze a szellemet, ez szellem nélküli lett és az emberiség tovább folytatta az alvást. A következő lépés az 1864-es enciklika a syllabusszal. Ha a szeplőtelen fogantatás dogmájának meghatározása szakított mindazzal, ami korábban mindig a római katolikus egyház szokása volt, kétségtelen, hogy amit a tévedhetetlenség tanításában kihirdettek, egy sokkal nagyobb szakítást jelentett. A katolikus egyház gyakorlatias logikájának minden éleslátására szükség volt, hogy igazolják az állítást, hogy a pápa tévedhetetlen, miután XIV. Kelemen pápa 1773-ban betiltotta a jezsuita rendet, és utódja, VII. Pius pápa 1814-ben visszaállította azt. Sok ilyen dolgot lehetne felhozni. De a logika, amelyet olyan jól műveltek, nem volt alkalmas élesen meghatározott fogalmak létrehozására. Egy jól kialakított fogalomra volt szükség, amely igazolhatja a tévedhetetlenséget. Nem azt tekintik tévedhetetlenségnek, amit a pápa mint magánvéleményt kifejez, csupán azt, amit „ex cathedra” mond. Ezután nem szükséges eldönteni, hogy vajon XIV. Kelemen vagy VII. Pius volt tévedhetetlen, hanem hogy vajon XIV. Kelemen vagy VII. Pius „ex cathedra” beszélt vagy privát módon. XIV. Kelemennek privát módon kellett beszélnie, amikor betiltotta a Jezsuita Rendet, és VII. Pius „ex cathedra” beszélt, amikor visszaállította! A nehézség azonban, láthatják, az, hogy a pápa sosem állítja, hogy vajon „ex cathedra” beszél vagy privát módon. Ezt még egy pápa sem mondta! El kell ismerni, hogy nehéz megkülönböztetni az egyéni esetekben, hogy vajon valami a tévedhetetlenség dogmájára vonatkoztatható-e, de a dogma itt van, és ezzel nagy csapást mértek arra, ami az Atlantisz utáni ötödik korszak alapvető kultúrájával felemelkedik. Azután szükségessé vált levonni a következtetéseket, s ezt helyesen tette XIII. Leó pápa, ez a szellemmel teli, nagyon intelligens ember. XIII. Leó pápa alkalmazni akarta Aquinói Tamás filozófiáját, ahogyan a negyedik korszakban megjelent. Az egyháznak szüksége volt erre a filozófiára, amely olyan nagyszerű, azonban az elmúlt kultúrkorszak számára nagyszerű, mert természetesen objektíven tekintve a filozófiában minden, ami azután következett, kicsi ahhoz képest, ami filozófiaként a skolasztika idején virágzott. De ami kicsi, az még egy kezdet, míg az, ami a skolasztikában volt, egy végpont, egy tetőpont.

Most emlékezzünk arra, hogy az emberiség mindazonáltal próbál haladni és ezért az történt, hogy mind a természettudományos, mind a történeti kutatás szférájában furcsa különbségek bukkantak fel a katolikus papság között. És ekkor szükségessé vált, hogy erélyes eszközöket alkalmazzanak a katolikus tanítás támogatására, amely Szt. Ágostontól származott. Innen ered a modernizmus elleni eskü.

Mármost, kedves barátaim, természetesen semmit nem lehet mondani mindez ellen, ha bármely közösség egy szabad impulzusból fakadóan teszi ezt, azonban amikor 1867-ben a jezsuitákat ismét beengedték Münchenbe, egy jezsuita pap első prédikációjában ekkor azt mondta, hogy a rend vezetői tiltották a jezsuitáknak, hogy beavatkozzanak a politikába, hogy egy jezsuita sosem vehet részt a politikában; akkoriban úgy tűnt nekem, hogy a modern embereket nem fenyegeti hogy ezt elhiggyék. És ez hamarosan másképp lesz. Egészen addig az időig ténylegesen nem volt lehetőség egy valódi, alkalmas eszközt találni.

¹²¹ V.ö. E. Boyd Barrett: *The Jesuit Enigma*, 1927, ahol több idézet szerepel Cordara emlékirataiból (archive.org).

¹²² Voltaképpen a hét főbűn közül három: *suberia/gőg, tyrannia/hatalmaskodás, luxuria/fényűzés.*

Kedves barátaim, amit valójában próbálok megértetni önökkel, az az, hogy mindazok, akik komolyan akarják a megismerést, a haladást és az emberiség javát, fel kell ismerjék a társadalom szervezetének hármasságát. Mert hogy milyen kevés használható politikai eszköz van a római katolikus egyház ellen, ez megmutatkozott a német „kultur”-kampány folyamán. De amit legfőképp próbálok megértetni önökkel, az az, hogy milyen lassan látják meg az emberek azt, aminek, mint a szellemtudományos törekvés szükségszerű következménye, világra kell jönnie a társadalom hármasságának impulzusában.¹²³ Ez az, amire szükség van, egy teljes felébredés a korjelenség megértésére.

Mármost, kedves barátaim, belemerültem egy témába, amellyel bizonyosan nem foglalkozom, ha a legutóbbi események nem történnek meg itt, s amely témának látni fogjuk a további fejleményeit. Önök tudják, hogy szombaton nyilvános előadást tartok „Az antropozófiával kapcsolatos igazság és ennek megvédelmezése az igazságtalansággal szemben” címmel.¹²⁴ De akárhogy is, mindenképp alkalmat találok jövő vasárnap, hogy folytassam a kommentárjaim, melyeket ma nem fejezhettem be. Így a jövő vasárnap fél nyolckor még egyszer találkozunk itt, bár hétfőn el kell utaznunk. Ezekben a nehéz időkben nem tehetünk másképp, és így szombaton, a plakátjaink elégetése ellenére, a nyilvános előadás is meg lesz tartva ezen a helyen.

III.

Kedves Barátaim!

Önök megfigyelhették, hogy minden előadásomban évek óta hangsúlyozom az emberiség mind szellemi, mind szociális fejlődésével kapcsolatban annak jelentőségét, amit mi a szellemtudományban a beavatási kutatás eredményeinek nevezünk. Önök azt is tudják, hogy a beavatás szó alatt, egy ősi meghatározást használva, azt értjük, hogy betekintünk a szellemi világba, amelyet a mi fizikai-érzéketi világunktól egyfajta fátyol választ el; egy fátyol, amely nagyon könnyen vezethet illúziókhoz. Az embernek először a fizikai-érzéketi világ adódik, és ezt vagy a mindennapi élet vonatkozásában veszi használatba, vagy olyan törekvésekben, melyeket ma tudománynak neveznek. Összekapcsolja a fizikai világban szerzett észleleteit mindenféle fogalmakkal, eszmékkel és így tovább; de mindez nem vezeti őt tovább az érzékek világánál; és azt mondhatjuk, hogy az egyetlen eszköz, amely révén az ember a mindennapi életben bizonyos mértékig az érzéketin túlra, efölé tekinthet, az álomélet. Az álom, ahogy a mindennapi életben tapasztaljuk, csak szegényes utánpótlás annak, amit tapasztalásnak lehet nevezni az érzéketi világban. Az érzéketi világot nem csupán ugyanazzal a tudatossággal kell észlelni, mint ahogy a mindennapi életet, hanem egy magasabb fokú tudatossággal. Az érzéketi világ tapasztalása érdekében az embernek növelnie kell a tudatosságát, hogy egy olyan állapotba kerüljön, amely úgy viszonylik a mindennapi élethez, a mindennapi tudathoz, mint a mindennapi tudat az alvótudathoz, vagy legalábbis az álomtudathoz. Így egyfajta felébredés történik a mindennapi tudatból.¹²⁵ Az álom természetesen csak egy szegényes utánpótlás annak, amit más feltételek között tapasztalni lehet.

De az álom valójában sokkal kevésbé különbözik a mindennapi gondolkodástól, mint ahogy hiszik. Amikor egy mindennapi álom képvilága tudatossá válik önök számára, ez tartalmában lényegileg ugyanaz, ami az ember gondolatai alatt húzódik meg, csupán az, ami az ember gondolkodásában van azáltal, hogy érzékein keresztül belép a külső világba; s így ami az álomban pusztán analógia révén zajlik, a gondolkodásban a teljesen külső kapcsolatokkal összhangban rendeződik, a külső érzéketi világ észlelése által, összhangban azzal, amit ez a világ mond nekünk. Lehet erről egyfajta bizonyítékuk, ha leülnek és becsukják a szemüket, vagy mondjuk, ha elengedik magukat és hagyják a gondolataikat csapongani, és azután megfigyelik, hogyan csaponganak, megfigyelik, hogy visszaemlékezve milyen nehezen tudják őket bármilyen kapcsolatba hozni egymással, ahogyan egy álomeseményben is történik. Az ember gondolatainak

¹²³ Ném. Dreigliederung, ld. magyarul *A szociális élet kérdései*, 1990, és több tanulmány az Országépítő és más folyóiratokban, ill. az interneten (ld. angolul: Threefold Social Organism).

¹²⁴ ld. GA 35, GA 255b, v.ö. GA 62, GA 203.

¹²⁵ GA 20, Ausblicke (angolul: New Perspectives), A benső koncentrációról, 3. Part, 1991/Tavaszi.

mindennapi, ellenőrzés nélküli áramlása bizonyos értelemben ugyanolyan szabály alá esik, mint az álomé. Csupán az érzékeink révén vagyunk kiszakítva az álmainkból. És amint elcsendesednek az érzékeink, valóban elkezdünk álmodni. Ez az álomaktivitás erős. Olyanná szerveződik, hogy áthatottá válik egy annál magasabb tudatosság által, mint az, amelyet mindennapi érzékeink nyújtanak. Ekkor egy imaginatív tudat emelkedik fel, és azután fokozatosan inspirált tudattá válik, amelyről tegnap beszéltem önöknek a nyilvános előadásomon, melyet a tomizmus¹²⁶ felismert, mint a megismerés jogosult forrását.

A mi beavatási tudományunkban azután egy ilyen megerősített tudat eredményeivel rendelkezünk. A nehézség az emberiség jelenlegi és közeljövőbeli fejlődésében az, hogy az emberiségnek a legbizonyosabban szüksége lesz erre a beavatási tudományra, és enélkül nem lesz képes létezni, de ha csupán az elmúlt három-négy évszázadban kifejlődött materialisztikus tudás hatja át továbbra is az emberi fejlődést, akkor a művelt világ jelenlegi szociális káoszában tapasztalt feltételek ismételtén visszatérnek, csupán rövid időszakok után. Amit a tudomány adni tudott az emberiségnek a 15. század közepe óta, bizonyosan elégséges a technikai felfedezésekhez; elégséges volt ahhoz, hogy elterjedjen az egész földön egy kereskedelmi és üzleti hálózat, de nem elég olyan szociális berendezkedések megteremtéséhez, melyek valóban a jelenkori emberiség tudata számára alkalmasak. Ez az, amit fokozatosan fel kell ismerni. Amíg a mai egyetemi tudomány, a hivatalos közoktatás elutasítja a beavatási tudományt, amíg csak a külső, materiális tudományt ismerik el, addig az emberiség a kaotikus szociális körülmények karmai között lesz, amilyenekben most vagyunk. A beavatási tudomány képes egyedül megóvni a jövő emberiségét ezektől a kaotikus szociális körülményektől. A beavatási tudomány adhatja mindenekelőtt azokat az embereket, akik feltárhatják, hogy az az élet itt a földön, amelybe a születés kapuján át belépünk, a szellemi élet folytatása, amelyet eltöltünk az érzékfeletti világban a legutóbbi halál és a mostani születés között. Mármost önök tudják, hogy erről a szellemi életről, amely megelőzi a születésünket vagy fogantatásunkat, nem beszélnek a modern, művelt világunk templomaiban. Sosem beszélnek erről, és egy teljesen világos okból. Azért, mert egy bizonyos időpontban, mely egybeesik a görög fejlődéssel Platón és Arisztotelész között, a születés előtti szellemi élet tudata kihuny. Platon világosan beszél erről az életről, de Arisztotelész már hevesen védelmezte a teóriát, hogy amikor egy ember születik a földre, egy teljesen új lélek egyesül a fizikai testével. Az arisztotelészi tanítás az, hogy minden fizikailag megszülető embernek egy új lelke lesz.

Mármost, ha valaki elfogadja ezt a nézetet, nem mondhat mást, mint hogy az az élet, amely a halállal kezdődik, amely akkor kezdődik, amikor valaki elhagyja a testét – és erről beszél Arisztotelész is –, folytatódik és a lélek nem jön le ismét a földre. Mert természetesen képtelen beszélni egy születés előtti életről az, akinek nincs másról meggyőződése, mint hogy halála után az ember örökre a szellemi világban marad. Ez már Arisztotelészt bizonyos nagyon súlyos következtetésekhez vezette. Például úgy érvelt, hogy ha valaki itt a földön, a születés és halál között olyan életet él, amely a lelkét rosszal terheli, az az ember örökké kénytelen erre a rosszra visszatekinteni, amelyet sosem lehet kiirtani vagy legyőzni. Így Arisztotelész nézete szerint, amikor az ember meghal, örökké egy földi életre kell visszatekintenie, amelyért meg kell fizetnie.

Arisztotelésznek ezt a tanítását egészében átvette a katolikus egyház, és amikor a középkorban az egyház egy filozófiát keresett, amely a teológiát hordozhatta, ezt vette át a lelki életre vonatkozóan, ezt az arisztotelészi tanítást, és még ma is felismerhetjük ennek visszhangját az örök kárhozat eszméjében.

Mármost, azután, hogy évezredek át a lélek eredetének ez a tanítása volt hatással, felmerült, hogyan képzelhető el, hogy az emberek ismét megszabadíthatják magukat ettől, és eljussanak az igazsághoz? Ezt csak úgy tehetik, ha befogadnak egy új szellemtudományt. A szellemtudomány e megújulása nélkül az emberiség nem lesz képes elfogadni jogosult hitként a születés előtti élet eszméjét, pontosabban a fogantatás előtti életét. Gondolják meg, mit jelent az egész emberiség fejlődésére nézve, ha nem beszélnek egy születés előtti életről. Amit a mai templomokban csupán a halál utáni életről mondanak nekünk, az egyszerűen olyan ösztönöket ébreszt, melyek az ember egoisztikus vágyaival vannak kapcsolatban és nem szűnnek meg a halállal.

¹²⁶ Aquinói Tamás filozófiai munkássága.

Kedves barátaim, egy értekezést kellene írni, egy alapos tanulmányt: „Hogyan ápolják az egyházak az emberi egoizmust?” címmel. Egy ilyen tanulmányban valaki feltárhatná az igazi hajtóerőket, amelyek a prédikációkban és az összes szokásos vallási tanításban működnek, és mindenütt azt találná, hogy az ember egoisztikus ösztöneire apellálnak, különösen a halál utáni halhatatlanság vágyára. Ez a tanulmány kiterjedhetne több mint ezer évre, láthatnánk, hogy ezek a vallási megközelítések, melyek arisztotelészi befolyásra kizárták a születés előtti életet, a legnagyobb fokú egoizmust idézték elő az emberi természetben. Az egyházak, mint a legmélyebb egoisztikus ösztönök ápolói lehetnének a tárgyai ennek az értékes tanulmánynak. A modern, művelt világ vallási életének legnagyobb része ma az emberi egoizmust szolgálja. Ez az egoizmus érezhető a kijelentésekben, melyeket tucatszám idézhetnék. Újra és újra leírják, különösen lelkipásztori levelekben, „*hogy a szellemtudomány az érzékfeletti világok mindenféle megismerésével foglalatostkodik, de az embernek nincs szüksége erre. Csupán a Krisztus Jézussal való kapcsolatának gyermeki tudatára van szüksége.*” Ezt mondják mind a lelkipásztorok, mind a hívők; mindig ezt a gyermeki kapcsolatot hangsúlyozzák Krisztus Jézussal. Ezt hozzák fel hatalmas göggel az ellen, ami természetesen kevésbé könnyen érhető el – a szellemi világba való konkrét belépéssel szemben. Ezt prédikálják újra és újra. Az embert újra és újra ahhoz a hithez vezetik, hogy akkor lehet a legkeresztényibb, ha felhagy a lelki erői gyakorlásával, ha abbahagyja a világos gondolkodásra törekvést azzal kapcsolatban, amit Krisztus-tudatnak nevezhetünk. Ez a Krisztus-tudat olyasmi kell legyen, amit az ember egy abszolút gyermekség által ér el – így beszélnek ezek a kényelmes emberek. És mind közül a legjobb, amit szeretnek mondani, az, hogy Krisztus magára vette az emberiség minden bűnét, és az emberiséget megváltotta az Ő áldozati halála által, ami nélkül az emberek semmit sem tehetnek saját maguk. Mindez arra a hitre mutat, hogy Krisztus áldozati halála által a halhatatlanság garantálva van a halál után; de ez pusztán oda vezet, hogy az emberiségben a legszélsőségesebb egoizmust táplálja. Az egoizmus ilyen egyházi ápolása révén végül oda jutunk, ami ma születik az egész művelt világban. Mivel ezt az egoizmust oly nagy mértékben ápolják, ezért vált az emberiség azzá, ami ma. Gondolják meg, hogy mi lenne, ha az ember, nem pusztán elméletileg, eszmékkel és fogalmakkal, hanem egész belső, lelki életével megragadná az igazságot, hogy ez a földi élet, melybe a születésen át belép, egy küldetés kötelezettségét rója rá, hogy beteljesítse azt, amit magával hozott egy születés előtti életből! Gondolják meg, hogy az egoizmus mennyire meggyengülne, ha ez a gondolat betöltené az egész lelkünket, ha ezt a földi életet feladatnak tekintenénk, melyet azért kell betöltenünk, mert kapcsolódik egy földöntúli élettel, amelyen korábban áthaladtunk! Az egoizmust legyőzi az érzés, amely megmozdul bennünk, amikor úgy tekintünk a földi életre, mint egy földöntúli élet folytatására, épp úgy, ahogy előidézik a vallási megközelítések, melyek csak a halál utáni életről beszélnek. Ez az, ami fontos az ember szociális jóléte számára, ha visszahelyezi a pre-egzisztenciája tényét a jelen és a jövő emberiségének tudatába, és természetesen az újramegtestesülés eszméje, amely elválaszthatatlan az emberi lélek pre-egzisztenciájának eszméjétől.

Így azt mondhatjuk, hogy maga a katolikus egyház fogadta el az arisztotelészi tanítást, és a saját dogmájává tette; de ezt a dogmát most fel kell váltsa az ismételt földi életek, a pre-egzisztencia magasabb megismerése, amelyet nyilvánvalóan Arisztotelész hagyott ki először a számításból.

Látják, ha önök elismerik, milyen jelentős az emberiség számára felvenni bizonyos elemeket a legbensőbb lelki életébe, akkor fel fogják ismerni, mit jelent ez az ember érzésbeli élete számára a legszélesebb értelemben. Azt jelenti, hogy az ember teljesen más tudatot alkot magáról. Mármost, kedves barátaim, tegyük hozzá, ami már elhangzott, Szt. Pál szavait, hogy ennek a mindennapi tudatnak egyre inkább át kell itatódnia azzal a tudattal, hogy „*Nem én, hanem a Krisztus énbennem.*” Amikor másképp tekintünk magunkra, Krisztus is mássá válik bennünk. Ha úgy tekintünk magunkra, még lelki-szellemi vonatkozásban is, hogy csupán a születéskor jöttünk létre, akkor természetesen Krisztus csak abban lehet ott, ami ezzel a jelenlegi születéssel létrejön, és a feladata csupán annyi lesz, hogy lelkünket átvigye a halál kapuján és tovább, az egész örökkévalóságon át. De ha tudjuk, hogy volt egy születés előtti, fogantatás előtti életünk, azt is tudhatjuk, hogy maga Krisztus az, Aki ránk bízott egy küldetést ebben a földi életben, hogy kifejlesszük erőinket, hogy megtaláljuk Őt az erőinkben, hogy Őt mint a legjobbat keressük magunkban, a legjobbat a szellemünkben és lelkünkben.

A katolikus egyház, amely eltávolította a szellemet a 8. ökumenikus konstantinápolyi zsinaton 869-ben,¹²⁷ mindig gondoskodott arról, hogy azok, akik hozzá tartoznak, sose gondolkodjanak az ember igazi lelki-szellemi természetéről. Az egyház ebben a zsinatban állapította meg, hogy az ember csak testből és lélekből áll, bár a léleknek van néhány szellemi tulajdonsága; de azt tartani, hogy az ember testből, lélekből és szellemből áll, ez eretnokség, és amikor a jezsuita Zimmerman felhozott bizonyos kifogásokat a szellemtudomány ellen, a legnagyobb bűnnek tekintette, hogy a szellemtudomány a trichotómia érvényességének visszaállítását akarja, miszerint az ember testből, lélekből és szellemből áll. Ezáltal az ember igazi természete és igazi kapcsolata Krisztussal elkerülhetetlenül napvilágra került. De az egyház egyre inkább azon dolgozott, hogy az embernek *nem* kell eljutnia ahhoz, hogy igazán megértse valódi kapcsolatát Krisztussal. Azt mondhatjuk, kedves barátaim, hogy a nyugati egyházak fejlődése valójában abban áll, hogy egyre sűrűbb és sűrűbb fátylat borítottak Krisztus igazi titkára.

Lényegében minden intézmény külső absztrakciókra épül. Amikor egy állam fiatal, csak néhány törvény kell, és az emberek viszonylag szabadok ezektől. A régebb óta létező államban, és különösen a régebb óta létező pártok az államban, a furfangos érveiket használják, s a legtöbb törvényt addig hozzák, míg valaki végül azt sem tudja, hol van, mert nincs többé egyetlen törvény, hanem minden belegabalyodik az egymást átszövő törvények hálójába, melyekből az ember csak a legnagyobb nehézséggel tudja kiszabadítani magát.

Ez a helyzet az egyházakkal is; amikor egy egyház elkezd működni a világban, viszonylag kevés dogmája van; de az embereknek kell valamit csinálni, és ahogy az államférfi mindig törvényt hoz, úgy az egyházfi is egyre több dogmát kreál, míg végül minden dogmává válik, a dogma megszilárdul. Csupán a

¹²⁷ A 869/870. évi zsinat XI. kánonja így hangzik: „*Noha mind az ó-, mind az újtestamentum azt tanítja, hogy az embernek vagy asszonynak egy értelmes és gondolkodó lelke van, és az összes egyházatyja és doktor, akik Isten szószólói, ugyanezen a véleményen vannak, néhányan, akik mélységes vallástalanságba sülyedtek, a gonosz emberek spekulációira hallgatva mégis szégyentelenül azt tanítják, mint valami dogmát, hogy az embernek két lelke van, és eretnokségüket irracionális eszközökkel próbálják bizonyítani, olyan bölcsességgel, ami bolondsággá lett. Ezért ez a szent és egyetemes szinódus arra törekszik, hogy ezt a veszedelmes elméletet, mely most úgy növekszik, mint valami undorító gaz, gyökerestül kitépje. Kezébe az igazság szőrőlapátjával az olthatatlan tűzbe veti a pelyvát, megtisztítja Krisztus magtárát, és csengettyűszóval hirdeti ki az effajta istentelenség feltalálónak és vétkeinek anathémáját (egyházi átokkal sújtását), és mindazokét, akik hasonló nézeteket vallanak; kihirdeti és életbe lépteti továbbá, hogy senkinek sem szabad semmilyen módon vallani vagy megőrizni az effajta istentelenség szerzőinek írott tanításait. Ha mindazonáltal bárki ellentétesen cselekszik e szent és nagy szinódussal, legyen anathémával sújtva, és vettessék ki a hitből és a keresztények közösségéből*” (Fourth Council of Constantinople, 869-870, Decrees of the Ecumenical Councils, ed. Norman P. Tanner, in Concilia Oecumenica Omnia Acta, AD 325-1965, documentacatholicaomnia.eu, ford. Z.T.Cs.; uo. az 1311. évi vienne-i zsinat 1. dekrétumában a lelket kifejezetten a testből eredőnek posztulálták; a katolikus egyház már gyakorlatilag materialista volt Darwin előtt évszázadokkal! (v.ö. GA 213/11., és GA 216/8., Miklós pápáról, Julianus Apostatáról, és egy római kori titkos társaságról, amely a 4. században minden ezoterikus ismeret eltüntetését tűzte ki célul).

Természetesen mind az ó-, mind az újszövetség számos esetben megkülönbözteti az ember fizikai-testi, valamint lelki és szellemi lénytagjait, ld. 1.Kor. 15,44: „*érzéki test*” = gör. szóma pszichikon, helyes fordításban: lelki test, és a „*lelki test*” = gör. szóma pneumatikon, szellemi test; lélek alatt a testtel összekapcsolódott „biológiai” lelket értették, melynek nincs része a feltámadásban s a halál után feloszlik – ez volna a szellemtudomány éter- és asztráteste –, míg a szellem az ember magasabb, szellemi én-je, amely *megfelelő körülmények között* a halál után magasabb létformát ölthet, s amelynek megerősítésére nevelni akar az Evangélium (v.ö. Terry Boardman: *The Enigma of Canon XI.*, A szellem „eltörlése”, ford. Z.T.Cs.). Meg kell itt jegyezni, hogy a honfoglaló magyarság épp a zsinat évszázadában ugyancsak magával hozta Keletről a lélek és a szellem közötti világos különbségtételt – s ebben az isteni világvezetés bölcs egyensúlyra törekvését fedezhetjük fel, amit a magyarságnak újra és újra tudatosítania kell –, s a lelket a testtel, a ’léleket’ stb. biológiai funkcióival tekintettük összefüggőnek, míg a szellemet, az istenképmást ’árnyékléleknek’ vagy ’íz’-nek neveztük (ld. Diószegi V.: *A „pogány” magyarok hitvilága*, 1983, p. 28.). Ez az ’íz’ névszó valószínűleg megegyezik – az ’egész része’ jelentéssel is – az óiráni, avesztai yazatan, ’istenség’ szó tövével, és más források is arra utalnak, hogy ’isten’ szavunk ténylegesen az elő-ázsiai, proto-iráni kultúrkörbe vezet, nem a turáni vagy a mongol Tengri-kultuszhoz (ld. fem. hatt *estan* = napistennő, masc. hettita *istanu* = napisten; H. Th. Bossert: „*Meine Sonne*”, Orient, Neue Serie, 26, 1957, W. Fauth: *Sonnengottheit*, Urartu Forschungen, 11, 1979, V. Haas: *Geschichte der hethitische Religion*, 1994, Gary Beckman: „*My Sun-God*”, Melammu Symposia III, Ravenna, 2002, p. 20, 3. láb., valamint Jürg Egger: *Female solar deities*, in Iconography of Deities and Demons, és a napistennő ősi, kisázsiai ábrázolásairól D. Bonatz: *The Iconography of Religion in the Hittite, Luwian and Aramian Kingdoms*, uo., religionswissenschaft.unizh.ch/idd; v.ö. Rédei K.: ’*Isten*’ szavunk eredete, Magyar Nyelv, 1999/1; a magyar őstörténeti vonatkozásokról ld. Z.T.Cs.: *Az istennő keresése*, in Restitutio Historiae Veterum Magarii, 2011).

skolasztika csúcspontja óta van az, hogy a dogmának ez a megszilárdulása különösen megfigyelhető a modern civilizációban. Bárki, aki valóban figyelmesen tanulmányozza Albertus Magnus és Aquinói Tamás skolasztikáját, azt fogja találni, hogy az ő korukban a dogmával kapcsolatban még minden folyékony volt, még tárgyalás dolga volt, és a megtárgyalásukat még magától értetődő dolognak tartották. Igaz, a skolasztikus korban volt már bizonyos ellentét a nyugati egyházon belül. Volt egy ellentét a domonkosok és a ferencesek között.¹²⁸ A domonkos rend, amelyből a skolasztika kivirágzott, a megismerését szigorúan logikus eszmék által fejlesztette ki. A ferences rend nem volt hajlandó erre; a ferencesek mindent egy gyermeki érzéssel keresztül akartak elérni. Most nem foglalkozom a domonkosok és ferencesek közötti viszonytal, hanem szeretném, ha elképzelnék, mi lenne, ha manapság az emberek, akik olyan hevesen küzdenek a domonkos és ferences tanítás tartalmával kapcsolatban, úgy küzdenének, mint ők a középkorban, amikor oly szabadon vitatkoztak a dogmáról. Természetesen a római püspök abban az időben is eretnekké nyilvánított embereket; és ezt addig csinálta, mígnem a világi kormányzatok a segítségére jöttek és elégették azokat az embereket, akiket ő el akart ítélni. Mindez nem akadályozta meg a szabad vitát a katolikus egyházban abban az időben. Ezt a szabad vitát aztán fokozatosan és teljesen felszámolták. A szabad vita olyasmi, amit a katolikus egyház az idők előrehaladtával már nem tud elviselni. És miért nem? Mert egy teljesen új tudatállapot jön létre az emberiségben. Ez a tudati átalakulás az emberben, mint gyakran magyaráztam önöknek, a 15. század közepén történt. Az ember egyre inkább akarja a saját ítéleteit a saját lelke mélységeiből kialakítani. A középkorban nem így volt. Az embereknek akkor egyfajta közösségi tudata volt, és csupán néhány tanult ember, az igazi tudósok léphettek túl ezen. Azért voltak képesek kibontakozni ebből a közös, egyforma, népi tudatból, mert gyakorolták magukat a skolasztikában. Ez vonatkozik bizonyos számú emberre is, akik a rabbinikus tanításokban gyakorolták magukat. Általában azonban az emberi tudat egyforma volt. Ez egy közösségi tudat volt, egy családi tudat. De az individuális tudat egyre inkább kialakult.

Mármost, a katolikus egyháznak, amely vonzotta a magasan képzett embereket, mindig volt egy történelmi előrelátása. A katolikus egyház nagyon jól tudja, amit most mondom, hogy a modern fejlődés alapelve az, hogy előmozdítsa az ember egyéni tudatát – de a katolikus egyház vonakodik attól, hogy hagyja felébredni ezt az individuális tudatot. Ezt egy homályos közösségi tudatban akarja tartani, amelyből csupán azok fognak kiemelkedni, akik egy skolasztikus nevelést kaptak. Mármost, kedves barátaim, van egy nagyon jó módszer ennek a homályos közösségi tudatnak a fenntartására. És ez az, hogy lefojtsák a mindennapi tudatot, mellyel az ember az érzékszervei használata által rendelkezik, és az embert alá vessék ennek. Épp úgy, ahogy az álom lefojtja a mindennapi tudatot, hasonlóképpen a tudatot alávetik e homályos közösségi tudat céljainak. Mármost az álom számos jellegzetességének egyike az, hogy sok szempontból nem mond igazat. Vagy tagadják, hogy az álom hazudik, és olyan dolgokat képvisel, melyek nem igazak? Mindazonáltal nem az álomnak köszönhető, hanem az elfojtott tudatnak, hogy amikor álmodunk, nem tudjuk ellenőrizni mi igaz, és mi igaztalan. Így az elfojtott tudat tulajdonságainak egyike az, hogy elveszi az embertől a lehetőséget, hogy az igazat megkülönböztesse az igaztalanától. Mármost, ha valaki járatos ezekben a dolgokban, mit tesz? Előadja az embereknek a tekintély súlyával azokat a dolgokat, melyek nem igazak, és ezt szisztematikusan teszi. Ezáltal lenyomja az emberek tudatát az álomtudat tompa állapotába. Ezáltal aláássa azt, ami a 15. század közepe óta individuális tudatként akar felemelkedni az emberi lelkekben. Kifinomult támadás ez a tekintély súlyával, és olyan cikkeket írni, mint amilyen most jelent meg a *Katholischen Sonntagsblatt*-ban; ezáltal arra törekszenek, hogy meggátolják az embereket, hogy azon az úton fejlődjenek, amelyen fejlődniük kell a 15. század közepe óta! Noha az egyes emberek meglehetősen nem tudnak erről, az egész hierarchia ott van emögött, és ezeket a dolgokat rendkívül jól irányítja. Ha valaki azt hiszi, hogy ezek a dolgok csupán naivitásból történnek, vagy pusztán rosszindulatból, nagyot téved. Természetesen harcolnunk kell a hazugság és az igaztalanosság ellen minden eszközzel, amivel rendelkezünk, de nem szabad azt hinnünk, hogy ezek a hazugságok együgyűségből származnak, sőt abból a hitből, hogy amit mondanak, az igaz; mert ha ezek az emberek igazat beszélnének, nem érnék el azt, amit el akarnak

¹²⁸ *Universalialia/realia* vs. *nominalia*: az általános fogalmak (univerzálisok) szellemi valóságok (reálisok), ill. csak „nevek” (nominálisok); előbbi álláspontot főként a domonkosok, utóbbit a ferencesek képviselték.

érni, ami a tudat elfojtása azáltal, hogy a körültekintő emberek hazugságokat mondanak az embereknek, ami egy hatalmas és ördögi vállalkozás.¹²⁹

Mármost, kedves barátaim, ezt is teljesen őszintén meg kellett mondani. Az együgyűség teljesen máshol van. Az együgyűség ma nem a katolikus egyház oldalán van, hanem az ellenfelek oldalán. Ők nem hiszik, hogy a katolikus egyház ebben a tekintetben, melyet említettem, nagy lenne; nem hiszik, hogy a katolikus egyház régóta előre látta, hogy a társadalmi feltételek, melyek most Európát jellemzik, egy szép napon eljönnek, és hogy a katolikus egyház megragadta a saját eszközeit, hogy érvényesítse a befolyását e társadalmi feltételek között. Amit a katolikus egyház akar, az az, hogy hidat teremtsen a legradikálisabb szocializmus, a kommunizmus és saját uralma között.¹³⁰

Látják, ez a hatalmas előrelátás olyasmi, amit fel kell ismerni mindenben, aminek igazi szellemi alapja van, egy szellemi alapja, ami igazi szellemi életben gyökerezik, nem pusztán absztrakciókban. Látják, mindezzel a modern megvilágosodással valaki nem máshoz érkezik el, mint ami messzeható jelentőségű az emberi fejlődés folyamatában. De a katolikus misében gyakorolt szertartások messze nagyobb jelentőségűek, mint az összes beszéd a szószékeken, mert ezek az érzékleti világban véghezvitt tények, és ugyanakkor formájukban olyasmi, amik belevarázsolják a szellemi világot az érzékleti világba. Ezért a katolikus egyház sosem hajlandó megválni mágikus eszközeitől, melyekkel az embereken dolgozik. Ezek a mágikus eszközök léteznek. És nem szabad azt hinnünk, hogy bármi más hatékony lehet e dolgok ellen, mint hogy újra belépünk a szellemi világba, teljes belső tisztasággal és becsületességgel. És amit valaki külső jelképnek nevezhet, az a katolikus egyház számára egy kapcsolat a szellemi világgal; ebből megragadhatnak valamit, amiről egy keveset már beszéltem önöknek.¹³¹

A 20. század elején megjelent egy pápai enciklika, amely különböző dolgokat eretneknek nyilvánított. A pápai enciklikák oly módon beszélnek, hogy mindig hivatkoznak a kérdéses tanításra, majd azt mondják: „*Bárki, aki hiszi ezt, anathéma alá esik*”.¹³² Így idéznek néhány tanítást Haeckel vagy másvalaki könyvéből, és azután azt mondják: „*Bárki, aki hiszi ezt, anathéma alá esik.*” Nem mondja el, mi az igaz, hanem csak annyit: „*Bárki, aki hiszi ezt, anathéma alá esik.*”

Mármost, láthatják, hogy a beavatási tudomány mindig lehetővé teszi ezeknek a dolgoknak a kutatását, és jómagam a feladatomban tekintem ennek az enciklikának bizonyos kutatását. Kész vagyok elmondani, hogy, mint oly sok más dologban, azt, amit a pápa „ex cathedra” kihirdetett abban az időben, valójában a szellemi világból hozták. Úgy értem, hogy ami ebbe az enciklikába áramlott, az a szellemi világból jött. De egy rendkívüli módon ezt teljesen megfordították! Mindenütt, ahol ’igen’-nek kellett volna lennie, ’nem’ volt, és fordítva. Ez olyasmi – és más példákat is mondhatnék –, ami mutatja, hogy a római egyháznak ma van valamilyen igazi kapcsolata a szellemi világgal, de ez rendkívül ártalmas az emberiségre. Ezért nem szabad meglepődnünk, hogy az egyház a szellemtudomány fellépésében olyasmit lát, amitől mindenáron meg akar szabadulni. Mert, kedves barátaim, mi a hatása ennek az új szellemtudománynak? Az, hogy felszínre hozza a születés előtti szellemi élet, a pre-egzisztencia tudatát. És az egyház azt mondja, hogy ezt nem lehet! Ez semmilyen körülmények között nem történhet meg! Így a szellemtudományt el kell ítélni; mert a szellemtudomány felhívja az ember figyelmét a saját lényére, annak tudatára ébreszti, hogy

¹²⁹ V.ö. a tömeghipnózis hasonló formái a mai média, kereskedelem és politika legkülönbözőbb területein.

¹³⁰ Ez talán a legmeglepőbb összefüggés, de az előadásokból érthetővé válik, v.ö. jezsuitizmus és szabadkőművesség kapcsolatáról, GA 167/4, 9., 171, 172, 173/2,3, 174, 178/7-8-9 (ld. 9. ea.-hoz Steiner 1917. évi naplóbejegyzését, Országépítő, 2003/2), 181, 184, 197, 198, 204 etc. Meg kell jegyezni, hogy különösen a 19-20. század óta előtérbe került egy régi, okkult politikai technika, mellyel a káoszt e körök igyekeznek egyenesen előidézni, a „fizetett ellenségek” és a naívak (bolsevikok, náciok, liberálisok, terroristák) öntudatlan hozzájárulásával, hogy azután a „felszabadítás” és „demokrácia” álcában tetszelegve önző, csoportegoisztikus, világhatalmi célokat valósítsanak meg, uralva minden lehetőséget az emberek félrevezetésére (Steiner a jezsuitákat sejtette pl. az ún. „Cion bölcséinek jegyzőkönyve” mögött is). Külső jelekből ítélve, az elmúlt évtizedben, 9/11 és a „válságok” hatására megkezdték fokozatosan bevezetni az ártalmas okkult páholyok rendelkezéseit az emberi szabadságjogok ellen, pártszínektől függetlenül (v.ö. Z.T.Cs.: *Európa elrablása*, Országépítő, 2004/1, országépítő.hu, és peruseus.ch, English section). Mindez valóban nem pusztán kritika akar lenni, amely érzelmi vagy politikai előítéletből fakadna, hanem a valódi megoldások, a valódi kereszténység keresése, az emberi fejlődés igazi irányai, nem megrontott, szabad alternatívái szerint.

¹³¹ Heft 110, GA 93.

¹³² Egyházi átokkal sújtják.

testből, lélekből és szellemből áll. Ezt semmilyen körülmények között nem lehet; ezért a szellemtudományt el kell ítélni. Az emberek észrevennék például, hogy az örök kárhozat dogmája Arisztotelésztől származik, aki úgy tartotta, hogy a lélek a fizikai születéskor jön létre. Tegyük fel, hogy egy katolikus teológus ma tanulmányozza a kapcsolatot Arisztotelész és a skolasztika között, és rájön, hogy a skolasztikusok a lélek testi eredetének bizonyítékát Arisztotelész filozófiájából merítették! Betekintene a dogma eredetének színterébe mögé. Mit tesznek, hogy megakadályozzák ezt? A teológus esküt tesz a modernizmus ellen. Esküt tesz, amely a hitvallásának része, hogy sosem juthat olyan történeti következtetésre, amely ellentmond annak, amit Rómából kiadnak. Az a tény, hogy esküt tesz, olyan erősen hat az érzéseire, hogy megzavarja a józan kutatásában, és sosem fedezheti fel, hogy a dogma az emberiség történeti fejlődésével van kapcsolatban. Mármost, a dolgok nem maradhatnak így, ha a szellemtudomány fellép, és ezért ezt a beavatási tudományt minden körülmények között el kell ítélni.

Miért mondom el önöknek ezeket a dolgokat, kedves barátaim? Az ügyet nem vehetik túl könnyedén. Mert a mi antropozófiai szellemtudományunkban egyáltalán nem olyasfajta kérdésekről van szó, mint amilyenekkel például a Teozófiai Társaságban foglalkoznak. Az, hogy a Teozófiai Társaságot nem lehet komolyan venni, ez kitérül abból a tényből, hogy egy napon többségi alapon elfogadták az egész bohózatot, hogy Krishnamurti a názáreti Jézus reinkarnációja. Az ilyen komédia csupán képmutatáson alapszik, még akkor is, ha ezt a képmutatást többen komolyan veszik. De aminek az antropozófia, a szellemtudomány talaján ki kell fejlődnie, az az igazság teljesen őszinte keresése. Ezért a szellemtudomány olyasmi, ami – s ezt a katolikus egyház jól tudja – a színterébe mögé hatol, abba, amit nem lehet felfedezni, ha az egyház fenntartja az uralmát a világban, melyre igényt tart.

Mindaz, amit most mondom, egyszerűen megmutatja önöknek, hogy ezeket a dolgokat nem lehet könnyen venni. Mert fel kell ismerni, hogy a katolikus egyház nagy előrelátással rendelkezik. Noha az egyes bárányok követik a vezetőt, és engedelmeskednek a parancsoknak, s nem tudhatják, hogy ez a szisztematikus hazugság mit jelent az egész emberiség fejlődése számára, s noha az egyén semmit sem tud erről, és teszi, amit mondanak neki, az egész rendszer rendkívül jól megalapozott, mert a hazugságot nagyon sokan elhiszik.

A másik oldalon itt van a naív hit, hogy a természeti törvényekkel való külsőséges barkácsolásnak, ami ma az egyetemi oktatásunk tárgyát képezi, jelentősége lehet az emberiség további fejlődése számára, hogy mindez a nonszensz az anyag és energia megmaradásáról jelentőséggel bírhat az emberiség további fejlődése számára! A mai emberek még a hóra sem tudnak előítéletmentesen tekinteni, ami minden télen lehullik előttük (ha a mérsékelt égövben élnek), és nem tudatosítják, hogy még a hóval borított föld is teljes átalakuláson megy át; és a népi tudat, amely a hó tisztaságáról beszél, sokkal többet tud, mint a modern tudományunk, amely az anyag és az energia megmaradásáról beszél. Természetesen csupán azért mondhatom, amit most mondom, mert sok hetet töltöttem azzal, hogy bemutassam önöknek, milyen alaptalan az anyag és az energia megmaradásának törvénye, s hogy az anyag és energia ténylegesen minden emberben lebomlik, mivel a fej irányában működnek, és új anyag és új energia jön létre.¹³³ Mindezeket a dolgokat hevesen vitatják bizonyos körökben, és az egyetlen dolog, ami segíthet, hogy olyan sok ember, amilyen sok csak lehetséges, tudatára ébredjen az emberiség jelenlegi feladatainak – tudatosítsa, hogy individuális tudattal kell megragadni a világot. Ez így lesz, de vagy a világbölcsességet, vagy a vak ösztönöket ragadja meg az ember. Ha a vak ösztönöket ragadja meg, akkor teljesen antiszociális körülmények alakulnak ki, olyanok, mint amelyeket jelenleg Oroszországban készítenek elő. Ez, kedves barátaim, fokozatosan előidéz egy antiszociális állapotot, amely ellen az angol és észak-amerikai kormányok, nem szólva a franciákról és másokról, teljesen védtelenek lesznek. Naív dolog lenne azt hinni, hogy az angol parlament képes lenne foglalkozni azzal, ami akkor ragadná meg az emberiséget, ha az individuális tudat pusztán az ösztön által működne. De van egy hatalom, amely kész ezzel foglalkozni, és ez Róma hatalma. Csupán az a kérdés, hogyan fogja ezt tenni. Róma megalapíthatja uralmát; megvannak az ehhez szükséges eszközei. Nem az a kérdés, hogy vajon a bolsevizmus vagy az angolszász burzsoázia kezébe kerül-e a hatalom; a kérdés az, hogy vajon antiszociális káosz lesz, Róma uralma, vagy az igazi

¹³³ GA 201, Entsprechungen zwischen Mikrokosmos und Makrokosmos, és más előadássorozatokban.

megoldás jön el az emberiség számára, és az ember megtelik azzal a szellemmel, amelynek megismerését a nyugati egyház eretnekségnek tartotta 869-ben, a konstantinápolyi zsinaton.

Nincs más alternatíva, mint hogy az emberiség elhatározza, hogy nem folytatja azt az életmódot, amely természetes, ha valakinek csak materialisztikus gondolatai vannak a világról. Hogyan él az emberiség a materialisztikus világban? Az emberek a boldogulásukat a piac hullámzásaival összhangban keresik; nincs más mértéke a szociális rendnek. Azután rendelkezhetnek talán egy életfilozófiával, ami egyfajta luxus számukra, csupán luxus. Azok, akik feltételezhetően még mélyebben vannak, azt mondják, hogy az embernek fel kell emelnie magát a szellemi világba, és elhagyni a gonosz, anyagi világot; az igazán mély lelkeknek semmi köze nem lehet az anyagi világhoz; semmit nem kell megérteni az egész anyagi világból. Az embernek misztikussá kell válni és a magasabb világban élni. De ezek a mély lelkűek nem kevésbé mélyek, mint a gyerekek, és úgy vélik, hogy a gyerekeknek „boldogulniuk” kell, és hogy nagyon rossz lenne, ha a gyerekeket nem küldenék iskolába, ahol megtanítanák nekik az életrevalóság mai módszereit. Ezáltal máris kapcsolatba kerülnének a dolgok jelen állapotával; ezáltal továbbadnák ezt a materializmust a következő nemzedéknek.

Mármost, aki így beszél, az egy kényelmetlen személy, és legjobb egyszerűen becsmérelni azért, mert erről kell hallani, amit önöknek épp mondtam a legtöbb emberről. Mintha irritálná őket valamilyen kártevő. Az emberek nem szeretik, ha ílymódon irritálja őket egy lelki kártevő, és így vastag bőrrel vonják be magukat, amely érzéketlenné teszi őket arra, amit a szellemtudománynak kell mondania a jelen kultúránkról. Ez a helyzet ezen az oldalon, amikor a naivitás hazudik; és amikor a katolikus egyház látta, hogy az emberek egyoldalúvá válnak, gondoskodtak róla, hogy az emberek meghatározott módon edzettek legyenek, és ebben közvetetten valóban szellemi impulzusok vezették őket. És a jezsuita rend megalapítása Ignatius Loyola által, ami a szellemi világból érkező alapvető befolyások eredménye, a metatörténelem legjelentősebb eseményeinek egyike, és ebben az embernek egy erős szellemi hatékonysággal van dolga.

Mármost, kedves barátaim, magunk között természetesen őszintén kell beszélni; ezért kötelességemnek éreztem, hogy beszéljek a nagy, de kérdéses jezsuita lelki gyakorlatokról. Ezzel a témával foglalkoztam a *Jézustól Krisztushoz* című előadásciklusban is,¹³⁴ amelyet társaságunk néhány félrevezetett tagja átadott egy rágalmazó és nonszensz-gyártó kezébe. Önök tudják, hogy ebben a karlsruhe-i ciklusban tárgyaltam a jezsuita gyakorlatok lényegét. Kérdezhetném, hogy mire használják az előadásokban található állításokat, melyek csak a tagok számára hozzáférhetőek, amikor a rágalmazók rendelkezésére áll a ciklus és mindenféle hazugságok előkészítésére használhatják azokat? Ez az incidens figyelemreméltó módon alátámasztja, amit már gyakran említettem, hogy eljön az idő, amikor nem lehet többé ezeket a ciklusokat egy kis körre korlátozni, mert az emberiség jelenleg nem alkalmas arra, hogy bármivel megbízzák. Természetesen minden, amit abban a körben írtak, botorság és igaztalan, de nem a nyilvános írásaim alapján írták, hanem a privát ciklusok alapján, amelyek átkerültek a jezsuitákhoz, és jó okom van azt hinni, hogy az első ciklusok egyike, amelyet a katolikus papság kezébe adtak, épp a karlsruhe-i ciklus volt. A világnak semmit nem szabad tudni arról, hogyan képezik ki a jezsuitákat; a világnak semmit nem szabad megtudni az erőteljes elveikről.

A modern emberiséget csupán az együgyűsége akadályozza a saját tudatában. A jezsuiták dolgairól egyáltalán nincs tudomásuk az embereknek. Számos olyan szellemi képességű ember van ebben a rendben, akik ha kimennének a világba, és nem töltenék az idejüket úgy, ahogy teszik, hanem a külső tudomány, festészet vagy költészet területén működnének, zseniként ünnepeznék őket; az emberiség nagy szellemeinek ismernék el őket. A jezsuita renden belül számtalan ember van, akik nagy szellemek lennének, ha egyénekként jelennének meg, és valami mással foglalkoznának – például materialisztikus tudománnyal. De ezek az emberek eltitkolják igazi nevüket; belesüllyednek a rendjükbe, és erejük feltételeinek egyike az, hogy a világnak semmit sem szabad tudnia arról a módról, ahogyan számos vezető, akik fekete reverendába és jezsuita kalapba öltöztek, kiképezi magát.¹³⁵

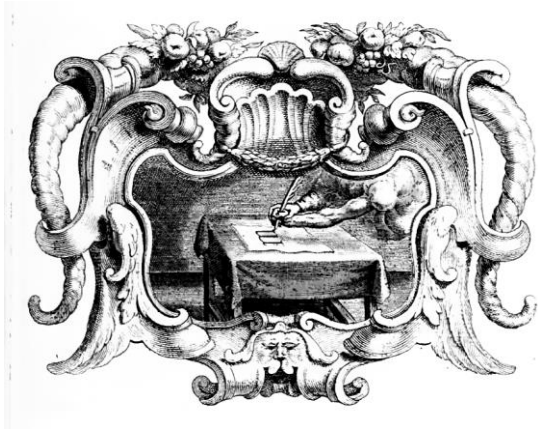
A következő két hétben, míg távol vagyok, nem lesz itt több előadás. Következésképpen ahhoz, amit már elmondtam, részben nyilvánosan, részben ezekben a privát előadásokban, hozzá kellett tennem mindazt,

¹³⁴ GA 131.

¹³⁵ A jezsuita lelki gyakorlatok alsóbb fokainak ismertetése különböző kiadványokban már megjelent.

amit itt ma mondtam, azért, hogy tisztában legyenek az előadásciklusainknak a társaságunk tagjai általi téves kezelése jelentőségével.¹³⁶ Természetesen, amikor a ciklusokat előadtam, úgy gondoltam, hogy ezt olyan emberekkel teszem, akik méltányolják a vállalkozást, amelyhez bizonyos értelemben hozzájárultak. De tévedtem, és teljesen egyértelmű a botorságokból, melyek a cikkekben ma megjelennek, hogy az összes ciklus kinek áll a rendelkezésére!

Ezek a dolgok megmutatják önöknek, milyen alapvetően eltérő az egész tudatforma a különböző kategóriájú embereknél. De a modern együgyűink, akik felvilágosultnak tekintik magukat, nem akarják komolyan venni ezeket a dolgokat. Ezt újra és újra ki kell hangsúlyozni, és ez az, kedves barátaim, amiről ma beszélni akartam önöknek.

A jezsuitizmus egyik „nagyralató” szimbóluma: az „égiek” kezét is vezető kéz
(*Imago primi saeculi Societatis Jesu*, 1640, Antwerpen, p. 475)

¹³⁶ Steiner minden előadása ma már nyilvánosan hozzáférhető, magyar nyelven is számos kötete megjelent. – A ford.

Dr. Rudolf Steiner:

Titkos társaságok, jezsuitizmus¹³⁷

Dr. Rudolf Steiner:

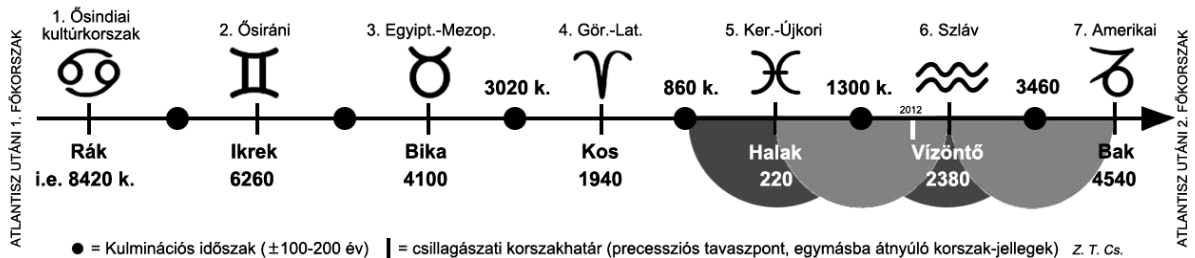
Titkos társaságok, jezsuitizmus

Két előadás az Antropozófiai Társaság tagjainak,
Berlin, 1916. ápr. 4., máj. 9.

¹³⁷ *Gegenwärtiges und Vergangenes im Menscheingeiste*, GA 167, 12 előadás, Berlin, 1916. febr. 13. – máj. 30.; 4. és 9. előadás tagoknak, ford., jegyz.: ZTCs., 2012-06-29, az angol kiadás alapján: *Things in Past and Present in the Spirit of Man*, rsarchive.org; a fedélen jezsuita-indián oltárkép, Concepción, Santa Cruz, Bolívia.

Okkult testvériségek és a kultúrkorszakok

Ma szeretnék áttérni annak az előadásnak az okkult oldalára, melyet nyolc nappal ezelőtt tartottam.¹³⁸ Mindenekelőtt láttuk, hogy bizonyos okkult áramlatok jelentősek az emberi életben, és ezek az okkult áramlatok kifejeződésre jutnak bizonyos okkult testvériségekben. Az utóbbi előadásokban inkább külsőleg bemutatott eszmékből látják, hogy Nyugat-Európában, különösen a Brit-szigeteken, egy teljesen meghatározott színezettel, ilyen okkult testvériségeket használnak, hogy elérjenek bizonyos külső célokat.

Az, amit az „okkult testvériség” elnevezés takar, egy nagyon bonyolult szituáció. Mindazonáltal ez a bonyolult helyzet létrehoz magának egy olyan alapot, amely az embereket egy bizonyos irányban neveli, azon tény által, hogy egyesítik őket egyfajta kultuszban és bizonyos szimbólumokat átadnak nekik, és ily módon egyesülnek egy szolgálatban, amely bizonyos szimbólumokban jut kifejeződésre. Ma sokan nagyon felületesen gondolkodnak a szertartások és szimbolikus dolgok jelentőségéről, és elvetik azokat, mint nevetséges dolgokat. Mindazonáltal néhányan, mint pl. Goethe, nagy jelentőséget tulajdonítanak a ténynek, hogy valamilyen meghatározott jelleg létezik ezekben a szertartásos helyzetekben. Goethe ezt nagyon jól tudta, és kifejezésre juttatta ilyen vagy olyan módon. Hálás volt, hogy élete folyamán nem ment keresztül a szokásos iskolarendszeren, hanem egy utólagos nevelést kapott azáltal, hogy kapcsolatba került bizonyos rendekkel.

Tudjuk, hogy a 15. század eleje óta az Atlantisz utáni 5. korszakban élünk, és ezt megelőzte a 4. korszak, amely i. e. 747-ben kezdődött és AD 1413-ban fejeződött be.¹³⁹ A 4. kultúrkorszakban az emberek olyan felépítésűek voltak, hogy étertestük sokkal befogadóbb volt, mint amilyenné a 15. század óta lett. Ez az étertest sokkal többet észlelt abból, ami őt körülvette. Amikor az étertest észlel, akkor látja az elementáris világot, azt, ami elementáris természetű, az elementáris lényeket a növényekben, állatokban és ásványokban. A 15. század előtt élt emberek még képesek voltak tündérek és törpéket látni, melyeket bizonyos hegyeken észleltek, és amelyek bizonyos bányákban jelentek meg előttük, míg a mai emberek csupán költői dolognak tekintik az ilyesmit. A korábban élt emberek számára ez nem pusztán költészet volt; még tudtak valamit egy elementáris világ jelenlétéről a fizikai világ mögött. Önök a külső dokumentumokból is láthatják, hogy a

¹³⁸ 1916. márc. 28., Berlin, GA 167, 3. ea., v.ö. márc. 24., Berlin, GA 65, 13. ea. (ld. Gesamtausgabe, katalog_ga_2002).

¹³⁹ Dr. Steiner itt nem konkrét csillagászati adatokat közöl, hanem a tavaszi napkelte pontjának hátráló (precessziós) mozgásán alapuló 2160 éves kultúrkorszakok *szellemi tetőzési pontjait*, ui. a jelenlegi, 5. kultúrkorszak, a Halak korszaka csillagászatiilag AD 220 táján kezdődött, de a 15. században érte el a tetőpontját és kezdett igazán észlelhetővé válni, mint a Krisztus által megígért Igazság Szellemének megnyilvánulása (Ján. 14,16-17, még kezdeti értelemben), az emberiség szellemi-kulturális életében, melynek egyik fontos jele volt a reneszánsz és a reformáció. A korábbi Kos-korszak közepén, kb. az i.e. 9-8. században ugyancsak megfigyelhető egy tetőzési pont (ld. ábra; a zodiákussal jelzett korszakhatárok nagyjából megfelelnek a régészeti korszakolásnak, újkőkori vége, rézkőkori, bronzkori, vaskori; v.ö. Z.T.Cs.: „Tropikus” vagy „sziderikus”?, és a Jupiter-Szturnusz együttállásairól, *Mikes Int.*, 2012/3,4).

régi korok embere egy másfajta észleléssel rendelkezett. Például a hamburgi múzeumban található egy bizonyos képet, amely a Genézis első fejezetének egyik jelenetét ábrázolja, az édenkertből való kiűzetést.¹⁴⁰

Ismerjük a tanulmányainkból, hogy a kísértő Lucifer volt, és hogy Lucifer nem olyan lény, akit manapság fizikai szemmel látni lehet, hanem a felébredett étertesttel kell látni, egy felébredett tisztánlátással, és akkor megjelenik, mint egy meghatározott lény, aki visszamaradt a Hold-fejlődés folyamán.¹⁴¹ Az embernek már megvolt a fizikai teste a Hold-fejlődés alatt, de fizikailag még nem volt látható, csak éterileg. A mai ember annak tükröződése, ami fejként már megjelent a régi Holdon, de az emberi test többi része még nem kapcsolódott a fejhez, mint ma, hanem egy gerincvelő formához kapcsolódott, mely a fejből nőtt ki, és kígyóhoz hasonlított. Ha valaki ábrázolni akarja Lucifert, ahogy ő a régi Holdon visszamaradt, akkor emberi fejjel és egy ehhez kapcsolódó gerincvelővel, vagyis egy kígyóformával kell ábrázolnia. Pontosan így ábrázolta Lucifert a festő, Bertram mester, a hamburgi oltárképén a 14. században. Láthatjuk, hogy abban az időben az embereknek még volt észlelésük az

elementáris világról.¹⁴²

Azok a szimbólumok is, amelyek bizonyos okkult testvériségek alapját képezik, az Atlantis utáni 4. kultúrkorszakból származnak. Abban az időben ezeket a szimbólumokat élő módon észlelték. Goethe felismerte, hogy ez a fajta szimbolizmus gyümölcsöző lehet a külső életben. A *Wilhelm Meister*-ben olvashatják, hogyan kell úgy vezetni a nevelést, hogy az ember egy bizonyos szimbolizmus segítségével fejlődjön. Goethe az embereket négyféle tiszteletre akarta tanítani, melyeket az embereknek szimbólumokon keresztül kellene tapasztalnia: a szellemi világ tiszteletére, a fizikai világ tiszteletére, más emberek tiszteletére, és egy olyan tiszteletre, amelyet e három alapján építhet fel, nevezetesen önmaga tiszteletére.

Mármost a kérdés az: hogyan akarta Goethe fejleszteni az embereket a szellemi iránti tiszteletre? Bizonyos gesztusokat, mozdulatokat akart tanítani nekik: a mellkas előtt összefont karokkal felfelé tekinteni. Ebben a testhelyzetben megszerezhetik annak tiszteletét, ami a szellemi felől hat az emberekre. Ezt a testhelyzetet összekapcsolta az érzés elsajátításával annak tisztelete iránt, ami fent van. Felmerül a kérdés: miért van ennek bizonyos jelentősége? Azért, mert ekkor az ember valóban tapasztalja a szellemi tiszteletet, melyet befogad; és amikor fizikai kezeit összeszeri a háta mögött, akkor az éterkezzei elől keresztesződnek. És amikor fizikai pillantását lefelé irányítja, akkor éterszeméi felfelé irányulnak. Az éterszemek természetes mozdulata felfelé irányul, az éterkezdek elől keresztesződnek. És ez olyasmi, amit az étertest ténylegesen hordoz, amikor megjelenik a szellemi iránti tisztelet.

Az Atlantis utáni 4. kultúrkorszakban az emberek tudtak erről, mert saját maguk képesek voltak észlelni az étertest mozdulatait; és még Goethével kapcsolatban is ez volt a növekedés útja a szellemi élet felé. Hasonló módon, amikor a testi aspektus iránti tiszteletet akarta elérni, a földi aspektust, egy másik testhelyzet következett; és a harmadik aspektusnál, a többi ember iránti tisztelet felkeltésénél másik mozdulat volt szükséges: szétárt karok, balra és jobbra irányított tekintet, ez juttatta kifejezésre a tiszteletet minden hasonló felépítésű lélek iránt. Mármost, ezeknek a mozdulatoknak a közvetlen megismerése helyes. Ez nem valami önkényes dolog, hanem olyasmi, ami kapcsolatban van az ember szellemi felépítésével. De ennek, egészében véve, el kellett tűnnie a 14-15. század óta.

Mi következik ebből? Korábban, a 15. század előtt, vezethették az embereket ilyen és bonyolultabb mozdulatok segítségével. Csupán követniük kellett ezeket, és könnyen felébredhettek egy benső életre.

¹⁴⁰ Meister Bertram von Minden, ca. 1345-1415, Grabow-oltárkép, Kunsthalle, Hamburg, ld. fent.

¹⁴¹ A szellemtudomány szerint a Föld és a Hold (korábban a Nappal és a planétákkal együtt) a földtörténeti őskor kezdetén még egy égtest volt; ld. 8. jegyz.

¹⁴² V.ö. Z. Tóth Csaba: *Kígyó a kereszten – a keresztrefeszítés „alkímiája”* (1986), Országépítő, 1992/1.

Azután a mi Atlantisz utáni 5. korszakunkban a helyzet olyan, hogy ezeket a mozdulatokat, melyeket Goethe akart bemutatni, úgy lehet átadni a fiataloknak, ha önök megfelelő instrukciókat adnak hozzá, és ezt akarta Goethe is. Mindazonáltal a bonyolult gesztusnyelv, amely jelekben, kézfogásokban és szavakban jelenik meg, elterjedt a titkos testvériségekben, de a gesztusnyelvben lévő valóság már nem jelenhet meg a 14-15. század óta; ez többé nem lehetséges. Mindazonáltal ez a folyamat, amely a 4. korszakhoz tartozott, átment az Atlantisz utáni 5. korszakba a testvériségek révén. A három, egymást követő fokban,¹⁴³ együtt más szimbolikus dolgokkal, kézfogásokkal és szavakkal, ez folytatódott a lelkek között, akik más erőkkel rendelkeztek, mint a korábbi periódusok lelkei. Ezek a későbbi lelkek többé nem kapcsolhattak semmi reálisat a jelekhez, kézfogásokhoz és szavakhoz, mert nem volt képzelőerejük ahhoz, ami megfelel az étertestnek. Csupán külső aspektusa lett annak, amivel a lélek foglalkozott. Korábban, az értelmi lélek fejlődési fokán megvolt a lehetősége, hogy igazi, szubsztanciális tartalommal rendelkezzenek, de amikor az ember kezdett belépni a tudati lélek fejlődési korszakába, az ember a fizikai, agyi intellektusra kezdett koncentrálni és az étertest érzékenysége visszahúzódott.

Mármost a kérdés az: mi történt? Szeretném emlékeztetni önöket arra, hogy az okkult testvériségek folytatják ezt a gyakorlatot az Atlantisz utáni 5. korszakban. Az emberekbe helyeznek és megismertetnek velük bizonyos szimbólumokat. Megtanulnak bizonyos jeleket azáltal, hogy a testüket egy bizonyos helyzetbe hozzák; megtanulnak bizonyos kézfogásokat egymással, ami eltérő a szokásostól; megtanulnak kiejteni bizonyos szavakat, melyek az étertest bizonyos aktivitását jelölik, etc. Csupán az elementáris aspektusokat szeretném említeni. Így az emberek megtanulnak jeleket, kézfogásokat és szavakat a 15-16. század óta, de most már olyan a felépítésük, hogy a tudati lelkükben aktívak, és a jelek, kézfogások és szavak nem hatnak erre a tudati lélekre; ezek teljesen külső jelek maradnak. Mindazonáltal ne gondolják, hogy amikor a jelek, kézfogások, szavak átkerülnek az emberekhez, ezek nem hatnak az étertestre. Ezek hatást gyakorolnak. A jelekkel, mozdulatokkal és szavakkal az ember felveszi, ami egykor e jelekkel, mozdulatokkal és szavakkal egyesült. Számos embert irányíthatnak a jelekkel, mozdulatokkal és szavakkal, és ezáltal a tudatalattijukba hoznak valamit, ami nem tudatos számukra, de ez nem alkalmas a jelenlegi fejlődési korszakban, amely azt igényli, hogy azt közöljék, amit az intellektussal meg lehet érteni, az emberi intellektus által. Először az intellektusba kell hozni ezt, és ténylegesen ez a feladata a szellemtudománynak. Csak ha már egy bizonyos ideje jelen vannak a szellemtudományos mozgalomban, és azután egy bizonyos idő eltelik, akkor lehet vezetni az embereket jelekkel, mozdulatokkal és szavakkal. Ekkor az ember felkészül, hogy lásson valamit, amiről már tud, valamit, amit már megérthet. Mindazonáltal, az általános szabály az, hogy nem ezt teszik az okkult testvériségekben. Az embereket felveszik az első fokba vagy valamely más okkultizmusban, és átadják nekik a jeleket, mozdulatokat, szavakat, és sok más dolgot. Ezen a módon képes valaki dolgozni a tudatalattijukban. Mármost mi a következménye ennek?

A következmény az, hogy önök ezeket az embereket eszközként alkalmazhatják mindenféle tervekhez, mert amikor képesek átdolgozni az étertestet oly módon, hogy nem értik, mi történik, önök kirekesztik azokat az erőket, amelyek egyébként a megértésben jelennének meg. Ebben az értelemben ezek a titkos testvériségek eszközzé válnak azok számára, akik a saját terveiket akarják végrehajtani. Ezek a testvériségek előmozdítnak bizonyos politikai célokat, vagy felállítanak egy dogmát, mint amilyen az, hogy Krishnamurti Alcyone a Krisztus Jézus állítólagos fizikai hordozója. És azok, akiket ily módon felkészítettek, eszközzé válnak, hogy ezt kivitelessék a külső világban. Mindazonáltal, akik képesek tanulmányozni a *Teozófia* vagy a *Titkos tudomány*¹⁴⁴ c. könyveimet és meg tudják ragadni a bennük foglaltakat, sosem érheti őket baj a szimbólumok bármilyen átvitele által. Látjuk, hogy a Brit-szigeteken nagyon elterjedt, hogy nem adnak semmilyen magyarázatot vagy utasítást, ami előreviszi a szimbolikus aspektust. Amikor magyarázatról beszélek, ez nem azt jelenti, hogy „ez a szimbólum ezt jelenti, a másik meg azt,” mert ily módon mindenféle értelmetlenség átadható. Azonban ezt az utasítást úgy kell elrendelni, hogy a misztériumok megnyilatkozhassanak a föld és az emberi fejlődés egész folyamatának tanulmányozása alapján, és csak akkor szabad a szimbolizmusnak előtérbe lépnie. (...) ¹⁴⁵

¹⁴³ Beavatási fokok, ld. még alább.

¹⁴⁴ GA 9, 10, 13.

¹⁴⁵ A zárójeles három ponttal kihagyott részeket jelöltünk, melyek nem tartoznak szorosan az előadások menetéhez. (A ford.)

Számos dolog van, amit tudnunk kell. Tudnunk kell, hogy minden okkult testvériség három fokon alapszik.¹⁴⁶ Az első fokon, amikor a szimbolizmust helyes módon használják, a lelkek addig haladhatnak, hogy szereznek egy belső élményt a tényről, hogy van egy megismerés, amely megszereshető a közönséges fizikai megismeréstől függetlenül. Mármost, amikor azt mondom, hogy ez megfelelően jelenik meg, nyilvánvalóan úgy értem, hogy ami alkalmas a mi 5. korszakunk számára; és az első fokon képesnek kell lenniük megszerezni egy ilyen fizikaitól független megismerés bizonyos totalitását. A mi 5. korszakunkban az első fokon mindenkinek tudni kell valamit arról, ami a *Szellemtudomány körvonalakban* c. könyvben van, és a második fokon mindenkinek tudni kell, azaz bensőleg élő megismeréssel kell rendelkeznie arról, ami a *Hogyan jutunk a magasabb világok megismeréséhez?* c. könyvben áll. Azután a harmadik fokon az ember, aki befogadja a jelek, mozdulatok és szavak jelentős szimbólumait, valóban megismeri, mit jelent a fizikai testen kívül élni. Ez az egész művelet, amely lezajlik. Ezt ténylegesen helyesen érték el a 8-9. századokban Európa bizonyos részein. Például nagy számú egyén teljesen elérte Írországban. Ez igaz Európa más területein is, de nem olyan mértékig, mint Írországban. Mindazonáltal az előkészületek különbözőek voltak abban az időben, mivel lehetetlen volt megszerezni azt, amit az emberek ma megszereshetnek, mint a szellem igazi tudományát. A szellem tudománya több okból csak most jelenhet meg számunkra, mindazonáltal mindig voltak okkult testvériségek, és ezek különösen a tiszta szimbolizmus révén dolgoztak.

Mármost szeretnék rámutatni, hogy különösen jelentős dolog az, hogy tiszta szimbolizmus működött egy közösségben, amely ténylegesen nem jutott el a teljes érettség fokára; és hogy ez hogyan eredményezett szörnyen rossz körülményeket. II. Katalin, orosz cárnő idején¹⁴⁷ Voltaire eszméiből valamit befogadtak Oroszországban Pál és mások követői, akik megpróbáltak bizonyos titkos testvériségeket átültetni Nyugatról Oroszországba.¹⁴⁸ Ennek nagy hatása volt attól kezdve az egész orosz szellemi életre; sokkal nagyobb hatása, mint gondolják. Természetesen ezek a befolyások különböző irányokban hatottak. Működtek például az irodalomban a regényeken keresztül, és a politikában a politikai írásokon keresztül. Mindazonáltal, ezek a befolyások nagyon jelentőssé váltak az ezt követő fejlődésben bizonyos csatornák révén, melyek még jelen vannak. És minden, ami jelentős Oroszország szellemi életében egészen Tolsztojig, általában véve visszavezethető arra, ami abban az időben történt, melyről beszélek, bizonyos okkult testvériségek átvitelére Nyugat-Európából Oroszország felé.

Mármost említettem önöknek, hogy megjelenik bizonyos alap, amelyet az okkult testvériségek hoztak létre a három fokkal. Mindazonáltal vannak emberek, akik előrehaladnak az ún. magasabb fokokig. Itt egy olyan területtel van dolgunk, amely nagy hiúságra utal, mert vannak testvériségek, melyekben az emberek eljuthatnak a 90. fokig vagy még magasabbra. Képzeljék el, mit jelent egy ilyen magas rangot hordozni valakinek. A 33. fok ötlete mindazonáltal a teljes tudatlanságból fakadó tévedés eredménye az ún. skót magasfokoknál, amelyek azon a három fokon alapulnak, melyek azt az utat követik, melyről beszélek. Így van három fok, melyeknek megvan a maguk mély jelentősége. Mindazonáltal 30 másikat helyeztek ezek után. Ha önök már a harmadik fokon állnak, és képesek élő tapasztalásra a testükön kívül, akkor képzeljék el, meddig haladnának, ha átmennének még 30 fokon. Ez mindazonáltal egy groteszk tudatlanságon alapszik, mert ezek nem tudják, hogy az okkult tudományban a dolgokat nem decimális rendszerben olvassák, hanem a következő módon. Amikor leírják, hogy 33. fok, a valóságban azt jelenti, a mnemonika szerint, amit itt alkalmaznak, hogy a 33 valójában $3 \times 3 = 9$. Ez nagy szerepet játszott Blavatskynál, aki a *Titkos tanítás*-ban hosszan tárgyalja a 777-es számot. Vannak, akik mindenfélét összefantáziálnak arról, hogy mit jelent a 777. Mindazonáltal, ez ténylegesen $7 \times 7 = 49$, és $49 \times 7 = 343$, $7 \times 7 \times 7 = 343$. Valójában ezt jelenti. Az emberek nem olvassák helyesen a 33-at, mivel 33-at olvasnak 9 helyett.

De felejtjük el mindezeket a hiábavalóságokat és folytassuk. Itt van tehát először is a három fok, mint alap. Azután van még hat fok, amely követi az első harmat. És amikor keresztülmennek ezen a további hat

¹⁴⁶ A szabadkőművesség három, tulajdonképpen alsó beavatási foka az ún. inas-, legény-, és a mesterfok.

¹⁴⁷ Másképp Nagy Katalin, 1762-1796, ld. még GA 198/6-7-8., három előadás a római katolicizmusról, jezsuitizmusról, bolsevizmusról, v.ö. GA 173/2, az ún. Nagy Péter cár testamentuma, és Országépítő, 1997/2, Huszadik századi dokumentumok; v.ö. 19. jegyzet.

¹⁴⁸ I. Pál cár (1796-1801), Katalin fia, aki merénylet áldozata lett, lelkesedett a jezsuitákért.

fokon, akkor tapasztalnak valami nagyon jelentős dolgot. Mindazonáltal a jelen korunkban ezt a további hat fokot nem lehet teljesen betölteni; ez teljesen lehetetlen. Nem lehet teljesen betölteni, mert az emberek az Atlantisz utáni 5. korszakunkban nem eléggé fejlettek ahhoz, hogy mindazt tapasztalják, amit ténylegesen lehetne tapasztalni; ez később jön el, fokozatosan. Tudniuk kell, hogy az 1413. év óta az Atlantisz utáni 5. korszakban vagyunk. Ez 2160 éven át fog tartani, és befejeződik 3573-ban.¹⁴⁹ Ezért valójában a korszakunk elején állunk, és ennek az 5. korszaknak a folyamán még nagyon sok minden fog történni. Ennek a szellemtudomány fejlődése révén kell megtörténnie. Ez mindazonáltal csak fokozatosan, lépésről lépésre nyilatkozhat meg. Ma csupán nagy vonalakban beszélhetünk erről, és számos részletet is megtudhatunk, de sok minden csupán akkor fog eljönni, amikor a szellemtudomány az ellenállások közepette megerősödött; és ezek az ellenállások egyre nagyobbak lesznek.

Ma egy viszonylag idealisztikus, spirituális korban élünk ahhoz képest, ami a jövőben lesz. A kereszténység utáni második évezred végén élünk, és nemsokára elérjük a 2000. évet, és akkor az emberiség valami sajátos dolgot fog megtapasztalni. A dolgok, melyek nagyon fokozatosan készülnek elő, épp most vannak annyira előkészítve, hogy két polaritás van, melyek találkoznak, ahogy az idő előrehalad. Két polaritás van előkészítve, az egyik pólus Keletről, a másik Nyugatról.¹⁵⁰ Keleten a dolgok fokozatosan fejlődnek oly módon, hogy egy másfajta gondolkodás fog dominálni. Amikor egy gyerek születik, azt fogják kérdezni: „Mi van ebben a gyerekben? Egy rejtett szellemi lényel van dolgunk, aki fokozatosan fejleszteni akarja ezt a gyereket.” Meg akarják oldani ennek a gyereknek a rejtélyét, és elsősorban egy kultuszhoz csatlakoznak, hogy foglalkozzanak ennek a gyereknek a fejlődésével. Ez készül elő Keleten. Ez természetesen átmegy Európa felé, és az lesz a következménye, hogy egy hatalmas tisztelet alakul ki az iránt, amit *genius*-nak, szellemnek hívhatnak, a *genius* keresése iránt. Ez jön Keletről. Mindazonáltal ennek csak az emberiség kisebb részére lesz hatása. Az emberiség nagyobb részét az fogja befolyásolni, ami Amerikából, Nyugatról jön, és ez egy teljesen más fejlődési vonalon halad.

Azt lehet mondani, hogy a jelenkort nagyon jól össze lehet hasonlítani azzal, ami a jövőben jön el, amikor a nyugati fejlődés egyre inkább előrehalad. Nem sokkal azután, amikor leírják a 2000. év dátumát, jönni fog Amerikából, nem egy közvetlen tiltás, hanem egyfajta tiltás minden gondolkodással szemben, egyfajta törvény, amely minden individuális gondolkodás elfojtásáról lesz elnevezve.¹⁵¹ Másrészt elérkezik a kezdete annak, hogy minden individuális gondolkodás elfojtása átmegy egy tisztán materialisztikus gondolkodásba, ahol nem kell a lelken dolgozni a külső tapasztalatok alapján, s az embert úgy kezelik, mintha gép lenne. Mármost remélem, hogy önök nem értenek félre, kedves barátaim, mert ezen a területen nagyon sok mindenben pontosan az úgynevezett szellemi oldal felől fognak véteni. Például a következőt tapasztalhatják majd: emberek jönnek és azt mondják: „Igen, én mindenféle dolgot kipróbáltam az orvoslásban, és nem gyógyultam meg; ezért olyan gyógyítót szeretnék, aki teljesen spirituálisan foglalkozik velem.” Azután, mikor megkérdem, hogy mit tett vele a gyógyító, azt válaszolja: „Rossz szellemek vannak a testemben, és ki kellett imádkoznom őket magamból.” Kérdem, hogy segített-e ez: „Nem, egyre rosszabbá váltam.” Csak képzeljék el, hogyan áll a helyzet. Ez teljesen megfelel a tényállásnak, hogy szellemi lények voltak benne, ami indokolja, hogy mi történt vele. De pontosan azért, mert az a gyógyító valami helyeset mondott neki, ez károsította az embert.

Mármost gondolják meg a következőket. Egy bűnöző lerombol egy gépet. Ő az oka, hogy a gép nem működik többé. Hogyan állítsam helyre ezt a gépet? Az önök szellemi gyógyítójának módszere szerint el kell fogni ezt a bűnözőt és alaposan el kell verni, úgy, hogy elszaladjon, és utána minden rendben lesz. A szellemi gyógyító nyilván azt mondta önöknek, hogy amint a gonosz szellemek távoznak, a gépe rendbejön. Mindazonáltal épp azért van kevésbé rendben a gép, mert a bűnözőt elverték és elfutott, ezért kell most rendbehozni a gépet. És ez a helyzet az emberrel, aki beteg volt. Természetesen ez a spirituális gyógyító képes volt kiűzni a gonosz szellemeket, de kárt okozott, és most meg kell gyógyítani a testet. Láthatják, hogy nagyon sokat vétkeznek erről az oldalról, mert ma az emberek elvesztették a gondolkodás képességét.

¹⁴⁹ Mint említettük, itt nem csillagászati, hanem szellemi tényekről, precessziós korszak-zenitekről beszél Dr. Steiner.

¹⁵⁰ V.ö. GA 178/7-8-9, a keleti és nyugati okkult testvériségekről (angolul GA 118/10-11-12-ben, rsarchive.org).

¹⁵¹ Dr. Steiner jóslata beigazolódtott: 2001/9/11. hatására ismét egy újabb „gondolatrendőrség” kezd elterjedni világszerte, pártoktól, kormányoktól függetlenül, jobbról-balról, ld. még 19. jegyzet.

Például vannak ma gépeink, melyek összeadnak és kivonnak; minden kényelmes. Mármost a jövőben nem olyan törvényt kapnak, amely azt mondja, hogy nem kell gondolkodniuk. Nem. Az fog történni, hogy olyan dolgokat tesznek, melyeknek a hatása fog kizárni minden individuális gondolkodást. Ez a másik pólus, amely felé haladunk. Ez összefügg a Nyugat fejlődésével.

Ki kell fejleszteniük egy bizonyos ellensúlyt e tendenciával szemben a világfejlődésben; és ez az ellensúly az antropológiai szellemtudomány. Mit kell tennünk? Itt vannak ezek a testvériségek, melyekbe felveszik ezeket az embereket az első fokra, és szimbólumokat adnak nekik. Azután továbblépnek a második fokra, majd a harmadik fokra, ahol a szimbolikus dolgokat ténylegesen megtanulják anélkül, hogy bármilyen szellemtudományt felvénének magukba. És ha önök megkérdeznék ezeket az embereket, elégedettek-e azzal, hogy megtanultak bizonyos szertartásokat, kézfogásokat, bizonyos jeleket, és hogy bizonyos szimbolikus tevékenységeket végeznek a szentélyszobában, ezek azt fogják mondani: „Ó, nagyon elégedettek vagyunk ezzel; egyáltalán nem kell gondolkodnunk, mindenki úgy értelmezi ezt, ahogy akarja.” Mindazonáltal a helyzet az, hogy mi az igazi megismerést keressük az étertestben, míg ezek az emberek ezt oly módon hozzák létre, hogy az étertestükben rendelkeznek egy kiterjedt megismeréssel, nem a fizikai testükben, nem a tudatos megismerésükben, hanem az étertestükben. Különösen akkor alakul ki egy hatalmas tudás, amikor a harmadik fokra kerülnek; egy hatalmas tudattalan megismeréssel rendelkeznek, amelyet szimbólumokkal adtak át nekik, melyeket becsületesen vagy becstelenül alkalmazhatnak egy jelentős módon.

Valójában két okkult irány van, az egyik pólus kozmikus keresztény jelleget hordoz, a másik egyházi keresztény jelleget. Épp úgy, ahogy a szabadkőműveseknél számolniuk kell a szimbolikus testvériségek kozmikus keresztény karakterével, úgy a jezsuitáknál számolniuk kell az egyházi szimbolikus ággal, mivel a jezsuitákat három fokon keresztül vezetik¹⁵² bizonyos szimbolizmussal, és pontosan e szimbolizmus révén megtanulnak nagy hatást gyakorolni a beszédeikben. A jezsuita szónokok azért olyan hatékonyak, mert tudják, hogyan kell felépíteni egy beszédet úgy, hogy dolgozhatnak a tanulatlan tömegeken. Fokozatosan megtanulnak bizonyos intenzitást egymás után belevinni az előadásaikba. Ezek az emberek a maguk módján átmennek a három fokon (alább: a jezsuita beavatási tudatfokok, mint vízből kiálló piramisok szimbolikus ábrázolása, in *Imago primi saeculi Societatis Jesu*, 1640, p. 201).

Mármost, nem minden testvériség szabadkőműves. Vannak mindenféle változatok, mint az illuminati Németországban, és a három alsó fokhoz hozzátesznek három felső fokot. Bizonyos testvériségekben vannak tagok, akik a felsőbb fokokban egyfajta közösséget alkotnak más testvériségek magasabb fokú tagjaival. Önök tudják, hogy a jezsuiták harcolnak a szabadkőművesek ellen és fordítva. Mindazonáltal a magasfokú szabadkőművesek és a magasfokú jezsuiták egy külön testvériséget alkotnak, államot az államban.¹⁵³ Gondolják el, mit érhetnek el a világban, ahol az egyik oldalon rendelkeznek egy magasfokú szabadkőműves közösséggel, amely eszközként szolgál bizonyos munka elvégzésére, létrehoznak egy megállapodást egy bizonyos magasfokú jezsuita közösséggel, és azután együtt dolgoznak, hogy elérjenek bizonyos célokat. Egy ilyen apparátus létrejött azon a területen, mely Európa északnyugati részén fekszik

¹⁵² E fokok: *coadjutores temporales* (novíciusok), *scholares* (skolasztikusok), *coadjutores spirituales* (páterek és fráterek, segítők), és a negyedik, a magasfok, a „négyfogadalmas” *professi* (ld. GA 93, Die Tempellegende, és alább). A rendkívül rossz hírűvé vált jezsuita rendet XIV. Kelemen pápa örök időkre betiltotta 1773-ban, majd 1814-ben VII. Pius pápa sajnos újból engedélyezte működésüket, ld. GA 198/6-7-8.

¹⁵³ V.ö. E. Boyd Barrett: *The Jesuit Enigma*, 1927, p. 209., idézi Giulio Cesare Cordara S.J. önéletírását (*Denkwürdigkeiten*, ed. Döllinger): „Európa majd’ minden királyának és uralkodójának csupán jezsuiták örködtek a lelkiismerete felett, úgyhogy egész Európát mondhatni egyedül a jezsuiták kormányozták”. Nagy valószínűséggel a jezsuita-szabadkőműves csoportok közös számlájára írható a rejtélyes Kaspar Hauser-eset is, ld. Z.T.Cs.: *A „Kaspar Hauser-projekt”, 1812-1833*. (MAT, kézirat, virtus.hu, 2012).

Hollandia és Franciaország között.¹⁵⁴ Ez jelenleg nem működik, de bizonyos idővel ezelőtt speciális hatások indultak ki innen, melyeket ugyanúgy használt az egyik áramlat, mint a másik, és nagy hatást gyakoroltak.¹⁵⁵

Most már későre jár, de a következő alkalmakkor részletesebben leírhatom ezt a területet önöknek. Ma a helyzet absztrakt oldalát szerettem volna önök elé állítani. Mindezt tudni kell, azért, hogy érzékeljük, mi működik valójában a külső világnak ezen a területén.

Recessus annuus ad vacandum spiritualibus exercitiis.

Kultusz és szimbólum. A jezsuita állam Paraguayban

Hogyan lehetséges egyáltalán a Feltámadás tanításával, amint jeleztem, az Elveszett Ige és az Ismét Megtalált Ige tanításaival, bizonyos kultikus tevékenységekkel, amint szokásos ezekben az okkult testvériségekben, hogyan lehetséges egyáltalán egy teljesen meghatározott módon dolgozni az emberi lelken? Hogyan történik ez? Ennek megértéséhez szeretném először felhívni a figyelmüket arra, hogyan dolgoznak az emberi lelken ebben az Atlantisz utáni 5. kultúrkorszakban. Az emberiség minden előrehaladó törekvése az, hogy kizárjon bizonyos dolgokat ebben az 5. korszakban, melyek korábban természetesek voltak az emberek számára.

¹⁵⁴ Ez Belgium, Flandria, itt volt sokáig a Jézus Társaság székhelye, és itt van a mai Európai Unió központja is, v.ö. *Imago primi saeculi Societatis Jesu*, A Jézus Társaság első évszázadának tükre, Antwerpen, 1640, p. 937: *Sol in Leone Belgico*, Nap a belga oroszlánban (archive. org). Loyola 1528 után évente meglátogatta Németalföldet és Angliában is járt: „Amikor először visszatért Flandriából, akkor kezdett komolyabban foglalkozni a szellemi munkával.” (*The Autobiography of St. Ignatius*, ed. O'Connor, S.J., 1900, p. 114-115, ld. 22. jegyz.). Az *Imago* több mint száz allegorikus ábrája között (melyek a 17. századra egyébként jellemzőek voltak, ld. *Devises et Emblemes*, 1699), nem egy valóban utal a Jézus Társaság „okkult-romanista” hátterére, másfelől szóbajön Velence hatása Loyola és társasága felkarolásában (ld. W. Tarpley: *The Venetian Conspiracy*, v.ö. C. White: *The Anglo-Jesuit Link*; a „Larouche-óvoda” szerzői azonban nem eléggé következetesek az arisztotelizmus és a platonizmus eszméáramlatainak viszonyát illetően, Tarpley tévesen vádolja pl. a steineri antropozófiát is. Ld. még Z.T.Cs.: *A századokon átívelő „új világrénd” titkos építészete*, és uő: „Ezerszer üdv a sötét pastorellának” – a *finnugor-elmélet és a magyarság őstörténete* (Mikes Intl., 2013/1, melléklet, pdf).

¹⁵⁵ Már Loyola felismerte az ellentmondások szerepét – talán velencei jótevői hatására –, s egyik levelében azt írja, hogy „a sok ellentmondás sok gyümölcsöt terem” (Alfonso Románnak, 1556. júl. 14, a 48. levél, *On the Spiritual Value of the Contradictions*, in *Selected Letters of St. Ignatius of Loyola*, J. N. Tylenda), ami alatt a társaság üldöztetéseinek gyümölcseit érti, de a „fekete-fehér” elv később kiterjeszhetővé vált hatalmi-politikai területen (ld. még Loyola I.: *Lelkigyakorlatok*, 13. szabály: ha az egyház a feketét fehérnek mondja, azt is el kell fogadni, holott ld. Ézsaiás, 5,20; v.ö. Robert Bellarmin S.J. ún. kontroverzteológiáját a reformáció elleni harcban). Az ellentétes erők felhasználásának elve brit oldalról is felmerült, Z.T.Cs.: *Európa elrablása*, Országépítő, 2004/1, W. T. Stead: *The United States of Europe*, 1899., p. 45-46. (Mikes Intl., Perseus). A kettősségek felhasználásának elve még magyar talajon is előjön P. Dombi József, S.J.: *Lelkigyakorlatos summa* c. írásában az 1950-es évek végén. Az „új világ” kialakítását három lépésben foglalja össze, ahol a kialakított két ellentétes pólus (akkor a kapitalizmus és a szocializmus) egymást semlegesítve (!) végül a katolikus egyház „szolidáris viláгурalmához” vezet, idézi Rác Z.: *Jezsuiták tegnap és ma*, 1974, p. 309, P. Kerkai Jenő S.J.-nek tulajdonítva; v.ö. Bánkúti Gábor: *A jezsuiták 1965-ös „Világszolidarizmus” pere*, Egyháztörténeti Szemle, 8/2, 2007, a szolidarizmus-elmélet először Heinrich Pesch, 1854-1926, német jezsuita közgazdászról került felszínre, v.ö. még Bangha Béla (1888-1940), S.J., *Összegyűjtött Munkái*, 12. köt., p. 165, a katolikus „világszolidaritásról”). Ld. még a jezsuitákról Jókai bökverse, *Ratio status jesuitici in effigie*, Jocus és Momus, 1893, és Széchenyi naplója, 1827. dec. 3., 1828. jan. 22, vagy Rákóczi megállapításai, Rác, p. 135.

Vegyünk egy nem túl távoli példát, Albertus Magnus¹⁵⁶ egyik természettudományos munkáját a 13. századból. Látni fogják, hogy az a mód, ahogyan ő a természetre tekint, egészen különös a mai ember számára. Miért van ez? Az ember abban az időben teljes mértékben számolt mindazzal, ami természetként körülvette. Még ha nem is beszélt lényekről, mindazonáltal tudatában volt bizonyos elementáris erőknek, szellemi-éteri természetű erőknek. A modern észlelési mód lényegi aspektusa az, hogy az emberi eszmék közül mindent elvet, amit nem lehet az érzékekkel észlelni; bármiféle szellemi-éteri természet ki van zárva. Csak akkor érthetik meg ezeket, ha feltételezik, hogy az olyan könyvek, mint Albertus Magnus-é a 13. században, számolnak a ténnyel, hogy mindenütt vannak szellemi erők a fizikai környezetünkben. A jelentős dolog a modern, tudományos korban, amely nem csupán a természettudományos fogalmakban fejt ki a hatását, hanem minden emberi gondolkodásra is hatást gyakorol, a legegyszerűbb emberek tömegeire is, az a jelleg, amit az ember mindenekelőtt abban ragad meg, ami a külső világból kerül az érzékelésébe. Amikor valaki a mai külső, akadémiai világból esztétikáról, művészetről, szociológiáról, sőt történelemtől beszél, és ezeket szellemtudománynak nevezi, ez helytelen, mivel önök csak azt hívhatják szellemtudománynak, ami szellemi, ami nem jelenik meg az érzékleti világban. Ameddig a mai történelem elér, azzal foglalkozik, ami az érzékleti világban lejátszódott. Így önök nem egy szellemtudománnyal foglalkoznak, hanem igazság szerint egy érzékleti tudománnyal. A mi Atlantisz utáni 5. korszakunk jellegzetessége mindenekelőtt az, hogy azt vegyük fel eszméink közé, amit a külső érzékleti természet nyújt.

Mivel ez az Atlantisz utáni 5. korszak pontosan azért jött el, bizonyos összefüggésben, hogy kifejlődjön a materializmus és, mint megtörtént, kihúzódjon az emberből mindaz, ami nem az érzékleti világból ered, s az ember átadhatja magát egy külső világnak, amely 2000 éven át kizárja az elementáris erőket. E tény által az ember megszerezheti a szabadsága teljes kifejlesztésének lehetőségét, egy olyan szellemi aktivitás kifejlesztésének lehetőségét, amely a saját benső lényéből fakad. A materializmus elterjedése ennek során, a 2000 éves periódus első harmadában, attól a tényről függ, hogy mi épp e korszak kezdetén állunk, de az érzékek elárasztották az emberiséget, és az ember még nem volt képes kihajtani a szellemet a benső lényéből; és a szellemnek ki kell húzódnia, hogy egy igazi szellemtudomány jöjjön létre.

Mármost a korábbi periódusnak, a Görög-Latin korszaknak más feladata volt. Az éteri-szellemet még észlelheték a környezetben, és az emberek képesek voltak dolgozni rajta, miután észlelték azt. Emberről-emberre dolgozhattak¹⁵⁷ azáltal, hogy még fogékonyak voltak a tényre, hogy az elementáris szellemi szövődött körülöttük, ugyanúgy, mint a légkör a környezetünkben. Ebben a 2160 évben, amely megelőzte a mi Atlantisz utáni 5. korszakunkat, az emberi testet első ízben készítették fel, hogy a jelenlegi gondolkodásunk eszközévé váljon, a külső érzékleti valóság tiszta megragadása által. A munka, amit az emberen végeztek a Görög-Latin korszak folyamán, olyasmis volt, ami továbbterjedt a fizikai testben. Ez a munka úgy alakította a testet, hogy a jelenkorban képesek vagyunk gondolkodni arról, ami az érzékleti világból kerül hozzánk. Az embereket nem úgy tanították, mint ahogy ma mutatják be a dolgokat, amikor az emberek saját következtetésekre juthatnak, akár elfogadják a tanításokat, akár nem. Nem, ebben a Görög-Latin korszakban a feladat az volt, hogy átadjanak erőket az embereknek, amelyek közvetlenül a fizikai testre irányulnak. Ma az emberek nem akarják, hogy a fizikai testüket bármilyen módon befolyásolják, és ez így helyes. Ez a lelkünk jellegzetességéhez tartozik, hogy közvetlenül nem dolgozunk a testünkön, hanem csak a lelki természetünkön. Semmilyen mágikus munka nem megengedett. De egy munka, amely ma megengedhetetlen, érvényes volt a Görög-Latin korszakban, és ahhoz hozzátartozott. Az ember testi eszköze ténylegesen sokkal rugalmasabb, lágyabb volt, és ezért még dolgozhattak rajta. Azután a fizikai test sokkal keményebbé vált, és bármilyen tanítás megjelenik, azt a lélekbe kell helyezni.

Mindazonáltal, ha önök közvetlenül be akarnak lépni az ember lágyabb testébe, ezt nem tehetik azokkal a dolgokkal, melyeket a tisztán külső, érzékleti világból szereznek meg. A Görög-Latin korszaknak nem az volt a feladata, hogy a mi természettudományos tartalmainkkal töltsék meg az embert. Ha kopernikuszi csillagászatot vagy darwinizmust adtak volna nekik anélkül, hogy a lágy fizikumú embert felkészítették volna az Atlantisz utáni 5. korszakra, ez a régebbi embertípus teljesen kiszáradt volna, téves úton alakították volna őket. Ezért egy teljesen más tudomány kellett abban az időben, és ez a tudomány,

¹⁵⁶ 1200-1280 k., korának egyik legnagyobb tudósa volt, ld. még GA 7, GA 198/6-7-8.

¹⁵⁷ A beavatás révén; az alábbiakban testi vonatkozásban is szellemi-beavatási aspektusokról beszél Dr. Steiner.

amely ahelyett, hogy lefényképezte volna a külső világot, mint a mi jelenlegi tudományunk teszi, ehelyett szimbólumokat adott; és a ma szokásos kísérletezés helyett kultuszokat vagy szentségi aspektusokat adott. Azután a szentségi aspektusokkal, kultuszokkal, szimbolikus, mítikus előadásokkal, képesek voltak megragadni az ember egészen más régióját, mint amivel ma foglalkozik a jelenlegi kopernikuszi természettudomány, a darwinista világfelfogás.

Mármost azok a testvériségek, melyekre korábban utaltam, fenntartották az ősi szimbolizmust, szakramentalizmust, kultikus tevékenységeket, és átviszik ezeket a mi korunkba, s képesek oly módon dolgozni, ahogyan leírtam. Különösen az embernek azon a lénytagján dolgoznak, amelyen a mi korunkban nem kellene dolgozni. Mindazonáltal, amikor szimbólumokat, szakramentalizmust, kultuszokat használnak, melyek mélyebben hatnak az emberre, ez az étertestre hat, ami azt jelenti, hogy közvetlenül befolyásolják az ember gondolkodási irányának egész diszpozícióját. Ha önök ráveszik az embereket, hogy szimbólumokat és kultuszokat vegyenek fel a környezetükből, ez az étertestre hat, és a gondolkodást egy bizonyos irányba tereli. Általában ez a helyzet ezekben az okkult testvériségekben, melyekről már beszéltem.

Mindazonáltal, az okkult testvériségek másik típusa, amely ugyanezeket a dolgokat követi, de más módon, ért hozzá, hogyan hasson sokkal mélyebben az emberi erőkre. A jezsuita rendek ilyen okkult testvériségek közé tartoznak.¹⁵⁸ A jezsuitizmus teljesen az okkultizmuson alapszik. Egyszer már beszéltem önöknek erről a karlsruhe-i előadásciklusban,¹⁵⁹ ahol leírtam a gyakorlatokat, melyeket a tanítványoknak el kell végeznie, hogy jezsuitává váljanak. Ezek a gyakorlatok azon a tényen alapulnak, hogy az ember, aki részt vesz a kultuszban, ahelyett, hogy étertestében érintenék, ezek a dolgok az asztrálestét ragadják meg. Minden jezsuita nevelési tréning arra törekszik, hogy a jezsuitának erőket adjon, melyek képessé teszik őt, hogy műveit vagy cselekedeteit véghezvigye oly módon, hogy képes belevinnie magát úgyszólván az ember asztrális impulzusaiba.

A jezsuiták olyan helyeken is működhetnek, ahol nincsenek jelen. Vannak bizonyos csatornák az emberi életben, melyeken keresztül működni lehet, így a jezsuiták is dolgozhatnak azokon a helyeken, ahol nincs megengedve számukra, hogy jelen legyenek. Egy példát szeretnék bemutatni önöknek arról, hogyan működik a jezsuitizmus, amikor akadálytalanul megteheti és követheti az impulzusait, amikor a jezsuita mindent véghezvihet a módszereivel, hogy az ember asztrálestére hasson. Van egy nagyon jó példa, pontosan az Atlantisz utáni 4. és 5. korszak fordulóján, s ez a jezsuita állam Paraguayban.

Ezt a jezsuita államot 1610-ben alapították Paraguayban.¹⁶⁰ Mármost hogyan történt ez? Kedves barátaim, önök tudják, hogy miután Amerikát felfedezték, az európai művelt emberiség Amerikába ment az arany stb. utáni vágyától hajtva, és nagyon boldogok voltak itt. Mindazonáltal, a bennszülött népek nem voltak nagyon boldogok. Sokat írtak arról, hogy az ún. civilizált európaiak hogyan bántak ezekkel az amerikai őslakókkal. Mindazonáltal egy területen Dél-Amerikában, Paraguayban, egy napon nagyszámú jezsuita jelent meg, azzal a kifejezett szándékkal, hogy a guarani indiánokkal foglalkozzon, egy paraguay-i törzssel, jobban, mint az európaiak tették az észak-amerikai indiánokkal.

¹⁵⁸ Ld. az inkvizíció kezdeti gyanakvását Loyola Ignácnak az ún. *alumbrado*-kkal (a.m. megvilágosodott), egy korabeli spanyol vízionárius-extatikus mozgalommal való kapcsolata miatt, mely valószínűleg hozzájárult a jezsuita okkultizmus kialakulásához (v.ö. *The Autobiography*, p. 89, a loyolai lelkigyakorlatok negatív hatásairól). Az egész jezsuita rendet is *alumbradismo*-val vádolták, különösen Melchor Cano, spanyol domonkos, ld. Brian O'Leary, S.J.: *The Mysticism of Ignatius of Loyola*, Review of Ignatian Spirituality, No 116, XXXVIII, 3/2007, és H. Ch. Lea: *A History of the Inquisition of Spain*, vol. 4., Book VIII. (libro.uca.edu); ld. még Loyola súlyos depressziós lelkibetegségéről: Joseph A. Munitiz: *St Ignatius of Loyola and severe depression*, *The Way*, 44/3, July 2005. Meg kell jegyezni, hogy Loyola a látomásai nyomán arról ír, hogy ha nem volna Szentírás, amely a hit dolgaira tanítana minket, ezekről teljesen meggyőződhetnénk az alapján is, amit a lelki szemeinkkel látunk (idézi Leary, p. 86). Paradox közelíteni a két dolgot, de Loyolának ez utóbbi megállapítása egybehangzik Dr. Steiner idevágó gondolataival.

¹⁵⁹ GA 131, Jézustól Krisztushoz.

¹⁶⁰ Mintegy 30 település, ún. redukció jött létre az idők során, a mai Paraguay, Argentína, Brazília területén a Paraná, Paraguay és Uruguay folyók térségében; v. ö. R. B. Cunningham Graham: *A Vanished Arcadia*, 1924.; magyarul ld. Rác Zoltán: *Jezsuiták tegnap és ma*, 1974, mely a Kádár-korszak – a mesterségesen létrehozott „másik pólus” – szemléletét magán viseli ugyan, de lényegében átfogó képet nyújt a társaság történetéről.

Természetesen a jezsuiták nem ismerték a guaranik nyelvét, és az indiánok sem a jezsuiták latinját. Mit tettek ezek a jezsuita atyák? Csónakon feleveztek a rengetegben oda, ahol az indiánok éltek, és gyönyörű muzsikát játszottak nekik, és ebbe a zenébe mindenféle dolgot belekevertek, amit nagyon jól ismertek a tréningjeikből.¹⁶¹ Ez kiterjedt a zenei hanghullámokon, hogy egy bizonyos típusú kultuszt vagy szentséget hozzon létre. A következmény az volt, hogy az indiánok saját jószántukból, nagy számban összegyűltek, és a jezsuita atyák számos indiánt összegyűjtöttek különböző térségekből rövid idő alatt. Falvakat hoztak létre, és ezeket egy államba szervezték. Ezért Paraguay állam 1610-ben jött létre.

Templomokat építettek, az egyik templom például a Szent Xavérról¹⁶² elnevezett helyen épült, ahol 4-5000 ember telepedett le. Ebben a jezsuita államban mindent erősen megszervezték, szabályoztak, mindazonáltal úgy, hogy mindent áthasson a kultusz. Zenei ösztönzések voltak a legkisebb településeken is – nem befolyásolás, hanem ösztönzés, szuggesztív ösztönzés. Megjelent a kultusz. Az időt alaposan beosztották; minden, amit az emberek tettek, minden cselekedetük templomi harangok szerint volt szabályozva. Egy harangütés jelentette az egyik cselekedetet, egy másik a következőt. Nem engedték például, hogy az emberek reggel maguktól felkeljenek, megmosdjanak, azután kimenjenek dolgozni a földekre. Nem. A templomi harangok megszólaltak, és az emberek tudták, hogy elkezdődött a nap. Felkeltek, összegyűltek a falu főterén, és zenét hallgattak. Szűz Mária vagy más szent szobrát állították fel a tér közepén; a jezsuita papok már átadtak bizonyos magyarázatokat róluk az indiánoknak. Amikor összegyűltek, istentiszteletet tartottak. Az emberek feltekintettek az égre imádkozás közben; azután Szűz Mária vagy egy szent képét hordozva mentek a földekre. Miután eleget dolgoztak, ismét felvették a képet és visszavonultak a térre. Akkor a templomi harangok szavára pihenni tértek. A kultusz áthatott minden tevékenységet; még a mezei munkát is úgy végezték, hogy ehhez kultikus tevékenységek társultak, melyekre egyes jezsuita atyák ki voltak képezve. Mindent áthatott a kultusztevékenység. Ezért láthatjuk, hogy az egész együttműködés a jezsuita atyák és az indiánok között olyan volt, hogy ez közvetlenül az asztrálestre irányult. Ezeknek az indiánoknak az asztrálestét megfelelő módon előkészítették, és az egész jezsuita államot Paraguayban áthatotta egy asztrális aura, amely a szimbolizmus, a szakramentalizmus, a kultusz következménye volt, melyet a jezsuiták pontosan úgy irányítottak, ahogy akarták; teljesen gyakorlattá váltak ebben.

Gondolják meg, hogy önöknek vad indiánokkal van dolguk, akik ezidő előtt ténylegesen semmi mást nem csináltak, mint vadásztak és így tovább. Mármost mit értek el? Rövid idő alatt ezek az indiánok nagyon értelmesek lettek, valóban értelmesek a jezsuiták szempontjából. Ezek az emberek rövid idő alatt mindent végrehajtottak, ami szükséges volt. Ez a jezsuita állam sok bosszúságot okozott más európaiak között, így a jezsuiták létrehoztak egy hadsereget. Rövid idő alatt összegyűjtöttek egy sereget, melyben a tisztek részben indiánok, részben európaiak voltak. Sikeresen visszavertek egy blokádot, amit Anglia állított fel Paraguay ellen.

Mármost a guaranik megtanultak puskákat és ágyúkat készíteni, s ugyanúgy hangszereket, például orgonát, és bizonyos festési technikákat, kőszobrokat, olyannyira, hogy minden spanyol templom szeretett volna egyet. Képzeljék el ezt az asztrális aurát, melybe mindez belemerült. Azok, akik ténylegesen irányították az indiánokat, azok, akik megmutatták nekik, mit cselekedjenek, közvetítők voltak, akiket az atyák választottak ki. Ezek a jezsuita atyák mindazonáltal elkülönültek az indiánoktól; más embereken keresztül irányították őket. Az egyetlen alkalom, amikor az indiánok látták őket, az volt, amikor gyönyörű aranypalástokba öltözve és tömjénfüstbe burkolva vezették a mise szertartásait. Ezért a jezsuita atyákra úgy néztek fel az indiánok, mint az istenekre.

Mindezt azért végezték el, mert a jezsuiták tudták, hogyan kell dolgozni közvetlenül az asztrálestestben. De ennek a jezsuita államban a morális helyzete valójában nem volt túl rossz. Amikor büntetéseket szabtak ki, a jezsuita atyák gondoskodtak róla, hogy azok az emberek, akiket elítéltek, elfogadták a tényt, hogy megérdemlik a büntetést.

¹⁶¹ Ezt az ötletet helytel-közzel átvették játékfilmekben is, pl. Werner Herzog a *Fitzcarraldo*-ban (1982), ahol az operakedvelő kalandor címszereplő (Klaus Kinski) a gramofonján játszott Verdi-operával nyügzöli le az amazóniai őslakókat.

¹⁶² San Javier a mai Brazíliában, a Paranáy-folyónál.

Mármost még valamit elvégeztek ezek a jezsuiták. Megvizsgálták, mennyi munka szükséges, és azután úgy rendezték a helyzetet, hogy az indiánok két napot dolgoztak azért, hogy mindent megtermeljenek, amire szükségük volt azon a héten. Azután még két napot dolgoztak, hogy előállítsák, ami a jezsuitáknak volt szükséges, és ezt azután átadták az államnak.¹⁶³ Így láthatják, hogy a jezsuiták hogyan állítottak fel egy 4-5 napos munkarendet; vasárnap pihentek az emberek és ünnepeken vettek részt. Ezzel a fajta helyzettel a jezsuiták felépíthettek egy egész jó gazdaságot. Ez bizonyosan nem egy kapitalisztikus gazdaság volt. Mindazonáltal az európaiak, akik a kapitalizmus kezdeténél tartottak, nem szerették ezt a jezsuita államot a maga gazdaságával. Ezért 1768. júl. 22-én több lovasezred jelent meg, foglyul ejtették a jezsuitákat, és véget vetettek ennek a jezsuita államnak. Ez a jezsuita állam 1610-től 1768-ig állt fenn, és azt az aktivitást fejtette ki, melyet itt leírtam.

Azért akartam ezt elmondani önöknek, hogy megmutassam, mit érhet el valaki, amikor módszereket fejleszt ki, hogy az asztrálestre hasson. Természetesen ezeket a módszereket könnyebben alkalmazták az indiánoknál, mint más népeknél, mivel ezek az indiánok aránylag primitívek voltak. Ahogy visszamegyünk az emberi fejlődésben, látjuk, hogy jobban tudtak dolgozni az ember asztrálestén és étertestén. És ezek a vad indiánok megtartottak valamit a korábbi fogékonyságukból; megőrizték mindenekelőtt, hogy képesek legyenek dolgozni a fizikai testük révén. Először dolgozhat az ember az asztrálestén, azután az asztrálest a rezgéseivel lehat a fizikai testre, és a fizikai test volt az, ami ténylegesen érintve volt. Amikor egy európaihoz beszélnek, szavakat küldenek a fülébe; az agya mindazonáltal az egész neveltetése szerint rezeg, melyben részesült. Ez nem így volt az indiánokkal. A hatás az asztrálestet érte, és azután az asztrálestől a hatás áttevődött az agyra. A zene és más kultuszcselekmények révén ezeket az indiánokat megragadta mindaz a rezgés, amely kiáradt ezekből a szertartásokból, stb. Ők nagyjából csak a tagjai voltak egy közös, asztrális aurának, de mi, európaiak jobban állunk, mert a fejünk sokkal sűrűbb és nem olyan könnyű befolyásolni.

A műveltebb európai népeken nem dolgozhatnak oly módon, ahogy leírtam; mindazonáltal kisebb mértékben van lehetőség, hogy az ember asztrális és étertestén dolgozzanak, és ezt azután a fizikai testbe vigyék a rezgések útján. Mindez az ahrimáni módszerekkel, az ahrimáni erővel végzett munka, amely láthatatlanul szövődik közöttünk, és ezt a módszert össze lehet hasonlítani azokkal, melyeket a jezsuiták használtak Paraguayban a 17-18. században. Hatást gyakorolhattak ezeknek az indiánoknak az asztrálestére, akiknek a fizikai teste lágy volt. Most másképp kell dolgozni az embernek; figyelembe kell venni a tényt, hogy ha önök az ember gondolkodását, mint olyat befolyásolják, nagyon fontos az, hogy nem lehet hatni az ember gondolkodásának irányaira úgy, hogy az ne venné észre. Nem azt mondom, hogy az emberek így tesznek. Nem, hanem az ahrimáni lények teszik ezt az emberek által. Ezek az emberek az ahrimáni lények eszközei. Így számosan hiszik, hogy amikor valamilyen ítéletet alkotnak, azt a saját meggyőződésükből fakadó döntés alapján érik el. Ez helyes lehet egy felületes módon, de láthatják, hogy nem helyes, amikor mélyen behatolnak egy helyzetbe és azután a helyzet megváltoztatja magát. Ma az embereknek az a véleményük, hogy nem hisznek a tekintélyeknek. Nem vesznek át semmit egy tekintélytől, de nem ismerik fel, hogy a dolgok hogyan képesek belopózni a lelkükbe; ezt nem veszik észre.

Mármost hogyan történik ez? A gondolkodási szokások az idők során egy tudományos irányba fejlődnek; más szavakkal az emberek ma elfogadják a dolgokat, mert a tudomány mondja. A tudomány a tekintélyük. Valamilyen titokzatos helyről kapják az eszméiket, de nem tudják, mi történik ezen a titokzatos helyen. Ez a titokzatos hely az egyetem. Minden, amit innen kapnak, az emberiség gondolkodási mintáivá válik. Az emberek úgy gondolják, hogy a saját független ítéleteiket használják, de valójában ez egy jó alkalom Ahrimánnak, hogy az erőit beáramoltassa, mert Ahrimán nem léphet be a tudatos életbe, egy valóban tudatos életbe. Ha valaki jól kézben tartja a tudatát, Ahrimán nem léphet be. Mindazonáltal, amikor valaki nem éber és figyelmes, akkor Ahrimán beszűrődhet a gondolkodási szokásaink áramlatába, és az ember kevésbé védett az effajta hatástól, különösen akkor, ha az ember azt gyakorolta, hogy a tudományra mint tekintélyre nézzen kora gyerekkora óta. Ezek az áramlatok itt vannak, és vannak áramlatok, melyek

¹⁶³ Kezdetben terményeket gyűjtöttek, pl. a yerba matét (teaféle), majd ültetvényeket alakítottak ki, s ez lett a fő kereskedelmi cikkük, és a tehénbőr. A paraguayi jezsuita állam adómentességet élvezett.

keveredhetnek az emberek gondolkodási szokásaival egy ahrimáni módon, és kialakítják az emberekben a véleményt, hogy ez valami tudományos természetű, ami alakítja az ítélet irányát. (...)

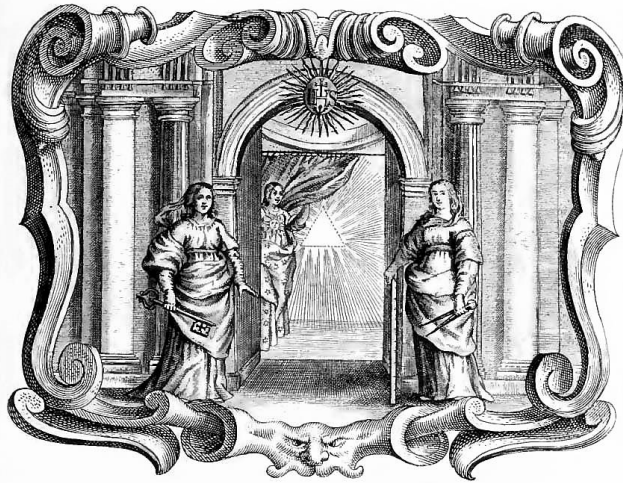
Az embernek ki kell alakítania egy bizonyos szabályt ezen a területen, melyet, mondhatni, a magánszféra megóvásához hasonlíthatunk. Önök nagyon jól tudják, hogy ha találnak egy levelet, melyet valaki másnak címeztek, nem akarják elolvasni. Hasonlóképpen az ember nem akarhat bárki más lelki életébe tekinteni, kivéve egy nagyon speciális okból. Speciális ok lehet például, amikor az ember egy bizonyos személyiséget lát, akinek ilyen vagy olyan jelentősége van a kortársai számára; akkor az ember betekinthez a lelkébe a szellemtudomány nyújtotta eszközökkel, hogy megvilágítsa ezt a személyiséget a kortársai számára. (...)

Emlékeztetek, hogy ha önök az emberre tekintenek, és az ember felső lénytagjait félreteszik, négy lénytagot találnak.¹⁶⁴ A fizikai testnek például még lehet bizonyos hajlékonysága, amely az Atlantisz utáni 4. korszakból ered, mindazonáltal egyszersmind jól befogadhat mindent, amit a jelenkori gondolati élet létrehozott. Így megjelenhet egy ember, akinek a következő tulajdonságai vannak: van egy szervezete, amely egyik oldalon visszamegy a Görög-Latin kor maradvány-minőségeire; mindazonáltal ugyanakkor lehet egy feje, amely képes felvenni a jelenkorunk gondolatait és újra létrehozni azokat, részesedni belőlük és beszélni róluk, élesesű előadást tartani róluk. Ez teljesen megjelenhet. Egy ilyen személyt nagyon intellektuálisnak tekinthetnek, nagyon okosnak, de emellett nagyon gyengeelméjű a lágy testének speciális minősége miatt, amelyről beszéltem, mint a Görög-Latin korszak maradványáról. Ha tudják, hogy az ember egy komplikált lény, akkor nincs ellentmondás, mikor azt mondják: ez a személy gyengeelméjű és ugyanakkor okos. A szellemtudomány olyasmi, ami bizonyos világosságot gyűjt, hogy megtaláljuk a helyes utunkat az emberiség összetett viszonyai közepette a jelenkorban.(...)

Mi nem azokon a területeken élünk, ahol azok az indiánok, akik tisztelettel tekintettek fel az arany miseruhás papokra, körülöttük tömjénfüsttel. Nem. Ezt mi nem tesszük, de vannak más oltáraink. Mik a mi oltáraink? A hírlapok és mindazok a dolgok, melyeket bálványozunk. A zavaró dolog az, hogy az emberekre, akik feltételezik, hogy a tekintélyelvtől távol állnak, mégis erősen hatnak a tekintélyek. Valóban, kedves barátaim, a nehézségek, melyek a szellemtudomány előtt azért állnak, hogy képes legyen behatolni az életbe úgy, ahogy kell, valóban nem kicsik, mert a szellemtudománynak képesnek kell lennie, hogy megragadja az élet különböző tartományait. És az embernek képesnek kell lennie fokozatosan egyik területről a másikig működni.(...)

¹⁶⁴ *Fizikai test, étertest, asztrálest, és az én-organizáció; az énünk mintegy felülről, az isteni-szellemi világból lefelé ereszkedve a fejlődés és az újratestesülések során át, az asztrálesttel való kapcsolatában az érzőlelket, az étertesttel való kapcsolatában az értelmi/kedélylelket, s a fizikai testtel szorosabban kapcsolódva a tudati lelket alakítja ki, mely utóbbi jellegzetességünk a mai, 5. kultúrkorszakunk irányadó lelki-szellemi diszpozíciója. A jövőben az én tudatos munkája és az érzékfeletti Krisztus-lény éteri „újraeljövetele” folytán – mely a 20. század közepe táján kezdődött meg Dr. Steiner megfigyelései szerint – az ember a jövőben kialakíthatja magában a szellem-ént, életszelmet és a szellemembert, fokozatosan teljes szellemi önállóságra jutva, „angyali” rangra emelkedve benső lényében (ld. Mennyei Város és lakóinak leírása a János Apokalipszis végén, ami a tényleges jövőre utaló vízió).*

Scholæ altiorum scientiarum.

Diuinæ Pálladis ædes.

Antik, római beavatási hangulatú jezsuita ábra; feliratok, fent: „A tudomány ősrégi iskolája”,
lent: „Az isteni Pallas Athéné temploma” (*Imago S.J.*, 1640, p. 469.)